

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 19 mars.

2 § Anmälan om kompletteringsval till Nordiska rådets svenska delegation

Andre vice talmannen meddelade att Socialdemokraternas riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält Carin Runeson som suppleant i Nordiska rådets svenska delegation.

Andre vice talmannen förklarade vald till

suppleant i Nordiska rådets svenska delegation
Carin Runeson (s)

3 § Meddelande om ändringar i frågestund

Andre vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 26 mars kl. 14.00* skulle statsrådet Mats Odell (kd) ersätta näringsminister Maud Olofsson (c). De allmänpolitiska frågorna skulle besvaras av utbildningsminister Jan Björklund (fp).

4 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan

Andre vice talmannen meddelade följande:

Fredagen den 27 mars kl. 9.00 skulle interpellationssvaren utgå. Bordläggningssplenium skulle tillkomma kl. 11.00.

Måndagen den 6 april kl. 13.00 skulle ev. interpellationssvar tillkomma.

Tisdagen den 7 april kl. 13.00 skulle ev. interpellationssvar tillkomma.

Onsdagen den 8 april kl. 13.00 skulle ev. interpellationssvar tillkomma. Bordläggningssplenium kl. 14.00 skulle utgå.

Anf. 1 BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det är inte ovanligt att ändringar sker i kammarens arbetsordning. Det finns förståeliga skäl till det. Också den typ av anmälan som görs nu är relativt vanlig. Men den är föranledd av det faktum att kammaren hade avsatt tid på fredag för interpellationssvar men att det inte finns något statsråd som kan eller vill lämna svar på interpellationer på fredag. Det innebär, som framgår av fortsättningen på föredragningslistan, att ett antal interpellationsdebatter kommer att sättas in under den så kallade plenifria veckan, påskveckan. Det kan man naturligtvis ha synpunkter på. Men det är inte det som jag i första hand tänker på, utan det är att skälet till att den planerade arbetsordningen inte kan följas är att statsråden inte anser sig vara tillgängliga för interpellationssvar.

Jag har sedan en tid tillbaka uppmärksammat att det finns ett antal statsråd – jag säger inte alla, för det är fel att dra alla statsråd över en kam – som mer eller mindre har satt det i system att vänta sju åtta veckor med att besvara interpellationer.

Jag har den största förståelse – jag har ju själv varit i samma situation – för att man inte alltid kan svara på interpellationer inom lagstadgad tid, två veckor. Det kan dröja tre fyra veckor, och det kan jag ha förståelse för, på grund av utlandsresor och inbokad arbete. Men det är naturligtvis allvarligt om riksdagen, som har interpellationsinstrumentet som sitt kontroll- och debattinstrument, ska behöva ändra sin arbetsordning på det här sättet och inte få tillfälle att debattera interpellationer inom den lagstadgade tiden, utan att det gång på gång ska vara sju åtta veckors väntetid.

Jag kan avsluta med ett exempel. På föredragningslistan i dag finns en interpellation från mig till finansministern om statens budgetunderskott. Det kommer strax, fru talman, att meddelas att svaret på den kommer att bli fördröjt. Svaret kommer att lämnas först efter det att vårbudgeten presenterats. Jag kan förstå att finansministern vill ha den ordningen, men frågan är om det är finansministern eller om det är riksdagen som bestämmer riksdagens eget arbetsschema. Jag är tvivlande på den punkten med tanke på de verkligt märkliga erfarenheterna under lång tid, att några statsråd bestämmer att det är sju åtta veckor som gäller som tid för att svara på interpellationerna och inte de lagstadgade två veckorna.

Jag vill anmäla detta till protokollet, fru talman.

Anf. 2 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag vill instämma i det som Bosse Ringholm har sagt. Jag tycker att det är väldigt dåligt att ministrarna inte behagar komma, att de inte avsätter tid för riksdagen.

Jag vet att Anders Borg när han har varit här har uttalat att han betraktar oss som en floskelmaskin. Av det skälet kanske han inte tycker att det är viktigt att behaga komma till riksdagen. Vi får nu besked om att vi får svar om tre fyra månader, och det finns egentligen ett beslut om att en interpellation ska besvaras inom 14 dagar.

Mitt exempel gäller Sven Otto Littorin. Jag skulle ha fått ett interpellationssvar av honom i början av februari. Dagen innan jag skulle få svaret fick jag beskedet av kammarkansliet: Sven Otto Littorin har dragit in alla svar. Han kommer inte till kammaren i morgon. Vi fick inget besked om varför han uteblev. Jag trodde att han kanske hade blivit sjuk

– ja, utanförskap eller något – men vi har fortfarande inte fått veta vad det var som drabbade honom den dagen. Vi fick sedan veta att han inte kommer att svara på några interpellationer förrän den 4 april, alltså flera månader efter det att vi skulle ha fått svar, i början av februari. Och han är inte ensam, tyvärr. Hade det bara varit en som inte ville komma till riksdagen för att svara på våra interpellationer kanske vi hade stått ut med det, men ministrarna har satt det i system att inte komma till riksdagen och svara på våra interpellationer. Det är djupt beklagligt.

Anf. 3 ANDRE VICE TALMANNEN:

De sista frågorna som Monica Green lyfte fram får man enligt riksdagsordningen inte lyfta fram här.

Det finns inskrivet i 6 kap. 1 § tredje stycket i riksdagsordningen att om ett svar inte lämnas inom den föreskrivna tiden ska statsrådet meddela riksdagen varför svaret uteblir eller anstår. Meddelandet får inte följas av överläggning.

Anf. 4 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Men det hänger ihop. Att statsråden inte kommer hit på fredag för att svara på våra interpellationer är för att de inte behagar komma hit. De svarar alltså inte inom den tid som de ska svara. Nu får riksdagen i stället ändra sin arbetsordning för att ministrarna inte hinner komma till riksdagen.

5 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2008/09:400

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:400 Statens budgetunderskott

av Bosse Ringholm (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 21 april 2009.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 19 mars 2009

Finansdepartementet

Anders Borg (m)

Enligt uppdrag

Erik Nymansson

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2008/09:406

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:406 Definition av utanförskapet

av Hillevi Larsson (s)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 8 maj 2009.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 19 mars 2009

Finansdepartementet

Anders Borg (m)

Enligt uppdrag

Erik Nymansson

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2008/09:410

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:410 Fossilgasutbyggnad

av Renée Jeryd (s)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 11 maj 2009.

Skälet till dröjsmålet är nationella resor samt tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 19 mars 2009

Näringsdepartementet

Maud Olofsson (c)

Enligt uppdrag

Dag Ekman

Expeditionschef

Interpellation 2008/09:415

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:415 Pensionärers skattesituation

av Lennart Axelsson (s)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 8 maj 2009.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 19 mars 2009

Finansdepartementet

Anders Borg (m)

Enligt uppdrag

Erik Nymansson

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2008/09:419

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:419 Försiktighetsprincipen och vetenskaplig osäkerhet

av Jan Lindholm (mp)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 28 april 2009.

Miljöministern har inte möjlighet besvara interpellationen inom anvisad tid på grund av utrikes resor.
Stockholm den 18 mars 2009
Miljödepartementet
Andreas Carlgren (c)
Enligt uppdrag
Lena Ingvarsson
Expeditions- och rättschef

Prot. 2008/09:91
25 mars

6 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Utbildningsutskottets betänkanden 2008/09:UbU7, UbU8 och UbU10
Skatteutskottets betänkanden 2008/09:SkU22 och SkU23

7 § Kapitalhöjning i Europeiska investeringsbanken

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2008/09:FiU36
Kapitalhöjning i Europeiska investeringsbanken (prop. 2008/09:116).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 18 §.)

8 § Lag om femtioöresmyntets upphörande som lagligt betalningsmedel m.m.

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2008/09:FiU37
Lag om femtioöresmyntets upphörande som lagligt betalningsmedel m.m. (framst. 2008/09:RB3).

Lag om femtioöresmyntets upphörande som lagligt betalningsmedel m.m.

Anf. 5 EMMA HENRIKSSON (kd):

Fru talman! Det beslut vi i dag ska fatta handlar alltså om femtioöresmyntets upphörande som lagligt betalningsmedel. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anledningen till att vi behandlar detta ärende är att Riksbankens direktion i mars 2008 beslutade att göra en översyn av svenska mynt och sedlar. Man har delat upp det i fem delprojekt, varav det andra har handlat om femtioöringen. Man har konstaterat att femtioöringen inte används längre i någon större omfattning. Allmänheten anser inte längre att femtioöringen behövs. Även handeln och bankerna har konstaterat att det skulle vara bra att inte längre använda femtioöringen.

Man har självklart undersökt i vilken mån detta skulle påverka inflationen, vilket man konstaterat att det inte skulle göra i någon nämnvärd utsträckning. Man har däremot kunnat se att kostnaderna för bankerna, handeln och Riksbanken själv skulle minska om man tog bort femtioöresmyntet.

Därför har vi i utskottet föreslagit att femtioöresmyntet ska tas bort.

När vi ändrar våra betalningsmedel är det viktigt att det sker med god framförhållning så att vi alla har möjlighet att växla in våra pengar. Inte minst är det viktigt för alla barn som har femtioöringar i sina spargrisar att man får god tid på sig att tömma spargrisen och handla upp pengarna eller sätta in dem på bankkontot. Därför träder lagen i kraft först den 30 september 2010.

Uttrycket att ”inte ha ett öre på fickan” kommer att bli mer och mer sant. Tiden lär visa om vi ändrar uttrycket.

Anf. 6 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Vi är eniga från finansutskottets sida om att femtioöringen ska avskaffas. Det är dock viktigt att betona att det inte sker förrän den 1 oktober nästa år.

Det är också viktigt att betona att det nu behövs ett stort informationsflöde ut till alla barn, vuxna och äldre som har sparat femtioöringar i sparbössor och spargrisar och som har tänkt sätta in dem på banken vid ett senare tillfälle. Vi vet att det tidigare har varit så att man glömmer av det. Man behöver alltså bli påmind om att man ska tömma sina sparbössor och spargrisar innan femtioöringen upphör att gälla.

Precis som Emma tidigare sade har många barn femtioöringen som ett betalningsmedel. Man har lärt sig det antal femtioöringar veckopengen består av och som man kan handla för. Därför kan det kännas lite sorgligt för barnen om man inte kan köpa femtioöreskolor längre. Det är viktigt att vi får en bra övergång där barnen även fortsättningsvis kan köpa godis på ett bra sätt trots att femtioöringen är borta. Därför måste de i god tid få veta att det är dags att tömma sina spargrisar.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 18 §.)

9 § Allmänna motioner om mervärdesskatt

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2008/09:SkU24
Allmänna motioner om mervärdesskatt.

Anf. 7 HANS OLSSON (s):

Fru talman! Vi har inga reservationer i betänkandet och vi är överens när det gäller motionerna. Vi kände dock att vi måste skriva ett särskilt yttrande när vi läste motiveringarna och skrivningarna från den borgerliga gruppen. Vi skiljer oss nämligen ganska kraftigt åt i synen på mervärdesskatten.

Från Socialdemokraterna vill vi peka på att skatten är en viktig del av finansieringen av den offentliga sektorn. Vi ser också momsen som en konsumtionsskatt. Det främsta kravet när vi skapade det här skattesystemet 1991 var att det skulle vara en skatteintäkt för vår gemensamma välfärd.

Fru talman! Den borgerliga majoriteten ser på detta på ett helt annat sätt. Man skriver att den svenska ståndpunkten är att mervärdesskatten indirekt utgör en skatt på arbete. I vår syn är det en väsentlig skillnad om det är en konsumtionsskatt eller en indirekt skatt på arbete.

Ser man det som en indirekt skatt på arbete bävar vi lite grann. Då kan samma resonemang som för jobbskatteavdraget komma, nämligen att man sänker skatten för att få fler i arbete. Om det fungerar eller inte kan vi diskutera, men så kan man resonera. Tänker man så från borgerligt håll skulle man kunna sänka mervärdesskatten från 25 procent till 15 procent. Det gör att vi känner en viss oro.

En annan stor skillnad mellan oss är att majoriteten vill införa det så kallade lågmomsförsöket. Man ska kunna ha lägre moms på vissa enklare arbeten för att skapa fler arbetstillfällen. Det tror vi inte på.

Genom detta synsätt kommer krånglet att öka ännu mer. Läger man ihop krånglet som har uppstått de senaste två åren har vi nu fem kolumner i skattetablerna, tre fyra olika nivåer på arbetsgivaravgiften beroende på vilken ålder man har och hushållsnära tjänster med väldiga gränsdragningsproblem. Nu ska vi dessutom få förslag på nedsättning av momsen på vissa områden. Det kommer att skapa ytterligare gränsdragningsproblem.

En annan sak som jag är bekymrad över är skatteintäkterna, alltså intäkterna till vår offentliga välfärd. Vi ser ett underskott framför oss. Det finns inget som heter gratis. Tar vi inte in skatteintäkter i den mån som behövs måste sakerna betalas på ett annat sätt. Därför ser vi med stor oro på att den borgerliga majoriteten kommer att fatta beslut om att införa ett så kallat lågmomsförsök som per automatik kommer att innebära att det blir mindre intäkter till vår gemensamma välfärd.

Fru talman! Detta var några av våra synpunkter och farhågor. Vi har ingen reservation men ett särskilt yttrande. Det är synd att man inte kan yrka bifall till ett särskilt yttrande, för det är ett himla bra särskilt yttrande.

Anf. 8 LENA ASPLUND (m):

Fru talman! I princip är alla varor och tjänster momspliktiga sedan skattereformen 1990–1991. Det finns några undantag, nämligen sjukvård, tandvård, utbildning i offentlig regi – dock inte friskolor som är momspliktiga – bank-, finans- och försäkringstjänster.

Som Hans Olsson sade är det stora intäkter från detta. År 2006 var intäkterna från moms 266 miljarder. Då motsvarade det 9 procent av bnp. Det är ungefär lika mycket som går till sjukvård.

Prognosen för 2009 är att drygt 20 procent av skatteintäkterna kommer från moms. Därför är det givetvis oerhört viktigt hur man hanterar momsfrågorna.

Vi har även EU:s mervärdesskattedirektiv att ta hänsyn till. Där regleras hur vi får hantera våra olika momssatser.

Fru talman! Till det här motionsbetänkandet gällande mervärdesskatt finns inga reservationer från oppositionen, som föregående talar sade, däremot ett särskilt yttrande. Jag ställer mig lite frågande till Socialdemokraternas ståndpunkt när det gäller momsen i det särskilda yttrandet. Frågan är om ni vill ha en enhetlig mervärdesskattenivå eller inte.

I yttrandet anförs att en mervärdesskatt bör träffa all konsumtion av varor och tjänster likvärdigt och att det bör vara en restriktivitet med reducerade skattenivåer. I samma yrkande framhåller man även att det bör kunna införas reducerade skattesatser när det gäller miljöaspekter.

Den förra regeringen med finansminister Pär Nuder i spetsen intog en väldigt restriktiv inställning, och man ville begränsa utvidgningen av området för lågmoms så mycket som möjligt. Det gjorde att Sverige inte anslöt sig till lågmomsförsöket. Det var väldigt synd. Om vi hade gjort det hade vi haft ett mycket bättre läge häromåret när vi ville försöka sänka inom vissa tjänster.

Den nuvarande regeringen, med finansminister Anders Borg, har däremot varit en av de drivande för att reducerade mervärdesskatter ska kunna tillämpas inom vissa sektorer. EU har nu antagit detta och gett möjlighet att sänka momsnivåerna i en rad sektorer, bland annat restaurangtjänster. Det är något som det förra socialdemokratiska finansborgarrådet i Stockholm, Mats Hulth, kämpat hårt för. Jag tror inte att Socialdemokraterna går riktigt på rät linje med varandra.

Jag undrar om Hans Olsson tycker som Mats Hulth, att det är okej med restaurangbranschen men inte med andra.

Regeringen har fastställt tre principer som ska vara vägledande för vilka varor och tjänster som i framtiden ska kunna omfattas av reducerad moms. En är ökad produktivitet, alltså att motverka svartarbete. Det är vi ju alla överens om är viktigt. En annan är att få en högre strukturell sysselsättning. Det är ju också väldigt viktigt i dagsläget. Den tredje är att det är en inkomstfördelning.

Jag har lite svårt att förstå Hans Olssons resonemang när han säger att vi krånglar till det om vi går in i lågmomsförsöket. Det finns faktiskt väldigt strikta regler från EU om hur vi får ha vår moms. Man säger att det ska vara en fast momsnivå, som måste vara lägst 15 procent, och man får ha två lågmomsnivåer. Det är exakt så vi har det i Sverige: 25, 12 och 6. Jag kan inte förstå att det skulle krångla till det om vi skulle få in några andra tjänster. Vi får ju inte några nya momsnivåer.

Fru talman! Arbetarrörelsens tankekedja har kommit med en rapport om framtidens skatter. Där förespråkar man en enhetlig mervärdesskattenivå. Med anledning av det vill jag fråga Hans Olsson om han tycker att det är fördelningspolitiskt rätt att det ska vara billigare att köpa kapitalvaror, som bil, platt-tv eller kameror, till priset av högre matpriser. Det skulle jag vilja veta.

Fru talman! Jag vill med detta yrka bifall till förslagen i skatteutskottets betänkande SkU 24, *Allmänna motioner om mervärdesskatt*.

Anf. 9 HANS OLSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller vår syn på betänkandet är vi ju inte ensamma om att tycka så som jag redovisade.

Jag har här den senaste rapporten från Ekofinrådet. Den har du nog också fått, Lena Asplund. Där kom man överens om möjligheten till lågmomsförsök. Det var åtta olika länder som gjorde ett speciellt uttalande till protokollet. Jag vet inte om det är särskilt vanligt. Det här var ju en förhandlingsuppgörelse. Två av de länderna är Tyskland och Danmark, alltså borgerligt styrda länder.

De kommer inte att utnyttja det reducerade moms-försöket och uppmanar till att inte göra det. De skriver att de är oroliga för smittoeffekter eftersom det kommer att begränsa skatteunderlaget och belasta de offentliga utgifterna. Det var precis det jag sade från talarstolen. Vidare skriver man att det endast kan främja inkomster och eventuellt sysselsättning i de sektorer som kan komma i fråga för reducerade mervärdesskattesatser på bekostnad av andra sektorer, och att det kommer att öka den administrativa bördan för näringslivet.

Min fråga är: Har dina borgerliga kolleger i Tyskland och Danmark fel eller har de blivit socialdemokrater?

Anf. 10 LENA ASPLUND (m) replik:

Fru talman! Om de har fel eller inte kan ju inte jag säga. Det var åtta länder. Det är nästan tjugo som tycker annorlunda. Då kan man ju fundera på om de tjugo har fel och de åtta rätt.

Tyskland har ju över huvud taget en helt annan syn på moms än vi. De vill ju ha omvänd skattskyldighet när det gäller all moms. Jag vet inte mycket mer om vad Tyskland vill.

Jag kan inte förstå hur Tyskland resonerar när man säger att det ska slå ut andra sektorer. Om vi tar exemplet att vi inför lågmoms på restauranger för att det ska bli billigare och folk ska gå mer på restaurang – man ska äta mer luncher och middagar – för att öka arbetsutbudet. Hur ska det kunna slå ut en annan sektor? Kan det slå ut byggbranschen till exempel? Det är för mig obegripligt.

Det skulle egentligen göra det enklare för restaurangbranschen om man bara hade en momssats. I dag har restaurangbranschen för det mesta två momssatser, både 25 och 12 procent. Om man har en cateringverksamhet till exempel använder man 12 procent. Det är ju redovisningsmässigt och administrativt mycket mer komplicerat än om man bara har en momssats.

Jag kan inte riktigt förstå detta. Jag tror att det skulle vara bra.

Det som regeringen i stället gjorde var att sänka arbetsgivaravgifter för ungdomar. Ungdomar är ju starkt representerade inom restaurangnäringen. Det hade varit lättare om vi hade kunnat ha lågmomsförsöket i stället och kunnat koncentrera det till restaurangnäringen och kanske vissa andra näringar.

Anf. 11 HANS OLSSON (s) replik:

Fru talman! Restaurangnäringen säger ju inte att det ska bli billigare mat och på så sätt skapa sysselsättning. Restaurangnäringen säger: Vad bra! Då får vi pengar över och kan anställa folk.

Det blir alltså inte billigare mat, inte enligt restaurangnäringen.

Vi kan hålla oss kvar vid jobben en stund. Vi har ett problem i Sverige. Jobben försvinner i rasande fart. Vi har en jobbkris och en jobbsituation som är ganska besvärlig. Om ni pekar på att det här sättet att resonera är ett sätt att skapa mer sysselsättning.

Om det någon gång är läge att göra en sådan här trollkonst för att öka sysselsättningen är det nu, i den situation som Sverige befinner sig i. Då är frågan: Kommer ni snarast – redan i morgon eller i går – att använda det här trollspöet och sänka momsen rejält, antingen till 6 eller 12 procent, för att få den enorma sysselsättningsökning som ni förväntar er? Det är ju nu det måste ske. Det är nu vi behöver jobben.

Hur mycket kommer ni att sänka momsen med? När ska ni göra det och hur mycket kommer det att kosta?

Anf. 12 LENA ASPLUND (m) replik:

Fru talman! Världen är inte svart eller vit, som du vill få den att framstå, Hans Olsson. Det är inte så enkelt.

Vi har en stor finansiell kris över hela världen med en arbetslöshet som ökar. Den ökar väldigt stort inom industrin.

Det hjälper inte industrisektorn om vi sänker restaurangmomsen. Nu har vi redan sänkt arbetsgivaravgifterna för ungdomar. Jag tror inte att det kommer att bli någon sänkning av momsen just nu i restaurangnäringen eftersom jag inte tror att statsfinanserna tillåter det. Men däremot när statsfinanserna tillåter det är det ett bra sätt att stimulera verksamhet. Men i dagsläget finns det kanske mycket bättre sätt att stimulera verksamhet än att sänka restaurangmomsen i och med att det gäller att ha råd med det.

Men annars ser jag bara positivt på det hela. Det kanske finns andra näringar också som skulle må bra av en sänkning av momsen, speciellt restaurangnäringen och turismen. Inom vissa delar av turistnäringen har man lägre moms. Förutom det skulle det kanske vara en bra stimulans med en sänkning av momsen.

Vi måste hitta fler näringar som ger fler arbeten i Sverige. Vi kan inte bara tro att vi med en stor industri ska försörja hela Sverige, utan vi måste ha en större tjänstesektor som man har i många andra länder. Då kan ett sätt att komma till rätta med det vara att sänka momsen i dessa sektorer. När statsfinanserna tillåter tror jag att vi kommer att göra detta, och det tror jag kommer att bli väldigt bra.

Anf. 13 KARIN NILSSON (c):

Fru talman! I detta betänkande behandlas motioner om mervärdesskatter. Oppositionen har ingen reservation i frågan men har markerat sin gemensamma inställning i ett särskilt yttrande. I detta yttrande framgår det att de tre oppositionspartierna anser att skattesatserna ska utformas så att finansieringen av den gemensamma välfärden prioriteras. De förespråkar en skatt som likformigt träffar all konsumtion av varor och

tjänster och att det finns skäl att låta dessa principer vara vägledande även i dag.

Fru talman! Huvudregeln i dag är att moms tas ut med 25 procent. Därutöver finns det två reducerade skattesatser – 12 procent och 6 procent. 12 procent moms gäller livsmedel, hotellrum, camping, konst och antikviteter med mera. 6 procent moms gäller exempelvis tidningar, böcker, konserter, bio, teater, opera, balett, djurparker, idrott, buss och taxi.

Framtiden för dessa olika skattesatser är dock oviss eftersom det pågår en översyn inom EU, och detta ska behandlas vid Europeiska rådets möte nu.

Regeringens utgångspunkter för utformningen av den framtida skattestrukturen, som skiljer sig från oppositionens, handlar om ökad produktivitet, högre sysselsättning och att använda momsen som ett redskap för att påverka samhällets inkomstfördelning.

Fru talman! Jag vill gärna höra de tre oppositionspartiernas företrädare utveckla sina tankar och närmare precisera vilken momsskattenivå som de har för avsikt att förespråka då de talar om en likformig skattesats. Är det den högre nivån, runt 25 procent eller kanske 20 procent, som det handlar om för att få in så många skattekrönor som möjligt till välfärden, så att ni kan följa er vägledande princip att få in skattekrönorna? Jag misstänker att det måste hamna på en ganska hög nivå. Eller är det möjligen så att något parti i oppositionen är beredd att se till barnfamiljernas och pensionärernas behov av rimliga kostnader för sin mat?

Jag själv skulle inte tveka att betala några ören extra för mjölken. Det gör jag redan i dag eftersom jag helst väljer ekologisk mjölk. Jag skulle faktiskt inte vara besvärad av att betala några ören extra utöver det för att gynna våra mjölkbönder, som är en utrotningshotad yrkesgrupp i dag, om jag visste att pengarna gick direkt till dem. Men jag tycker att det är fullt tillräckligt med 12 procent moms på mjölk och andra livsmedel. Den sänkta momsen på livsmedel är viktig för stora grupper med lägre inkomster och stor försörjningsbörda eftersom livsmedel är varor som man inte kan klara sig utan och alltså inte kan prioritera bort.

Om man skulle hamna på den högre nivån upplever jag att oppositionens inställning är att man vill höja livsmedelspriserna med 10 procent. Hur skulle det påverka pensionärerna och barnfamiljerna?

Så kan man förmodligen gå från intressegrupp till intressegrupp och konstatera att oppositionen tänker göra det dyrare för de flesta, eller kanske rent av för alla.

Fru talman! Jag måste säga att det också var lite intressant att läsa DN i går om förslaget om godisskatt. Där skriver man att majoriteten av svenskarna vill subventionera nyttig mat och straffbeskatta godis och läsk. Men i samma artikel framgår det också att Miljöpartiet sedan tidigare kräver sänkt skatt på ekologiska varor. I dag finns det en lägre moms på 12 procent när det gäller livsmedel. Skulle det innebära att man vill sänka momsen på de ekologiska varorna till 6 procent, eller var hamnar man då? Det låter i alla fall inte som en enhetlig momsskattesats om man jämför med andra områden.

Kan man betrakta kravet från Miljöpartiet i denna fråga som överspelat eftersom ni har skrivit det särskilda yttrandet om en gemensam skattesats tillsammans med de övriga oppositionspartierna?

Prot. 2008/09:91
25 mars

*Allmänna motioner
om mervärdesskatt*

Fru talman! Är man överens inom de tre partierna om att höja momsen på kultur från 6 procent till 25 procent? Eller ska momsen på arbete och tjänster sänkas ned till kulturens nivå för att man ska nå en likformig skatt som träffar konsumtion av varor och tjänster utifrån de principer som man förespråkar enligt yttrandet? Det skulle i så fall kollidera med principen att man skulle hitta finansiering till den gemensamma välfärden. Står man då fast vid den principen tycker jag att den krockar med momsen på livsmedel. För visst är det så att hälsa och välfärd till väldigt stor del beror på kosten och kanske också på idrotten och kanske på kulturen?

Fru talman! Jag hoppas att jag kan få lite svar när det gäller några av dessa oklarheterna, så att jag och alla övriga som lyssnar här i dag kan få en förklaring till vad effekten blir om ifall oppositionens särskilda yttrande skulle få en vägledande roll i det fortsatta arbetet med att utforma en framtida skattepolitik.

Jag yrkar med dessa ord bifall till utskottets förslag. Precis som Hans Olsson hade jag, om det varit möjligt, yrkat avslag på det särskilda yttrandet. Men det var inte möjligt.

Anf. 14 LENNART SACRÉDEUS (kd):

Fru talman! Som kristdemokrat och företrädare för alliansen yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Fru talman! Jag vill fokusera mitt anförande på ett par saker som ligger oss kristdemokrater väldigt nära. Det första handlar om det civila samhället. Ett vitalt och levande civilt samhälle är av största vikt för en levande demokrati, för ett mänskligt samhälle och för att skapa social tillit och sammanhållning för det som vi kristdemokrater kallar samhällsgemenskap. Därför måste stat och kommun i första hand främja och stödja men definitivt inte ta över det engagemang som finns i olika medborgarsammanslutningar.

Det civila samhället utgörs av naturliga gemenskaper som familjer, släkt, grannskap, intresseföreningar såsom idrotts- och fackföreningsrörelsen, hjälporganisationer och trossamfund.

För att stärka den ideella sektorn och främja människors ansvarstagande för varandra har vi kristdemokrater envist, påstridigt och uthålligt tillsammans med övriga i alliansen verkat för att vi i Sverige ska få behålla vår momsbefrielse på allmännyttiga ideella föreningar och trossamfund. Vi uppskattar det stöd som vi också har fått från oppositionen i denna fråga. Det är viktigt med denna samsyn kring den ideella sektorn.

Detta är en fråga som vi har diskuterat i flera år, och jag hoppas att vi snart kan lägga detta ärende till handlingarna och finna en långsiktig lösning.

EU-kommissionen menar att det svenska undantaget för momsbefrielse för allmännyttiga och ideella föreningar och trossamfund inte överensstämmer med unionens och kommissionens regelverk. Detta är något som vi samtliga här i kammaren beklagar.

Det känns onekligen lite underligt att EU-kommissionen ser Sverige som ett skatteparadis – ett skatteparadis för ideell verksamhet, ett Nordens och ett Europas Gibraltar för ideell verksamhet.

Näväl, nu när försäljning i föreningar och trossamfund till förmån för välgörenhet av EU-kommissionen anses vara särskilt skattefinansierad

eller gynnad är det nödvändigt att vi agerar. Finansministern har tidigare med anledning av en skriftlig fråga markerat regeringens tydliga vilja att finna en lösning.

En utredning är tillsatt för att säkerställa för ideella organisationer att dessa kan fortsätta sin viktiga verksamhet, då under samma skattemässiga och ekonomiska förutsättningar även om regelverket skulle ändras.

Vi kristdemokrater och övriga här i kammaren är övertygade om och ser med stort intresse fram emot den statliga utredningens slutsatser om vad som måste göras med det svenska skattesystemets utformning för att klara det krångel – ursäkta att jag använder ett negativt ord om Europeiska unionen – som unionen nu har skapat och finna de eventuellt kompenserande åtgärder som måste krävas om skattesystemet därmed måste ändras.

I orostider som dessa är det oerhört viktigt att det civila ideella samhället fungerar och stärks. Därför är det viktigt vad ett enligt skatteutskottet i fjol sade, vilket upprepas på s. 10 i betänkandet. Jag tar mig friheten att citera det eftersom det är så välformulerat. Det står att ”föreningslivet och det ideella arbete som bedrivs i föreningar i syfte att främja vissa allmännyttiga ändamål, såsom sociala, välgörande, religiösa, politiska, idrottsliga, konstnärliga eller liknande kulturella ändamål, har en lång tradition i vårt land. Föreningarnas stora betydelse för det svenska samhället, och även internationellt, kan inte nog understrykas.” Skatteutskottet kan formulera sig väl.

Fru talman! Det svenska moms-systemet har under de senaste åren genomgått en grundläggande kartläggning och analys. Slutsatsen om det önskvärda är ett system med så få undantag och så få områden med reducerad skattesats som möjligt. Samtidigt måste självklart önskemål om enklare regler hela tiden vägas mot andra satsningar och samhällsbehov.

Inom Europeiska unionen har momsreglerna i princip harmoniserats inom ramen för ett tak och ett golv, vilket innebär att alla länder i princip har en generell momsskattesats på 15–25 procent.

I dag är den svenska normalskattesatsen för moms 25 procent. Till sammans med Danmark ligger vi där högst inom Europeiska unionen. Det är knappast en merit för vårt land, och samtidigt innebär det naturligtvis en stor konkurrensnackdel gentemot vår omvärld.

Prismedvetna kunder drivs att handla utomlands. En av de främsta invändningarna mot hög moms är att den slår orimligt hårt mot låginkomsttagare. Allmänt sett blir det en högre prisnivå i vårt land än det är hos våra europeiska grannar. En shoppingresa till ett land med en lägre momssats kan faktiskt tjäna in själva resebiljetten. Sverige bör därför långsiktigt arbeta i riktning mot en lägre och mer enhetlig momsnivå.

Fru talman! Av lätt insedda skäl nu mitt i en global finanskris är detta långsiktiga mål inte särskilt realistiskt. Inte heller är det möjligt att kunna ta steg i den riktningen.

Jag uppskattar Hans Olsson som alltid för fram intressanta tankgångar i debatten om vilka tankar alliansen har om framtida momssatser. Från kristdemokratisk sida kan jag säga, Hans Olsson och ni socialdemokrater, att jag har svårt tänka mig att denna alliansregering under nu rådande ekonomiska omständigheter kommer att göra några justeringar

Prot. 2008/09:91
25 mars

*Allmänna motioner
om mervärdesskatt*

nedåt på momsiden. Vi är inte i det statsfinansiella läget. Det vet Socialdemokraterna och också övriga i oppositionen.

Fru talman! Det är viktigt att de svenska skatterna är enkla och inte innebär ett alltför stort regelkrångel för de svenska företagen. Alliansregeringen har därför lagt stor vikt vid att prioritera skapandet av ett bättre företagsklimat där det blir enklare, billigare och mer lönsamt att starta och driva företag. I dagar som dessa då krisen rasar runt omkring oss och då det, som i dag den 25 mars, är 16 grader minus i Hagshult nere i djupaste Småland är det viktigare än någonsin att arbetet med att minska regelkrånglet inte stannar av. Fler jobb skapas inte genom höjda skatter.

Anf. 15 HELENA LEANDER (mp):

Fru talman! Det känns tryggt att veta att Lennart Sacrédeus kommer att ligga på sina allianskamrater i regeringen och se till att vi får en bra lösning på momsfrågan för den ideella sektorn. Jag tror att vi alla här är väldigt måna om att inte slå ut den viktiga ideella sektorn som vi har i Sverige.

Jag blev lite mer fundersam när jag hörde Karin Nilssons anförande. Det särskilda yttrande som vi för fram handlar inte om att vi i morgon dag vill göra sänkningar uppåt eller nedåt av vare sig den ena eller den andra momssatsen. I stället handlar det mer om vilka principer vi tycker ska vara vägledande när man i framtiden eventuellt vill göra justeringar av momssatserna.

Också ni har redovisat några principer. Men bland dem såg jag ingen punkt om likformighet och enkelhet. Vi tycker att det är ganska viktigt att ta upp att vi har hyfsat lätta regler som man kan förstå, som man inte lätt kan fuska med och som inte skapar konstiga snedvridningar så att en bransch lite godtyckligt blir billigare än en annan och man liksom håller på och skyfflar runt sysselsättning från den ena branschen till den andra.

Jag kan bli lite orolig när jag hör er tala om att genom låg moms gynna vissa branscher framför andra. Ja, det kommer väl rimligtvis att skapa sysselsättning i just den bransch som skattegynnas. Å andra sidan får kanske den som fick en högre skattesats – jag antar att det ska gå jämnt ut – mindre sysselsättning. Jag tror att det väldigt mycket blir så att man skyfflar runt utan att egentligen skapa så många nya jobb, om det nu är det som är syftet. Där har vi mer inställningen att försöka ha jämna sjysta villkor så att det blir rättvisa mellan olika branscher och så att det är enkelt för företagen och vi har ett sjyst företagsklimat oavsett bransch.

Det är lätt att stå här och säga sig vilja ha likformighet och enkelhet. Men när alla har sina små favoritprojekt blir det kanske så att man vill ha en liten momsjustering. Där är inte heller vi några änglar. Ekomomsen, momsen på ekologisk mat, är ett sådant exempel.

Egentligen tycker vi att det om man av miljöskäl vill styra konsumtionen normalt är bättre att lägga en punktskatt på den vara som man vill ha bort. Det minskar snarare den snedvridning som kan uppstå vid ett marknadsmisslyckande – alltså att en vara inte betalar den fulla samhällskostnaden när det gäller miljöproblemen.

Man måste också vara lite pragmatisk. Vi kan titta på just frågan om ekologisk mat. Om vi bara lägger punktskatter på användningen av konstgödsel och bekämpningsmedel i Sverige går det kanske att få en omställning av den svenska produktionen, däremot inte konsumtionen,

av livsmedel som kanske är det som man i första hand vill påverka i stället för att bara lägga pålagor på den svenska näringen så att säga. I stället vill man kanske ha någonting som styr själva konsumtionen. Det är klart att man skulle kunna ha en punktskatt på all mat som inte är ekologisk. Men vi har kommit fram till att det är smidigare att ha sänkt moms på just den ideologiska maten, vilket skulle kunna vara att man sänker momsen från 12 procent, som ju gäller för vanliga livsmedel, till 6 procent. Nu är det inte helt kompatibelt med EU-regler. Därför tycker vi att man i första hand bör försöka påverka EU om att man ska möjlighet att, om man så önskar, ha miljöskäl som grund för sänkta momssatser. Men i första hand tror vi att det, åtminstone i de allra flesta fall, är bättre att ha punktskatter direkt på det man vill ha bort än att justera momsen.

Sammanfattningsvis är enkelhet och likformighet någonting att sträva efter men därmed inte sagt att man inte ska kunna göra några intelligenta undantag.

Anf. 16 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Hur hög är momsen? Ja, år 2002 tillsatte regeringen en utredning som lät den dåvarande överdirektören i Skatteverket Lennart Hamberg utreda saken. Utredningen kom fram till att den effektiva skattesatsen där vi har moms inte är 25 procent utan 21,7 procent.

Jag tackar Hans Olsson för att han tog upp den ideologiska debatten med anledning av detta. Men jag är inte lika oroad som Hans Olsson för en sänkt moms. Jag tror att vi skulle kunna leva med en sådan. Det har vi ju klarat i ett annat läge tidigare; det har sett lite annorlunda ut.

Det är väldigt viktigt att få klart för sig att det är en väldig skillnad mellan det som hette oms, omsättningsskatt, och som alla – Centerpartiet, Folkpartiet och Moderaterna – den gången motsatte sig enormt.

När det väl kom till att man skulle göra om det till mervärdesskatt var det en helt annan ideologisk positionsförskjutning. Vad är det, Hans Olsson, när du säger att vi har en annan bakgrund än Socialdemokraterna? Det är inte på det sättet.

Momsens själva finess är att den visserligen tas ut och betalas av konsumenten i slutledet men att den gynnar mycket produktion och just mervärdet, det arbete man har, eftersom man i tidigare led får lyfta av just momsen. Det är själva finessen.

Man kan också använda momsen i det syftet. Det gjordes faktiskt år 1972 för att stimulera sysselsättningen då momsen en tillfällig period under den socialdemokratiska regeringen sänktes med 5 procent för att stimulera sysselsättningen.

Det är viktigt att komma ihåg att momsen också är en skatt på arbete i den bemärkelsen att man kan använda den just nu. Precis som tidigare talare här sagt gör det statsfinansiella läget att det kanske inte är så aktuellt att sänka momsen, utan man måste använda mer sofistikerade åtgärder. Men man ska ha klart för sig att momsen kan ses som en produktionsfaktor som kan gynna just arbete.

Sedan kommer man till frågan hur många undantag man ska ha från den gällande momsskattesatsen. Det är två saker som har diskuterats. Lena Asplund diskuterar här och refererar till alla de områden som redan är borttagna helt och hållet från moms. Sedan finns det de med nedsätt-

ningar. Helena Leander är inne på att man ska gynna just ekologisk mat eller någonting annat, och kultur gynnar vi just nu på det sättet.

Fru talman! Här är det väl formulerat i förra årets betänkande som refereras här: Ordningen med reducerade skattesatser och undantag har genomgått en grundlig kartläggning och analys som visar att det finns goda skäl att sträva efter ett system med så få undantag och områden med reducerade skattesatser som möjligt. Samtidigt framgår det att ”önskemålen om enklare och lättillämpade skatteregler inte kan ses isolerat utan hela tiden måste vägas mot andra samhälleliga behov”.

Det är just detta som motiverar, som jag ser det, att man kan ha sänkt skatt på till exempel mat. Det är inte bara ett samhälleligt behov utan också enskilt behov att man har det på det sättet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 18 §.)

10 § Personnummer och samordningsnummer

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2008/09:SkU28
Personnummer och samordningsnummer (prop. 2008/09:111).

Anf. 17 LENNART SACRÉDEUS (kd):

Fru talman! Det är en kort talarlista för denna debatt. Jag har ändå valt att anmäla mig. Jag kan både som kristdemokrat och för hela utskottet yrka bifall till utskottets förslag i betänkande 28.

Fru talman! Det kan ändå vara av visst värde att påminna om folkbokföringen som en gammal kyrklig tradition i vårt land. Det är ett system som har funnits i århundraden. 1686 års kyrkolag innebar att staten uppdrog åt Svenska kyrkan att kyrkskriva eller folkbokföra människor i vårt land.

Jag har själv vuxit upp i en prästgård i Torsås i sydöstra Kalmar län där pastorsexpeditionen fanns och kyrkobokföringen ägde rum sju meter från familjens kök. På den tiden ägde folkbokföringen rum inom ramen för Svenska kyrkan och oftast i prästgårdar på landet. Det är ett system som har överflyttats sedan ett antal år tillbaka till Skattemyndigheten.

Vårt system här i Sverige med personnummer är bland de äldsta i världen. Det är inte heller första gången som det reformeras. Det var 20 år efter introduktionen år 1947 som det lades till en kontrollsiffra. Att anpassa systemet till nya omständigheter är inget nytt, fru talman.

Detta system för folkbokföring och personnummer har tjänat oss väl i vårt land. Det gäller såväl oss medborgare som staten och den offentliga sektorn i sin myndighetsutövning. Tack vare personnumret förenklas våra kontakter med myndigheter, företag och organisationer.

De tio siffrorna fungerar i dag de facto som en biljett in i det svenska samhället. Det är ett viktigt system som vi ska värna om.

Fru talman! I februari 2007 meddelade Skatteverket att det fanns problem med att personnumren riskerade att ta slut för åtråvärda och populära datum, den 1 januari och den 1 juli. Numren för dessa datum har vad

gäller åren i slutet av 1950-talet och början av 1960-talet helt enkelt tagit slut.

Dessa datum har använts för personer utan dokument som har sett den 1 januari och den 1 juli som särskilt attraktiva. Potentiellt skulle detta kunna innebära stora problem för de enskilda individerna.

Sverige är inte det enda land som har ett system som har personnummer, men hos oss har det en särskilt djup förankring och acceptans hos befolkningen som sannolikt är unik i hela världen.

Från att ursprungligen ha varit ett system för myndigheter och folkbokföringen används numera personnumren inom en mängd områden i syfte att identifiera och skilja på oss individer och medborgare.

Personnumret används i dag i videobutiken, på biblioteket, inom bank- och försäkringsvärlden eller när du blir medlem i din lokala idrottsförening. Personnumret har även stöttat forskningen inom både de medicinska och samhällsvetenskapliga disciplinerna.

Fru talman! I en alltmer globaliserad värld där människor flyttar och flyr till andra länder och där vårt land öppnar en varm famn för människor som söker en fristad från våld och förtryck kan det ibland uppstå problem med folkbokföringssystemet och personnumren.

Flyktingar från andra länder med bristfällig folkbokföring eller papperslösa individer har lett till att personnumren knutna till vissa datum helt enkelt har tagit slut. Detta har skapat en debatt och en viss oro.

Jag har själv fått en del reaktioner på detta. Hur blir det för oss i framtiden? Får jag inte ha ett folkbokföringsnummer som anknyter till min födelsedag?

Nu får vi ett nytt system som löser denna fråga. Det innebär att inga barn som är födda i Sverige kommer att bli tilldelade något annat personnummer än det som gäller vid deras födelse. Endast och enbart män i vuxen ålder som kommer hit kommer att märka effekten av denna reform.

Därmed ser jag inga problem med detta trots att det i medierna och i debatten funnits en del inslag som tytt på att personnummer inte längre ska vara knutet till födelsedatumet för dem som är födda i vårt fina land.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 18 §.)

11 § Behandling av personuppgifter inom studiestödsområdet

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2008/09:UbU12
Behandling av personuppgifter inom studiestödsområdet (prop.
2008/09:96).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 18 §.)

Prot. 2008/09:91
25 mars

*Personnummer och
samordningsnummer*

12 § Mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2008/09:JuU21
Mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i
samkönade relationer
och
socialutskottets betänkande 2008/09:SoU14
Mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i
samkönade relationer.

Anf. 18 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Under hösten 2007 fattade regeringen beslut om en handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. Totalt satsas drygt 800 miljoner kronor fram till år 2010.

Handlingsplanen omfattar 56 åtgärder inom sex insatsområden. Dessa är ökat skydd och stöd till våldsutsatta, stärkt förebyggande arbete, stärkt kvalitet och effektivitet i rättsväsendet, utveckling av insatser riktade till våldsutövare, ökad samverkan och ökade kunskaper.

Under våren 2008 behandlade ett sammansatt justitie- och socialutskott frågan. Majoriteten ställde sig bakom regeringens handlingsplan. I dag behandlas dessa viktiga frågor samlat, men genom två separata betänkanden – ett för justitieutskottet, JU21, och ett för socialutskottet, SoU14.

Det rör sig om behandling av drygt 110 motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna 2007 och 2008 som har väckts inom justitieutskottets beredningsområde och 45 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2008 som har väckts på socialutskottets beredningsområde. Samtliga motioner i båda betänkandena avstyrks. I justitieutskottets betänkande föreligger tio reservationer och tre särskilda yttranden, och i socialutskottets betänkande finns tre reservationer och tre särskilda yttranden.

Fru talman! Jag vill önska debattörerna lycka till med debatten i dessa viktiga frågor.

Anf. 19 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s):

Fru talman! Ledamöter i socialutskottet och i justitieutskottet! Jag börjar med att yrka bifall till reservation nr 1, men jag står förstas bakom alla reservationer som det finns ett socialdemokratiskt s bakom.

Jag vill också för protokollets skull peka på att vi har ett särskilt yttrande i justitieutskottets betänkande. Här behandlar utskotten nu 85 av de 110 motionsyrkandena förenklat, det vill säga att den eventuella läsaren av protokollet får gå till föregående års behandling för att se hur vi socialdemokrater argumenterar. Vi har inte ändrat uppfattning sedan dess, men vi har avstått från att upprepa oss i reservation.

Vi anser fortfarande att regeringens beröringsångest med allt som stavas feministisk förståelse och könsmaktsanalys leder till att betydelsen av och förståelsen för att kön och makt spelar roll minskar. Regeringens hållning osynliggör de manliga maktstrukturer som inte bara tjänar som förklaring för oss i oppositionen i den här kammaren, utan också för den förklaring som FN:s deklaration om avskaffandet av våld mot kvinnor tar sin utgångspunkt i.

Vi anser fortfarande att regeringen kan göra mer för att skynda på utvecklingen så att barnahus och samtalsmottagningar för män ska komma att finnas i hela landet. Vi tycker att statistiken behöver förbättras. Dödsfallsutredningar vid dödligt våld ska sättas i gång.

Alldeles nyligen publicerade Brå, Brottsförebyggande rådet, den nationella trygghetsundersökningen. Där befasts den bild som vi redan känner till. När kvinnor hotas, misshandlas, trakasseras eller utsätts för sexuella övergrepp är det oftast fråga om en man som kvinnan har en nära relation till. Detta förklarar i sin tur att det fortfarande finns ett mycket stort mörkertal i brottsstatistiken trots att det år för år är fler kvinnor som gör polisanmälan.

Att det ändå går åt rätt håll är ett resultat av träget arbete sedan tio år tillbaka, och egentligen ännu fler år. Uppdrag på uppdrag har lagts på rättsvårdande myndigheter och kommunerna för att de ska förbättra sitt arbete. Utredning efter utredning har tillsatts och omvandlats till politiska beslut i den här kammaren.

Ett sådant exempel är utredningen med namnet Att ta ansvar för sina insatser, som tillsattes under förra mandatperioden. Den föreslog att dödsfallsutredningar ska göras vid fall av dödligt våld. Nu är ett sådant förslag på väg fram, och det är bra. Det behövs ett systematiskt arbete för att analysera och samla kunskap om de fall där det har gått så långt att en kvinna har mist livet. Kunskapen ska samlas på sådant sätt att systembrister och eventuella enskilda tjänsteutövares felagerande klarläggs och åtgärdas för framtiden.

Fru talman! Alla talar om kvinnojourerna som en viktig resurs i det här arbetet. Dessvärre uttalade kvinnojourernas representant vid förra årets hearing att kvinnojourerna känner sig omyndigförklarade och styvmoderligt behandlade. De har sedan den borgerliga regeringen tillträdde inte längre möjlighet att söka de utvecklingspengar som länsstyrelserna fördelar. Dessa pengar kan kvinnojourerna inte söka på egen hand, utan de måste gå i väg till kommunen och få dess godkännande för att ta del av regeringens satsade medel.

Det resulterar i att goda idéer riskerar att aldrig förverkligas. Kvinnojourerna har med sina 30 år på nacken nog kommit väsentligt längre än kommunerna har gjort. De ser sådant som kommunerna inte ser, och de måste tillåtas att verka fritt utan att vara beroende av godkännande från kommunerna – särskilt när det gäller utvecklingsarbete. Det finns tyvärr kommuner som ännu i dag, år 2009, på fullt allvar påstår att våld mot kvinnor inte existerar i just deras kommun.

Nu står kvinnojourerna inför nya prövningar genom att kommunerna uppmuntras att upphandla sådan verksamhet som kommunerna är ansvariga för. Stöd för våldsutsatta kvinnor och deras barn hör definitivt dit, så nu ska kvinnojourerna ge sig ut och konkurrera och lägga anbud på en tänkt marknad. Vad kommer det här att leda till? Det har förmodligen ingen ett svar på. Vad kan det komma att betyda för en verksamhet som i grunden vilar på att kvinnor väljer att frivilligt ge av sin tid och sin kraft för att stödja medsystrar?

Fru talman! På Nya Zeeland har man sedan 1995 en lagstiftning som innebär att den person som utövar våld mot någon som ett barn är beroende av medan barnet ser och hör begår ett brott också mot barnet. Vår lagstiftning ser annorlunda ut. Här är det förvisso en grund för straffskärpning när någon utsätter barn för att bevittna våld mot en närstående. Däremot betraktas det ännu så länge inte som ett brott begånget mot barnet att tvinga barnet att bevittna, det vill säga höra eller se, våldet.

Samstämmiga uppgifter från olika studier visar att när det gäller barn som lever i familjer där våldet finns ständigt närvarande finns den absoluta majoriteten av barnen i hemmet när våldet pågår. Åtta av tio befinner sig i samma rum, och sex av tio blir själva misshandlade. Vart fjärde barn har utsatts för grovt och upprepat våld, kan man påstå. Det är alltså grovt felaktigt att säga att barn bevittnar våldet om vi med det menar hör och ser. De här barnen finns i händelsernas centrum, och de är mycket ofta direkt inblandade i våldshändelsen – inte sällan som den som försöker avleda den som slår och försöker skydda den som blir slagen. Barnet borde snarare omnämnas som deltagande vittne. De är direkt berörda.

Jag har här framme en film som jag vill visa som ett gott exempel. Kvinnojourerna har gått ihop och låtit barn som går i behandling på Alla kvinnors hus här i Stockholm komma till tals i den här filmen. Här berättar till exempel pojken Max om sin strategi och hur han bär sig åt när hans styvpappa, i det här fallet, ger sig på och misshandlar mamman gång efter gång efter gång.

Han säger så här, och filmen har också fått den titeln: Jag sade att jag hade en mardröm.

Max strategi är att när våldet har pågått tillräckligt länge går han upp och säger att han har vaknat och att han hade en mardröm. Det gör att styvpappan slutar att slå mamman just då. Han avleder uppmärksamheten hos pappan så att någonting annat äger rum i stället.

Ett annat exempel som han ger är att han hänger ut genom fönstret i sitt rum. Han har laddat en liten korg som han har under sin säng med ägg. När han hänger ut genom fönstret kastar han de här äggen på fönstret i stora rummet där pappan misshandlar mamman. När de hör att någonting kraschar mot fönstret avbryts våldet och de intresserar sig för vad det är som har hänt.

Det här är två exempel på strategier. Man skulle kunna räkna upp hundratals sådana om tid fanns för det.

Fru talman! Vi har i vår motion begärt att handlingar där en vuxen tvingar barn att uppleva eller bevittna våld mot en närstående person bör kriminaliseras. Det är något som jag har hört de fyra allianspartierna tidigare begära lagstiftning om. Under den förra mandatperioden, som jag har närmast i minne, begärde ni alla fyra en lagstiftning som går ut på en kriminalisering. Ni har två olika varianter.

Den ena talar om att man borde kriminalisera det genom att säga att handlingar av det här slaget leder till psykisk misshandel av barnen. Moderaterna har talat om att juridiskt sett ska dessa barn anses som målsägande i rättsprocessen och att barnet ska tillerkännas ställning som målsägande. Det är en del av upprättelsen.

Detta har ni tidigare talat er varma för här i kammaren. Ni har reserverat er skriftligen. Ni vann valet för två tre år sedan, och nu har ni möjlighet att förverkliga det som ni själva tidigare har begärt.

Då kan vän av ordning fråga: Om vi nu tycker så här, varför gjorde inte vi detta? Jo, under den förra mandatperioden införde vi möjligheten för de här barnen att få brottsskadeersättning. Vi förtydligade socialtjänstens ansvar att hjälpa och stödja barnen på det här området. Vi trodde att det skulle vara bra och att det skulle räcka. Det visar sig nu att det inte är så. Vi har tagit till oss av den kunskap och de erfarenheter som finns på det här området. Vi har alltså nu sagt: Låt oss tillsätta en utredning! Låt oss granska och gå igenom den här frågan riktigt ordentligt!

Jag är ärligt och uppriktigt talat väldigt förvånad över att ni så lättvindigt har övergett det som ni tidigare har talat er så varma för. Med god argumentation har ni tidigare krävt en lagändring. Vi kräver inte en lagändring i första rummet, utan vi kräver en utredning. Vi begär en utredning.

Visst vore det väl intressant att få en utredning, gärna parlamentarisk, som funderar över hur vår nuvarande lag förhåller sig till barnkonventionens artikel nr 19 som talar om att barn har rätt att skyddas mot fysiskt och psykiskt våld? Hur förhåller sig vår lagstiftning till detta? Visst vore det intressant att, utifrån de kunskaper vi nu har om konsekvenserna för dessa barn som tvingas att leva med våldet, fundera över om de kunskaperna leder oss till slutsatsen att vi bör ändra i vår lagstiftning? Hur ser vi på brottsoffers behov av upprättelse? Gäller det dessa barn? Det vore också en intressant fråga.

En annan intressant fråga är naturligtvis att om det ska vara brott, borde det då vara ett brott mot barnets rätt till frid eller är det fråga om psykisk misshandel. Det finns säkert olika tankar om det. Jag har inte svaret på den frågan i dag, utan vi begär att en utredning ska tillsättas för att arbeta med de här frågorna.

Eller stämmer det som ibland hävdas, nämligen att barn mår bäst av att inte berätta om de här sakerna? Det är också en åsikt som finns. Låt oss titta på det här.

Tänk så intressant det skulle vara att låta barnkunniga med olika yrkesbakgrund och verksamma inom Rädda Barnen, Bris och andra barnrättsorganisationer sätta sig ned tillsammans och uttala sig om vilka särskilda behov de anser att de här barnen har. Ur en utredning av det slaget skulle vi kunna få fram ett underlag. Det skulle säkerligen göra livet väldigt mycket lättare för de här barnen om de tillerkänns ställning som målsägande, det vill säga inte bara är offer för brott utan faktiskt är målsägande.

Jag tänker jaga er i allianspartierna i den här debatten. Jag vill gärna att ni svarar på frågorna redan i ert anförande. Om ni inte gör det tänker jag återkomma i repliker och fråga hur ni har tänkt. Vad är det som har hänt från 2005 och 2006 fram till 2008 och 2009 då ni totalt har vänt? Ni signalerar inte en annan åsikt, för ni har inte uppgett någon åsikt här. Ni

avstyrker bara motionen. Det finns egentligen inga motiv för det. Till alla dem som lyssnar på den här debatten och följer den här frågan noga måste jag säga att det ska bli väldigt intressant att höra vad ni har att säga. Jag vill helst få höra att ni öppnar dörren lite grann för att se om ni inte skulle kunna sätta i gång det här arbetet redan i år.

(Applåder)

I detta anförande instämde Karl Gustav Abramsson, Ann Arleklo, Christer Engelhardt, Lars U Granberg, Kerstin Haglö, Margareta Persson och Marina Pettersson (alla s) samt Eva Olofsson och Lena Olsson (båda v).

Anf. 20 LENA OLSSON (v):

Fru talman! I dag debatterar vi mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. Detta är ett motionsbetänkande där även andra motioner behandlas. Elisebeht Markström har lyft upp en fråga som jag också tycker är väldigt viktig.

Detta är en mycket viktig fråga för Vänsterpartiet. Vi har drivit de här feministiska frågorna väldigt länge. Det våld som sker och har skett mot kvinnor ute i samhället är mycket allvarligt.

Regeringen har tagit fram en handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. Vi i Vänsterpartiet tycker att det är bra. Nu har alla hört det i den här salen. Det är både nödvändigt och lovligt.

I handlingsplanen väljer regeringen dock, och detta har Vänsterpartiet kritiserat förut, att förklara våldet utifrån ett individualistiskt perspektiv. Vänsterpartiet anser att det är svårt att ta ett samlat grepp på problemet om den grundläggande analysen av maktstrukturer och våldet saknas. Vår feministiska förståelse av våldet har till stor del utvecklats ur kvinnojourernas praktiska arbete med kvinnor som har utsatts för mäns våld. Vi är dem ett stort tack skyldiga för att de har gjort den här insatsen och hjälpt andra kvinnor.

Förutom att regeringen i sin handlingsplan helt bortser från de strukturella orsakerna till mäns våld mot kvinnor finns en rad andra åtgärder som också är bristfälliga. Det finns bra saker, men det finns också det som är bristfälligt.

Vi efterlyser fler konkreta åtgärder. Skyddet för utsatta kvinnor fungerar inte fullt ut i dag.

Vänsterpartiet vill bland annat se över livsvillkoren för de kvinnor och också de barn som lever med skyddade personuppgifter i syfte att förbättra deras situation. Här måste vi ta ett helhetsgrepp eftersom det har visat sig att myndigheternas rutiner absolut försvårar situationen för dessa kvinnor och barn. Bristen på samordning och kunskap gör till och med att kvinnors och barns skyddade identiteter avslöjas. Detta har vi fått bekräftat vid ett flertal gånger när vi som företrädare för Vänsterpartiet har besökt kvinnojourer.

Jag glömde att tala om att jag givetvis står bakom alla reservationer, men för tids vinnande vill jag yrka bifall till reservation nr 9 i justitieutskottets betänkande.

Vi efterlyser alltså från Vänsterpartiets sida en nationell upplysningskampanj som syftar till att minska antalet våldtäkter. Brottsoffermyndig-

hetens kampanj Mäns våld mot kvinnor genomfördes bland annat genom affischering i lokaltrafiken för ett par år sedan. Amnesty publicerade under våren en undersökning om svenska folkets attityder till våldtäkter. Resultatet av attitydundersökningen var nedslående då den bland annat tydde på att många ungdomar, speciellt unga killar, i större utsträckning än andra åldersgrupper tycker att våldtagna kvinnor får skylla sig själva. Det är en väldigt farlig attityd.

Det har visat sig att man bland annat lägger vikt på om kvinnan har varit alkoholpåverkad eller påverkad av andra droger och om hon tidigare har flirtat med den våldtagande mannen. För att motverka de oroande attityderna bland ungdomar behövs det faktiskt politiska initiativ.

Vänsterpartiet har länge krävt satsningar på genuskunskap i lärarundervisningen och i skolans sex- och samlevnadsundervisning som i dag är mycket ojämn och på många håll i stort sett obefintlig. Vi vill att detta ämne ska få ett eget utrymme i schemat.

Låt oss återgå till det här med statistiken. Det här är statistik som vi bland annat har fått från Brå. År 2008 – detta hör alltså till reservation nr 9 – anmäldes 28 109 fall där kvinnor och flickor över 15 år blivit misshandlade. Av brottsstatistiken framgår att gärningsmannen i 20 698 fall var bekant med offret. 16 226 av misshandelsfallen med en bekant gärningsman begicks inomhus. Bakom dessa siffror döljer sig till stor del mäns våld mot närstående kvinnor.

Ett stort problem med dagens statistik är att det inte går att se om kvinnan blivit misshandlad av en närstående man, till exempel pojkvän eller sambo, eller om det är av någon annan bekant som till exempel en granne, ett syskon eller en kompis.

I dag är det ett tidsödande arbete för forskare att gå igenom samtliga anmälningar där en kvinna misshandlats för att se om hon har blivit utsatt för en närstående mans våld eller inte. För att vi ska få mer kunskap om mäns våld mot kvinnor och hur utvecklingen ser ut över tiden är det nödvändigt med statistik som redovisar vem det är som misshandlat kvinnan och vilken relation hon har till förövaren.

Vänsterpartiet vill därför ge Rikspolisstyrelsen i uppdrag att utveckla ett kodningssystem för brott där kvinnor misshandlas där könet på gärningsmännen och relationen mellan gärningsman och offer framgår.

Man har lagt ut ett uppdrag om att förbättra statistiken, men jag kan inte se någonstans i betänkandet när man ska återkomma med åtgärder. Det finns inget slutdatum, och det vore önskvärt. Man brukar ju från majoriteten vara noggrann med att tala om när saker ska komma. Ibland kommer det saker som ni inte vet om heller, och ibland kommer det för sent också, ska jag väl passa på att säga.

Jag vill också ta upp innehållet i en motion. Mina kamrater i justitieutskottet känner säkert igen detta, för vi har haft många diskussioner och debatter om detta. Det handlar om att ta fram en kartläggning över vad mäns våld mot kvinnor kostar samhället. Jag tror att vi skulle få en helt annan diskussion om vi verkligen visste vad det här kostar i lidande, hur stora sjukvårdskostnaderna blir på grund av sjukskrivningar och vad får det för kostnad när barnen behöver gå i terapi. Jag tycker att det är väldigt viktigt. Jag har fått ganska nonchalanta svar som har handlat om att det är bättre att vi lägger pengarna på förebyggande arbete. Det tycker man från majoritetens håll.

Prot. 2008/09:91
25 mars

*Mäns våld mot
kvinnor, heders-
relaterat våld och
förtryck samt våld i
samkönade relationer*

Vi från vänstersidan tycker att detta är anmärkningsvärt, för att göra kartläggningar av vad saker kostar i samhället brukar man i andra fall vara väldigt snabb med. En kartläggning skulle bidra med att man sätter en prislapp på hur mycket detta kostar. I det samhälle vi lever i i dag brukar det bli lite bättre fart när man får se vad man skulle kunna tjäna på att bemöta de här sakerna.

Jag skulle faktiskt vilja ha en kommentar på från majoriteten om det här med statistiken där ni inte svarar på när ni ska återkomma, för det är en fråga som är väldigt viktig för oss. Jag vill också ha reda på om man har någon tanke på att göra något slags analys, ett överslag, på vad det här kostar samhället. I England har man gjort det. Man tog inte med så många parametrar i den, och jag kommer inte ihåg den exakta summan, men det är väldigt stora kostnader som samhället har för dessa problem med mäns våld mot kvinnor.

I detta anförande instämde Eva Olofsson (v), Karl Gustav Abrams-son, Ann Arleklo, Christer Engelhardt, Lars U Granberg, Kerstin Haglö, Elisebeht Markström, Margareta Persson och Marina Pettersson (alla s).

Anf. 21 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Vi har redan av tidigare talare fått höra de skrämmande siffrorna när det handlar om mäns våld mot kvinnor. År 2008 handlade det om minst 28 000 kvinnor som anmälde att de hade misshandlats. Många av dem, inte alla naturligtvis, men de flesta, har misshandlats av en man i en nära relation.

Vi vet också att kvinnor mördas av män som de har en relation med, eller som de har haft en relation med. Det är viktigt att komma ihåg att det är många män som mördar för att kvinnorna har lämnat dem. Det finns siffror som säger att mellan 15 och 20 kvinnor per år mördas på grund av detta.

Hur många som utsätts för hedersvåld, könsstympning och tvångsäktenskap vet vi inte. Vi vet bara att det är ett väldigt stort mörkertal.

Våldet mot kvinnor i världen är vår tids värsta människorättsskandal. Oberoende av kön ska man kunna röra sig fritt på offentliga platser och ta aktiv del i samhällsarbetet. Man ska kunna välja sin partner, sin livsstil och sina åsikter utan rädsla för våld.

I dag lever en stor grupp kvinnor under ständigt hot, återkommande misshandel och med sin frihet inskränkt. Dessa kvinnors mänskliga rättigheter kränks gång på gång. Våld mot kvinnor har länge inte setts som det samhällsproblem som det är utan som ett privat problem som kvinnorna får lösa själva. Så får det inte vara. Våldsutsatta kvinnor har naturligtvis rätt att få skydd mot brott också när det förekommer i den egna familjen.

Fru talman! När jag började som riksdagsledamot för drygt tio år sedan hade riksdagen nyligen fattat beslut om en lag om kvinnofrid. Men det räcker inte. Debatten om mäns våld mot kvinnor måste tyvärr fortsätta. Skillnaden är att numera ses det inte som ett kvinnoproblem utan ett problem som också i hög grad är männens problem.

Den här frågan upplever jag är en av de mest debatterade samhällsfrågorna. Att engagemanget för de här frågorna är så stort framgår av alla de motioner, interpellationer och frågor som ständigt väcks i riksdagen

om detta. Det märks i dag inte minst när vi debatterar justitieutskottets och socialutskottets betänkanden om mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer.

I justitieutskottets betänkande, som jag tänker uppehålla mig vid, behandlar utskottet 110 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2007 och 2008. Av de här yrkandena behandlas drygt 85 förenklat eftersom samma eller i huvudsak samma frågor har behandlats av riksdagen tidigare den här mandatperioden.

Justitieutskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden och hänvisar till alla de pågående utrednings- och beredningsarbetena. Jag yrkar naturligtvis bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner.

Under hösten 2007 fattade alliansregeringen beslut om den här handlingsplanen, just för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. Ja, det är en lång titel på en handlingsplan, men den täcker väl in alla de problem som det handlar om. Det här, fru talman, är enligt min mening ett av de viktigaste besluten som regeringen har fattat.

Handlingsplanen omfattar 56 konkreta åtgärder inom sex insatsområden som bedöms vara viktiga var för sig men som också kompletterar varandra. Insatserna i handlingsplanen är generella, men särskilda insatser görs bland annat för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck.

De sex insatsområdena omfattar ett ökat skydd och stöd till våldsutsatta, stärkt förebyggande arbete, stärkt kvalitet och effektivitet i rättsväsendet, utveckling av insatser riktade till våldsutövare, ökad samverkan och ökade kunskaper. Handlingsplanen, som innebär en samlad strategi på området kommer att utvecklas och preciseras efterhand, och regeringen tänker återkomma till riksdagen med en redovisning av hur arbetet bedrivs.

Handlingsplanen, som också finns översatt till engelska, kan förhoppningsvis inspirera andra länder till motsvarande handlingsplaner för att bekämpa mäns våld mot kvinnor. De här problemen, fru talman, är ju universella. Det talas om dem på flera håll i världen, i FN, i Europaparlamentet och i Europarådet, där jag som tidigare ledamot har engagerat mig i den här frågan.

Oppositionen presenterar tio reservationer mot justitieutskottets betänkande. Först vill jag säga att jag naturligtvis välkomnar att vi alla, över partigränser och oavsett kön, känner så stort engagemang i den här frågan och att det inte längre enbart är en kvinnofråga. På så sätt har ju positionerna verkligen flyttats fram.

Men jag tycker att oppositionen slår in öppna dörrar i sina reservationer. Det pågår ett aktivt arbete vid flera myndigheter med att genomföra åtgärderna i handlingsplanen. Brottsförebyggande rådet har fått i uppdrag att genomföra en uppföljning och utvärdering av handlingsplanen.

Jag vill särskilt ta upp en reservation som jag intresserar mig mycket för. Det gäller Miljöpartiets reservation om samtyckeskravet i sexualbrottslagstiftningen. Man hänvisar till den utredning som har gjorts av professor emerita Madeleine Leijonhufvud.

Frågan om ett samtycke vid sexualhandlingar för att det inte ska handla om våldtäkt diskuterades ingående i 1998 års sexualbrottskom-

Prot. 2008/09:91
25 mars

*Mäns våld mot
kvinnor, heders-
relaterat våld och
förtryck samt våld i
samkönade relationer*

mitté, där jag var en av ledamöterna. Vi kom efter mycket diskuterande fram till att det finns en risk för att en reglering av våldtäktsbrottet baserad endast på att offret inte lämnat sitt samtycke till de sexuella handlingarna skulle medföra att brottsutredningen alltför mycket skulle komma att inriktas på offret. Frågor om bland annat hur offret uppträdde eller markerade att hon eller han inte var intresserad av sexuellt umgänge, vad som skett vid övergreppet och parternas förhållande skulle få alltför stor betydelse för att bringa klarhet i om det förelegat ett samtycke. Det här skulle innebära stora tillämpningsföreskrifter.

Regeringen tillsatte förra året en särskild utredare med uppdrag att utvärdera tillämpningen av 2005 års sexualbrottsreform. I uppdraget ingår då att utreda och ta ställning till om det nuvarande kravet på tvång som grund för straffansvar bör ersättas med krav på bristande samtycke. Det här är en debatt som har förekommit på många håll i samhället. Utredaren ska, oavsett ställningstagande i sak, lägga fram ett författningsförslag. Juristprofessorer är mycket oense i den här frågan. Därför blir det väldigt spännande att följa vad den här utredaren kommer fram till.

Fru talman! Lena Olsson efterlyste uppgifter om kostnaderna för våldet. Det är en väldigt viktig fråga, för det kostar stora summor. Jag kan hänvisa Lena till regeringens skrivelse om handlingsplanen där det står uttalat om att Socialstyrelsen i en rapport från 2006, som just handlar om kostnader för våld mot kvinnor, har beräknat att mäns våld mot kvinnor i Sverige varje år kostar ca 3 miljarder kronor. Beräkningarna gäller direkta och indirekta kostnader för olika samhällssektorer. Kostnaderna fördelar sig på direkta kostnader om 2–2 ½ miljard kronor för bland annat sjukvård, rättsväsen och socialtjänst. De indirekta kostnaderna uppskattas till mellan 720 och 760 miljoner kronor och inkluderar just det här som Lena Olsson tog upp, nämligen värdet av produktionsbortfall och värdet av ideellt arbete. Utöver de indirekta och de direkta kostnaderna uppskattas transfereringarna till 690 miljoner kronor, varav ungefär hälften utgörs av sjukpenning.

Socialstyrelsen poängterar att vissa beräkningar är mer osäkra än andra och att flera aspekter inte har varit möjliga att inkludera. Därför bör beräkningarna ses som en försiktig uppskattning av samhällsekonomiska kostnader, men det är ändå en förfärligt hög siffra.

Jag kan förstå att det här måste vara svårt att få fram, för tyvärr är det fortfarande så att många kvinnor inte vågar, när de kommer till vårdcentralerna med sår eller skador av olika slag, tala om vad orsaken är. De skyller till exempel på att de har ramlat. Det är inte alls ovanligt. Det fina är ju då om vårdpersonalen kan hjälpa dem att få fram att skadorna har uppstått på grund av våld.

Fru talman! Diskussionen om vårt arbete mot våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer måste fortsätta för alla som drabbas, inte minst barnen. Det är ju också så att många som utsatts för våld i familjen har trott sig vara ensamma om detta. Men tack vare att frågan har blivit offentlig vet de att de inte längre är ensamma i sin utsatta situation och att de måste få hjälp från samhället.

Fru talman! Än en gång yrkar jag bifall till justitieutskottets förslag.

Anf. 22 LENA OLSSON (v) replik:

Fru talman! Jag kan väl säga så till Helena att det är mycket, en hel del i alla fall, som vi är överens om. Vi tycker också att mäns våld mot kvinnor är en väldigt viktig fråga. Det har arbetats ganska febrilt med den här frågan under den senaste tioårsperioden.

Jag har några frågor. Du tog upp Socialstyrelsens beräkningar, Helena. Jag känner ju till dem. Men du som företrädare för Folkpartiet – jag har inte haft möjlighet att debattera den här frågan med dig förut – visst vore det bra, det kan du väl hålla med om, att göra en djupare analys av vad mäns våld mot kvinnor kostar? Det är ju inte bara det som kommer in. Det är också barnen som kommer in, och vad det här kostar samhället med frånvaro från arbetsmarknaden etcetera, som jag inte nämnde i talarstolen. Jag tycker att det skulle vara väldigt bra om man gjorde en sådan här kostnadsberäkning.

Det är precis som du säger: Socialstyrelsen har inte tittat på allt. Du tar upp dem som inte vågar träda fram. Jag tycker att det skulle vara bra om det gjordes en kostnadsberäkning beträffande att man faktiskt vågat träda fram, för 3 miljarder är en underskattad siffra.

I reservation nr 9, för att återgå till den, efterlyser vi en bättre statistik. Jag återkommer till det i min nästa replik.

Anf. 23 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Naturligtvis vore det bättre om vi kunde få ännu säkrare siffror på vad mäns våld mot kvinnor kostar. Jag tror dock att det faktum att vi lyft upp debatten, att vi vågar tala om det, gör att många kvinnor som är utsatta för våld också vågar erkänna det när de söker vård för det våld som de utsatts för i familjen.

De uppgifter som vi redan fått fram tycker jag är nog så skrämmande. Det finns därför all anledning att, baserat på dessa uppgifter, kämpa mot det våldet. Jag tror att Socialstyrelsen självklart gärna skulle vilja ha säkrare siffror. Men att veta vad det kostar är en sak, vi måste även koncentrera oss på vad vi gör åt det.

Det stora problemet är vad vi gör åt detta våld, inte bara för att det kostar så mycket utan för att det är fråga om stort personligt lidande inte bara för kvinnan själv utan också, som Lena var inne på, för barnen, för hela familjen. Elisebeht beskrev ju väldigt drastiskt hur barnen i familjerna upplever det när någon utsätts för våld.

Visst är det bra att veta vad det kostar, men jag är rädd att de män som slår inte bryr sig om kostnaderna. De slår ändå.

Anf. 24 LENA OLSSON (v) replik:

Fru talman! Helena Bargholtz tog upp att vi slår in öppna dörrar. Det kör man med för jämnans. När det gäller vår reservation nr 9 svarar majoriteten att ”utskottet utgår från att det angelägna arbetet med att förbättra statistiken bedrivs skyndsamt”. Sedan får man inte veta mer.

Jag vill också ta upp den nationella upplysningskampanj som vi tycker behövs. Det är inte bara ungdomars utan till och med rättsväsendets attityder man behöver titta på. Vi har varit ivrare för att domare behöver en särskild utbildning när de ska döma i domstol i sexualbrott. Det ställs irrelevanta frågor om vilken klädsel kvinnan hade eller hur full eller

påverkad hon var. Det ställs frågor till kvinnor som jag tror aldrig skulle falla domstolen in att ställa till en man.

Detsamma gäller den genusanalys som vi gärna vill ha in tidigt i skolan. Där säger Helena Bargholtz egen minister att hon vill individbasera den i stället för att se det strukturella förtryck som vi kvinnor utsätts för.

Nu fick Helena Bargholtz många frågor.

Anf. 25 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Som Lena Olsson konstaterar är vi överens om väldigt mycket. Frågan om utbildning av dem som arbetar i rättsväsendet började diskuteras redan för tio år sedan då den växte i riksdagen. Tyvärr tycker sig inte många, kanske äldre, domare känna ett engagemang för att skaffa den utbildningen. Det är de uppgifter jag har fått. Där måste vi naturligtvis trycka på så att man lär sig lagstiftningen – vad det handlar om och hur man får ställa frågor i rätten vad gäller kvinnor. Det handlar om uppträdande. Det gäller även åklagare och advokater.

Det finns mycket att göra också i juristutbildningen, och jag tror, även om jag inte är hundra procentigt säker, att man numera, i takt med att vi får fler kvinnliga jurister, arbetar med detta mer aktivt vid universitetet. Det tycker jag är jättebra, för kvinnorna är snart i majoritet på juristutbildningen.

När det gäller statistiken pågår ett arbete inom rättsväsendets informationsförsörjning. Det viktiga är att få fram stabila metoder för att mäta statistiken. Man kan egentligen inte säga att det ska vara vid ett visst tillfälle, utan man ska löpande kunna följa statistiken. Där räknar jag med att det snart ska komma någonting.

Beträffande frågan om en nationell kampanj vill jag säga att det är viktigt att vi har nationella kampanjer riktade inte bara till ungdomar utan också till äldre personer. Vi vet att det är ett problem som går över åldersgränserna. Dessa kampanjer kan man inte ha endast vid ett tillfälle. Man måste nog ha återkommande kampanjer för att påminna om detta.

Anf. 26 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Helena Bargholtz satt kanhända inte i justitieutskottet under förra mandatperioden, nej. Jag kan berätta att bland annat Folkpartiet då rätt kraftigt drev frågan om kriminalisering av handlingen att utsetta barn för att bevittna våld. Det skedde vid ett flertal debatter som vi hade. När man diskuterar mäns våld mot kvinnor, som ju också är rubriken på det aktuella betänkandet, finns det många fler berörda än, som i detta fall, mannen och kvinnan. Vi ägnar mycket uppmärksamhet åt stöd till kvinnor; det är så att säga det debatten och diskussionen handlat om under många år.

För min del tycker jag att det är dags att vidga debatten ordentligt. Det är naturligtvis många fler inblandade – precis som i fråga om andra sociala bekymmer som människor kan ha. Det gäller förstås kvinnorna, det gäller männen, det gäller barnen och det gäller även de anhöriga. Socialtjänstlagen säger att man har ett ansvar att också arbeta med närstående till dem som drabbats av våld. Jag tror inte att det står ”anhöriga” utan ”närstående”. Det är framsynt och bra. Dessvärre är det ingen som arbetar med de frågorna. På den fronten är det alltså ganska tunnsått.

Även om Helena Bargholtz under förra mandatperioden inte så att säga personligen var ansvarig för vad Folkpartiet sade och gjorde i justitieutskottet skulle jag ändå vilja höra hur hon ser på möjligheten att utreda en ny lagstiftning som skjuter fram barnens position så att de kommer att omfattas av all lagstiftning som gäller för brottsoffer.

Anf. 27 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag kan börja med att konstatera att det redan i dag finns möjligheter för barn som bevittnat våld att få skadestånd. Där vet jag att Folkpartiet under förra mandatperioden var väldigt aktivt. Även om jag själv då inte satt i justitieutskottet följer jag debatten noga och vet därför att frågan togs upp. Nu sägs i handlingsplanen att man ska göra en översyn av brottsskadelagen för att se hur den faller ut.

Precis som Elisebeht Markström säger är det förfärligt för de anhöriga. Jag vill därför passa på att lyfta fram en aspekt som man inte får glömma i detta sammanhang. När vi talar om barn tänker vi ofta att det är små barn det handlar om. Det finns faktiskt rapporter som visar att äldre barn, alltså vuxna barn, begår våld mot sina föräldrar, kanske mot sin gamla mamma, och mamma är jätterädd för detta. Hon känner att hon inte kan freda sig mot barnet.

Om det är skamligt att bli utsatt för våld av sin partner är det nästan ännu skamligare att medge att man blivit utsatt för våld av de egna barnen. Det är en speciell problematik som vi också måste uppmärksamma. Vi måste hjälpa dessa äldre kvinnor som blir utsatta för våld av sina barn.

Anf. 28 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Det är riktigt, det finns fler personer runt kvinnorna, och det finns varianter på våld i nära relationer. Vi är helt överens om det.

När det gäller brottsskadeersättning infördes den under förra mandatperioden. Det var ett steg i rätt riktning, på samma sätt som det var ett steg i rätt riktning att uttala att socialtjänsten har ett långtgående ansvar för att hjälpa och stödja barn som bevittnat våld.

Vad gäller skadestånd är det oerhört viktigt att man i förundersökningen, och också i domslutet, synliggör barnen för att de ska kunna komma i fråga för skadestånd. Det är Brottsoffermyndighetens skadeståndsnämnd som hanterar dessa frågor. Om man talar med dem visar det sig, vilket vi kunnat befara, att såsom förundersökningarna och domarna är skrivna blundar de för barnen. Det är inte särskilt många barn som syns. Det betyder att vi inte vet hur den straffskärpningsgrund som vi införde – jag tror att det är fem år sedan – används. Ofta står inget om det i domslutet.

Förutsättningarna för att barnen ska få skadestånd undanröjs alltså när förundersökning och domstolar inte skriver på ett sådant sätt att det framgår att det har funnits några barn där.

När det gäller mamma som har misshandlats av son är det dessbättre så att hon fångas upp av fridskränkingslagstiftningen eller den vanliga brottsbalken när det gäller våld. Det gör dessvärre inte barnen. De fångas inte av fridskränkingslagstiftningen. Det betraktas inte heller som psykisk misshandel att utsätta barnen för att bevittna våld. Det är egentligen detta som vi vill undersöka: om det inte vore rimligt att vi skulle ha en sådan lagstiftning.

Prot. 2008/09:91
25 mars

*Mäns våld mot
kvinnor, heders-
relaterat våld och
förtryck samt våld i
samkönade relationer*

Anf. 29 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag tror inte alls att vi har olika uppfattningar där. Men som Elisebeht Markström säger är det viktigt att inte glömma bort barnen. Vi har i andra sammanhang, bland annat i samband med vårdnadstvister, diskuterat i Folkpartiet att man skulle ha särskilda barnombud som hjälper och stöttar barnen och påminner om att barnen finns. Man kan tänka sig en sådan modell här också, när det handlar om våld i familjen, så att barnen får en särskild företrädare som tänker på att ta till vara barnets intresse.

Det är klart att det är en fruktansvärd situation för ett barn att uppleva detta och kanske också uppleva att mamma samtidigt som hon blir miss-handlad av pappa ändå har en väldigt stark bindning till honom. Det är det som är problemet. Det är av det skälet det är så svårt för många kvinnor att lämna sina män.

För egen del skulle jag alltså gärna se att vi hade särskilda ombud för barn som hjälpte barnen i sådana här svåra situationer.

Anf. 30 INGE GARSTEDT (m):

Fru talman! Inledningsvis yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på framställda yrkanden.

Numera har vi med alliansregeringen äntligen fått samlade regeringsdokument, samlade åtgärdsprogram, som är vägledande för myndigheterna när det gäller kvinnovåldsfrågor. Vi har fått de två handlingsplanerna, den mot mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer och den mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Det pågår en mängd olika arbeten i departementet kring frågorna om kvinnovåld. Vi har också fått en kvinnofridslinje.

Två och ett halvt år har passerat, och de har satt sina tydliga spår. Vi har kraftigt förstärkt rättsväsendet. Vi har 3 000 fler poliser jämfört med vad vi hade när alliansregeringen tog över, och vi ska ha 20 000 poliser 2010.

Har då antalet poliser någon betydelse när det gäller våld mot kvinnor? Ja, visst har det det! Det är poliserna som utreder. De ska förebygga. De ska också kunna se när det har begåtts brott. I början av 90-talet dömde man till dråp i det här landet när det utdelats många knivhugg; då var inte avsikten att mörda. I dag vet vi att det i många fall är fråga om hedersrelaterat våld. Vi har "balkongsjälmorden" och utnyttjandet av unga människor för utförande av hedersrelaterat våld. Allt det här är saker och ting som poliserna kan se. Det är därför det är så viktigt att vi har många poliser i vårt land.

Vi har också gett polisen och åklagaren effektivare verktyg mot brottsligheten. Varför är det viktigt? Jo, därför att en del av våldsbrotten som begås mot kvinnor begås av gäng, ofta unga gäng, som på något sätt ska visa sig stora och starka. För att komma åt det här behöver polis och åklagare väldigt bra hjälpmedel. Dem förstärker vi.

Vi har i de här handlingsplanerna levererat uppemot 100 konkreta åtgärder. Vi har också från alliansregeringen åtgärder som ligger på vänt. Vi förbereder en straffskärpning mot våldtäkt, grov kvinnofridskränkning och andra allvarliga våldsbrott. Vi förbereder en lagstiftning mot

stalkning, det vill säga olaga förföljelse. Det här kommer att ge väldigt stora fördelar för kvinnor som är utsatta för förföljelse.

Det pågår ett kontinuerligt arbete med att förbättra statistiken på olika sätt, också för att vi ska kunna följa ett ärende framåt och se vad som händer med det.

Kvinnojourerna fick 108 miljoner år 2007. År 2007 och 2008 fick de totalt 218 miljoner. Dessutom har vi gett extra pengar till de organisationer som jobbar med det här: brottsofferjourer, kvinnojourer etcetera. Att kommunerna nu ordentligt tar över ansvaret för kvinnojourernas verksamhet måste väl alla se som någonting väldigt bra. Det är väl inte så att ett så betydelsefullt arbete som det som kvinnojourerna utför och som man har varit initiativtagare till och fått samhället och oss politiker att acceptera som nödvändigt i samhället ska utföras som obetalt arbete? Det är väl ett kommunalt ansvar, på samma sätt som skolan är ett kommunalt ansvar?

Dessutom vill jag nämna att man har gett mer pengar till domstolar och åklagare för att de ska kunna ge ett bättre bemötande och få större kunskaper om dessa frågor.

En bit i det här med våld mot kvinnor och flickor som sällan diskuteras är skolans betydelse. Alliansregeringen ser nu genom olika åtgärder till att man får mer ordning och lugn i skolan och därmed kan bedriva undervisning och förmedla kunskap om de här viktiga frågorna till eleverna.

Vi har fått kvinnofridslinjen, där den som vill ringa kan vara anonym. Det kostar ingenting. De vanligaste frågorna till kvinnofridslinjen är: Är det här verkligen våld? Min man hotar mig – vad ska jag göra? Vad händer med barnen om jag lämnar honom?

Det är självklart att i och med de åtgärder som har vidtagits, i och med kvinnofridslinjen, i och med bättre bemötande på sjukhus etcetera blir antalet anmälda brott fler vad gäller kvinnovåld. Det är väldigt bra.

Jag vill i det här sammanhanget säga att numret till kvinnofridslinjen är 020-50 50 50. Dit kan man som sagt ringa och vara anonym.

Fru talman! Vår alliansregering handlar. Man har kunskap. Man inhämtar ständigt nya kunskaper. Vår regerings mål är att minska kvinnors utsatthet.

Fru talman! Kan någon tänka sig något så omanligt och så fegt som att slå, slå en kvinna, slå över huvud taget? Ändå är det så att nästan alla kvinnor känner någon kvinna som har blivit utsatt för våld, fysiskt eller psykiskt. Våldet känner inga gränser. Det sker oberoende av ekonomi. Det sker i alla grupper i samhället. Ni kommer väl ihåg tv-serien med den ledande politikern som misshandlade kvinnan han var gift med? Vi kommer ihåg översten. Fallen kan göras jättemånga. Våldet finns mitt ibland oss, och det har olika ansikten och olika uttryck. Vi måste allihop hjälpas åt, för vi har alla ansvar för att våldet mot kvinnor minskar. Vi måste på olika sätt se till att den som utsätter någon annan för övergrepp anmäls. Oftast är det en man. Vi vet att man fortsätter att misshandla. Man fortsätter i det nya förhållandet.

Det leder ibland till döden.

Vi vet också att barnen som bevittnar våld tar skada. Vi vet att det är svårt för barnen att glömma. Man glömmar aldrig de scener som har etsat

Prot. 2008/09:91
25 mars

*Mäns våld mot
kvinnor, heders-
relaterat våld och
förtryck samt våld i
samkönade relationer*

sig fast. Man kan inte glömma den där hjälplösheten, den förtvivlade hjälplösheten.

Det finns ett förslag om att vi ska plocka in barnen som målsägare. Det finns också, precis som Elisebeht Markström säger, flera motioner från de borgerliga i den här frågan som vi skrev när vi var i opposition. Det här är en fråga som starkt uppmärksammats i departementet. Däremot är det kanske inte möjligt att välja den väg som man den gången tittade på när motionerna skrevs. Det väsentliga är att barnen blir sedda och att barnen får den hjälp de behöver. Sedan kommer någon annan in från den sociala sidan när det gäller de sociala insatserna.

Det viktiga är att barnen finns med i förundersökningen, att barnen finns med i protokollen och därmed kan få hjälp och får den ersättning de har rätt till, men framför allt får hjälp. Det är möjligt att man kan titta på administrativa åtgärder. Det väsentliga är inte hur vi rent rättstekniskt ser på barnet, om det är problem med det, utan det är att barnet får hjälp och sina behov tillgodosedda. Det är möjligt att det kan lösas genom att se hur man administrativt handskas med protokollen i rättegångar. Jag vet att det pågår ett arbete för att se om det finns några brister. Såvitt man vet i dag finns barn med i de flesta fall där de ska vara med. Finns de inte och det visar sig att detta är ett väldigt stort problem måste det åtgärdas på något sätt.

(Applåder)

I detta anförande instämde Krister Hammarbergh (m) och Helena Bargholtz (fp).

Anf. 31 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Tack så mycket för svaret på vår fråga, Inge Garstedt, om kriminalisering av handlingen att utsätta barn för att bevittna våld, som det har kommit att uttryckas.

Nu säger Inge Garstedt från Moderaterna att det här kan lösas administrativt. Ja, det är möjligt att man kan det. Men jag har väldigt svårt att tro att man på Justitiedepartementet kan hitta lösningar som täcker de här barnens behov genom att, som Inge Garstedt sade, frågan starkt uppmärksammas på departementet. Vi har i alla fall inte sett några resultat utanför departementet i form av skärpta riktlinjer eller uppdrag till myndigheterna. Det pågår utbildning hos åklagare, domstolar och polis, och det har det gjort länge. Det har i och för sig inte gett till resultat att barnen syns något vidare i förundersökningsprotokollen eller i domstolsbesluten ändå, men det går säkerligen att göra det bättre.

Vi får väl se vad Moderaterna kommer att komma med. Ni sade tidigare att barn som är kränkta genom det här brottet ska tillerkännas ställning som målsägande. Det är en del av upprättelsen. Så skrev ni för ett par år sedan – en del av upprättelsen. Då menade ni, åtminstone i debatten, att det var väldigt viktigt att barnen får den rättsliga ställningen målsägande och inte bara betraktas som ett offer för brott som någon kan hjälpa om någon råkar få syn på dem, utan de ska ha ställning som målsägande.

Anf. 32 INGE GARSTEDT (m) replik:

Herr talman! Det är viktigt, precis som Elisebeht Markström säger, att barnen uppmärksammas och får den hjälp och det stöd som de behöver. Sedan har det visat sig, åtminstone fram till nu, att det är väldigt svårt och komplicerat och medför väldigt mycket som man inte hade räknat med om barn betraktas som målsägande i en process. Då blir processen helt annorlunda.

Det som är viktigt är att man hittar metoder för att få barnen med, att barnen får hjälp och får den ekonomiska ersättning som de har rätt till. Hur man sedan ska göra det vet jag inte. Jag sade att man kan titta på det administrativt, men det är ingenting som man har sagt från departementet – jag vill klargöra det. Däremot är det helt klart att man följer frågan väldigt noga för att se hur stort problemet är. Om det visar sig att det finns ett problem kommer man att på något sätt åtgärda det därför att man ser det som viktigt. Det är självklart att man anser att det är viktigt när man har skrivit ett antal motioner i ärendet och varit med i diskussionen tidigare.

Anf. 33 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja kommentera något av det Inge Garstedt sade i sitt anförande. Det var frågan om att det är bra att kommunerna tar sitt ansvar, det är ingenting att klaga på. Nej, verkligen inte, det är så dags att man gör det.

Vi får väl ändå poängtera att det måste vara ett delat ansvar. Offer för brott har ju rättigheter enligt helt andra regler än när kommunen hanterar frågan. Det handlar om rättsväsendet, hur man bemöter brottsoffer, vad man får för information, att barnen verkligen får sitt målsägandebiträde som de har rätt till enligt lagstiftning och så vidare. Det finns en mängd saker att göra på det området.

Jag har aldrig hört kvinnojourerna säga att de inte tycker att kommunerna ska ta sitt ansvar. Vad de sade förra året vid hearingen var att de känner sig styvmoderligt behandlade och att de känner sig omyndigförklarade när det gäller att komma i åtnjutande av de utvecklingsmedel som regeringen har ställt till länsstyrelsernas förfogande och som kvinnojourer och brottsofferjourer kan komma i åtnjutande av om de får godkännande från sin kommun. Det är det de vänder sig mot.

Enligt den tidigare ordningen, som gällde innan den borgerliga regeringen tillträdde, kunde kvinnojourerna och brottsofferjourerna själva gå in med en ansökan, eller tillsammans med kommunerna eller kvinnojourerna och brottsofferjourerna tillsammans. Det fanns ingenting som hindrade det. Goda förslag och goda idéer till utveckling skulle tas om hand vid länsstyrelserna och bedömas där. Nu måste man tröska igenom kommunen. Har man oturen att bo och verka i en kommun där man kan hända har ett kommunalråd som påstår att det inte finns några sådana bekymmer i den kommunen och att det inte finns några skäl att lämna in en ansökan blir det platt fall.

Prot. 2008/09:91
25 mars

*Mäns våld mot
kvinnor, heders-
relaterat våld och
förtryck samt våld i
samkönade relationer*

Anf. 34 INGE GARSTEDT (m) replik:

Herr talman! Den här regeringen har valt modellen att man ska gå via sina kommuner när det gäller att få del av pengarna. Man kan välja andra modeller. Enligt det gamla systemet fick man pengar efter det att man följde trenderna och gick med på projekt av olika slag. Om man inte var inne i den projektsvängen fick man inte de extra pengarna. Vi tycker att det är ett säkrare system att samarbeta med kommunerna.

Jag vet att det var många organisationer som tyckte att det gamla bidragssystemet, där väldigt mycket låg i projekt, var besvärligt. Man drev en fråga, tyckte att den var viktig, låg kanske till och med i framkanten, låg där de tio åren innan, men fick inga pengar. Därför föredrar vi och alliansregeringen systemet med att samarbeta med kommunerna. När det gäller våld mot kvinnor är samarbetet mellan rättsvårdande myndigheter, kommuner och andra inblandade oerhört viktigt.

Anf. 35 LENA OLSSON (v) replik:

Herr talman! Inge slår sig för bröstet och tycker att man har gjort väldigt mycket när det gäller mäns våld mot kvinnor. Man har tagit fram en handlingsplan och så vidare. Det kanske inte var så svårt med tanke på att en hel del av grovarbetet var gjort när ni tillträdde.

Du tycker att skolan har en viktig roll i detta. Det tar du upp i ditt anförande. Jag hörde bland annat att det ska vara väldigt lugnt och städat i skolan. Jag tycker att det rimmar väldigt illa med de varsel som ligger i dag på tusen lärare. Hur ska lugnet kunna infinna sig?

Vänsterpartiet vill gärna se att det finns genuspedagoger i skolan för att stödja undervisningen till barnen och för att stödja lärarna. Man ska få med sig de här frågorna redan från början. Som jag sade i min första replik till Helena Bargholtz måste vi jobba mycket mer med attityder. Brås undersökningar visar på yngre människor men också äldre, framför allt inom rättsväsendet. Vi måste jobba mycket hårdare med attityderna när det gäller hur man får vara klädd, hur berusad och så vidare.

Jag kan ställa samma fråga, för du lyssnar ju, när det gäller statistiken. Man är kvick från majoritetens sida att tala om att man håller på att öppna dörrar som redan är öppna.

Anf. 36 INGE GARSTEDT (m) replik:

Herr talman! Jag tackar Lena Olsson för de här frågorna. Vi kan börja med skolan. En stor del av de varsel som nu har lagts beror på ett minskat elevunderlag. Kommunerna har pengar för 2009. De måste självklart anpassa sin lärarkår till antalet elever framöver. Nu slår man ihop det här och säger att allting beror på den dåliga ekonomin. Det är inte riktigt sant.

När det gäller jämställdheten i skolan har jag alltid pläderat för att den är oerhört viktig. Jag skulle vilja ta Falu kommun som ett väldigt bra exempel. I Falun jämställdhetsmärker man skolor. Man har ett brett arbete kring jämställdhet som ger resultat, både i minskat våld och i bättre skolresultat faktiskt.

Jag tror att det är viktigt att man har en ordentlig jämställdhetsutbildning för lärare. Det har man inte haft i den gamla lärarutbildningen. Vi får hoppas att det kommer in på ett helt annat sätt nu.

Sedan handlade det om statistiken. Det är väldigt viktigt att man har bra statistiska instrument så att man kan följa upp de brott som begås, så att man också kan kategorisera dem och följa deras väg genom rättssystemet. Det jobbar man med i Justitiedepartementet, och det förbättrar man hela tiden.

Lena Olsson sade att man skulle ha ett slutdatum. Man kan inte ha ett slutdatum för utvecklingsarbete. Det måste pågå hela tiden.

Anf. 37 LENA OLSSON (v) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaret. En del gånger är det självklart att det ska finnas slutdatum. Nästa gång är det precis tvärtom. Jag beundrar naturligtvis det arbete man lägger ned i fallet Falun som Inge Garstedt tar upp här. Jag kan också upplysa dig om att man lägger ned skolor i Falun fast de behövs. Det är ganska stora protester mot det. Så det finns både för- och nackdelar.

När det gäller statistiken får jag inget riktigt bra svar, tycker jag. Vi har också en reservation nr 7 som jag heller inte tycker besvaras bra. Det handlar om att inrätta en oberoende kommission för kartläggning av brister i förundersökningar. Vi vet att det finns brister. Det har vi diskuterat i den här kammaren förut, till exempel när det gäller att begära ut rättsintyg. Det tar man däremot upp i sitt svar.

I Amnesty Internationals rapport *Fallet nedlagt – Våldtäkt och mänskliga rättigheter i de nordiska länderna* menar man att brottsoffrets sociala status är oerhört viktig för möjligheten att bli trodd av polisen. Forskning visar på samma tendenser.

Amnesty tycker också att en oberoende kommission behövs. Jag tycker inte att majoriteten i utskottet besvarar motionen om att tillsätta en sådan.

Anf. 38 INGE GARSTEDT (m) replik:

Herr talman! Lena Olsson tar upp frågan om slutdatum. För vissa typer av arbeten och utredningar måste man ha slutdatum. Men när det gäller utvecklingsarbete om sådant som förändras hela tiden, som statistik, har man naturligtvis inga slutdatum. Då skulle statistiken bli statisk, och det tror jag varken Lena Olsson eller jag vill att den ska bli.

När det sedan gäller rättsintyg etcetera har Nationellt centrum för kvinnofrid fått ett uppdrag som de också har genomfört. De har lämnat ut en handbok till sjukvårdande myndigheter för att man ska bli bättre på det här området. Jag tror att det är oerhört viktigt.

När det gäller en kommission tror jag att man ska vara lite försiktig med hur många kommissioner man ska ha. Däremot har regeringen i olika direktiv till myndigheter sagt att det är viktigt att det finns en kunskap. De ska återredovisa vad de gör kring de här olika frågorna om våld mot kvinnor, också redovisa vilka åtgärder de har vidtagit. Det är för att man ska kunna utvärdera och följa de bägge handlingsplanerna.

Handlingsplaner spelar ingen roll om ingen följer dem, om det är en bokhylllevärmare. Men den här regeringen vill se att de två handlingsplaner man nu har beslutat om på det här området följs. Därför är utvärderingen som sker kontinuerligt oerhört viktig.

Anf. 39 JOHAN LINANDER (c):

Herr talman! Jag har i princip inga personliga erfarenheter av våld. Det kanske var ett och annat slagsmål i lågstadiet. Sedan dess har jag varit en mycket fredlig person. Så jag och säkert alla ni andra som sitter här har mycket svårt att förstå hur en man – för det är mestadels män – kan hota och slå den person han säger att han älskar. Det är svårt att förstå. Ändå vet vi att det händer många gånger varje dag i hem runt om i vårt land.

I dag behandlar vi i betänkandet motioner som handlar om mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. Att det är angelägna frågor kan vi bland annat se på hur många motioner som har kommit in, 155 stycken. De allra flesta behandlas i en förenklad form, eftersom samma frågor togs upp när handlingsplanen, som vi har hört så mycket om redan, behandlades för ett år sedan.

Handlingsplanen tål att nämnas flera gånger, eftersom det är en bra handlingsplan. Många personer, organisationer och myndigheter arbetar i dag för att förverkliga alla de åtgärder som finns i den ambitiösa handlingsplanen.

Ett av de områden som jag tycker att man ska lyfta upp extra och som vi också har fått höra lite om här tidigare i dag är insatser som är riktade mot våldsutövarna. Det är jätteviktigt att hjälpa dem som är utsatta för våld, men ofta fortsätter den som begår våldet att begå våld mot sin nästa partner. Den kvinna som lyckats bryta sig ur det destruktiva förhållandet ersätts med en annan kvinna som i samma utsträckning eller i värsta fall ännu värre blir utsatt för hot och misshandel.

Herr talman! I det här betänkandet behandlas också ett antal andra motionsförslag, och det är vid några av dessa jag tänkte uppehålla mig här i dag.

Stalkningsutredningen är en viktig utredning, och jag ser verkligen fram emot att vi ska kunna stifta nya lagar utifrån denna utredning. Det var redan tidigt i förra mandatperioden som Centerpartiet motionerade om att de som överträder besöksförbud också ska kunna få övervakning genom så kallad elektronisk fotboja så att man bättre ska kunna kontrollera huruvida de överträder besöksförbudet.

Då blev det inget gehör, men sedan dess har det gjorts ett försök genom Rikspolisstyrelsen. Resultaten har överlämnats till Stalkningsutredningen som nu har föreslagit att det ska komma en sådan lagstiftning.

Vi vet att det finns många män som har blivit belagda med besöksförbud som är ångerfulla och aldrig någonsin överträder besöksförbudet. För just de männen behövs ingen lagändring. Då fungerar lagstiftningen som den ser ut i dag. Men vi vet också att det finns män som inte bryr sig det minsta om att de har fått ett besöksförbud. De bryr sig inte det minsta om att de begår lagöverträdelser. Det enda som är viktigt är att hämnas för att kvinnan har vågat anmäla dem. För dessa män behövs en lagändring.

Centerpartiet står så klart fast vid att den elektroniska övervakningen ska kunna användas. De män och i vissa fall kvinnor som systematiskt förföljer en annan person och inte bryr sig om att de överträder besöksförbudet får faktiskt finna sig i att en fotboja registrerar hur de rör sig inom ett visst område.

När det gäller frågan om sexualbrott och samtycke kan jag inte låta bli att säga något om den även om jag tyvärr inte ser någon från Miljöpartiet på plats. Jag har debatterat denna fråga så många gånger. År 2005 fick vi också en ny sexualbrottslag. Redan då yrkade Centerpartiet att vi skulle ha en sexualbrottslagstiftning som utgår från att det måste finnas samtycke till alla sexuella gärningar. Tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna reserverade vi oss för att tillsätta en utredning om samtyckeskravet, men Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet sade nej till detta, även om några vänsterpartister glädjande nog bröt mot sin partilinje och röstade för vår reservation. Dock inga miljöpartister, men då är det ju ännu mer glädjande att Miljöpartiet nu har ändrat sig och reserverar sig för en samtyckesreglering. Det är intressant att de gör det nu när alliansen redan har tillsatt en utredning som ska se över hur den nuvarande lagstiftningen fungerar och om dagens krav på tvång ska ersättas med en samtyckesreglering. Men det är som sagt var glädjande att fler ställer sig bakom Centerpartiets krav.

Herr talman! Det finns mycket mer att säga om mäns våld mot kvinnor. Det är helt enkelt avskyvärt att så många kvinnor ska tvingas leva i ständig skräck. De vet aldrig när nästa slag kommer. Som många andra har varit inne på finns det dock även andra, barn, i familjerna som lider. De kanske inte själva blir misshandlade, men att gå på gång behöva se och uppleva hur pappa misshandlar mamma är som jag ser det en psykisk misshandel. Det är också ett brott; pappan begår ett brott även mot sina barn som tvingas uppleva detta. Dessa barn får inte glömmas bort.

Redan när den förra socialdemokratiska regeringen ändrade lagstiftningen så att barn som bevittnar våld kan få en möjlighet till brottsskadeersättning yrkade vi i Centerpartiet och reserverade oss för att barn skulle ses som målsägande som faktiskt har utsatts för brott – psykisk misshandel. Då sade Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet nej.

Det känns i och för sig glädjande att Socialdemokraterna här i kammaren i dag säger att de har ändrat sig, men samtidigt blir det lite pinsamt när ni nu höjer rösläget när det faktiskt var ni själva som stoppade det tidigare. Det hade kanske varit bättre att vara lite klokare tidigare.

Jag tycker att det blir ännu pinsammare när Socialdemokraternas debattör här i kammaren, Elisebeht Markström, kritiserar att vi inte tar upp frågan i det betänkande som nu ligger på bordet. Det har Elisebeht Markström själv varit med och beslutat om, när vi fattade beslut om att vi skulle ha en förenklad behandling av de motioner som togs upp redan förra året. Vet inte Elisebeht Markström vad hon själv är med och fattar beslut om? Det känns som om det börjar bli en trend inom arbetarrörelsen.

Till slut vill jag också säga att Rädda Barnen har kommit med en bra rapport om just detta. Det vill jag tacka för. De pekar ut precis de frågor som vi debatterar här i dag och behovet av att barn också ska ses som målsägare som blivit utsatta för brott.

Med detta vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

I detta anförande instämde Maria Kornevik Jakobsson (c).

Anf. 40 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Låt mig klarlägga en sak: Jag sade i mitt anförande att när den här motionen behandlades motiverade ni inte varför ni avslog den. Det får Johan Linander titta efter i betänkandet vad gäller den nationella handlingsplanen. Precis som jag sade i början av mitt anförande har vi ett särskilt yttrande där vi talar om för läsaren vad vi har tagit för ställning. Vi har alltså inte ändrat oss på de flesta punkterna – dock när det gäller den här.

Nu är vi alltså på samma linje, Johan Linander. Nu säger du att jo, detta borde betraktas som psykisk misshandel. Det är precis vad ni sade för fyra år sedan. Men varför händer det då inget? Ni ingår ju i regeringsunderlaget. Hur i jösse namn ska omvärlden tolka detta? Här har ni i flera debatter med emfas hävdat att det bör vara en annan ordning än den vi har nu. Men när ni kommer till grytorna överger ni plötsligt denna er idé – som vi nu stöder.

Vi har tagit till oss av den kunskap som finns, och vi är inte sämre än att vi kan säga att vi ser att de reformer som vi genomförde förra mandatperioden, med brottsskadeersättning och socialtjänstens ytterligare ansvar, inte räcker. Det duger inte. Barnen är värda något bättre än vad vi nu har, och det kommer vi inte att skämmas för. Johan Linander kan raljera hur han vill i talarstolen – vi kommer inte att skämmas för den ståndpunkten, utan vi har faktiskt motionerat i ett par omgångar och sagt samma sak varje gång: Vi vill ha en utredning till stånd, men du tillsammans med dina allianskamrater, Johan Linander, avslår detta och har faktiskt inte motiverat det på något sätt som går att utläsa.

Anf. 41 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! Elisebeht Markström fortsätter att tjata om precis samma sak. När vi fattade beslut i justitieutskottet om att vi skulle ha förenklad behandling av de motioner som handlar om saker som behandlades förra året, varför sade inte Elisebeht Markström då att de ville ha en behandling av just det här området eftersom de hade ändrat ställning? Då hade det ju funnits med i betänkandet. Men Elisebeht Markström satt tyst. Hon får därför kanske vara lite självkritisk i stället för att vara kritisk mot oss.

Man får också säga att det är ganska sällan Socialdemokraterna säger att det de tidigare har gjort inte duger, så det är glädjande att ni nu har kommit på att vi hade rätt och att ni nu stöder oss.

Alliansregeringen kan inte på två och ett halvt år hinna ändra all lagstiftning som ni har gjort dåligt under tolv tidigare år. Det tar faktiskt lite längre tid. Men vi tänker ha kvar regeringsmakten även nästa mandatperiod, så vi kommer att fortsätta att jobba med de här frågorna. Då kommer vi också att få se en förändring. Förhoppningsvis kan vi vara överens då, men det verkar som om Socialdemokraterna har olika politik i majoritet och opposition, så det är svårt att veta.

Anf. 42 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det är riktigt, med Johan Linanders terminologi kommer jag att fortsätta att tjata om samma sak. Vi tycker att den här frågan är väsentlig och viktig.

Det är bra om Johan Linander diskuterar sakfrågan och inte formfrågan. Majoriteten får väl ta ansvar för betänkandet i dess helhet. Det är ju så att ni har avstyrkt vår motion. Ni gjorde det förra året och ni gör det nu igen, visserligen summariskt. Men det kan väl inte innebära, herr talman, att man inte får debattera en fråga som finns i betänkandet. Jag förstår faktiskt inte den upprördheten. Det är självklart så att den här frågan kommer att leva till dess att vi har en utredning på plats.

Om det nu är så att Johan Linander tycker att det här är en viktig fråga, att ni står fast vid er uppfattning men att ni tyvärr inte har hunnit göra någonting åt detta på snart tre år, hur ska omvärlden uppfatta det? Vad är det som kan vara viktigare än barnens rättigheter och att ge skydd och stöd till de barn som vi nu talar om? Jag har försökt beskriva vad det är för verklighet barnen lever i. Då undrar jag vad i jösse namn man har för prioriteringar om just den här frågan inte kan hinnas med på två och ett halvt år.

Sedan har jag en fråga till Johan Linander och den gäller barnahusen. Ni avstyrker också vår motion där vi hävdar att barnahus bör finnas i hela landet. De bör också ha ett klart uppdrag att de ska rikta sig till alla barn upp till 18 år. Det spretar i dag. Det ser väldigt olika ut. Jag vet att det pågår ett arbete för att definiera vad barnahusen ska göra, men ni avstyrker de facto vår begäran att barnahus ska finnas tillgängliga för alla barn i hela landet. Varför då, Johan Linander?

Anf. 43 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! Nej, det är absolut ingen som har sagt att vi inte ska debattera den här frågan, men klaga inte på att den inte finns med i den förenklade behandlingen av frågorna. Det har ni själva varit med och fattat beslut om. Det finns andra jätteviktiga frågor som också får en förenklad behandling i det här betänkandet. Det är väl inget konstigt med det.

Elisebeht Markström är något av doktor Jekyll och mister Hyde. När Socialdemokraterna var i regeringsställning var Elisebeht Markström – hon ville debattera de här frågorna förra mandatperioden också – oerhört angelägen om att vi inte skulle bråka i så här viktiga frågor. De drabbade kvinnorna, de drabbade barnen var viktigare än den politiska retoriken. Men när Elisebeht Markström och Socialdemokraterna befinner sig i opposition betyder det uppenbarligen ingenting. Nu är den politiska retoriken det viktigaste.

Samtidigt ska jag också säga, för jag tittar på Lars U Granberg där borta, att vi har ett jättebra samarbete inom det tvärpolitiska manliga nätverket här i riksdagen, där vi jobbar med de här frågorna. Där har vi ett alldeles utmärkt samarbete över blockgränserna, och vi behöver inte ha någon partipolitisk oenighet om vad vi ska göra och hur vi ska jobba. Man ska betona att det också finns ett gott samarbete här i riksdagen om de här väldigt viktiga frågorna.

Till slut vill jag säga några ord om barnahus. Det är ju något som håller på att genomföras. Det ska finnas barnahus i hela landet. Varför ska man skriva ett tillkännagivande till regeringen om att de ska göra någonting som de redan gör. Sedan finns det vissa detaljer som vi inte håller med om och därför kunde vi inte heller tillstyrka motionen.

Anf. 44 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! Alla som någon gång har talat med en kvinna som levt i en våldsam och skräckfylld miljö, som det innebär att bli misshandlad i sitt eget hem, det som borde vara den tryggaste platsen på jorden, blir också sporrade att försöka göra allt som står i ens makt för att komma åt det här problemet. Det är absurt att mäns våld mot kvinnor fortfarande en bit in på 2000-talet är så utbrett och vanligt att vi om och om igen måste debattera hur vi ska kunna gå vidare, hur vi ska kunna skärpa lagen ytterligare och så vidare. Men precis så illa är det.

Trots att det har uppmärksammats så många år i kampanjer flera gånger om – jag håller med dem som har sagt att det behövs ännu fler, men det har gjorts om och om igen – och det har gjorts många andra saker för att komma till rätta med detta så fortsätter män att slå sina fruar, sina före detta fruar och flickvänner i lika stor omfattning, verkar det som, och kanske mer än tidigare.

Kvinnojourerna gör ett fantastiskt arbete för att ta hand om den akuta situationen. Det är ju det de kan hjälpa med. De kan se till att kvinnor och barn just akut får den hjälp de behöver. Vi kan diskutera hur det ska utformas exakt, om kommunen ska ha ansvaret eller inte, men det är viktigt att vi satsar på den här verksamheten. Regeringen har faktiskt lagt mer pengar på den för att visa att man inser hur viktigt det är. Kvinnor som ofta själva har varit drabbade kan också ha en annan förståelse och därför hjälpa på ett sätt som en myndighet kanske inte kan.

Nu är det, som många har varit inne på, två år sedan den handlingsplan lades fram som ska vara ett strategiskt instrument för att man samlat ska kunna se på de här frågorna och sätta in åtgärder på många olika punkter. Brottsförebyggande rådet har redan fått i uppdrag att utvärdera hur det går med handlingsplanen punkt för punkt. Det är väldigt bra.

Det man redan kan se är att arbetet har intensifierats på många punkter och inom många myndigheter. Det vi också tyvärr kan se är att insatserna fortfarande inte räcker.

Vi hade besök för en tid sedan i justitieutskottet av företrädare för Brå, bland andra generaldirektören. Han konstaterade då att uppklaringsprocenten när det gäller våld i nära relationer borde kunna öka från 30 procent, som det är i dag, alltså en tredjedel, till åtminstone 40–50 procent genom en del åtgärder.

Han nämnde bland annat att fler vittnen skulle höras. Där kan man också tänka sig att barnens vittnesmål blir dokumenterade, deras upplevelse av det som har hänt. Fler skador ska dokumenteras omedelbart. Fler brottsoffer borde motiveras att delta i utredningen. I dag är det två av tre som gör det. Det är väl en framgång, men det borde alla göra som har blivit utsatta för detta fruktansvärda. Fler misstänkta skulle också förhöras och brottsoffer med utländsk bakgrund uppmärksammas särskilt. I de fallen klaras ännu färre brott upp än de som rör svenskfödda.

Det här är ganska enkla åtgärder som mer handlar om hur polisarbetet organiseras och hur stor vikt man lägger vid brottet än om ökade kostnader. Jag läste i polisens budgetunderlag för 2010–2012, och där skriver man att arbetet mot brott i nära relationer nu ska intensifieras. Målsättningen är att antalet anmälningar ska öka, att mörkertalet ska minska och att stödet till de drabbade ska förbättras; en målsättning som jag tror att vi alla hoppas också ska uppnås.

Lagstiftningen ska också skärpas ytterligare, och några har nämnt Stalkningsutredningen. Jag tror att de förslag som den kommer med är steg i helt rätt riktning. De föreslår att en ny brottsrubricering ska införas som ska kallas olaga förföljelse. I dag är det så att en person som förföljer en annan utan att gå till handgripligheter inte straffas för det. Den psykiska press som det innebär för den som vet att hon ständigt är övervakad, att någon faktiskt bevakar varje steg hon tar, kan vara lika psykiskt påfrestande som att bli fysiskt attackerad.

Lagen om besöksförbud för män som misshandlat föreslås också bli ersatt av en lag om kontaktförbud. Det är alltså en betydlig skärpning. Många trakasserar ju sina före detta kvinnor med sms till exempel, som också kan vara väldigt påfrestande, alltså kontaktförbud i stället för besöksförbud. Sedan finns möjligheten att övervaka dem som har fått den domen med elektronisk fotboja.

De föreslår också bättre skydd för personuppgifter. I dag är det fortfarande ganska enkelt att få tag i skyddade uppgifter. Det kan naturligtvis få fördömande konsekvenser för en kvinna som är förföljd.

Straffbestämmelserna för kvinnofridskränkning kommer också att ses över. Förhoppningsvis kan fler kvinnor än i dag få hjälp via den här skärpta lagstiftningen som jag verkligen hoppas kommer att träda i kraft snarast.

Några har också nämnt Nationellt centrum för kvinnofrid i Uppsala, men jag vill också göra det. Deras betydelse växer hela tiden i styrka. Den kvinnofridslinje för våldsutsatta kvinnor som drivs av dem på regeringens uppdrag har fått ett stort genomslag under det år den har varit verksam. Varje månad kommer drygt 3 000 samtal in från hela landet. 36 000 våldsutsatta kvinnor har hört av sig under ett år. Det är skrämmande, men det visar också att linjen fungerar och att många kan få hjälp via den.

Nationellt centrum gör också undersökningar där man jämför hur bra kommunerna är på att visa hur en kvinna som har utsatts för våld kan få hjälp – via till exempel hemsidan. Under 2007 saknade varannan kommun sådan information på sin webbplats, men 2008 får i stället varannan kommun högsta betyg av detta centrum därför att de så tydligt redovisar på vilket sätt, var, när och hur en kvinna som har utsatts för våld kan få hjälp. Det här visar att systematiska uppföljningar är ett bra sätt att arbeta på. Det är samtidigt trist att var femte kommun fortfarande saknar relevant information på sin webbplats, och det finns fortfarande mycket att göra. Det kan få ödesdigra konsekvenser för en kvinna som snabbt behöver komma i kontakt med någon myndighet eller frivilligorganisation.

I dag behandlar vi ett antal motioner från allmänna motionstiden. De flesta tar upp frågor där arbete redan pågår i en eller annan form, antingen i en utredning eller i uppdrag som getts till olika myndigheter. Därför avstyrks de trots att förslagen ibland är behjärtansvärda och trots att majoritetspartierna och oppositionen i flera fall faktiskt är överens om tagen.

Jag kan också bli otålig och tycka att allt arbete tar för lång tid. Men om det ska bli kvalitet i det som kommer ut av arbetet måste det tyvärr ibland ta sin tid. Det innebär inte att utvecklingen under tiden står stilla. På flera håll i landet tar myndigheterna själva initiativ till samverkan. Kvinnofridsprogrammet i Malmö är ett bra exempel. En rad myndigheter som ansvarar för kvinnor som utsatts för våld och misshandel har förlagt

sin verksamhet under samma tak och på det sättet fått till stånd bättre förutsättningar för både den egna verksamheten och – vilket är viktigast – den våldsutsatta kvinnan. Mycket kan, som jag har sagt tidigare, genomföras utan stora kostnader. Samverkan kan till och med leda till minskade kostnader, åtminstone på sikt.

Barn som bevittnar våld är en otroligt utsatt grupp i vårt samhälle. Jag har sett den film som Elisebeht nämnde, och jag har också pratat personligen med barn som utsatts för våld i hemmet. Jag vet hur oerhört hårt de drabbas. Jag håller med om att vi hela tiden måste gå vidare så att barnen särskilt uppmärksammas. Det är inte så att det inte har hänt något alls under de två åren. Socialtjänsten har fått tydligare direktiv om att barnen ska höras och uppmärksammas på ett annat sätt när man till exempel vet att deras mamma misshandlas. Barnskyddsutredningen pågår och ska snart, i juni, lägga fram sitt förslag. Den ska göra en bred översyn av lagstiftningen när det gäller över huvud taget utsatta barn. Jag vet inte om denna fråga kommer upp i slutbetänkandet, men det skulle inte förvåna mig om den kan göra det.

En annan fråga som också har tagits upp och utretts är att det i dag fordras båda föräldrarnas samtycke om ett barn som har bevittnat våld i hemmet ska få behandling. Det är en absurd sak egentligen. Den man som har slagit går ju ofta inte med på detta, och därför får alltså inte barnet som borde få terapi eller något liknande det i dag. Nu har man utrett detta och ska gå vidare och lägga fram ett förslag som ändrar på förhållandet. Det görs hela tiden framsteg, men alldeles för lite och alldeles för långsamt. Jag håller med om det. Det skulle jag tycka om ni satt vid makten, och det kan jag tycka nu också. Det är så oerhört behjärtansvärt.

Skärpt lagstiftning. Mer samverkan mellan myndigheter. Satsningar på att klara upp fler brott. Allt är nödvändigt och bra. Men det förebyggande arbetet är i längden det som kan minska brottsligheten även på det här området.

Handlingar börjar ofta med ord. Ordets makt över tanken är stor. På senare år har språkbruket i våra skolor, inom idrotten och inom vissa medier förråats på ett sätt som jag verkligen inte kunde föreställa mig när jag själv var lärare för 20 år sedan. Att bli kallad hora är vardagsmat för elever och för lärare i dag. Det är så vanligt att de flesta tjejer rycker på axlarna åt det, och många lärare orkar inte reagera längre. På idrottsläktarna är kvinnliga könsord det mest nedsättande man kan använda när man vill skrika något riktigt fult. Det står pappor och skriker vid sidan om sina barn. Det är klart att barn tar intryck av det de hör. Om vi inte lär barnen från början att respektera varandra som människor och att var och en har rätt till personlig integritet är steget inte långt till övergrepp, särskilt inte i en situation då man är avtrubbad av alkohol och droger. Därför har alla, inte minst vanliga hyggliga män, det finns ganska många sådana, ett ansvar för att genom sitt eget sätt att handla och uttrycka sig förebygga det våld som fortfarande drabbar så många kvinnor så hårt.
(Applåder)

I detta anförande instämde Inge Garstedt och Borian Åberg (båda m), Maria Kornevik Jakobsson och Johan Linander (båda c) samt Helena Bargholtz (fp).

Anf. 45 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag lovade att jag skulle återkomma i repliker om det var så att ni inte svarade på frågan om huruvida det borde vara en brottslig handling – kriminaliseras – att låta barn bevittna våld. Jag menar att ordet bevittna är alldeles för snällt. Barnen finns egentligen mitt i våldets centrum. Det har vi sett i filmen, och det har vi haft erfarenhet av från våra möten med kvinnojourer och barn. Det har Inger Davidson också, vet jag.

Jag fick väl inget svar. Det kan hända att Barnskyddsutredningen tar upp frågan, men det visste inte Inger Davidson – och det vet inte jag heller. Jag ska genast gå hem och titta i direktiven. Kanhända att de utökar sitt område. Men det är inget som jag har uppfattat, och det är heller ingenting som utskottet har skrivit om när frågan har varit uppe för motionsbehandling. Kanhända att det i så fall skulle ha angetts där. Jag ska i alla fall gå hem och titta.

Jag tycker att lagstiftning som signal är viktig. Det gäller i det här fallet precis som i andra fall. Vi har till exempel frågan om barnaga. Sverige är känt för att ha en bra lagstiftning på det området. Det är viktigt att ta ett steg framåt också i det här avseendet.

Nya Zeeland har en sådan lagstiftning, prövad nu under mer än tio år. Det skulle vara en idé för en sådan utredning att titta på den lagstiftningen och se på vilka erfarenheterna är. Blir frågan synligare? Får barnen bättre hjälp och stöd? Faktum är att det är många barn som fortfarande ”vilar” i det fördolda. De syns inte i utredningar. Socialtjänsten har fått uppdraget. Det fick de förra mandatperioden, och det har de fått nu. Men jag har inte hört talas om att det är så mycket mer verksamheter egentligen av kvalitet som riktar sig till barnen. Därav vår oro, förstås.

Anf. 46 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Precis som jag sade i mitt inledningsanförande behöver man hela tiden se över lagstiftningen när man märker att det man trott hittills inte räcker. Jag har väckt motioner många gånger, och jag har gjort det tillsammans med tvärpolitiska barngruppen, om kriminaliseringen. Jag vidhåller fortfarande att jag tycker att det ska till. Så enkelt är det.

Anf. 47 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det var ett kort, koncist och bra svar. Nu har jag fått svar från alla fyra allianspartierna. Hittills har ingen sagt att det inte skulle vara av intresse utan att det är jätteintressant. En del har till och med sagt att det borde vara så – precis så klart och tydligt som Inger Davidson nu gav svar på min fråga.

Nästa år, Johan Linander, väcker vi en motion på nytt. Sedan tar vi upp frågan på nytt, och då har du chans, tillsammans med dina allianskamrater Inger Davidson, Helena Bargholtz och Inge Garstedt, att bifalla den motionen om ni inte kommer med ett eget initiativ. Kanhända att Barnskyddsutredningen har tagit upp frågan – kanhända inte. Men då har vi säkerligen ett positivt besked i nästa års betänkande som rör just barn som har bevittnat våld. Med det tycker jag att den här debatten har varit givande och tackar så mycket för det.

Anf. 48 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Nu är det inte Johan Linander utan Inger Davidson som står i talarstolen, så det är jag som får svara även om Elisebeht Markström vände sig till honom.

Jag vet hur det går till här riksdagen, mellan riksdag och regering och så vidare. Det är inte så att vi gör ett tillkännagivande till regeringen om vi vet att det är en fråga som är på gång och som diskuteras, utan det blir ju så att regeringen lägger fram förslaget.

Jag hoppas innerligt att det ska komma ett förslag, om det nu inte redan har kommit, i Barnskyddsutredningen. Då är det vår sak som regeringsunderlag att driva på frågan internt, och sedan får ni fortsätta att motionera. Precis så skulle jag ha gjort om jag satt i opposition.

Anf. 49 LENA OLSSON (v) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är bra att Inger Davidson också har lite förståelse för oss som sitter i oppositionen, att vi är med som påtryckare och så vidare. Samtidigt säger hon att man kan tycka att saker och ting skulle gå fortare när det gäller den här angelägna frågan. Det handlar om mäns våld mot kvinnor, och det handlar i stor utsträckning om barn som bevittnar våld, som vi har tagit upp i den här debatten.

Du säger också att det börjar mycket med ord. Så är det: Diskussioner om problem börjar med ord. Men i slutändan är det handlingarna som räknas.

Jag har en fråga, eftersom jag inte tycker att vi har fått några bra svar av utskottsmajoriteten. Det gäller till exempel en oberoende kommission för kartläggning av brister i förundersökningar om våldtäkt. Man besvarar andra frågor i betänkandet, till exempel om rättsintyg, men jag ser inget svar på frågan om den oberoende kommissionen. Vi från Vänsterpartiet tycker att det är väldigt önskvärt att man tillsätter en sådan. Du har möjlighet att svara här och nu på varför vi inte får svar i betänkandet.

Anf. 50 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Jag undrar om Lena Olsson menar en oberoende kommission som ska utreda när kvinnor har blivit dödade i samband med våld i hemmet. Det är inte det?

(LENA OLSSON (v): Det är en kartläggning av brister i förundersökningar om våldtäkt.)

När det gäller kvinnor som blir utsatta för så våldsam behandling att de avlider har nu Socialstyrelsen gjort en utredning om hur man skulle kunna inrätta ett system för att få något slags kommission så att man kan jämföra och få fram resultat i fråga om vad som ligger bakom, vad som har hänt innan och så vidare, för att lättare och bättre kunna göra förundersökningar framöver.

När det gäller våldtäkter förstår inte jag hur man skulle kunna göra det efter varenda våldtäktsdom, att man skulle kunna gå igenom dem på det systematiska sättet. Men att man behöver förbättra – precis som polisen behöver göra när den vid förundersökningar ska dokumentera och så

vidare – råder det ingen motsättning om. Det är inget problem, tycker jag. Vi vill gå vidare.

Prot. 2008/09:91
25 mars

Anf. 51 LENA OLSSON (v) replik:

Herr talman! Jag tackar för det svaret. Det handlar ju om brister i förundersökningar, och där skulle en sådan här kommission kunna vara behjälplig.

Inger har suttit här och lyssnat. Vi har sedan tidigare ett motionsyrkande som har behandlats, och jag vill gärna lyfta upp det. Det är just det här: Vad kostar mäns våld mot kvinnor? Vad är samhällets totala kostnad? Hur stor kostnad har samhället för det här? Det är många aspekter som ska vägas in. Socialstyrelsen har gjort en analys där man tillstår att man inte har lodat riktigt så djupt i frågan som man skulle kunna göra.

Vi gör ofta uträkningar av vad saker och ting i samhället kostar, och det är tyvärr alltid så att när man ser att det är stora kostnader för vissa problem blir det lättare att åtgärda dem. Jag tycker att det känns lite genant: Nej, det är inte så nödvändigt att göra en djupare analys av det här, utan man ska förebygga. Men analysen ska ju bygga på att man kan förebygga på rätt sätt.

Socialstyrelsen har angett 3 miljarder, och det är en väldigt låg beräkning eftersom det är så många aspekter som man inte har vägt in. Men kan vi från Vänsterpartiets sida hoppas att det finns någon diskussion eller att man ska titta på det här på ett djupare sätt än man har gjort?

Anf. 52 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Jag håller med om att det ofta är så att om man kan visa upp hur mycket någonting kostar blir det politiskt tryck i frågan. Jag tror däremot inte att det spelar så stor roll om man kan visa att det är 3 miljarder eller 4 miljarder. Det är en jättehög kostnad för detta. Det har Socialstyrelsen kommit fram till.

Jag har här en handbok för parlamentariker från Europaparlamentet där man har gjort sammanställningar, och flera länder har gjort försök att sammanställa kostnaderna på det här området. Då har man kommit fram till att ett land med 10 miljoner invånare måste räkna med en årlig kostnad på omkring 400 miljoner euro med alla de olika aspekterna. Där är man alltså uppe i 4 miljarder. Någonstans däremellan ligger det säkert.

Att vi vet detta tycker jag skulle vara en tillräcklig drivkraft om vi nu behöver någon yttre motivation för att göra allt vi kan för att minska våldet mot kvinnor. Själv anser jag inte att jag behöver det, för jag tycker att det är tillräckligt att veta vad de utsätts för. Men skulle vi behöva det vet vi nu att mellan 3 och 4 miljarder årligen kostar det våld som kvinnor utsätts för av sina män i hemmet.

Anf. 53 LARS U GRANBERG (s):

Herr talman! Det finns många frivilliga krafter som arbetar för att öka tryggheten för kvinnor som utsätts för våld. Kvinno-, tjej- och brottsofferjourerna gör ett oersättligt arbete för att ge stöd till kvinnor i kris. Genom sin lokala förankring kan de lätt nå kvinnor på plats. För att få en bestående förändring till stånd måste också vi män som inte misshandlar kliva in och hjälpa till med att fänga upp de män som begår de här brot-

*Mäns våld mot
kvinnor, heders-
relaterat våld och
förtryck samt våld i
samkönade relationer*

ten. Det är viktigt att agera förebyggande. Män som känner att de av någon anledning håller på att tappa kontrollen över sitt beteende ska kunna vända sig någonstans för att samtala om sig och sin situation för att bland annat förebygga våldsanvändning.

Herr talman! Låt mig först gå in lite grann på den debatt som har varit som har handlat om finansiering och resurser till kvinnojourerna. Jag vill bara vädja till regeringspartierna att ändå ta till sig de signaler som nu kommer från kvinnojourerna runt om i vårt land att det är ett krångligt system och att kommunerna har svårt att administrativt hantera det system som är satt på plats. Risken är uppenbar att vår gemensamma målsättning att det ska finnas vettig och bra verksamhet inte blir genomförd för väldigt utsatta kvinnor som finns runt om i Sverige på kvinnojourerna i dag.

Herr talman! Johan Linander tog upp det manliga nätverket i riksdagen och sade att vi är överens. Ja, det är vi. Vi jobbar med konsensusprincipen. Vi jobbar med de områden där vi är överens. Sedan finns det en del innehåll där vi skiljer oss åt, och det jobbar vi inte med. Där är vi alltså inte överens.

Jag tycker att det nätverket är ett bra exempel på hur män och kvinnor – det finns också kvinnor som är intresserade av att vara med i nätverket – kan utgöra kunskapsbas och kunskapsspridare i det här parlamentet, vilket är högst väsentligt. Behovet av manliga inslag i arbetet med att möta män, precis som i riksdagens manliga nätverk, är väldigt viktigt. Att män kommunicerar med män som är nära att begå en handling eller redan har begått den är väsentligt. Det blir en annan kommunikation.

Det är viktigt att regeringen nu ser vad som händer runt om i vårt land. När män då kliver fram är det viktigt att de möts av en känsla från regering och riksdag att det är något bra.

Låt mig säga att regeringen här brister något. När det nationella manliga nätverket, som är nationellt och har funnits jättelänge, gjorde en uppvaktning av regeringen om ett pilotprojekt som handlade om att skapa förutsättningar för en mötesplats och telefonkontakt med män som slår eller som har haft tanken, möttes man av lyssnande och ganska stort ointresse. Ointresset bestod i att det tog enormt lång tid att få respons från regeringen om huruvida detta var möjligt. Så behandlar den nuvarande regeringen en ideell kraft som verkligen vill ställa sig upp och göra skillnad.

Jag tycker att regeringen med detta visar på ett ointresse av att släppa fram ideella krafter. Man väljer att ställa sig vid sidan av de kvinnor, som jag nämnde i min inledning, som gör ett enormt jobb. Jag tror att om man släpper fram den typen av krafter når man längre i jämställdhetsarbetet än man har gjort här och nu.

I går hörde jag när jämställdhetsminister Nyamko Sabuni svarade på en interpellation rörande jämställdhet i statliga kommittéer. Hon svarade att alla sakministrar var och en för sig utgör sin egen jämställdhetsminister. Jag är lite rädd för att den synen tyvärr är sann. Ingen tar ett helhetsgrepp över jämställdhet och åtgärder om jämställdheten inte fungerar. Om inte jämställdhetsministern mer tydligt och samlat visar intresse för att hålla samman frågan om jämställdhet kommer vi att få fortsätta debattera frågor om våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld. Allt hör ihop. Därför skrämmar jämställdhetsminister Nyamko Sabuni mig med

den syn hon torgförde i gårdagens interpellationsdebatt. Det räcker med att se på vårt grannland Norge, som nu är kanske det första landet i världen med att presentera en hel, sammanhållen jämställdhetslagstiftning. Vi har att lära av våra grannländer.

Vad jobbar då det manliga nätverket för jämställdhet med? Man har under lång tid lagt kraften på att jobba i skolmiljöer, där man har försökt bemöta valet att ta till våld i stället för att klara konflikter på annat sätt. Man har jobbat med att lära unga pojkar att de har en valmöjlighet. Bara för att man är man ska man inte direkt välja att ta till våld.

Allt det arbete man har lagt ned har haft målsättningen att det är förebyggande arbete som ger de bästa och mest långsiktiga resultaten. Ett intressant faktum när det gäller riksdagens manliga nätverk för jämställdhet är att detta nätverk nu hittar andra nätverk runt om, internationellt, som vill jobba med samma inriktning – förebyggande arbete där män finns med i jämställdhetsarbetet sida vid sida med kvinnorna.

Om vi tar en titt på vad som har skett under de senaste åren i vårt land och som fortfarande sker kan vi se hur män nu väljer att ta ställning. Man tar ställning för något som är betydligt bredare och mer omfattande än vad vi i dag här debatterar. Män tar i dag ställning för att delta brett i ett arbete för jämställdhet – allt med kraftig tyngd på just förebyggande arbete. Frågan är då: Handlar förebyggande arbete om telefonlinjer och mötesplatser för våldsbenägna män? Ja, möjligen ska de ses som ett verktyg, men i stället handlar det om att vi män lär andra män hur allt hänger ihop – hur ojämställdhet mellan könen i vårt samhälle i dag påverkar mäns syn på kvinnor här och nu. Men självfallet blir en telefonlinje ett verktyg för att ta tag i och möta män som känner att allt har gått över styr eller är på väg att göra det.

Att slå en annan eller att begå ett sexuellt övergrepp är att begå ett otroligt övergrepp mot en människa. Det är ett övergrepp som många gånger bottenar i vilken syn den som utövar våldet har på den som våldet riktas mot. Det är maktutövning. Män som slår kvinnor ser sig själva i en maktposition. Män som slår män ser sig själva som utövare av makt. Här krävs samtal i tidiga år om jämlikhetsbegrepp och jämställdhetstänkande.

I går såg jag på ett av Utbildningsradions tv-program hur man i min hemkommun lät ungdomar i gymnasieskolan samtala om homosexualitet under svensklektionerna. Man lät alla formulera dikter med utgångspunkt i hur homosexuella ser på sin vardag. Det är ett sätt där man får lära sig genom att försöka sätta sig in i vilka känslor som leder oss när det handlar om hur vi bemöter varandra.

Normer och attityder i ett samhälle måste vi bemöta och försöka påverka gemensamt oavsett kön, sexuell läggning eller nationell bakgrund. Därför är det viktigt på vilket sätt regering och riksdag bemödar sig om att möta nya ideella krafter i det här arbetet. Det är insatser som verkligen gör skillnad i dag och än mer kommer att göra det för framtiden. Man kan välja linjen att nu enbart inrikta sig på att utvärdera det som är verkligt, men man kan också välja att vara progressiv. Samtidigt som man utvärderar kan man välja att agera, till exempel genom att bygga upp samtalsmottagningar eller telefonlinjer för män, vilka på sikt kommer att finnas tillgängliga för män i hela vårt land.

Prot. 2008/09:91
25 mars

*Mäns våld mot
kvinnor, heders-
relaterat våld och
förtryck samt våld i
samkönade relationer*

Här väljer regeringen att fördröja utvecklingen, vilket vi tycker är olyckligt. Vi menar att det är viktigt att regeringen verkar för att detta genomförs här och nu.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 3.
(Applåder)

I detta anförande instämde Ann Arleklo, Christer Engelhardt, Kerstin Haglö, Elisebeht Markström, Margareta Persson, Marina Pettersson och Per Svedberg (alla s), Eva Olofsson och Lena Olsson (båda v) samt Mehmet Kaplan (mp).

Anf. 54 INGE GARSTEDT (m) replik:

Herr talman! Lars U Granberg tar upp frivilligorganisationerna. Det är väldigt spännande att Socialdemokraterna nu lägger så stor vikt vid dem. Vi upplevde ju under 70-, 80- och 90-talet hur Socialdemokraterna på olika sätt försökte begränsa frivilligorganisationernas arbete.

Nu pågår inom alliansen ett stort arbete med att utöka frivilligorganisationernas delaktighet i samhället på olika sätt, alltså den verksamhet som Peter Örn leder. Jag förstår att Lars U Granberg och Socialdemokraterna stöder detta arbete fullt ut.

Det var också intressant att Lars U Granberg tar upp detta med normer och attityder. De grundläggs ju i hemmen och i skolan.

Då kan man fråga sig: Hur har skolan och utbildningen under en socialdemokratisk ledning kunnat hamna i en sådan utförsbacke att vanliga tilltalsord inom skolan, både elever emellan och från elever gentemot lärare, är ord som man inte kan ta i sin mun i riksdagen?

Det vittnar ju om bristen på värdering när det gäller normer och attityder från Socialdemokraternas sida.

Anf. 55 LARS U GRANBERG (s) replik:

Herr talman! När det gäller frivilligorganisationer och frivilligarbete har vi hört detta förut, att vi socialdemokrater på något sätt skulle vara förknippade med att vara motståndare till den typen av verksamhet.

Jag har svårt att se det. Mitt parti, Socialdemokraterna, har en väldigt stark koppling till kooperativa rörelser, kooperativ verksamhet. Mig veterligt är det just det som Örn har tittat på, hur man ska stimulera kooperativ verksamhet, så att den växer till och frodas. Jag som socialdemokrat har ingenting alls att invända mot ett sådant arbete och en sådan utveckling.

Sedan gällde det normer och attityder. Ett stort problem är väl snarare att man försöker göra partipolitisk vinning på motsättningar när det gäller hur normer och attityder sprids i ett samhälle, så som den här replikrundan nu visar på. I stället borde vi i det här parlamentet försöka hitta formerna för hur vi möter de här attityderna.

Men skola och utbildning – jag tog upp det i mitt huvudanförande – har varit ett av de viktigaste områdena för manliga nätverk, som vill jobba med och påverka när det gäller jämställdhet, att finnas i och jobba i.

Så var det under socialdemokratisk ledning. Så är det fortfarande, och så kommer det tyvärr att vara under en lång tid. Det har ingenting med politisk tillhörighet eller med politisk färg att göra.

Normer och attityder i övrigt har ju inte heller någon socioekonomisk koppling. Normer och attityder finns spridda i alla dessa grupper. Därför är det också väldigt viktigt att vi hittar formerna för att jobba gemensamt med de här frågorna och att inte partipolitiserar den typen av verksamhet.

Anf. 56 INGE GARSTEDT (m) replik:

Herr talman! Lars Granberg säger att han är väldigt positiv till kooperativ verksamhet. Det är ju bra. Men jag tänker på övrig ideell verksamhet som finns.

I min hemkommun var Röda Korset ute hos de gamla. Röda Korset fanns på sjukhuset för att hjälpa patienter som kom dit. Men Socialdemokraterna och facket ansåg att det var verksamhet som man inte fick ägna sig åt. Det är ett exempel på hur man dödade ideell verksamhet under 70-, 80- och 90-talet. Det finns tusentals sådana exempel.

Sedan har jag en väldigt stor beundran för det arbete som Lars Granberg, Johan Linander med flera utför i det manliga nätverket. Jag vet nämligen att det är oerhört viktigt med manliga förebilder, att män arbetar med de här frågorna. Det är en jätteinsats ni gör.

Men sedan är det väl fullständigt självklart att det, om vi har en skola som tillåter att man tilltalar varandra med ord som hora med mera, är något fel på den skolan. Därför är jag väldigt tacksam över att höra att Lars Granberg tycker att det är positivt med de förändringar som alliansregeringen nu gör i skolan, som ska kunna återställa ordning och ge lärare och också eleverna verktyg för att handskas med detta plus ordentliga planer mot mobbning etcetera.

Anf. 57 LARS U GRANBERG (s) replik:

Herr talman! Låt oss ta skolan först! Mig veterligt var vi på väg i den riktningen själva. Nu vann ni valet. Det är jättebra att ni nu har gjort detta.

Vi hade också inriktat oss på att tillrättalägga, jobba med lugn och ro i skolan, jobba med tilltal, just den typen av attitydinställningar som handlar om bruket av olika ord mera i skolan. Detta har funnits i skolans miljö, och jag tror tyvärr att det kommer att fortsätta att finnas. Därför finns det en given uppgift för den här typen av nätverk, manliga nätverk men även kvinnliga nätverk, i skolmiljön. Det handlar om att finnas nära barnen och prata med barn om värderingar av ord och värderingar av handlingar.

Nej, jag tycker inte att vi gör en jätteinsats i det manliga nätverket. Jag tycker inte det. Jag tycker att det är en fullständigt normal insats. Jag är pappa till en pojke och en flicka. Varför i fridens namn ska vi leva i ett samhälle som ger de två olika förutsättningar?

Någon skulle säga att jag är krasst egoistisk i det fallet, men jag tycker att det är det som är drivkraften. Vi lever i ett välutvecklat samhälle men inte på jämställdhetsområdet i sin helhet. Nu har du ingen möjlighet att svara. Men jag undrar: Varför är Norge snabbare än vi på att ta ett helhetsgrepp över jämställdhetsarbetet i dag?

Övrig ideell verksamhet är ett sidospår som inte har med dagens debatt att göra. Men jag har 27 sekunder på mig att svara. Ja, vi är för annan ideell verksamhet i äldreomsorg och åtminstone i primärvård så länge det inte finns risker när det gäller det ansvar som måste kunna

Prot. 2008/09:91

25 mars

Mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer

utkrävas om någonting går fel. Det är därför det är viktigt med en koppling till avtal via fack men också att man upprätthåller anställningsförhållanden för att säkerställa att ett ansvar ska kunna utkrävas om något går fel.

Anf. 58 EVA OLOFSSON (v):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nr 1. Där lyfter vi i Vänsterpartiet fram att tillgång till skyddat boende behöver finnas i alla kommuner – så är inte fallet i dag.

Det behövs nationella riktlinjer för socialtjänstens arbete när det gäller mäns våld mot kvinnor, när det gäller samkönat partnervåld och när det gäller hedersrelaterat våld. Det saknas i dag. Det kan inte vara nödvändigt att varje kommun själv ska utarbeta riktlinjer, utan här ska man kunna ha nationella riktlinjer så att man kan samla ihop erfarenheterna när det gäller vad som har fungerat bäst.

Vi tycker också att det är viktigt att öka kunskapen hos äldreomsorgens personal om våld mot äldre kvinnor.

Det är vad som finns i vår reservation.

Herr talman! När vi i många år har kämpat för flickors och kvinnors rättigheter – vi har ett mångårigt arbete, egentligen långt mer än tio år, som nämndes här, när det gäller mäns våld mot kvinnor – borde det vara så att misshandel och våldtäkter av flickor och kvinnor skulle ha minskat. I stället är vi i en situation där det snarare är tvärtom.

Anmälde brott när det gäller misshandel och våldtäkt av flickor och kvinnor ökar i dag. I de flesta fall begås misshandeln och våldtäkten av någon de känner.

Varje år dödas ca 17 kvinnor av närstående män. Och jämfört med 2007 anmälde 1 333 fler fall av misshandel mot kvinnor och flickor över 15 år.

Mörkertalen är väldigt stora – man tror att ungefär 20–25 procent av det som händer verkligen anmäls. I så fall skulle det begås 493 övergrepp mot kvinnor och flickor om dagen i Sverige.

Jag tror att det, på den positiva sidan, är så att fler anmäler. Vi har kommit någonstans med utbildning och kunskap och bemötande hos polis, rättsväsen, socialtjänst. Men samtidigt pekar allting på att också misshandeln och våldtäkterna ökar.

Jag tror att Lars U Granberg var inne på någonting väldigt viktigt. Man pratar om att man måste börja från grunden. Vi måste titta på maktförhållandena, de ojämna maktförhållandena, mellan kvinnor och män.

Om de kommer att öka framöver kommer både misshandel och övergrepp också att riskera att öka. I ett samhälle där kvinnor och män har lika mycket att säga till om och har en jämbördig relation tror jag att risken för både misshandel och våldtäkt minskar.

FN har en kommitté som jobbar med avskaffandet av diskriminering av kvinnor. De tittar på hur det ser ut i olika länder.

År 2008 kom en rapport där de hade tittat på Sverige. De uttryckte oro över att det ser så olika ut i kommunerna i Sverige, att det är så ojämnt med stödet. Vilket stöd man får om man är en våldsutsatt kvinna eller ett barn som har levt i en situation där till exempel pappa slår mamma beror väldigt mycket på var man bor.

De hade också synpunkter på att det inte finns tillräckligt med skyddade boenden överallt. Speciellt missar man de kvinnor som har särskilda behov. Det kan vara kvinnor som är missbrukare. Det kan vara kvinnor som på grund av någon funktionsnedsättning inte lika lätt kan få information eller som jourerna inte är tillgängliga för.

Länsstyrelsen tittade runt i Stockholm och konstaterade att hälften av Stockholms läns kommuner och stadsdelar saknade kvinnofridssamordnare och att hälften saknade aktuella handlingsplaner. Man gör en handlingsplan som hamnar någonstans, men den uppdateras inte och hålls inte aktuell. Då har den inte alls den betydelse som den måste ha för att arbetet ska gå framåt.

Cirka hälften svarade också att det inte finns tillräckligt med insatser för de utsatta kvinnorna i kommun- och stadsdelarna i Stockholmsregionen. Man pekade också på att ökad kompetens är väldigt viktigt.

Från Vänsterpartiets sida har vi i vår budget och i motioner i flera år lyft fram detta att man måste satsa på bredden, så att kunskapen finns hos socialtjänsten men också i äldreomsorgen och handikappverksamheten. Den måste finnas bland dem som jobbar med kvinnor med missbruksproblem. Vi har avsatt pengar för det.

Vi har också, som jag sade, lyft fram som en av de viktiga frågorna i reservationen att det faktiskt inte finns boende och skydd för kvinnor. När länsstyrelsen tittade runt om i Stockholm lyfte kommunerna fram bristen på skyddat boende. Och Roks, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, påpekade 2007 att de bara kunde erbjuda skyddat boende till hälften av de kvinnor som var i behov av det och att förfrågningarna hade ökat väldigt mycket.

Jag tror att det var i går eller förrgår som Socialstyrelsen kom ut med sin lägesrapport, som de gör varje år, om just individ- och familjeomsorg. De påpekade att kommunerna säger att det största problemet på det här området är att de inte har skydd och skyddat boende för de kvinnor som behöver det. Och de sade att ytterligare ett problem, som också kom fram tydligt när vi hade vår hearing i socialutskottet om hemlöshet, är att man inte har någon permanent bostad att komma vidare till, utan man sitter där på kvinnojouren och hittar alltså ingen bostad. Kommunerna har inte lyckats lösa detta. Det hänger ihop med bostadsbristen och den bostadspolitik som förs nu som naturligtvis innebär att det inte byggs hyresrätter. Det här visar på att det fortfarande finns mycket att göra ute i kommunerna.

Vänsterpartiet har tydligt tagit upp tre krav som jag här vill ta upp och sammanfatta lite. Det ena är att det måste finnas skyddat boende för utsatta kvinnor och deras barn över hela landet. Det kan inte vara så att vi har stora vita fläckar. Det saknas kunskap, och den måste vi bygga på. Ett annat problem som har kommit fram är resurserna. Som tidigare sagts här har många kvinnojourer brist på resurser. De lever under osäkra förhållanden. De ska söka utvecklingspengar, och det är krångligt. Det kommer pengar en gång om året. De här systemen gör att de ofta inte vet vilken ekonomi de har för kommande år. Vi tycker att vi borde ta ett nationellt ansvar för ett långsiktigt stöd till kvinnojourerna, så att de kan jobba på och inte behöver bekymra sig och jobba med att ordna sin finansiering utan jobba på med det som det handlar om, att ge skydd, stöd och samtal till de kvinnor och barn som är utsatta.

Herr talman! Jag besökte häromveckan en verksamhet i Göteborg som heter Bojen. Det är en verksamhet som arbetar med stöd till barn och deras våldsutsatta mammor och som har funnits i ungefär fem år. Det var intressant att ta del av deras erfarenheter.

Vi har ju pratat mycket om att bristen på kunskap inom socialtjänsten, men de pekade på nödvändigheten av kunskap hos andra myndigheter. De sade att många av kvinnorna som de har kontakt med blir rent ut sagt kränkta. De kan få frågor som varför gick du inte bara. Det finns bristande kunskaper om vad det innebär att vara ett brottsoffer, att vara traumatiserad av att ha levt i en våldsrelation. Det här kan man ibland träffa på i socialtjänsten, som inte alltid har den kunskapen, men även hos Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Och det är arbetslinjen som gäller i dag. Om du har levt i en våldsrelation, är traumatiserad och är ett brottsoffer har de kanske inte den kunskapen att du inte kan gå ut och jobba på en gång.

De pekade också på att en välutbildad misshandlande man med bra jobb och utbildning som är kontrollerad uppfattas som väldigt trovärdig jämfört med en kvinna som är i trauma och inte kan ge samma strukturerade intryck. Man missar då att lyssna på barnet i fråga.

Det var också intressant att höra att de sade att ett nytt vapen för männen är ekonomiskt våld. De tog upp frågor som jag inte träffat på. Man använder bodelningen som vapen mot den kvinna som de misshandlat, det vill säga att när kvinnan flyttar och man ska skiljas blir bodelningen aldrig klar. Det blir rättsprocesser som det dras ut på i det oändliga, och där står då kvinnan utan någon ekonomi och någonting att bygga sitt nya liv på. Det som de skickade med, och jag är glad att den förändringen kommer, är att barnen måste kunna få stöd och behandling oavsett vad den misshandlande pappan skulle säga.

Det finns ett behov av kunskaper som är mycket bredare hos försäkringskassa, arbetsförmedling och andra än det som vi många gånger har tagit upp. När en kvinna som inte har jobb, har varit sjukskriven och ska komma tillbaka förstår man inte vad det innebär att ha levt i en våldsutsatt relation. Det tror jag är något som vi alla behöver ta till oss.

Det ekonomiska våldet tycker jag också är något som vi behöver fundera på. De tog som det mest härresande exemplet hur män med gott om pengar i plånboken ser till att köpa en bostadsrätt eller en villa bredvid kvinnans och barnens hem. Det kan ju inte vara så himla roligt att bo vägg i vägg med den man som har misshandlat en. Men den som har pengar kan använda dem.

Herr talman! Jag vill avsluta med att säga att vi måste ge ett långsiktigt stöd till kvinnojourerna. Det är ännu angelägnare nu när kommunerna kommer att bli pressade av minskade skatteintäkter, ökat försörjningsstöd och utan statliga bidrag i år. Vi får se vad det blir när det behövs 14 miljarder nästa år. Risken är att man inte anser sig ha råd att bygga ut stödet till kommunerna på det sätt som behövs, för det finns stora brister när det gäller boendet, skyddet och stödet till kvinnor och barn som är våldsutsatta. Vi kan inte ha det så att det beror på var i Sverige man bor för att det här ska fungera.

(Applåder)

Anf. 59 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Eva Olofsson uppehöll sig mycket vid bristerna, som jag uppfattade att hon tyckte att det var, när det gäller alliansregeringens intresse för att via socialtjänsten hjälpa kvinnor. Då vill jag hänvisa Eva Olofsson till alliansregeringens handlingsplan som jag hoppas att Eva Olofsson verkligen har läst ordentligt, för den innehåller en rad konkreta åtgärder.

Bland annat vill man skärpa socialtjänstlagen så att kommunerna ska ge hjälp och stöd till brottsoffer och särskilt beakta våldsutsatta kvinnor. Det är en väldigt viktig markering som alliansregeringen gör genom att betona detta.

Man ger också utvecklingsmedel till kommunerna för att förstärka kvinnojourverksamheten. Alliansregeringen vill att man ska kvalitetsutveckla stödet till våldsutsatta kvinnor och deras barn. Det är väldigt viktigt, för det handlar ju inte bara om att ta hand om de här kvinnorna, utan man måste också hjälpa dem att få en riktigt bra vård och hjälp.

Inte minst vill alliansregeringen förbättra kunskapsstödet till socialtjänsten. Socialstyrelsen har fått pengar för att arbeta med detta. Och naturligtvis behöver tillsynen förstärkas.

Det finns alltså många goda intentioner och många goda insatser i handlingsplanen.

Anf. 60 EVA OLOFSSON (v) replik:

Herr talman! Jag råkade faktiskt sitta i det sammansatta utskott som behandlade handlingsplanen, så jag har både läst och debatterat den. Precis som min partikamrat Lena Olsson sade finns det mycket här som är bra och mycket som vi är överens om.

Det finns dock saker vi hade kritik mot. Det handlade om bristen på ett feministiskt maktperspektiv som vi tyckte saknades. Det handlade om särskilda insatser för äldre kvinnor som inte lyftes upp som grupp. De handlade om att man benämnde våld mot kvinnor med funktionsnedsättning som personer; de saknade plötsligt kön i rutan som behandlade dem. Vi debatterade flera sådana här saker.

Det finns annat som kanske tillhör justitieutskottets område och som jag i ärlighetens namn inte är lika insatt i.

Jag tycker att det är bra att mycket görs och att vi fick en handlingsplan. Det som oroar mig är om kommunerna kommer att ha möjlighet att bygga ut detta när det brister på så många håll. Jag vet att det kommer att bli tufft i kommunerna under ett antal år, och risken är att det stannar av. Då tycker jag att kravet på en långsiktig lösning och finansiering av kvinnojourer är viktigt.

Det är också viktigt att vi tar grupperna av kvinnor som ramlar emellan på allvar. Det är kvinnor med missbruksproblem, psykiska funktionsnedsättningar och intellektuella funktionshinder. Där görs det alldeles för lite i dag. Dessa grupper av flickor och kvinnor är väldigt utsatta i dag. Vi måste göra mer för dem, men då måste också möjligheterna och resurserna vara större.

Anf. 61 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Regeringen har anslagit pengar till kvinnojourerna. Vi nämnde 200 miljoner. De pengarna måste användas till de insatser som

Prot. 2008/09:91

25 mars

*Mäns våld mot
kvinnor, heders-
relaterat våld och
förtryck samt våld i
samkönade relationer*

Eva Olofsson efterlyser. Det här är ett strategidokument som visar inriktningen på verksamheten som regeringen vill genomföra på detta område. Det finns säkert möjligheter att komplettera detta.

Jag är glad, stolt och nöjd över att alliansregeringen har tagit fram handlingsplanen. Någon sådan fanns inte när Socialdemokraterna hade regeringsmakten. Det är mycket värdefullt att handlingsplanen har kommit fram.

Anf. 62 EVA OLOFSSON (v) replik:

Herr talman! Det blev nästan en handlingsplan då, men det kom ett val emellan. Jag satt inte i riksdagen då, men jag tycker att det var fasen så dumt att man inte kom överens om den handlingsplanen. Då hade den kommit några månader tidigare.

Men nu har vi en handlingsplan. Det är bra. Jag tror ändå att insatser behöver göras när det gäller utbildning och kompetensutveckling, när det gäller att bygga ut det skyddade boendet och när det gäller att jobba förebyggande.

Det finns nästan inget för kvinnor i missbruk. I lägesrapporten om socialtjänsten från Socialstyrelsen pekade man på att det var tre kommuner i Sverige som hade använt utvecklingspengarna till någon form av jourboende för kvinnor med missbruksproblem. Det fanns ytterst få sådana verksamheter.

Jag vet att många kvinnor med psykisk funktionsnedsättning är utsatta. Det är inte alltid kvinnojoursverksamheterna fungerar för dem. Men det finns ytterst lite annat uppbyggt.

Kunskapen om kvinnor med intellektuella funktionshinder är också dålig. Dessa flickor och kvinnor är mycket utsatta.

Jag tror inte att pengarna man har lagt räcker till det som behövs i kommunerna. Risken är att det kommunerna skulle behöva satsa själva kommer man inte att ha råd med i framtiden. Det är min stora oro på detta område.

Anf. 63 MEHMET KAPLAN (mp):

Herr talman! Justitiedepartementet uppger att en allmän översyn ska ske. Då är det viktigt att vi från oppositionen har en tydlighet som förhoppningsvis kan bidra vid översynen. Jag vill därför lyfta upp två områden i betänkandet.

Det ena gäller sexualbrott mot barn och att påföljden i dag kan stanna vid böter. Det betyder att en behandlingsinsats inte blir aktuell – för det krävs fängelse. Ett brott där påföljden kan bli böter är sexuellt ofredande genom blottning. Vi vet i dag genom forskning att det händer att blottare övergår till betydligt allvarligare brott. Därför finns det all anledning att nå dem i tid.

Det finns andra brott som i och för sig ger fängelse men som har så kort strafftid att det inte anses meningsfullt att påbörja behandling.

Vår linje från Miljöpartiets sida är att det är angeläget att vård ska kunna erbjudas samtliga förövare. Om vi menar allvar med begreppet kriminalvård är det viktigt att den sista stavelsen i det ordet tas på allvar.

När nu en påföljdsöversyn ska göras tycker vi att detta område är ett av dem som särskilt bör prioriteras.

Herr talman! Jag vill lyfta fram ett annat område och yrka bifall på reservation nr 8 om samtyckeskrav. Det handlar om hur vi ser på våldtäkt. Det är bra att det finns borgerliga partier som tycker som vi och har lyft upp frågan tidigare. Vi hoppas att dessa ledamöter kan försöka komma fram med sina synpunkter så att man i översynen landar rätt. Översynen kommer så vitt vi vet också att ta upp samtyckeskrav.

Den nuvarande bestämmelsen om våldtäkt som återfinns i 6 kap. 1 § i brottsbalken omfattar inte alla påtvingade sexualhandlingar. Ett exempel är att om en kvinna blir våldtagen av en man och inte gör fysiskt motstånd kan övergreppet inte rubriceras som våldtäkt. Det kan verka märkligt eftersom vi genom forskning vet att det i en del fall inträffar frozen fright pattern. Den som är utsatt för sexuellt utnyttjande, våldtäkt, kan bli helt passiv och frysa fast i rädsla och uppgivenhet. Trots att denna kunskap om hur människor beter sig vid kraftigt våld och utnyttjande är allmängods har denna lucka inte täppts till.

Åtskilliga gånger har jag, och säkert andra ledamöter, hört hur den utsatta kvinnan, brottsoffret, uppger att rättegången blir en andra våldtäkt. Det är givetvis orimligt. Det är inte många år sedan det var mycket svårt att fälla någon för våldtäkt. Under tidigare mandatperioder har det gjorts kraftiga förbättringar för att man ska komma till rätta med ett av de brott där brottsoffret har en mycket utsatt situation även efter brottet.

Vi anser att en sexuell handling som företas mot någon som inte frivilligt deltar i den eller som utverkas av någon som inte frivilligt utför den är ett brott mot den sexuella och kroppsliga integriteten. Här finns en skillnad mot dagens lagstiftning. Varje sådant brott måste vara straffbelagt enligt svensk lag och enligt de krav som följer av den Europakonvention som vi har förbundit oss att följa. Det förutsätter att de krav på våld, hot eller annat tvång alternativt hjälplöst tillstånd som för närvarande uppställs för straffansvar måste slopas. I stället bör ett straffstadgande som enbart tar sikte på den otillåtna sexuella handlingen införas, tycker vi från Miljöpartiets sida.

Herr talman! Med detta vill jag återigen yrka bifall till reservation nr 8.

Anf. 64 INGE GARSTEDT (m) replik:

Herr talman! Mehmet Kaplan tar upp bristande samtycke vid våldtäkt. Det är en oerhört viktig fråga. Ser man tillbaka på handlingsplanen sades det där att regeringen skulle tillsätta en utredning. Nu är ju utredningen tillsatt.

Låt mig citera: I utredarens uppdrag ingår vidare att utreda och ta ställning till om det nuvarande kravet på tvång som grund för straffansvar för våldtäkt bör ersättas med krav på bristande samtycke. Utredaren ska i denna del oavsett ställningstagande i sak lägga fram författningsförslag.

Jag antar att Mehmet Kaplan inte vill ha lagstiftning utan utredning. Nu pågår det en utredning om detta, och det är oerhört viktigt.

Jag tycker att det är intressant att konstatera att den dåvarande regeringen, som instiftade den lag vi har i dag, tydligen inte hade tittat tillräckligt mycket på genusforskningen för att inse att män och kvinnor reagerar olika i olika utsatta situationer. Jag tycker att det är bra att man i

den här utredningen kommer att ta hänsyn till detta. Den här lagstiftningen, även den nya, liksom mycket annan lagstiftning i vårt land bygger på manliga normer och värderingar.

Anf. 65 MEHMET KAPLAN (mp) replik:

Herr talman! Vi delar naturligtvis synen på frågan. Det som vi från Miljöpartiets sida tyckte var viktigt i det här fallet var att detta inte skulle hamna mellan stolarna.

Nu ser vi hur direktiven ser ut. Vi hoppas att man återkommer med tydliga förslag. Lagen måste naturligtvis beredas så att det blir tydligt.

Vi har sett utredningar tidigare och vi har sett förslag från utredningar tidigare som man inte har tagit hänsyn till. Därför tycker vi att det är på sin plats att ta upp frågan och debattera den här i kammaren så att även de som tycker så här inom den borgerliga alliansen kan känna att det finns ett stöd för den här frågan från oppositionen.

Anf. 66 INGE GARSTEDT (m) replik:

Herr talman! Då är vi överens, Mehmet Kaplan, om att avvakta utredningen.

Anf. 67 MEHMET KAPLAN (mp) replik:

Herr talman! Vi kvarstår naturligtvis vid vår reservation. Men det är glädjande att frågan bereds på ett sådant sätt att det till slut blir en lagstiftning i den här riktningen.

Anf. 68 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Herr talman! Jag bor i Jönköping. I Jönköping finns det ett bostadsområde som kallas för Torpa. Det ligger ganska centralt i Jönköping, lite västerut. Där har det under hösten och vintern varit ett antal överfall på kvinnor. Det har varit våldtäkter och kvinnor har blivit antastade på olika sätt. Polisen har inte lyckats lösa något.

För någon månad sedan startade en ung kvinna, en lärare, en grupp på Facebook. Den heter Stoppa våldtäkterna på Torpa. På en vecka hade gruppen fått 3 500 medlemmar. Jag fick kontakt med den här kvinnan. Jag träffade henne och ett antal andra, närmare bestämt ett hundrafemtio-tal andra, för att diskutera den här frågan. Det jag fick höra om unga kvinnors rädslor, sätt att bete sig och strategier är förfärande.

När man går ned i tvättstugan har man nyckelknippan i handen så att nycklarna spretar ut mellan fingrarna för att man är osäker. Man har kompisgående när man har varit ute och haft det trevligt på kvällen men inte vågar gå hem ensam. Man låtsaspratar i telefon för att markera att man inte är ensam.

Herr talman! Det är ett samhälle som ingen av oss vill ha.

Arbetet med att förhindra mäns våld mot kvinnor är högt prioriterat för alliansen. Det finns alltid på agendan, oavsett om det handlar om juridiskt, socialt eller något annat ansvarsområde. Även om det finns en bred politisk enighet i landet om att just mäns våld mot kvinnor är prioriterat har det saknats en sammanhållen strategi. Det är ett och ett halvt år sedan den kom, handlingsplanen för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck och våld i samkönade relationer. Det är

klart att det var välkommet. Detta är något som aldrig har funnits tidigare.

Man kan fråga sig: Har det hänt något sedan handlingsplanen kom eller var det bara vackra ord?

Den som läser en del motioner som hör till de här betänkandena, och delvis en del reservationer, kan lätt förledas att tro att det inte har hänt någonting.

Därför tror jag att det är viktigt, intressant och kanske också nödvändigt att nämna Nationellt centrum för kvinnofrid i Uppsala en gång till. De har faktiskt gjort en kartläggning av regeringsuppdragen. Den finns att ladda ned från nätet.

Jag ska dra några exempel ur kartläggningen, som inte rör justitieutskottets område, för att friska upp minnet lite.

Boverket har fått ett uppdrag för att stärka tryggheten för kvinnor i stads- och tätortsmiljöer.

Socialtjänstlagen har fått en skärpning från förra året, som vi hörde förut. Det innebär att kommunerna ”ska” i stället för ”bör” bevaka att kvinnor och barn som har bevittnat våld får den hjälp och det stöd som de behöver.

Det finns en icke spårningsbar kvinnofridslinje. Den är gratis. Telefonnummer är 020-50 50 50. Den är öppen dygnet runt. Där finns sjuksköterskor och socialsekreterare. Det är oerhört viktigt.

Extra pengar har tillförts i två omgångar för att förstärka kvinnojourssamheterna.

En undersökning som har gjorts via Forum för levande historia visar vilka kunskaper lärare har om hedersrelaterat våld och förtryck av barn och ungdomar, särskilt flickor och unga kvinnor.

Länsstyrelserna har fått medel för att lämna stöd till insatser för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck i det egna länet.

Länsstyrelserna har också fått i uppdrag att fördela utvecklingsmedel till lokal samverkan för kvinnofrid.

Skolorna har fått hjälp via Skolverket till en bokbox med stödmaterial om frågor om hedersrelaterat våld och förtryck.

En handbok med en guide med konkreta anvisningar för omhändertagande av kvinnor som har utsatts för misshandel eller sexualbrott samt spårökning har utarbetats.

Nationellt centrum för kvinnofrid håller också på att bygga upp en kunskapsbank och en forskningsdatabas samt göra olika kartläggningar.

Socialstyrelsen har fått i uppdrag att förstärka tillsynen av socialtjänstens arbete.

En virtuell ungdomsmottagning har startats.

Ungdomsstyrelsen har fått flera uppdrag, till exempel att genomföra utbildningar om insatser just för att förebygga mäns våld mot flickor och unga kvinnor och för att göra kartläggningar av arrangerade äktenskap.

En virtuell tjejjour har startat på Lunarstorm.

Man kan säga att regeringens satsningar på frivilligsektorn är väl känd. Det är så viktigt att det äntligen finns en överenskommelse mellan samhället och frivilligsektorn.

Herr talman! Regeringen har gjort en historiskt stor satsning. Redan i den första regeringsförklaringen sade statsministern att frågor om mäns våld mot kvinnor är ett högt prioriterat område för alliansregeringen.

Prot. 2008/09:91
25 mars

*Mäns våld mot
kvinnor, heders-
relaterat våld och
förtryck samt våld i
samskötade relationer*

Den uppräknings som jag har gjort här i dag visar väldigt tydligt att alliansregeringen inte bara pratar. Här är det i hög grad tal om handling. Då har jag ändå bara tagit med projekt som innefattas i socialutskottets områden och inte polis och rättsväsen.

Det handlar om att ge förutsättningar för kvinnojourer att kunna jobba, om att göra stadsmiljöer tryggare och säkrare, om att ge kvinnor den livlina som Kvinnofridslinjen har blivit, om att forska, om att bygga kunskaps- och erfarenhetsbanker men också om det mödosamma och svåra arbetet som handlar om att förebygga mäns våld mot kvinnor.

Herr talman! Våldet har inte tagit slut. Det pågår. Men med de åtgärder som jag har redovisat här är vi en god bit på väg för att ta alla utsatta bort från ett våld som ingen ska behöva se eller utsättas för.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i socialutskottets betänkande.

I detta anförande instämde Inge Garstedt och Borian Åberg (båda m).

Anf. 69 EVA OLOFSSON (v) replik:

Herr talman! Jag vill inte alls ifrågasätta att det händer en del. Dock vågar jag inte vara riktigt lika optimistisk som Magdalena Andersson och tro att vi just nu, ett och ett halvt år efter handlingsplanen, har tagit ett jättekälv. Vi såg här förut att antalet misshandelsfall och våldtäkter ökar och inte minskar just nu.

Det har varit en mångårig kamp från kvinnorörelsen och kvinnor i många partier, inte minst i mitt parti. Jag vet nämligen att Ingrid Burman som var ordförande i socialutskottet var en av dem som drev och fick igenom Nationellt centrum för kvinnofrid där man nu har en telefonlinje. Jag vet vad man har jobbat med, bland annat kvinnofridspropositionen och att få detta att bli en stor samhällsfråga och sätta denna fråga på kartan. Det är ett jobb som har gjorts av väldigt många kvinnor i alla partier, men inte minst i de partier som finns i oppositionen nu. Jag skulle också vilja ge en eloge till Margareta Winberg för det jobb som hon har gjort, förutom Gudrun Schyman, Ingrid Burman och många andra.

Jag skulle vilja fråga Magdalena Andersson om det som lyftes fram av Socialstyrelsen, nämligen den stora bristen på insatser för kvinnor i missbruk. Dessa kvinnor är extra utsatta. De vågar kanske inte kontakta socialtjänst och polis för att de är rädda för att barnen ska bli omhändertagna. De har ett dubbelt beroende till mannen, ett ekonomiskt men de kanske också får drogerna av mannen. Det finns väldigt få ställen som de kan komma till på grund av våldet.

Ibland säger man från socialtjänsten att de först ska bli av med sitt missbruk. Sedan kan man se på frågan om våldet. Det finns också socialtjänster som är väldigt bra.

Det som man sade här var att det finns väldigt få skyddade boenden. Tre var på gång, och man räknar upp tre fyra insatser. Men de är inte fler än att man räknar upp dem med namn i denna skrift. Jag vill därför ställa frågan: Vad kan vi göra mer för dessa kvinnor?

Anf. 70 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Jag tycker att Eva Olofsson sätter fingret på en väldigt öm punkt för många kommunalpolitiker. Det är inte enkelt att driva kvinnojourer, framför allt inte med väldigt många frivilliga krafter inom kvinnojourerna, och också hjälpa personer som har missbruksproblem eller svåra psykiska problem som ibland halkar utanför den ram som de vanliga kvinnojourerna klarar av. Så är det. Jag tycker inte att vi på något sätt ska blunda för detta, utan detta är ett stort och svårt problem.

Nu finns det, tack och lov, ett antal jourer där kommuner kan köpa tjänster av varandra. De kan köpa plats på en kvinnojour i en annan kommun för kvinnor i sin egen kommun. Problemet är att kommunerna kanske inte gör det så ofta.

Jag tror att vi ska följa utvecklingen noga i de jourer som finns och se om man eventuellt ska inrätta jourer som inte till huvuddelen består av frivilliga. Men då förlorar man ganska mycket av det som är själva vitsen med kvinnojourerna. Jag är därför tveksam till att man i nuläget ska göra någonting annat än att följa de verksamheter som finns och lyssna på vad kommunerna ser som viktigt i detta arbete.

Anf. 71 EVA OLOFSSON (v) replik:

Herr talman! Jag kommer från en stad som jag tror har fem eller sex antingen frivilliga kvinnojourer eller personalkooperativ. Den största är ett kriscentrum för kvinnor som är kommunalt. Jag tror att både de frivilliga kvinnojourerna och kommunerna måste ta ett ansvar tillsammans här. Man kan inte lita på frivilliga krafter, speciellt inte när det handlar om att ta hand om kvinnor i missbruk. Där har man ofta kommunen som har sin socialtjänst och människor som har kunskaper om missbruksfrågor, och man måste också ha människor som har kunskaper om mäns våld mot kvinnor. Här måste man jobba ihop.

Det är inte alltid så bra att sätta kvinnor som har ett pågående missbruk bland andra kvinnor och barn som är i kris. En del jourer har gjort det. Ibland kan det gå, men då handlar det oftast om kvinnor som har lämnat sitt missbruk.

I fråga om just denna grupp kvinnor som är så väldigt utsatt tror jag faktiskt att vi måste ordna speciella lösningar. Jag vet att frivilligorganisationerna också kan vara inblandade. I Göteborg har vi Villa Vägen ut Karin som är ett boende för kvinnor som vill lämna missbruk eller kriminalitet. Där har man två jourplatser för akuta fall för kvinnor som blir utsatta för våld.

Det gäller också att ha en missbrukarvård som är könsseparerad så att en kvinna slipper bo på ett gruppboende eller jourboende bara några rum ifrån den karl som slår henne. Här tror jag att kommunerna i stor utsträckning måste ta sitt ansvar. Jag hoppas att man lyfter fram denna fråga tydligt och ser hur det blir för dessa kvinnor. När man i denna rapport kan räkna upp nästan allt som görs i Sverige är det väldigt tydligt att mycket mer behöver göras och att de goda erfarenheterna behöver spridas.

Men vi måste också se till att kommunerna inte släpper denna fråga nu när de är i ett pressat ekonomiskt läge.

Prot. 2008/09:91
25 mars

*Mäns våld mot
kvinnor, heders-
relaterat våld och
förtryck samt våld i
samkönade relationer*

Jag vill därför ha ett lite tydligare svar från Magdalena Andersson. Vad vill alliansen göra för kvinnor som är i missbruk och utsatta för våld?

Anf. 72 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Jag tyckte att Eva Olofsson satte fingret på en väsentlig fråga när det gäller kvinnor med missbruk, nämligen deras möjlighet att vända sig till en kvinnojour. Det är inte bara en möjlighet. Det handlar också om att det finns en stor rädsla hos dessa kvinnor. När en kvinnojour inte drivs av kommunen behöver kvinnorna inte känna att myndigheter är inblandade. Det kan göra att kvinnorna faktiskt vågar ta sig till jouren. Det är någonting som de annars inte gör av en massa olika anledningar, till exempel, som Eva Olofsson sade, att de är rädda för vad som händer med barnen när myndigheter är inblandade.

Herr talman! Jag måste säga att jag på sätt och vis kan se att Vänstern ibland är som en fågelunge som gapar väldigt mycket och bara vill ha mer, mer och mer.

Här har regeringen nu satsat 800 miljoner kronor. Det är en nationell handlingsplan som presenterades för ett och ett halvt år sedan. Det är åtgärder som är beslutade, åtgärder som är på gång och åtgärder som kommer. Det är mängder av saker som bara handlar om att förbättra för kvinnor och se till att vi har mer kunskaper och så vidare, men det räcker ändå inte till för Eva Olofsson. När är hon nöjd?

Jag skulle också vilja kommentera frågan om det kommunala självstyret. Det är ändå till syvende och sist kommunerna som tillsammans med kvinnojourer eller själva beslutar om man ska ha speciella kvinnojourer. Eller menar Eva Olofsson att detta nu ska vara en nationell angelägenhet?

Anf. 73 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c):

Herr talman! Vi debatterar här flitigt och länge vad som för hela samhället är en otroligt viktig fråga.

Att bli slagen av en helt okänd person är kränkande och förnedrande. Det kan ge men för livet både psykiskt och fysiskt. Fördelen – det är faktiskt en fördel i det här fallet – är att personen som drabbas oftast har närstående som stöttar och som finns där. Familjen – mannen, älskaren eller pappan till barnet – finns där, och alla stöttar de och är goda. Där hämtas stödet, trösten och kraften att igen våga lita på människor. Förövaren är fienden som alla enat vill bekämpa.

Men, fru talman, om det är precis tvärtom, helt tvärtom, att det är en eller flera av de personer som är närstående, familjen – mannen, barnen, barnens pappa eller älskaren – som slår, kränker och förnedrar och om det är utomstående, helt främmande personer, som ska ge skydd och tröst och som ska bekämpa den eller de onda närstående förstår vi alla att det är ett dubbelt lidande. Som mamma och förälder har man otroligt svårt att förstå att det här över huvud taget kan hända eftersom det egna välbefinnande är så beroende av hur barnen har det. Mår de inte bra och inte klarar sig är det otroligt svårt för en förälder, en mamma, eller för en mormor att klara sig.

Handlingsplanen för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samskönade relationer behandlades av

det sammansatta justitie- och socialutskottet våren 2008. Handlingsplanen omfattar 56 åtgärder inom sex insatsområden som alla var för sig bedöms som viktiga.

Insatserna i handlingsplanen är generella, men särskilda insatser görs bland annat för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Det är vid detta jag tänker uppehålla mig. Men det betyder inte att jag inte tycker att de andra ämnena och områdena är viktiga. Jag ska alltså ändå uppehålla mig vid just frågan om hedersrelaterat våld. Skräckscenariot är att familjen, de nära, blir de som är fiender.

Flera instanser tror i dag att de *kan* hedersförtryck och våld, men i praktiken står de handfallna när det rör sig om brott i organiserade strukturerade sammanhang. Man är van att se isolerade händelser utifrån att det är individer som är utövare. Familjeperspektivet genomsyrar fortfarande, år 2009, socialtjänstens arbete. I de här fallen är familjen ofta de som i vardagen är den förtryckande enheten.

Det här är ord från specialisten inom området, kriminalinspektör Kickis Åhré Ålgamo som för tillfället är tjänstledig för ett uppdrag som politisk utredare i Stockholm.

Alla länsstyrelser har i flera års tid jobbat mot hedersrelaterat våld och förtryck på uppdrag av regeringen. Uppdraget består bland annat i att stödja regionala projekt där man arbetar förebyggande mot hedersrelaterat våld och förtryck.

År 2005 fick länsstyrelsen i Östergötland ett nationellt uppdrag som går ut på att stödja förebyggande projekt som rör fler än ett län. Regeringen har även gett Ungdomsstyrelsen i uppdrag att stödja tjejjourernas insatser mot hedersrelaterat våld. Ungdomsstyrelsen ska också stödja tjejjourer i utvecklingen av den virtuella tjejjour som finns på Internet och som gör det möjligt för ungdomar att ställa frågor och att få svar och vägledning anonymt.

Alla de här insatserna är jättebra. De behövs. Men det är inte på ett direkt operativt plan som det här sker. Det som saknas i dag är ett operativt centrum för denna typ av förtryck och våld, en operativ specialistenhet som kan hålla den spjutspetskompetens som i dag saknas – ett hedershus.

För att förenkla och göra en liten jämförelse kan jag väl säga att vårdcentralen tar den största delen av sjukvården, men givetvis behövs det också en spetskompetens. Det behövs någon som kan operera, någon som kan finliret inom kirurgin.

Fru talman! Socialnämnden har i uppgift att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Med en specialkunskap skulle flera av de brott som begås i hederns namn kunna förhindras om de här signalerna tidigare hade förståtts – signaler som experterna så klart kan se.

Ett tragiskt exempel är mordet på Abbas som blev kär i fel flicka. Socialtjänsten och polisen har egentligen, enligt experter, fått hur många signaler som helst. Men de kunde inte tolka signalerna. Det är inte möjligt att kräva att alla socialsekreterare och andra aktörer kan och är uppdaterade på alla kulturella avvikelser. Inte heller går det att i gamla strukturer trycka in en relativt ny problembild. Det måste ges utrymme för att så att säga värka fram nya och verksamma metoder. Detta bör ske tillsammans med professionella och givetvis ihop med dem som är drab-

Prot. 2008/09:91
25 mars

*Mäns våld mot
kvinnor, heders-
relaterat våld och
förtryck samt våld i
samkönade relationer*

bade. Det görs inte i dag i den takt som skulle behövas. Detta säger de som arbetar i verksamheterna.

Fru talman! En annan aspekt när det gäller att ett operativt centrum, ett hedershus, skulle behövas handlar om att snabbt kunna etablera en kontakt mellan myndigheter i olika länder och om att veta vad som behövs för en samverkan med socialtjänsten runt om i Europa.

Vi har Europol och Interpol som samarbetar. Men hur gör de i socialtjänsten i de europeiska länderna när de samverkar? Enligt Kickis Åhré Algamo fungerar det dåligt.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till socialutskottets förslag i betänkandet.

Anf. 74 SOLVEIG HELLQUIST (fp):

Fru talman! När jag lyssnar på den här debatten märker jag att det finns ett stort mått av konsensus. Jag har också tänkt på hur det skulle vara om vi ändrade på perspektivet. Pondera att den här debatten handlade om att ungefär 80 män i Sverige i dag hade mördats av sina kvinnor eller om att en massa män i Sverige inte själva vågade ta en promenad på kvällen! Och pondera att tusentals män, att 20 000–23 000 män, misshandlades av sina kvinnor och att männen behövde skyddade boenden! Jag undrar hur den här debatten då hade varit och hur långt vi i dag hade kommit om förhållandet var vad jag här talat om.

Jag tänker också på Lars U Granbergs inlägg om det manliga nätverket. Det är, tycker jag, ett utomordentligt sätt att män börjar vara budbärare.

Själv var jag i mitten av 1990-talet med i projektet Man i Västernorrland. Det handlade om den goda manligheten. Det projektet var så trevligt, för där var lika många män och kvinnor med.

Jag tänker också på inläggen om hur det ser ut i skolan där det förekommer mobbning och där tjejer utsätts för okvädingsord – precis som lärarna kallas tjejerna för horor. Inte minst vi i Folkpartiet har verkligen jobbat mot mobbning. Vi pratar faktiskt om att skolfrid ska råda. Det är klart att man ska kunna vara lugn och trygg när man går till skolan.

Men det finns någonting som inte omnämnts vare sig av debattörerna eller i betänkandet. Det gäller då vad som egentligen är föräldrarnas roll.

Vi kräver egentligen att skolan ska åtgärda de misstag som förekommer i hemmet. Jag har väldigt svårt att tro att den kan det för det barn som hör pappan kalla mamma hora eller ser honom misshandla henne i hemmet. Barnet kommer till skolan och får höra: Så där får man inte säga. Man ska inte slåss. Jag tror att det föräldrarna gör i de tidigare åren och vad barnen upplever har ett enormt stort genomslag.

Det här är en improviserad inledning utifrån de tankar jag fick när jag satt i kammaren. Annars hade jag tänkt koncentrera mig på det hedersrelaterade våldet. Vi vet att tusentals flickor och unga kvinnor lever under hedersförtryck i landet. Vi vet att det också förekommer att unga män drabbas. Det står i strid mot grundläggande mänskliga rättigheter.

Det hedersrelaterade förtrycket kan handla om en sträng social kontroll, tvångsäktenskap, barnäktenskap och könsstympning. I de fall flickor inte följer familjernas regler och normer om lydnad väntas hårda bestraffningar. Det talade vi inte om för tio år sedan. Men i dag gör vi det.

Det är frågor som berör och engagerar många, inte minst utifrån mordet på Pela och Fadime.

Det ska poängteras och starkt understrykas att hedersvåldet inte har med invandrarskapet i sig att göra. Det kan heller inte kopplas till en enskild religion. I dag vet vi att det finns familjer i Sverige som har bott i Sverige i många år och de facto är integrerade. Människor jobbar, kan svenska och så vidare. Ändå kan det i dessa familjer finnas ungdomar som kommer i kollision med det svenska sättet att leva och familjens värderingar.

Vi har talat om handlingsplanen som alliansregeringen antog 2007. Jag är väldigt glad. Jag hade inte själv kunnat teckna så många punkter på åtgärder. Fastän det nu är många här som tycker att ännu mer ska göras är det säkert så.

Låt oss utvärdera arbetet på de många områden som regeringen har beslutat om. Det handlar om ökad skydd och stöd till våldsutsatta, att stärka det förebyggande arbetet, stärkt kvalitet och effektivitet i rättsväsendet, utveckling av insatser riktade till våldsutövare, ökad samverkan och ökade kunskaper.

Jag har bara tagit sex minuter av min talartid i anspråk. Jag skulle till sist vilja säga att kampen mot hederskultur inte handlar om att vara emot någon särskild religion eller etnisk grupp. Men det är viktigt att fortsätta att kämpa för mänskliga fri- och rättigheter och alla människors rätt till lika värde även i Sverige.

Min liberala vision är – det är ändå härligt att ha en vision – att vi i framtiden inte ska behöva stå i den här kammaren och föra just den här debatten.

I detta anförande instämde Helena Bargholtz och Maria Lundqvist-Brömster (båda fp).

Anf. 75 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

Våld mot kvinnor sågs alltför länge som en privatsak. På senare år har problemet alltmer dryftats i medier och i samhällsdebatt och fått en uppmärksamhet som visar att våld mot kvinnor är ett samhällsproblem.

Genom kvinnofridslagstiftningen år 1998 blev Sverige ett föregångsland. Det har jag känt av mycket när jag varit på olika konferenser i olika delar av världen och känt det systerskap som vi kvinnor tillsammans har som gjort att vi har kunnat arbeta mot samma mål oavsett partier.

Hur ser det ut tio år efter kvinnofridsreformen? En erfarenhet är att det är viktigt med ett helhetsgrepp, att kunskapen är en nyckelfråga och att det finns samverkan. Regeringen arbetar med erfarenheter från kvinnofridsreformen och med helhetsgreppet. Det är inte bara en minister som jobbar med de här frågorna i regeringen.

Nyamko Sabuni arbetar med frågorna utifrån jämställdhetsperspektivet och som en fråga om mänskliga rättigheter. Beatrice Ask ansvarar för de straffrättsliga frågorna och rättsväsendets roll. Göran Hägglund har också ett viktigt ansvar för de här frågorna inom hälso- och sjukvården. Maria Larsson har ett ansvar både som folkhälsominister och som ansvarig minister inom socialtjänstens område.

Prot. 2008/09:91
25 mars

*Mäns våld mot
kvinnor, heders-
relaterat våld och
förtryck samt våld i
samkönade relationer*

Det man inom regeringen har tagit fasta på är att kunskaper är en nyckelfråga. Det råder en stor kunskapsbrist inom det här området. Kunskaperna behöver fördjupas, och den kunskap som finns måste spridas. Ett exempel på det är den erfarenhetsbaserade kunskapen som finns hos kvinnojourerna.

När det gäller samverkan behövs alla goda krafter. Om man samverkar på ett bra sätt uppnår man det man vill nå, det vill säga ett bättre bemötande och ett bättre arbetssätt som gynnar de våldsutsatta kvinnorna och deras barn.

Socialstyrelsen har fått 15 uppdrag när det gäller ökade kunskaper inom ramen för den handlingsplan som vi antog för nästan två år sedan. I första hand handlar det om att utveckla kunskapen inom området och åstadkomma verksamhetsutveckling för att bättre möta kvinnors behov.

Socialstyrelsen planerar bland annat att ge ut allmänna råd och en handbok för socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor och deras barn. Men det handlar också om utbildningsmaterial i specifika frågor som rör våldsutsatta kvinnor med funktionshinder eller missbruksproblem. Man planerar också att skapa en webbplats för att samla all kunskap i de här frågorna som ska lanseras under 2009.

Regeringen har också gett Socialstyrelsen i uppdrag att i nära samarbete med Roks och SKR, det vill säga Riksförbundet för Sveriges kvinnojourer, utvärdera arbetssätt och metoder som används av kvinnojourerna i deras arbete med våldsutsatta kvinnor och deras barn.

Det har gjort få utvärderingar av de ideella kvinnojourernas verksamheter. Ingen av de utredningar som har gjorts ger en övergripande bild när det gäller arbetssätt och metoder som används inom de ideella kvinnojoursverksamheterna.

Jag hoppas verkligen att en utvärdering av det arbete som kvinnojourerna gör i dag blir ett erkännande av det arbetet så att det blir synligt och att kunskaperna och erfarenheterna som kvinnojourerna har upparbetat kan spridas. Jag har fått mig till del att uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2010.

Socialstyrelsen har också haft i uppdrag av regeringen att utreda och analysera förutsättningar för att införa ett system för utredningar av kvinnor som har avlidit. Detta har vi hört tidigare här i dag.

Fru talman! Jag talade med kvinnojouren i min egen kommun och fick uppgiften att den nationella telefonlinjen gör att arbetsbelastningen på kvinnojourerna har minskat när det gäller samtal. De kan i stället lägga sin tid på annat. Vi vet också att utvecklingsbidrag och utvecklingsmedel i högre grad söks för kommunal verksamhet när det gäller kvinnofridsområdet. I min egen kommun ska vi anta en handlingsplan som handlar om våld mot kvinnor.

Fru talman! Med detta vill jag avsluta och säga att regeringen är öppen i de här frågorna. Den tar till sig kunskapen men lägger också ned mycket kraft på att utveckla. Regeringen ska också ta det nationella ansvaret. Vi vet att det under ordförandeskapet kommer att bli en konferens i november som behandlar just våld mot kvinnor.

Anf. 76 GÖRAN THINGWALL (m):

Fru talman! År 2008 kommer säkert att gå till den politiska historien som integritetsåret. Jag tror dock att 2009 kommer att matcha 2008 väl så

bra. Förresten, fru talman, är varje år ett integritetsår, eller hur? Integritet eller, om man så vill okränkbarhet, oskadd helhet, självständighet, frihet från inblandning eller påverkan är en mänsklig rättighet skyddad i konventioner. Den borde med ett annat ord vara ett axiom – en självklarhet respekterad av alla.

Vi kan nämligen alla utsättas för integritetskränkande handlingar i någon form. Vi borde därför lätt med ett ringa mått av empatisk förmåga ställa oss frågan om vi själva skulle acceptera en dylik behandling. Det är nämligen inte svårare än att säga: Hur skulle jag vilja bli bemött i en liknande situation?

Jag tror, fru talman, att alla kanske inte har denna förmåga självskrivna. Men jag är övertygad om att man skulle kunna uppöva och träna detta kunnande. Annars skulle det inte finnas något hopp för mänskligheten.

Integritetskränkande handlingar ska inte graderas. Var och en har sin speciella dimension. Men jag undrar, fru talman, om inte våldtäkt och försök till våldtäkt står högst upp på listan. Jag har svårt att tänka mig en mer förnedrande handling en människa kan utsättas för. Att till kropp och själ bli så skändad, kränkt och skymfad är svårt att sätta sig in i.

Jag har i min motion skrivit om Engla, en tioårig tös på väg hem efter fotbollsträning. Den sista bilden av henne cyklande inte så långt från hemmet sitter som etsad på näthinnan. Hon var helt ovetande om att en man finns i närheten som återigen – återigen, fru talman – har svårt att kontrollera sin sexuella drift samtidigt som han själv är ett offer för sina impulshandlingar.

Varför ska över huvud taget en liten tös, en tonårstjej eller en kvinna behöva misstänka att någon av det motsatta könet har dolda avsikter vid en kontakt? Det är avsikter som för all framtid kommer att påverka henne i hennes relation till det motsatta könet och som skymfar något som är det finaste två människor kan uppleva. Jag har pratat med flera kvinnor som har blivit våldtagna. När våldtäkten kommer på tal blir det som om tiden stannar upp – ett ledsamt och tomt ansiktsuttryck visar sig och det blir svårt att finna ord.

Fru talman! Varje dag begås i Stockholmsområdet ett tiotal sexuella ofredanden. Härefter kunde vi läsa följande notis: Kvinna våldtogs i Vallentuna. En kvinna i 25-årsålderna överfölls och våldtogs natten till i går i närheten av ett bostadsområde i Vallentuna. Hon mår självklart inte bra, och vi ska prata med henne mer ordentligt i morgon, sade vakt-havande befäl på Roslagspolisen. Ja, vad ska man säga, fru talman?

Enligt Brås statistik har det skett mer än en fördubbling av anmälda våldtäkter från 1997 till 2007. Jag visar här hur statistiken ser ut. Om vi går tillbaka ytterligare tio år i tiden och ser på en 20-årsperiod blir bilden ännu tydligare. Antalet anmälda våldtäkter i Sverige år 1988 var 1 330. 20 år senare var siffran 4 750 – alltså mer än en trefaldig ökning. Den kurvan går också spikrakt uppåt.

Fru talman! Hur kommer siffrorna att se ut 2017 och 2027? Har de dubblats till 2017? Blir det en trefaldig ökning från 2007 till 2027? Detta hemska scenario får naturligtvis inte inträffa.

Fru talman! Det är dags för handling. I min motion har jag väckt frågan om kemisk kastring som påföljd för våldtäkt och försök till våldtäkt i kombination med KBT, kognitiv beteendeterapi. Jag är övertygad

Prot. 2008/09:91
25 mars

*Mäns våld mot
kvinnor, heders-
relaterat våld och
förtryck samt våld i
samskötade relationer*

om att den tonårskille eller man inte finns som i och med detta inte skulle tänka sig för en, två, tre, fyra eller fem gånger innan han sexuellt våldför sig på en tjej eller en kvinna. Om det är något som han är rädd om är det det egna könet – hans bästa vän, fru talman. Integritetsförespråkare som jag är menar jag att det måste finnas en påföljd som är ett klart hot mot den personliga integriteten – det egna könet. För vad är detta jämfört med vad tonårskillen eller mannen utsätter tjejen eller kvinnan för?

Jag vill förtydliga att det finns minst två typer av våldtäktsmän. Den första är killar och yngre män som inte ha fått lära sig respekt gentemot det motsatta könet och som inte förstår och kan acceptera att ett nej alltid är ett nej. De är kanske under inverkan av alkohol, kan inte stå emot ett grupptryck och beter sig svinaktigt. Om det fanns en påföljd som kemisk kastrering är jag som sagt övertygad om att den här gruppen vid blotta tanken på att få en spruta i baken och utebliven erektion en tid framöver skulle tänka sig för väldigt nog innan.

Den andra typen är de män som har en personlighetsstörning, brisande impuls kontroll och snedvriden sexualsyn. Dessa män behöver naturligtvis hjälp och vård. Men vi borde kunna vara överens i den här kammaren om att *en* våldtäkt är nog. Sedan är det behandling som gäller. I nuläget tycker jag att samhället lämnar dessa män åt sitt öde då de själva får avgöra om de ska behandlas eller ej.

Vad framkommer då i dagens betänkande *Mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer*? Regeringen kom med en handlingsplan 2007 om hur detta ska bekämpas och avser att återkomma till riksdagen med en redovisning av hur arbetet bedrivs.

Ett inslag i handlingsplanen är att utvärdera straffbestämmelserna om kvinnofridskränkning och grov kvinnofridskränkning. Det är på tiden, säger jag. Vi kan inte längre acceptera att antalet våldtäkter ökar år från år och att kurvorna inte visar den minsta tendens till ett knick och viker av nedåt.

Vidare ska en särskild utredare se över sexualbrottslagstiftningen från 2005 och om tillämpningen av lagen är ändamålsenlig och tillräcklig. Utredaren ska sedan fokusera på våldtäktsbrottet och sexualbrott mot barn – även detta i grevens tid, fru talman.

Tror jag då att det är så enkelt att det bara är att lagstifta om kemisk kastrering som påföljd för våldtäkt, och sedan är alla problem lösta? Självfallet inte. Det behövs ett långsiktigt arbete som ska börja redan i tidig ålder och accelerera vid puberteten. En dylik påföljd måste implementeras vid lämpligt tillfälle i tidig ålder. Det måste vara lika självklart för alla, i synnerhet killar, att lära sig visa respekt för varandra. Killar ska lära sig att ett nej är ett nej och ska respekteras. Det är lika självklart som att du inte går mot röd gubbe eller går ut på nattgammal is. Det ska helt enkelt vara ett axiom som ska vara självklart att påpeka för sin kompis om han är på väg att gå över gränsen. Det ska sitta i märgen som en reflex. Detta kräver naturligtvis utbildning av föräldrar, lärare och alla andra. En upplysningskampanj kan vara en bra början, men det krävs ett mer rejält tag.

Fru talman! I den här kammaren kan vi lagstifta om allt mellan himmel och jord och ibland om de mest banala saker. Men det är svårt att sätta ned foten och säga: Stopp, nu måste vi göra något radikalt åt den

här våldsutvecklingen. Jag vädjar till mina manliga kolleger i kammaren att medverka till att göra tillvaron säker för våra kvinnor, döttrar och barnbarn. De ska inte behöva känna sig hotade bara för att de tillhör det täcka könet.

I dagens påföljd för våldtäkt och försök till våldtäkt fattas det en signal som lyser med rött sken vid blotta tanken på att begå en sexuell handling som jag inte har fått lov till mot en människa. Kemisk kastrering, ett tillfälligt nedsättande av potensen, är en sådan signal. Det är ett gediget arbete att sätta denna signal i verket och förankra den ute i samhället. Därför vilar det till att börja med ett stort ansvar på den särskilda utredaren som regeringen tillsatt. Dessutom kan inte utskotten och Justitiedepartementet nöja sig med att bara planera en översyn av påföljdssystemet, utan man bör starkt agera för en påföljd värd namnet som också har en preventiv inverkan. Jag ser fram emot resultaten av dessa arbeten.

Fru talman! Låt inte kollegerna stå här 2017 och konstatera att företrädarna inte gjort tillräckligt för att värna om våra kvinnor, döttrar och barnbarn!

Anf. 77 HENRIK VON SYDOW (m):

Fru talman! Det har varit en väldigt lång debatt och diskussion om detta. Det har varit många bra och kloka inlägg, inte minst från moderaterna Inge Garstedt och Magdalena Andersson, och jag instämmer i dem.

Den här frågan väcker ett stort engagemang. Det vet vi. Författaren Stieg Larsson har gjort en särskild insats för att väcka debatt och diskussion genom den boktrilogi som börjar med *Män som hatar kvinnor*. Den är aktuell nu också eftersom den går på biograferna.

Tyvärr är inte detta bara fiktion eller drama, utan det är i allra högsta grad realitet. Förra året anmäldes 25 000 fall av misshandel av kvinnor enligt Brås preliminära statistik. 5 400 våldtäkter anmäldes förra året enligt samma statistik. Det här är utmanande mot oss i den här kammaren.

Jag har inte bara lyssnat på debatten här i dag, utan jag har lyssnat på den här debatten i över ett år. Det sades mycket klokt här. Jag tycker att Inge Garstedt lyfte fram två helt centrala reformer på det här området. Nu går vi från 17 000 till 20 000 poliser. Dessutom har regeringen aviserat straffskärpningar för grov kvinnofridskränkning, våldtäkt och misshandel. Det är ytterst väsentliga och centrala kvinnofridsreformer.

Det är bra att det blir sagt i den här diskussionen, men samtidigt förundras jag verkligen över hur oppositionen systematiskt, inte bara under den här debatten och inte bara under den här förmiddagen utan i ett års tid, aldrig pekar på detta som viktiga reformer för att öka utsatta kvinnors trygghet. Det förvånar mig lite grann eftersom det är centrala bitar i rättssamhället. Det är centrala reformer för att öka utsatta kvinnors skyddsvärde och möjligheter att få upprättelse.

Inge Garstedt pratade om detta länge och väl, men det kommenterades inte ens. Därför har jag några frågor till oppositionen. Varför är det så? Syftet är ju att minska våldet mot kvinnor. Varför tar ni inte ställning för målsättningen 20 000 poliser 2020? Det handlar ju om ambitionen att minska våldet mot kvinnor. Varför tar ni inte ställning för skärpta straff för grov kvinnofridskränkning, misshandelsbrott och våldtäkt?

Prot. 2008/09:91
25 mars

*Mäns våld mot
kvinnor, heders-
relaterat våld och
förtryck samt våld i
samkönade relationer*

Detta är centrala kvinnofridsreformer som jag är glad över att alliansregeringen har lyft upp, prioriterat och kommer att lägga förslag om. Jag skulle önska att oppositionen också anslöt sig till detta. Det är helt centrala reformer för att öka utsatta kvinnors trygghet.

Anf. 78 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Det var ett intressant inlägg i debattens sista minut. Det kom egentligen att handla om resurserna i rättsväsendet och straffskärpningsförslag som kanske kommer. Vad jag vet har vi inte sett resultaten av de förslag som Henrik von Sydow nu talar om. Vi har i alla fall inte behandlat dem i utskottet. Vi har inte tagit ställning på något sätt.

Det är oerhört naivt att tro att 20 000 poliser är lösningen på problemet med mäns våld mot kvinnor i Sverige i dag, Henrik von Sydow. Polismyndigheten, åklagarna, domstolarna, socialtjänsten och frivilligorganisationerna har självfallet en stor och bred uppgift, men tro inte att fler poliser kommer att lösa det stora problemet som är definierat som ett samhällsproblem, nämligen mäns våld mot kvinnor. Det sitter mycket djupare än så.

Det handlar till stor del om attityder och värderingar hos män. Det handlar om hur vi förmår att förklara och förstå mäns våld mot kvinnor. Jag har aldrig hört Henrik von Sydow tala om det. Jag har hört honom tala många gånger om nyttan av många poliser och hur man har satt upp ett mål på 20 000 poliser. Det är bra. Vi har aldrig sagt emot det – tvärtom. Vi utbildade 4 000 nya poliser under den förra perioden. Vi har aldrig motsatt oss att det ska bli fler nu. Vi säger tvärtom att det kanske inte räcker med 20 000. Vi tycker egentligen att det är rätt korkat att ange en numerär och tro att det på något sätt är lösningen på något av de sociala problem som det här är fråga om.

I detta anförande instämde Mehmet Kaplan (mp).

Anf. 79 HENRIK VON SYDOW (m) replik:

Fru talman! Nej, jag tror att det krävs fler insatser. Jag tror verkligen det. Vi har pratat om hur viktigt och centralt det är att regeringen nu har stärkt stödet till kvinnojourerna. De har en viktig roll. Andra brottsofferorganisationer har också en väldigt viktig roll på det här området. Det är prioriteringar som regeringen också har gjort och som leder till bättre förutsättningar för att bekämpa mäns våld mot kvinnor och för att stötta utsatta kvinnor.

Jag tror dock att det faktiskt är Socialdemokraterna som är naiva och aningslösa om man inte tror att 3 000 fler poliser, förstärkningen av rätts-samhällets basverksamhet, har betydelse för att ge ett bättre bemötande. När larmet går ska det vara en polis på plats. Vi vet att kvinnor upplever en väldig otrygghet på gator och torg och utanför restauranger. Det är just på de platserna som fler poliser spelar roll för att öka tryggheten. Det ska finnas poliser att kontakta när brott begås. Det är aningslöst att inte se att detta har betydelse. Det är aningslöst att aldrig ge detta uppmärksamhet.

Sedan finns det en skillnad. Det har vi diskuterat flera gånger förut och det kan vi väl göra i det här fallet också. Nu pratar vi om att det blir fler poliser. Det handlar inte bara om nya poliser utan om fler poliser.

Det sker en ökning från 17 000 poliser till 20 000 poliser. Det är en mycket viktig reform som alliansregeringen genomför. Jag tror att den har som allra störst betydelse just för att öka utsatta kvinnors trygghet.

Jag tycker att det är tråkigt att ni inte kan vara tydliga och ställa er bakom målsättningen att Sverige behöver 20 000 poliser.

Anf. 80 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte hur många gånger jag ska behöva upprepa att vi inte har motsatt oss målet 20 000 poliser. Det är regeringens mål. Det är ert mål. Vi har sagt att det är möjligt att det behövs fler poliser. Vi tycker framför allt att det behövs en bättre polisutbildning och att det ska vara en högskoleutbildning. Vi tycker dessutom att det behövs andra kompetenser än poliser i polisens verksamhet. Nu pekar utvecklingen precis rakt åt motsatt håll. De poliser som kommer ut från sin utbildning under den här mandatperioden kommer att få träda in i en verksamhet som är avlövad på till exempel de civilanställda.

Det kommer att innebära att poliser kommer att sitta i receptioner. De kommer att svara i telefon och de kommer att ta hand om de enklare ärenden som civila anställda tidigare har gjort inom polisen. Det här är väl ingen utveckling att skryta över, Henrik von Sydow!

Ska vi dessutom tala om ekonomin kan jag säga att vi ser fram emot vårpropositionen för att få se hur polisens ekonomi ska se ut efter den 1 juli. Det vet inte vi någonting om. Det kan hända att Henrik von Sydow har någon uppfattning om hur det kommer att se ut, men på polismyndigheterna har man i alla fall ingen uppfattning om hur ekonomin kommer att se ut efter den 1 juli, för längre än så har ni ju inte lagt någon budget.

Kom alltså inte och hävda att vi har någon annan uppfattning och att vi inte kan ställa oss bakom antalet med 20 000 poliser. Men måla inte på oss att det skulle vara lösningen på de frågor som den här debatten har handlat om! All erfarenhet och all kunskap visar att det är både polisarbete och väldigt mycket andra insatser som behövs för att skydda kvinnor och barn mot mäns våld.

I detta anförande instämde Lars U Granberg (s).

Anf. 81 HENRIK VON SYDOW (m) replik:

Fru talman! Vi känner igen den här diskussionen. Jag vill koppla detta till kvinnovåldet därför att det här är viktigt. Det verkar återkommande vara så att Socialdemokraterna vill måla en väldigt negativ bild av situationen inom svensk polis.

De nya polismän och -kvinnor som kommer ut nu är ju höggradigt motiverade för sina insatser. Det finns fler civilanställda än någonsin tidigare i den svenska polisen. Låt oss vara tydliga med detta. Förutsättningarna för att få unga, höggradigt motiverade poliser att vara verk samma ute på fältet är faktiskt bättre än någonsin tidigare. Men om man läser landsortstidningar ser man att poliser nu själva får gå in och korrigera felaktiga verklighetsbeskrivningar som görs av socialdemokrater.

Detta är synd för utsatta kvinnor, för det är nu det finns förutsättningar att ställa större krav på polisen. Det är nu det finns större förutsättningar att ställa större krav på kvalitet i brottsutredningar, på att poliser

Prot. 2008/09:91
25 mars

*Mäns våld mot
kvinnor, heders-
relaterat våld och
förtryck samt våld i
samskönade relationer*

kommer när larmet går och på att polisen ska vara den institution som man kan vända sig till för att värna sin trygghet.

Vi pratade om att ringa till kvinnofridslinjer tidigare. Det är helt relevant och sant. Men att ställa ordentliga krav på polisen när det gäller utsatta kvinnor är någonting som faktiskt är viktigt i det här arbetet. Det blir inte lättare av att Socialdemokraterna systematiskt och återkommande här och i landsortspress försöker svartmåla polisverksamheten.

Det här är en väsentlig reform för att öka utsatta kvinnors trygghet tillsammans med aviserade förslag om att skärpa straffen. Det är viktigt och angeläget och bidrar till att minska brottsligheten och öka tryggheten.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 18 §.)

13 § Vissa internationella adoptionsfrågor

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2008/09:SoU10
vissa internationella adoptionsfrågor (prop. 2008/09:109).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 18 §.)

14 § Genomförande av EG-direktiv om medicinteknik m.m.

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2008/09:SoU7
Genomförande av EG-direktiv om medicinteknik m.m. (prop. 2008/09:105).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 18 §.)

15 § Socialtjänstfrågor

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2008/09:SoU16
Socialtjänstfrågor.

Anf. 82 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (fp):

Fru talman! Nu ska vi återigen ta upp ett betänkande från socialutskottet, och den här gången ska vi debattera socialtjänstfrågor.

I det här betänkandet behandlas ett antal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2007 och 2008. Betänkandet behandlar många områden inom socialtjänsten – allt från vistelsebegreppet, kvalitetssä-

ring, rätten till bistånd, barn och unga, föräldrautbildning och föräldrastöd till missbruk.

Samtliga motioner i detta betänkande har avstyrkts. Det finns tolv reservationer och fem särskilda yttranden i det här betänkandet.

Efter den här korta inledningen, fru talman, lämnar jag plats för debatt.

Anf. 83 MARINA PETTERSSON (s):

Fru talman! Vi debatterar socialutskottets betänkande nr 16, *Socialtjänstfrågor*. Redan här vill jag nu yrka bifall till våra reservationer nr 1 och nr 5.

Socialtjänstens hjälpande hand behövs sällan för den som inte har tillhört arbetarklassen. Vi har forskning som bevisar sambandet att risken är större för fattiga att bli sjuka eller att vara på väg ned i missbruk, kriminalitet och utanförskap än för den som råkar vara född frisk och rik.

Fru talman! För att klassklyftor ska finnas i samhället måste förutsättningarna vara följande: Klasser är beroende av ekonomiska skillnader mellan människor och av olikheter som måste finnas när det gäller löner och arbetsmarknadsvillkor för att fördjupa klassklyftorna.

Gapet mellan dem som har hög inkomst och dem som har låg inkomst har aldrig varit större än nu. Omkring en kvarts miljon barn i Sverige beräknas växa upp i fattiga familjer där det är brist på pengar, vilket är ett ständigt problem. Det är förknippat med känslor av skam och rädsla, och det skapar ohälsa, ökat utanförskap och människor som ständigt är på efterkälken i samhället.

Arbetslöshetssiffrorna stiger nu brant, och det är många som saknar a-kassa i och med de nya reglerna i a-kasseförsäkringen. I sjukförsäkringen ställs stora grupper av människor inför risken att utförsäkras. De här stora grupperna av människor kommer att ställas inför stora försörjningsproblem. Då ökar trycket på socialtjänsten, och risken är att individerna som behöver hjälp får vänta väldigt länge på den. De får vänta tills alla deras ekonomiska resurser är tillintetgjorda. Huset ska säljas, och de andra värdesakerna som kan bidra till familjens försörjning ska också försälgas innan man kan få försörjningsstöd.

Detta pågår nu, och det är inte bara finanskrisens fel. Det är också en konsekvens av den borgerliga politikens bristande verklighetsförankring och avsaknad av stimulanser och åtgärder som skulle ha gett jobb till fler under lågkonjunkturen och möjlighet till utbildning till dem som behöver det. Det finns en blindhet för konsekvenserna av de tuffa regler som har införts i våra trygghetsförsäkringar och de låga ersättningar som finns där nu.

Dessa sammanhang och detta sammantaget ger en bild av ett borgerligt maktstyre som styr bort från välfärd och välfärdssystem och bidrar till ökad otrygghet och vanmakt för fler och ett större utanförskap och en större dold ohälsa.

Fru talman! Allting tyder på att detta år kommer att bli – för att använda en av regeringens ministrars ord – ett skitår. Inte för alla men för dem som sitter fast i skiten.

Den borgerliga alliansens företrädare måste ge svaren som ni är folket skyldiga. Vilka åtgärder ska ni sätta in? Vad tänker ni göra? Tänker ni höja barnbidraget? Tänker ni höja underhållsstödet? Kan ni tänka er att

Prot. 2008/09:91
25 mars

Socialtjänstfrågor

skapa fler platser i vuxenutbildningar och stimulanser för att sätta i gång jobbandet igen? Det är åtgärder som förhindrar ökad barnfattigdom och ger färre i utanförskap.

Folket, ni som sitter framför era tv-apparater, vill väl kanske höra vad borgerligheten tänker göra när arbetsgivarna lyser med sin frånvaro, de som står längst bort ifrån arbetsmarknaden bara kommer längre och längre bort och fattigdomen ökar i våra kommuner som dignar av kommande budgetunderskott och allt tyngre försörjningsstöd i våra socialförvaltningar.

Fru talman! Vad händer med människor som förpassas från de generella trygghetssystemen till socialbidragssystemen? Var är de samhällsnyttiga jobb som Cristina Husmark Pehrsson lovat, och vilken ersättning ska de få som får de här trygghetsjobben, de samhällsnyttiga arbetena? Är det 65 procent? Vilka resurser och vilken kompetens behövs i socialtjänsten för att människor ska kunna hjälpas tillbaka till egen försörjning och inte sjunka allt djupare i utanförskap och maktlöshet?

När det gäller våra barn, barn som far illa och barn- och ungdomsvården är ju faktiskt socialtjänsten ålagd det yttersta ansvaret för barn som far illa. Vi ser oroande siffror nu i statistiken över antalet misshandlade barn, barn och unga med psykiska problem och barn i HVB-hem, som ofta är i kris. Det finns alla skäl i världen att se över effektiviteten och resurserna i det system av barnavårdscentraler, skolhälsovård, barn- och ungdomspsykiatri etcetera som ska skydda och stödja barn och unga.

Vi socialdemokrater vill ha större resurser tidigt och bättre kompetenser i barnens närmiljö i skolan. Mer samarbete måste finnas kring enskilt barn. Dessutom anser vi att alla ungdomar ska få en individuell bedömning och om det behövs också en behandlingsplan mot psykisk ohälsa eller missbruk.

Varför ger inte regeringen pengar, till exempel detta år när kommunerna nu tigt och bett om ökade statsbidrag och man ser besparingar till exempel i skolan, där dessa barn finns, så att man kan stoppa de här varslen av till exempel lärare i en tid då våra barn, vår framtid, behöver dem som allra mest?

Fru talman! Vilken ideologisk inriktning har den borgerliga alliansen? Är det så att man har som mål och vision att föra Sverige ännu djupare ned i det här skitåret och spåda på fattigdomens konsekvenser? Vad tänker den borgerliga regeringen göra för att minska barnfattigdomen, och vilka åtgärder tänker den sätta in? Jag återkommer.

I detta anförande instämde Ann Arleklo, Christer Engelhardt och Per Svedberg (alla s), samt Eva Olofsson (v) och Thomas Nihlén (mp).

Anf. 84 EVA OLOFSSON (v):

Fru talman! Man skulle nästan ha kunnat tro att jag och Marina Pettersson hade suttit här och konfererat när vi skrev våra tal till i dag, men det har vi faktiskt inte gjort. Men det är väl så att det som händer när det gäller försörjningsstödet och de människor som trygghetssystemen nu inte räcker till för och som arbetslösheten slår hårt mot är en fråga som känns väldigt aktuell just nu.

Jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation 4 om att lokala resor ska ingå i riksnormen för försörjningsstöd.

Fru talman! Det har hänt ganska mycket sedan vi skrev våra motioner från Vänsterpartiet och resten av oppositionen i augusti och september. Arbetslösheten är nu 8 procent och förväntas bli minst 10 procent nästa år. Människor varslas och slängs ut i arbetslöshet och upptäcker då plötsligt att de ska klara sig på halva den inkomst de hade tidigare.

Det här är ju ett resultat av finanskrisen, men också av regeringens politik, för det är ju regeringen som har försämrat a-kassan. Nu är det många som ser att a-kassan inte räcker till för livets nödtorft. Andra lämnade a-kassan när avgiften höjdes. Andelen arbetslösa som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen som saknar arbetslöshetsersättning har mer än fördubblats mellan 2006 och 2008, från 15 procent till 32 procent i dag.

De här människorna liksom de människor som kommer att försvinna från sjukförsäkringen kommer på ett mycket hårdhänt sätt att finna att försörjningsstöd är någonting annat. Det är samhällets yttersta skyddsnät. Det är menat att vara tillfälligt, men tyvärr blir det inte alltid det. Man får det först när försörjningsmöjligheterna är uttömda. Det går inte att ha några pengar på banken, en bil som man vill ha kvar eller ett fritidshus som man inte vill sälja. Nej, det här ska man göra sig av med först och leva upp de pengarna innan man kan få försörjningsstöd.

Nästa år räknar också Försäkringskassan, Sveriges Kommuner och Landsting och Arbetsförmedlingen med att 80 000 människor under de kommande åren kommer att bli berörda av de ändrade reglerna i sjukförsäkringen och att 10 000 av dem kommer att behöva försörjningsstöd. De är för friska, anser man, för att få sjukersättning och för sjuka för att få jobb, eller, vilket också händer, fungerar hälso- och sjukvårdens vårdgarantier så dåligt att man hinner bli utförsäkrad innan man har fått nödvändig operation eller behandlingar.

Vad händer då, när man inte har ersättning från sjukförsäkringen och har små möjligheter, om man har varit sjuk en längre period, att få jobb? Ja, antingen får man leva på någon anhörig, eller också är det försörjningsstödet som återstår.

Ungdomsarbetslösheten ökar lavinartat nu. I Göteborg har den ökat 40 procent sedan i somras. I februari 2009 var det 2 743 ungdomar mellan 18 och 24 år anmälda hos Arbetsförmedlingen. För många av de här ungdomarna, eftersom flera inte har kunnat kvalificera sig in i a-kassan, återstår socialbidraget. Det kan vi också se på ökningen av ungdomar som går på socialbidrag. Andelen har ökat med 17 procent från augusti 2008 till nu. De ungdomar som är långtidsberoende – då går man alltså minst tio månader, och det är en lång period – har ökat med 21 procent.

Därför kanske det inte var så förvånande att Göteborgs alla socialchefer slog sig ihop och skrev en debattartikel i Göteborgs-Posten i fredags. Man pratar om att det är ett gigantiskt slöseri att låta de här ungdomarna gå sysslolösa, och man vädjar helt enkelt till alla instanser, från nationell nivå till lokal nivå, och alla myndigheter: Gör någonting!

Man säger det väldigt klokt. Vi behöver de här ungdomarna, och börjar de vuxenlivet med att gå ut i arbetslöshet och blir långtidsberoende av försörjningsstödet är det stor risk för att de samtidigt kommer att må dåligt, att de slås ut och att missbruk och annat ökar i den här gruppen ungdomar, och de kommer heller inte att vara speciellt efterfrågade av arbetsgivare när hjulen börjar snurra igen. De här ungdomarna behöver

vi, säger socialcheferna, och de behöver bli behövda. Jag delar deras åsikt.

Försörjningsstödet ligger högre nu sista kvartalet 2008 än det har gjorts på fem år, och jag känner liksom Marina Pettersson, som pratade tidigare här, en stor oro för vad det kommer att innebära. Trycket på kommunerna ökar ju nu från flera håll. Skatteintäkterna minskar och försörjningsstödet ökar. Det blir inga mer pengar i år. Nästa år behöver man 14 miljarder för att hålla uppe den verksamhet man har i dag. Och vi vet att sådana här ekonomiska lägen slår mot skola, förskola och äldreomsorg.

Men det riskerar också i allra högsta grad att slå mot de människor som behöver vårt yttersta skyddsnät – som behöver leva på försörjningsstöd.

De riskerar att drabbas från två håll. Det är inte alls ovanligt att man stramar åt bedömningen av försörjningsstöden, att de blir mindre individuella när man får problem med budgeten och försörjningsstöden rakar i höjden. När man har ett tufft ekonomiskt läge och egentligen skulle behöva anställa fler socialsekreterare för att på ett individuellt sätt kunna bemöta och stötta dem som hamnar på försörjningsstöd, så att de inte fastnar i det i onödan, har man inte råd att anställa dessa socialsekreterare. Vi riskerar att hamna i samma sorts kris som på 90-talet då många socialsekreterare kände sig som kassaapparater som bara betalade ut pengar och inte hade tid att stötta dem som kom till socialkontoren.

Redan före krisen, när Stockholm bytte majoritet från s, v och mp till de borgerliga partierna, stramade man åt det ekonomiska biståndet. Det tror jag i hög grad handlar om människosyn, vad man anser ska vara skäligt för människor som lever på försörjningsstöd. När s, v och mp styrde i Stockholm ingick lokala resor i den norm som fanns för försörjningsstöd i Stockholm. När borgarna tog över makten togs det bort. Nu ska man be särskilt om lokala resor som inte är arbetsresor.

Vi i Vänsterpartiet har motionerat om detta för vi delar den syn som s, v och mp hade i Stockholm. Vi tycker att människor som lever på försörjningsstöd, ibland under långa perioder, inte ska behöva bli fångade i sin stadsdel för att de inte har råd att utnyttja kollektivtrafiken. Många stadsdelar har inte den service folk behöver. I alla stadsdelar finns inte arbetsförmedling och försäkringskassa och kanske inte heller affärer med låga priser eller olika fritidsverksamheter för barn. Om vi ser på situationen över hela landet finns på mindre orter inte hela det utbudet. Ingen människa mår bättre och blir lättare rehabiliterad, för att därmed komma tillbaka i jobb, om han eller hon inte ens kan röra sig i sin egen stad.

Det finns också ett barnperspektiv i detta. Skälig levnadsnivå, som det heter, på försörjningsstödet ska innehålla lek och fritid för barn. Man ska ta hänsyn till barnen. Man har dock tappat bort att barn ofta behöver ha en vuxen med sig när de ska i väg. De behöver ha en vuxen med sig på tunnelbanan till simhallen eller på bussen till någon annan aktivitet. Detta gäller i städerna där det finns kollektivtrafik. I glesbygden handlar det om att inte behöva sälja bilen, för där fungerar inte kollektivtrafiken.

Jag vill slutligen lyfta fram barnperspektivet. När man ser på socialtjänsten säger man att barnperspektivet har blivit bättre men att det finns mycket kvar att göra. Många barnfamiljer som tidigare inte behövt leva på försörjningsstöd kommer nu att behöva göra det på grund av den

ökande arbetslösheten men också för att trygghetssystemen – sjukförsäkringssystemet och a-kassan – har försämrats. Antalet familjer som under en längre period kommer att leva på försörjningsstöd riskerar därmed att öka.

Barn ska inte behöva känna sig utanför. De ska inte behöva känna att de aldrig kan gå på bio eller delta i de fritidsaktiviteter eller utflykter som deras kompisar har möjlighet till. De ska inte heller behöva uppleva att elen stängs av i deras hem, vilket hänt i Stockholm. Jag vill därför gärna fråga allianspartierna vad de vill göra för att barnperspektivet ska överleva den höga arbetsbelastningen och de sviktande kommunala budgetarna. Vad kommer ni i alliansen att göra för att barnen vars familjer lever på socialbidrag inte ska hamna utanför? Barndomen går som bekant inte i repris.

Jag vill säga att vi såg tillräckligt tydligt vad den dubbla fällan ledde till förra gången – när försörjningsstödet rakade i höjden, när alldeles för få socialsekreterare kunde jobba med de människor som fanns i socialtjänsten, när de inte orkade jobba med dem som hade försörjningsstöd under en längre period, och som därför blev kvar i det längre än de hade behövt vara. Jag vill inte vara med om det igen.

Jag tror att vi kan ta lärdom av det som hände då, men jag är rädd för att vi hamnar där igen om inte kommunerna får resurser för att kunna jobba på ett bra sätt. Det allra viktigaste är naturligtvis att se till att människor får utbildning och jobb när det ser ut som det gör. Det är viktigt att vi satsar på att människor får jobb, att vi satsar på utbildning, att vi ser till att inte fler blir arbetslösa i kommunerna samt att kommunerna får de resurser de behöver.

Avslutningsvis vill jag säga att detta är det viktigaste, men de människor som trots allt kommer att vara i behov av det yttersta skyddsnätet måste kunna leva ett någorlunda drägligt liv.

I detta anförande instämde Ann Arleklo, Christer Engelhardt, Marina Pettersson och Per Svedberg (alla s) samt Thomas Nihlén (mp).

Anf. 85 THOMAS NIHLÉN (mp):

Fru talman! I detta betänkande har Miljöpartiet fem reservationer. Vi ställer oss naturligtvis bakom samtliga våra reservationer men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 1.

Jag ska börja med att säga några ord om läget för socialtjänsten efter två års borgerligt styre och en tilltagande finanskris.

Regeringens förhöjda finansieringsavgift, som senare har ersatts av arbetslöshetsavgift för a-kassan, har lett till att många a-kassor blivit tvungna att höja egenavgifterna. Detta har fått till följd att många av ekonomiska skäl lämnat a-kassan. Kanske gjorde man bedömningen att man löpte liten risk att bli arbetslös. I dag är läget ett annat med de kraftigt höjda arbetslöshets- och varselsiffrorna. Regeringen har därmed bidragit till att det sociala skyddsnätet för många människor – inte bara vuxna utan även barn eftersom de vuxna ofta har barn – försämrats radikalt.

Att vara tvungen att vända sig till socialtjänsten handlar inte bara om att söka bidrag för sin försörjning därifrån i stället för att få den från a-kassan. Som bekant måste man först leva upp de tillgångar man har innan

man kan bli berättigad till försörjningsstöd. Människors hela livssituation förändras. Det medför ett ökat beroende och en radikalt minskad självständighet. Att det inte är bra för individen och inte heller för folkhälsan behöver väl knappast påpekas.

Inom socialförsäkringen har regeringen gjort samma sak. I sin iver att få människor att arbeta, med en egen tolkning av den så kallade arbetslinjen, har man försämrat ersättningar och lagt in statiska tidsgränser i den så kallade rehabiliteringskedjan. Tidsgränserna är riktade mot individen. Det är individen som riskerar att en dag stå helt utan ersättning och efter att ha förbrukat sina tillgångar bli hänvisad till socialtjänsten.

Socialtjänsten har att förhålla sig till de mål som är uppsatta i socialtjänstlagen. Ett av de viktigaste målen är att leva upp till socialtjänstlagens portalparagraf, att samhällets socialtjänst på demokratins och solidaritetens grund ska främja människornas ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Verksamheten ska bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

Socialtjänstens huvuduppgift, att främja ekonomisk och social trygghet och jämlikhet i levnadsvillkor, samtidigt som den moderatledda regeringen medvetet kraftigt försämrat de generella trygghetssystemen, är som vi ser det en näst intill omöjlig uppgift.

Fru talman! Jag tänkte även säga någonting om HBT-frågor inom socialtjänsten. Utbildning, fortbildning och generell kompetenshöjning för personalen i socialtjänsten när det gäller HBT-frågor är i dag nästan obefintlig. Det finns inte heller i någon större utsträckning undervisning om HBT-frågor på socialhögskolan. Den fortbildning som finns bedrivs i form av lokala initiativ och förekommer bara på ett fåtal arbetsplatser, och inte heller här inkluderas HBT-frågor generellt när man talar om mångfald och diskriminering.

I flera motioner har Miljöpartiet krävt att personalen inom socialtjänsten måste utbildas och fortbildas för att höja sin HBT-kompetens och därigenom kunna garantera ett bra bemötande och icke-diskriminering inom socialtjänsten.

Fru talman! De personliga ombuden har en mycket viktig funktion, kanske än viktigare i dag och i framtiden. Miljöpartiet anser att reformen med personliga ombud är mycket välriktad. Vi vill därför bidra till att stärka reformen, men också se en delvis förändrad konstruktion av den.

Reformen har byggts ut successivt till allt fler kommuner under de senaste åren. Men det finns kommuner som valt att dra ned på verksamheten. Det finns också kommuner som inte har några personliga ombud alls. Miljöpartiet anser därför att det behöver utgå full statlig finansiering för de personliga ombuden. I dagsläget utgår visserligen statsbidrag per heltidsanställt ombud, som kommunerna ansöker om hos länsstyrelsen. Men bidraget täcker ungefär endast en tredjedel av den faktiska kostnaden.

Att ombud inrättas över hela landet så att de som behöver får tillgång till personliga ombud tycker vi att man skulle kunna se som en statlig angelägenhet. Det kan ses som en rättssäkerhetsfråga för en grupp människor som annars har påtagligt svårt att få sina rättigheter tillgodosedda.

I en del kommuner har man lagt ut verksamheten på brukarorganisationer, vilket vi tycker kan ha stora fördelar. Vi föreslår att man förändrar

konstruktionen, så att de personliga ombuden kopplas till brukarorganisationerna i stället för till kommunerna.

Vi ser många fördelar med förändrat huvudmannaskap. Man bygger bort det indirekta beroendeförhållande mellan de personliga ombuden och i första hand kommunens socialtjänst som dagens konstruktion innebär. Vi tror att det är svårt för de personliga ombuden att stå helt fria om man tvingas framföra kritik mot kommunen samtidigt som kritiken riktas mot ens egen arbetsgivare.

Att stå oberoende som personligt ombud ser vi som en viktig förutsättning för att ha ett verkligt brukarperspektiv och kunna agera utifrån det. Genom att de personliga ombuden kopplas till brukarorganisationerna säkras vi en sådan utveckling.

I detta anförande instämde Ann Arleklo, Christer Engelhardt, Marina Pettersson och Per Svedberg (alla s) samt Eva Olofsson (v).

Anf. 86 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag tänkte avvika lite grann från övriga talare och ägna mig åt de yrkanden som finns med i betänkandet i stället.

Först kan jag bara inte låta bli att kanske le, kanske också säga att det här möjligtvis är en del av det politiska spelet, men ändå kommentera den allra första punkten i betänkandet, nämligen vistelsebegreppet.

Jag kommer så väl ihåg den där debatten på vårkanten för ett par år sedan, när vi stod här i kammaren och diskuterade vistelsebegreppet. Vi hade från alliansens sida en reservation, fru talman, som sade: "Dagens system, där vistelsekommunen ansvarar för hemtjänsten, medför en orimlig belastning på de kommuner som har en hög andel fritidsboende med hemvist i en annan (behovsprövande) kommun. I stället bör det vara den behovsprövande kommunen som ansvarar för hemtjänsten." Det tyckte vi då.

Jag kan berätta, fru talman, att den dåvarande majoriteten skrev så här i betänkandet: "Utskottet vidhåller sin uppfattning att det inte bör göras något undantag från huvudregeln om att det är vistelsekommunen som bär ansvaret för t.ex. hemtjänst till sommargäster."

Det är väl gott och väl. Det är väl också gott och väl att alliansen efter att ha haft en sådan reservation bestämmer sig för att också sätta i gång ett arbete kring detta med vistelsebegreppet, och det har man alltså gjort. Det kommer inom kort en utredning som handlar om vistelsebegreppet i socialtjänstlagen. Den ska vara färdig den 30 april 2009. Vi ser fram emot den allihop.

Det som jag kan tycka är lite roligt är att nu helt plötsligt har allihop, Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet, anslutit sig till den reservation vi hade då. Möjligtvis skulle man kunna tro att de kanske tycker att det är bra att vi nu har gjort det vi då sade att vi ville göra. Men vi får väl se. Den 30 april ska det ändå komma ett förslag. Förmodligen kommer det väl att bli någon form av enighet kring detta, såvitt jag förstår.

Fru talman! För snart ett år sedan presenterades en annan utredning, *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten – till nytta för brukaren*. Det var nyttig läsning, inte rolig, men värdefull och till nytta för framtiden. Den konstaterade någonting som jag är säker på att vi alla ställer upp på: "Kunskap om sociala insatser resultat och vad som ger god kvalitet och

avsedd effekt är på många sätt en förutsättning för en väl fungerande socialtjänst. För klienten/brukaren är det viktigt att känna till vad som fungerar bra inför planeringen av insatser.” Också medborgare efterfrågar lättillgänglig information för att kunna informera sig själva och träffa egna val, skriver man även i utredningen.

Men utredaren konstaterar samtidigt att kunskapsbasen för insatser är utvecklad. I alldeles för liten utsträckning bedrivs socialtjänsten utifrån kunskap om vad det blir för effekter av de olika insatserna, arbetssätten och metoderna. Utredaren konstaterar att det finns tydliga behov av insatser till fortsatt stöd för kunskapsutveckling. Så har det alltså varit ända fram till nu. Denna utredning har remissbehandlats och bereds just nu i Regeringskansliet.

Min förhoppning är att den ytterst ska leda till just en så bra socialtjänst som vetenskapen kan hjälpa till att utforma, att det ska bli slut med hemmagjorda lösningar, som ser bra ut på papperet men som ingen egentligen vet resultatet av, och att socialtjänsten, som är en mycket viktig aktör i många människors liv, ska upplevas vara precis så väl fungerande som de som jobbar där vill vara.

Fru talman! Alliansregeringen har initierat många arbeten inom socialtjänstens område. Det handlar om vistelsebegreppet, men också om öppna jämförelser av kvaliteten i vården och omsorgen av äldre och om en samordnad och tydlig tillsyn av socialtjänsten. Det handlar också om ett valfrihetssystem. Landstingets öppna jämförelser är också någonting som kommer medborgaren till godo. Barn och unga har fått en tydligare rätt till information och inflytande. Det pågår ett utredningsarbete om bestämmelserna till skydd och stöd för barn och unga i socialtjänstlagen och LVU för att anpassa lagstiftningen till den utveckling som har skett i samhället. Föräldrastödsutredningen presenterades nyligen, och länsstyrelserna har fått ytterligare resurser för att förstärka tillsynen inom den sociala barn- och ungdomsvården.

Det pågår således ett mycket omfattande arbete för att öka skyddet och stödet för barn och unga. Att tillsynsarbetet tidigare har brustit är allvarligt. Självfallet ska samhället ta sitt ansvar för barn och unga som är under samhällets försorg. Den förstärkta tillsynen är ett sätt att se till barnens bästa.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 87 EVA OLOFSSON (v) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga att vi yrkade på den reservation som handlade om riksnormen och försörjningsstödet. Men jag skulle vilja ta upp en väldigt konkret fråga med Magdalena Andersson. Det handlar om en motion om försörjningsstöd och ideellt skadestånd. Den motionen har skrivits av två socialdemokratiska kvinnor som vi i Vänsterpartiet stöder. De heter Eva-Lena Jansson och Carina Ohlsson. Jag kan läsa upp ur reservationen: Om ett brottsoffer som uppbär försörjningsstöd tilldöms ett ideellt skadestånd medför det att det skadeståndet räknas som inkomst när storleken på försörjningsstödet ska fastställas. Man får alltså mindre i försörjningsstöd och ingen nytta av skadeståndet.

När det gäller en kvinna som misshandlats och våldtagits, får skadestånd och har lön, a-kassa eller sjukersättning påverkas inte det ideella

skadeståndet. Men det gör det när man uppbär försörjningsstöd. Då kommer försörjningsstödet att minska, och hela skadeståndet beräknas kunna användas för hennes försörjning. Jag tycker att det är helt fel.

Jag vet att frågan har varit uppe förut. Den förra regeringen sade att man skulle följa frågan, men det var ett antal partier som reserverade sig. Om det står rätt i betänkandet var det Magdalena Anderssons parti, m, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Vänsterpartiet. Tre allianspartier reserverade sig alltså i frågan. Har ni ändrat inställning i den här frågan? Tycker ni inte längre att man ska ha rätt till ideellt skadestånd om man råkar ut för ett brott och lever på försörjningsstöd? Vad beror det på att det avstyrks? Det är ingen ändring, vad jag ser, i faggorna.

Anf. 88 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Fru talman! I den här frågan har jag precis samma uppfattning som Eva Olofsson. Jag tycker att den som har blivit tilldömd ett skadestånd vid ett brottmål, kanske blivit offer för en förövare som man har levt tillsammans med tidigare, inte ska behöva använda detta skadestånd till sin försörjning. Det var en av anledningarna till att vi reserverade oss vid förra tillfället när det här ärendet var uppe.

Så vitt jag förstår var det den dåvarande regeringens uppfattning att socialbidragstanken ställdes åt sidan om man skulle lyfta skadeståndet vid sidan om. Det var därför man avstod från att följa förslaget.

Jag tror, om jag ska vara alldeles uppriktig, att det är ungefär så man har tänkt nu också på Socialdepartementet. Men jag tycker fortfarande precis likadant, och jag kommer att fortsatt driva på inför regeringen och inom alliansen för att det här så småningom ska kunna bli en gemensam uppfattning. Jag tror att vi där har samma uppfattning.

Anf. 89 EVA OLOFSSON (v) replik:

Fru talman! Då vill jag bara tacka för det svaret. Jag tror inte det finns minsta risk för att man utsätter sig för att bli brottsoffer för att försörjningsstödet inte ska sänkas, utan jag tror att det är helt riskfritt oavsett var vi ideologiskt står – om försörjningsstödet ska vara lite vidare och om vi vill ge lite större möjligheter för människor att existera eller om det ska vara väldigt knappt. Jag tycker att vi i den här frågan borde kunna förena oss. Jag hoppas att ni kan övertala Folkpartiet så att vi gemensamt ska kunna åstadkomma en ändring. Folkpartiet reserverade sig inte förra gången, men har de en annan uppfattning nu kan representanten för partiet säga det när han är uppe i talarstolen.

Anf. 90 MARINA PETTERSSON (s) replik:

Fru talman! Magdalena Andersson frågade om vistelsebegreppet i sitt inledningsanförande och frågade om vår inställning och ändring där. Förra gången när detta var uppe sade Sveriges Kommuner och Landsting att det inte var något större problem. Men det här problemet har växt, och under tiden kan man ändra sig, precis som ni har gjort i den aktuella debatten, den föregående debatten om barnen. Utredningen kommer nu med sina förslag, och då får vi se vad man har kommit fram till. Vi kanske får enighet om att ändra i socialtjänstlagen och se till att människor som har stöd får sina tjänster betalda och också kan kräva det från hemkommunen.

Jag skulle, Magdalena Andersson, återkomma om frågan om försörjningsstöden, den stora ökning som sker i landets kommuner när det gäller försörjningsstöd. Vi ser att människor som blivit utförsäkrade kommer i allt stridare strömmar till våra socialförvaltningar. Arbetslöshetsförsäkringen har blivit försämrade, det är låga ersättningar och så vidare.

När det gäller barnfattigdomen är det kanske barn som har föräldrar som har hamnat mellan stolarna eller blivit utförsäkrade. Vad tänker regeringen göra?

Anf. 91 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Fru talman! Vi kanske kan bli överens om vistelsebegreppet fram på västkanten. Jag tyckte bara att det var lite smålustigt, men jag inser att det kanske var en del i det politiska spelet att Socialdemokraterna reserverade sig i frågan.

Jag skulle vilja kommentera lite grann det Marina Pettersson säger om att höjda a-kasseavgifter har gjort att människor har lämnat a-kassan och sedan inte har pengar om eller när de blir med av sitt arbete. Jag gjorde en uträkning. Med hjälp av länken www.jobbskatteavdraget.se kan man titta efter hur det ser ut i ens egen kommun. Man talar om vilken inkomst man har och kan se efter vad som har hänt. En person i Jönköpings kommun, min hemkommun, som tjänar 19 000 kronor i månaden har år 2009 trots kommunalskattehöjningen i Jönköping ändå 1 148 kronor mer över i månaden än år 2006, när alliansregeringen tillträdde.

Jag skulle vilja påstå, Marina Pettersson, att detta hade räckt och räcker till den höjda a-kasseavgiften.

Anf. 92 MARINA PETTERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har inte pratat om a-kasseavgiften. Jag har pratat om försämringen och de låga ersättningsnivåerna i arbetslöshetsförsäkringen, om människor som efter 300 dagar, och om man har barn under 18 år 450 dagar, får 70 procents ersättning, sedan 65 procents ersättning, sedan går in i fas ett, två, tre, och sedan vet man ingenting. Cristina Husmark Pehrsson har lovat beträffande sjukförsäkringssystemet att det ska komma några trygghetsjobb när man har blivit utförsäkrad, samhällsnyttiga jobb. Men vad är det som kommer? Det är det vi vill ha svar på. Om man ser till att det finns tillräckligt med stimulanser, om man höjer statsbidraget till kommunerna och ser till att man lagar revorna i våra välfärdssystem kommer självklart färre människor att hamna i behov av försörjningsstöd ute i våra kommuner.

Anf. 93 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Fru talman! Jag noterade att Marina Pettersson sade i sitt inledningsanförande något som jag hörde i Värmland när jag var liten: Det är bättre att vara rik och frisk än att vara fattig och sjuk.

Jag instämmer i det. Det är klart att det är. Jag tror att alla instämmer i det. Alla vill vara friska, och alla vill ha en chans att kunna ha något lite mer pengar att röra sig med.

Vi har kommuner som kanske inte är riktigt så friska som de hade räknat med att vara, men i budgetpropositionen för 2009 fick de resurser på 34 miljarder kronor, för både 2009, 2010 och 2011. Nu ser vi att det

här inte riktigt räcker till. Regeringen har en hög beredskap för att skjuta till mer resurser men kommer inte att göra det utan vidare. Det krävs en noggrann budgetprocess för att göra sådant. Det tror jag att Marina Pettersson också instämmer i.

För att kunna hjälpa kommunerna till mer pengar måste man ha gått igenom väldigt noga vad det är som krävs, vilka parametrar man ska titta på, och så vidare. Det beskedet kommer i vårpropositionen i stället.
(Applåder)

Anf. 94 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c):

Fru talman! Socialutskottets betänkande om socialtjänstfrågor är i varje stycke mycket viktiga frågor. Jag tänkte ändå begränsa mig till några få.

Vistelsebegreppet har varit uppe till diskussion nu i kammaren. Det har även varit uppe i några delar av Bohuslän som är mitt hemdistrikt och givetvis på många andra populära semesterorter under en lång rad av år.

Det är en viktig fråga. Det handlar inte bara om att kommunerna får extra mycket att göra inom hemtjänsten då personer som är hemmahörande i en annan kommun får hjälp – detta kompenseras då från hemkommunen – utan det handlar också om den enskilde som inte alltid, som det ser ut i dag, med lätthet själv kan bestämma över sin situation.

Därför är det bra att regeringen i februari 2008 beslutade om en utredning om just vistelsebegreppet i socialtjänstlagen. Syftet med utredningen är bland annat att ta ställning till hur ansvarsfördelningen mellan kommunerna kan förtydligas när det gäller enskilda personers vistelse i en annan kommun än hemkommunen. Då utredningens resultat ska redovisas senast den 30 april i år behöver vi inte föregripa den, utan vi kan lugnt vänta och hoppas på det bästa.

Fru talman! Den sociala barn- och ungdomsvården är ett område som ligger mig väldigt varmt om hjärtat. Jag har under många år arbetat på ett utrednings- och behandlingshem för barn mellan noll och tolv år. Till det behandlingshemmet kom det många små fantastiska hjältar och hjältinnor som hade varit med om så mycket hemskheter under sin korta levnadstid som inte någon människa ska behöva vara med om under ett helt liv. De kom där med sina tunga bördor på de små axlarna.

Jag minns särskilt en liten gosse. Han var sex och ett halvt år gammal. Det var precis vid skolstarten. Han hade en ryggsäck på ryggen, och han var så sammanbiten att det såg ut som om han var huggen i sten. Han hade blivit omhändertagen på skolan. Precis när det ringde in för första gången i hans liv kom polisen och socialtjänsten och tog honom. Jag lovar att han inte tog av sig ryggsäcken under den första veckan.

Vi gjorde förstås allt som stod i vår makt för de här barnen, men vi kunde ju aldrig kompensera vad de hade varit med om eller det faktum att de hade blivit frångagna sina föräldrar. Det allra viktigaste för oss i personalen var att se till att barnen fick en rejäl utredning och att utifrån den sedan försöka hitta de lösningar som var de bästa för de här barnen för att de skulle få ett bra liv framöver.

Det är många aktörer runt ett barn i den här situationen, men det är socialtjänsten som alltid har det övergripande ansvaret för att se till att barnet ska få det som det behöver för sin fortsatta utveckling. Så här

långt kan det vara rätt lika på de flesta socialkontor, men sedan, efter en eventuell placering, kan det se mycket olika ut.

Fru talman! De flesta socialkontor sköter sina ålägganden, följer upp barnen och ser hur de har det så att de ska få sina rättigheter tillgodosedda. Men många, faktiskt för många, socialkontor missköter sina uppdrag. Det kan få till följd rätt så stora lidanden för barnen.

Om man tänker på den lille gossen med sin ryggsäck räckte det med det som han hade varit med om. Han skulle aldrig behöva vara med om något mer som skulle störa hans utveckling. Jag vet inte hur det gick för honom.

Häromkvällen var det ett tv-program som berättade att barn som var familjehemsplacerade hade en mycket lägre andel fullföljda gymnasieutbildningar än barn som inte var placerade. Att barn som blivit omhändertagna av samhället blir svikna och kränkta ytterligare en gång finns det inget försvar för.

Vi måste vara hundraprocentigt säkra på att barn som samhället har tagit över ansvaret för ska få det de behöver. De ska aldrig mer behöva vittna om alltifrån ett litet ointresse till övergrepp efter att de har blivit placerade i familjehem eller HVB-hem. Det kan tyckas vara självklart att det inte är så, men vi vet att det förekommer. Det här gäller förstås även lite äldre barn och ungdomar som har blivit omhändertagna oavsett om det har gällt deras egna beteenden eller föräldrarnas.

Fru talman! Det är därför enligt Centerpartiets och min mening inte en dag för tidigt att regeringen i december 2007 beslutade att ge en utredare uppdraget att se över bestämmelserna till skydd och stöd för barn och unga i socialtjänstlagen och LVU samt lämna förslag till de förändringar som bedöms nödvändiga.

Det som ska ingå i uppdraget och som ska tas ställning till blir hur den sociala barn- och ungdomsvårdens övergripande mål och ansvar för barn och unga ska formuleras, om reglerna för anmälningsskyldighet behöver förtydligas och om socialnämndens möjlighet att anmäla brott mot barn ska ändras till en skyldighet. Jag tror att det är många som tror och har skrivit in i kommunen att det står ska och inte bör.

Det handlar också om ifall reglerna om utredning av barns förhållanden behöver kompletteras, om reglerna om insatser enligt socialtjänstlagen och LVU behöver ändras, om villkoren för familjehem kan förbättras, om reglerna om uppföljning av insatser behöver förbättras och till sist men inte minst den viktiga frågan vilken kompetens som behövs för att arbeta inom den sociala barn- och ungdomsvården.

När översynen av bestämmelserna är genomförd ska utredaren ta ställning till om bestämmelserna till skydd och stöd för barn och unga ska sammanföras i en särskild lag och om de bestämmelser i socialtjänstlagen som reglerar socialtjänstens familjerättsliga arbete ska föras över till den särskilda lagen.

Utredningen ska vara slutförd den 15 juni 2009. Jag ska inte på något vis föregripa den utredningen. Jag kan bara hoppas på klokskap.

Fru talman! När det gäller föräldrastöd och föräldrautbildning, som är en oerhört viktig insats som vi har pratat om förut och som givetvis är kopplad till det jag tidigare pratade om, har det redan behandlats av utskottet i betänkandet 2007/08: SoU11, *En förnyad folkhälsopolitik*, som riksdagen beslutat om.

Till sist, fru talman, vill jag säga några ord om tvångsvård av gravida kvinnor som missbrukar under graviditeten. Jag och Centerpartiet tror att det kan vara en framkomlig väg för att på så sätt minska alkoholskador på barnen men också för att ge möjlighet för mamman under tiden som hon är omhändertagen att få både föräldrautbildning och behandling. Ytterst få mammor vill sina barn illa. De allra flesta vill också kunna ta hand om sitt barn.

Det pågår ett arbete i Regeringskansliet med att bereda frågan om möjligheterna till tvångsvård av gravida. Så även här ser vi fram emot en förändring.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.
(Applåder)

Anf. 95 EVA OLOFSSON (v) replik:

Fru talman! Jag uppskattar att Maria Kornevik Jakobsson så mycket tog upp barnens situation, barn som på olika sätt är omhändertagna och vilket stort ansvar vi har. Vi har en historia som inte har varit så bra där.

Men jag begärde egentligen replik för att jag funderar över var de människor som har missbruksproblem hamnar ute i socialtjänsten framöver. Det gjordes en stor satsning under s, v och mp, Ett kontrakt för livet, där man verkligen försökte lyfta upp missbruksvården efter att det hade varit ganska tufft under 90-talskrisen för många med missbruk. Vi satsade rätt mycket pengar, och man gjorde det här kontraktet mellan Statens institutionsstyrelse, den som hade missbruk och kommunen om att man helt enkelt skulle satsa på behandlingen. Man skulle få en bra eftervård, och så fick kommunerna rabatt. Det var man väldigt positiv till ute i kommunerna, och vad jag vet är man positiv till det här också.

Detta har fortsatt ända till 2008 tack vare att pengarna räckte dit, men nu är det slut. Mobilisering mot narkotika var en annan stor satsning som innebar kraftfull utveckling av missbruksarbetet ute i kommunerna. Inte minst försökte man göra insatser för dem som har ganska stora missbruksproblem, men det handlade också om att hitta nya metoder.

Just nu ligger det 75 miljoner till förebyggande arbete mot alkohol och narkotika, men de här insatserna är över. Inga nya pengar har satsats på dem, och i nuvarande läge ute i kommunerna kan man starkt befara att missbruksvården inte kommer att prioriteras framför skola, förskola och äldreomsorg.

Jag skulle alltså vilja höra hur vi ska se till att missbruksvården inte drattar på andan och hur vi ska se till att de människor som är i den och har en väldigt utsatt situation inte blir utan hjälp, stöd och behandling.

Anf. 96 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c) replik:

Fru talman! Det Eva Olofsson tar upp är en oerhörd tragedi, speciellt när det gäller barnfamiljer där man överger barnen helt och hållet på grund av missbruk.

Det finns många bra och en del dåliga exempel på behandling. Jag kan själv tycka att behandling som bygger på att andra ska bestämma och tala om hur den behövande ska ha det för det mesta misslyckas. I Härnösanda kommun, som jag själv kommer ifrån och som jag egentligen har mest erfarenhet av eftersom jag har suttit i sociala utskottet där, har de

som har arbetat med vuxna missbrukare alltid fört en otroligt nära kommunikation med dem. Man har nästan helt och hållet gått efter vad personerna i fråga behöver. Det har varit olika lösningar som har varit väldigt individanpassade, ibland till och med på gränsen till något man rent juridiskt inte får göra. Man har byggt små hus på en gård och så vidare.

Jag tror alltså att man i det läge som man är i nu skulle våga pröva lite nya lösningar och inte ovanifrån hela tiden tro saker, för det tycker jag att både denna och föregående debatt har handlat om. Det handlar om så enkla lösningar. Jag tror att det finns fler lösningar än det finns problem.

Anf. 97 EVA OLOFSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tror också att man behöver pröva olika lösningar, men jag tror inte att det svar som Maria Kornevik Jakobsson gav räcker. Vi vet ju att många människor som är i ett tungt missbruk behöver hjälp med en gång, när de kan få hjälp. Ska de vänta i en eller flera månader på att få hjälp kan de i värsta fall ha avlidit eller gått ned sig väldigt mycket. Kvinnor kan tvingas kvar i prostitution och annat för att finansiera sitt missbruk.

Det var bland annat dessa personer som det inte hade satsats så himla mycket på när det var ont om pengar i kommunerna tidigare som man verkligen ville ta ett tag för. Man kan också säga att Mobilisering mot narkotika ökade kunskaperna. Man prövade en mängd olika metoder runt om i kommunerna, för det var ett väldigt brett utvecklingsarbete med olika insatser och erfarenhetsutbyte där man också utvärderade vad som hände.

Min oro gäller alltså egentligen om det kommer att bli så nu igen att människor med missbruk helt enkelt blir utan vård och behandling eller att de får vänta så länge att de går ned sig, lever i ett utsatt läge och till med avlider innan de får den hjälp och det stöd de ska få. På vilket sätt ska alliansen garantera att kommunerna klarar av att göra den här fortsatta satsningen på dem som är i aktivt missbruk när nu skatterna minskar, försörjningsstödet ökar och man helt enkelt måste göra besparingar? Ser inte alliansen någon risk att just människor med missbruk kommer att vara en av de grupper som riskerar att komma rejält i kläm i det här läget?

Anf. 98 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c) replik:

Fru talman! När Eva Olofsson talade tänkte jag lite på hur det var förut kontra hur det är i dag. Eva Olofsson gav några konkreta förslag, men jag har inte, trots att jag lever i närheten av Eva Olofssons Göteborg och bor bara sex kilometer därifrån, uppfattat att vi har haft så gigantiskt stora möjligheter att rädda våra missbrukare. Det har liksom inte funnits någon rak väg ut ur missbruket. Det har lyckats på vissa ställen. Det har funnits vissa eldsjälar som har kunnat hitta nyckeln till vissa personer, men det finns tyvärr inte någon rak linje som har gällt. I så fall hade det varit lätt, för då hade vi kunnat gå tillbaka till det.

Personer som missbrukar är socialtjänstens absoluta ansvar. Det är upp till varje kommun att se till att de medborgare som bor i kommunen får vad de behöver. Jag skulle bli förvånad om man släppte taget om de personer som har det här behovet, för politiker och tjänstemän i en klok kommunledning förstår vad det skulle kosta om det skulle inträffa.

När Eva Olofsson pratade om Göteborg vet jag inte om det var Meros Camping hon menade. Även om det har hånats många gånger har det faktiskt bedrivits behandling där för personer som ingen annan har velat ha. Jag vet inte om det är bra eller dåligt, men nu finns inte heller detta i Göteborg, och det tror jag inte är alliansregeringens förskyllan. Det är heller inget vi skulle ha velat ha.

Prot. 2008/09:91

25 mars

Socialtjänstfrågor

Anf. 99 TOBIAS KRANTZ (fp):

Fru talman! För två år sedan låg Rebecka på ett golv och kräktes. Hon hade precis fyllt 16 år och hade just testat heroin för första gången. Rebecka var 15 år när hon för första gången hamnade på ett behandlingshem – ett hem för vård eller boende. Hon hade länge varit bråkig och aggressiv och rymde i tidig ålder hemifrån. Hon drack sprit och experimenterade med droger.

Rebecka har befunnit sig på så kallade HVB-hem under tre år av sitt liv. Hon beskriver för Sundsvalls Tidning i november förra året hur hon upplever den situationen: ”Det blev bara värre för mig. Det var bråk med de andra och jag måtte bara sämre.” Hon avslutar med att säga att det var inte mycket till vård.

Det finns många som Rebecka runt om i Sverige. År 2007 var 21 500 barn placerade i samhällets vård, antingen i familjehem eller på behandlingshem, HVB. Det är en ökning med ungefär 20 procent på bara sju år.

Den intressanta frågan är vad som händer med de barn som blir placerade i samhällets vård – barn som Rebecka som omhändertas och inte längre lever med sina biologiska föräldrar. Sanningen är att den bilden ofta är väldigt dystert. Socialstyrelsen har granskat hur det ser ut för tonårspojkar generellt sett och sedan jämfört med de tonårspojkar som blir placerade. Rapporten visar på mycket skrämmande resultat. Det är tio gånger större sannolikhet att barn som blir placerade är döda vid 25 års ålder än pojkar generellt sett. Det är 30 gånger större sannolikhet att en placerad pojke hamnar på sjukhus på grund av suicidförsök, psykisk sjukdom eller missbruk. Så här kan man fortsätta på punkt efter punkt.

Det är naturligtvis så att det runt om i den sociala barn- och ungdomsvården i Sverige görs fantastiska insatser. Många gör ett mycket gott jobb. Men den generella bilden är tyvärr väldigt negativ. Man måste se sanningen i vitögat. Den sociala barn- och ungdomsvården i Sverige i dag är ett gigantiskt misslyckande.

Fru talman! Vad behöver då göras för att se till att vi rätar upp den sociala barn- och ungdomsvården i Sverige? Jag tror att det behövs ett antal olika åtgärder.

För det första måste vi se till att vi inför en nationell auktorisation, en licens, för dem som ska driva behandlingshem, alltså HVB. I dag är det faktiskt så att vi inte ställer några precisa krav vare sig på dem som driver behandlingshem, på dem som jobbar på behandlingshem eller på innehållet i den vård som bedrivs på behandlingshemmet.

Låt oss föreställa oss hur det skulle vara om vi tillämpade den principen i den svenska sjukvården i övrigt. Om talmannen bröt benet och tog sig till närmaste vårdcentral och där möttes av någon som sade att man inte riktigt visste om den här personen var läkare över huvud taget men den personen sade: Jag tror att det funkar bra med en Alvedon.

Skulle vi acceptera ett sådant förhållningssätt i den svenska sjukvården? Nej, det skulle vi naturligtvis inte göra. Tyvärr är det så att det förhållningssättet präglar väldigt mycket av den sociala barn- och ungdomsvården i Sverige i dag. Det måste bli en kraftig skärpning. Vi måste se till att vi har professionell och engagerad personal på våra behandlingshem.

För det andra måste vi satsa på metodutveckling inom den svenska barn- och ungdomsvården. Vi satsar i dag 8 miljarder kronor på både familjehemsplaceringar och placeringar inom HVB. Sanningen är att vi vet väldigt lite om de här pengarna över huvud taget ger någon effekt, om de över huvud taget ger något resultat.

Bo Vinnerljung är professor vid Socialstyrelsen och han säger så här: Mycket lite av den institutionsvård som finns i Sverige har utvärderats. Vi vet inte om behandlingen har positiva, skadliga eller inga effekter alls. Lyssna nu mycket noga på den meningen: Vi vet inte om behandlingen har positiva, skadliga eller inga effekter alls. Detta är ju ett gigantiskt underbetyg på hur vi politiker har bedrivit politiken när det gäller den sociala barn- och ungdomsvården under decennier. Det ansvaret är säkert delat av många partier. Jag vill gärna säga det.

Vi måste se till att vi nu gör en nationell satsning så att vi får metoder som vi vet verkligen fungerar i den sociala barn- och ungdomsvården. Det är ju de mest utsatta barnen i det svenska samhället som vi pratar om.

För det tredje tror jag, fru talman, att vi behöver skärpt tillsyn inom den sociala barn- och ungdomsvården. Där gör regeringen en mycket stor reform som kommer att presenteras senare under våren. Det blir skärpt tillsyn, och man ser till att vi får en kraftigt ökad kompetens. Kunskapen i den tillsynen flyttas från länsstyrelserna till Socialstyrelsen.

Vi tror också från Folkpartiets sida, fru talman, att vi behöver se till att varje barn som hamnar i situationen att behöva bli placerad får en egen socialsekreterare, en egen person som man kan vända sig till i stället för att bollas runt mellan olika personer på socialtjänsten.

Vi tror att vi behöver mer stöd till familjehemmen. Vi tror också att vi behöver en samlad barn- och ungdomshälsa där alla de här enheterna, mödravårdscentral, barnavårdscentral, barn- och ungdomspsykiatri och ungdomsmottagningar, samverkar och finns under ett och samma tak så att man inte som barn och ungdom i dag ska behöva röras runt i den kommunala eller landstingskommunala byråkratin utan verkligen får stöd och hjälp under ett och samma tak.

De som omhändertas, som Rebecka, är de sköraste och mest utsatta barnen i det svenska samhället. Det är de som har störst behov av att få en professionell omsorg och en engagerad omsorg. Men gång på gång har det svenska samhället svikit de här barnen. Jag tycker att vi måste vägra att acceptera att det fortsätter på det sättet. Det är dags att vi tar upp kampen för de glömda barnen, fru talman.

Avslutningsvis vill jag bara säga att vi nu, precis som flera talare har sagt, befinner oss i mycket tuffa ekonomiska tider. Det har knappast undgått någon. Själva definitionen av att man befinner sig i tuffa ekonomiska tider är att i stort sett alla har dåligt med pengar. Det gäller staten, det gäller kommunerna och det gäller landstingen. Det gäller också alla privatpersoner.

Då är det viktigt att konstatera att regeringen faktiskt för en mycket expansiv politik. Man ser till att satsa på åtgärder för att de människor som hamnar i arbetslöshet snabbt får utbildning, man satsar på forskning och man satsar på välfärden. Det görs inom ramen för en ansvarsfull ekonomisk politik. Det är nämligen så att för man ingen ansvarsfull ekonomisk politik och kör man statsfinanserna i botten är det de allra fattigaste som drabbas allra hårdast.

Jag tror också att det är viktigt att vi, nu när vi talar om hur vi ska klara den här krisen, hur vi ska klara de mest centrala välfärdsvärdena i den svenska välfärdsstaten, vågar prioritera. Vi måste våga prioritera. Tittar man runt om i Sverige i dag ser man att det finns en hel del skrämmande exempel på hur kommuner prioriterar, eller kanske inte prioriterar.

I Luleå till exempel vill den socialistiska majoriteten i dessa kristider, när man kanske tvingas säga upp personal i kommunen, bygga en ny evenemangsarena som kostar 15 miljoner kronor enbart i drift. Samtidigt har samma kommunpolitiker mage att komma till staten och säga: Vi behöver mer pengar för att klara välfärden. Nej, det handlar också om att vi måste våga prioritera nu när vi har tuffa ekonomiska tider.

Fru talman! I tuffa ekonomiska tider krävs det hårda nypor för att värna mjuka värden.
(Applåder)

Anf. 100 CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslagen i betänkandet och avslag på samtliga reservationer. Av de 89 motionsyrkanden som är från allmänna motionstiden 2007 och 2008 finns det många viktiga frågor som jag hade önskat – och jag vågar säga regeringen också – att man hade sluppit ha yrkanden på.

Varför har man då yrkandena? Jo, därför att det är så enormt stora behov inom den här sektorn, och har vi varit dåliga på att följa upp hur det fungerar. Rättare sagt, vi har inte haft inrapporteringssystem så att vi ens har vetat hur många barn vi har omhändertagit.

Magdalena Andersson och jag, vet jag säkert, satt i den utredning för några år sedan – det gäller även Christer Engelhardt; det är riktigt, Christer – som arbetade med barn som hade varit omhändertagna enligt LVU. Jag tror att vi alla var chockade över att det fanns så dålig kunskap om den verklighet som väldigt många barn levde i.

Jag tror att det finns stor anledning till en enorm ödmjukhet från oss alla, såväl för kommun- och landstingspolitiker som för oss på nationell nivå, för att vi inte tillräckligt kraftfullt har arbetat med den här frågan.

Jag är ändå glad att kunna säga att regeringen har tagit detta på allvar. Ett exempel på det är väl den grupp människor som tar emot de kvinnor och män som känner att de har blivit misshandlade när de har placerats i olika hem under åren. Det har varit så många som har velat komma så att det nästan är omöjligt att stänga butiken. Där har vi anledning en gång till att fundera på hur vi ska göra för att det inte ska upprepas.

Jag tror att det var min kollega Tobias Krantz som alldeles nyss talade om kunskap. Vi kan inte tänka oss att acceptera att någon, vare sig det är talmannen eller någon annan som gör sig illa i ett ben eller har hjärtproblem, möts av att vem som helst kommer och säger: Ta en Alve-

don, en Treo eller vad du vill! Vi måste kräva kunskap för den grupp människor som vårdar och hjälper de av våra barn som har det svårt.

Fru talman! Jag tänker använda mina minuter, och jag ska försöka hålla mig inom de minuter jag har anmält, nämligen sex minuter, till att tala om de stora grupper människor som har missbruksproblem. Vi ska ha klart för oss att kommunen enligt socialtjänstlagen har ansvaret tillsammans med landstinget. På grund av att man såg att det här inte fungerade tillsatte alliansregeringen – jag tror att det var den 1 april – en utredning där man ska göra en översyn av missbruks- och beroendevården med uppdraget att göra en samlad översyn inom helheten. Det ska göras med utgångspunkt i både kommun- och landstingsinsatser och statens insatser. Det här är ett jätteuppdrag som tar tid. Därför har utredningen fått tid fram till 2010 på sig, till och med i slutet av 2010. Det är naturligtvis å ena sidan för de ungdomar och vuxna med problem i dag kanske inte så stor tröst att det ska komma ett utredningsförslag i slutet av nästa år, men å andra sidan måste arbetet göras grundligt så att vi på det sättet kan få verktyg för att se till att det blir bättre i framtiden.

Det här tyckte regeringen var så pass viktigt att man tog upp det i regeringsförklaringen. Man talar också om att det finns en stor risk att dessa barn, ungdomar och vuxna hamnar mellan stolarna. Jag delar Eva Olofssons och andras oro inom oppositionen att människor med missbruksproblem inte kan få den hjälp de behöver när de behöver den. Framför allt, herr talman, har jag kritiserat att det enbart ska vara en vårdmodell. Vi måste förstå att vi behöver olika vårdmodeller som passar olika personer och deras egna problem – vi är olika som människor. En del människor behöver en sluten vårdform för att komma ur ett missbruk. Andra klarar det med polikliniska resurser. För att alla ska få hjälp måste de olika sakerna finnas i en kommun, så att det verkligen kan bli en valfrihet. Vi tror att regeringens förslag om valfrihet i kommunerna när det gäller både socialtjänsten och äldreomsorgen ska vara till hjälp så att det kan växa upp goda och bra vårdformer.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 101 KENNETH G FORSLUND (s):

Herr talman! Det lider mot vår. Ett säkert vårtecken i Bohuslän är att husen ute i skärgården börjar fyllas. De fylls med människor som bor där under en del av sommaren eller till och med en ganska lång del av sommaren. Ett antal av dessa är människor som behöver olika former av hjälp och stöd för att bo och klara sin dag. De har bistånd beviljat i sina hemkommuner. Det är ett bistånd som sommarkommunerna får hjälpa till med att tillgodose. I en del fall kan det vara under hela perioden från nu och fram till kanske i oktober i höst. Det innebär en ganska stor påfrestning för sommarkommunerna både ekonomiskt och personellt. Därför har det under många år varit viktigt för oss socialdemokrater i Bohuslän att försöka driva på utvecklingen så att kommunerna som bär en stor del av det praktiska ansvaret under en stor del av året också ska ha möjligheten att få en ekonomisk ersättning av dessa personers hemkommuner. Det ska vara möjligt att fakturera boendekommunen för det som utförs vad gäller hemtjänst och annan service för oftast äldre människor som väljer att bo en stor del av året i sitt sommarhus.

Vi välkomnar dessa människor till Bohuslän. Alla människor är välkomna till Bohuslän, skulle jag säga. Möjligen kanske inte alla behöver komma exakt samma vecka. Ibland, framför allt mitt i sommaren, är det å ena sidan lite trångt ska medges. Då brukar å andra sidan vi bohuslänningar kanske ta vår tillflykt någon annanstans och undvika den värsta anstormningen, ska jag väl erkänna.

I dag gäller regeln att den kommun som brukaren vistas i och som har ett behov av hemtjänst inte kan fakturera – i varje fall finns det inte någon förpliktelse för boendekommunen, hemkommunen, att betala en sådan faktura. Det är också ett planeringsproblem. Därför tycker vi att det är viktigt att ändra lagstiftningen så att det blir möjligt för sommarkommunerna, inte bara i Bohuslän utan också på andra platser i landet där det finns en stor del sommarboende, att få den ekonomiska ersättningen och en möjlighet att planera bättre för de insatser som behöver göras.

Vi vill att det ska vara full frihet för människor att välja var de ska vistas, men vi vill också kunna hjälpa dem på ett bra sätt med den service som de behöver. Därför anser vi att riksdagen ska besluta om en ändring av socialtjänstlagen som möjliggör för kommunen som utför hemtjänsten för dessa personer som bor någon annanstans att få ersättning för det.

Nu vet jag att man i betänkandet hänvisar till att det pågår ett utredningsarbete om detta. Det gör det, och det är kanske en av maktens baksidor att man ibland är för saker men måste hänvisa till pågående utredningar. Jag vet att jag har riksdagskamrater från valkretsen från andra partier som länge har drivit denna fråga, men nu hamnar de i baklås när vi ska votera om detta och får för tillfället avslå vår motion.

Jag hoppas att vi kan lösa frågan långsiktigt och på ett bra sätt. Jag ser fram emot vad utredningen kommer att presentera, och jag hoppas att det går i en riktning som gör det ekonomiskt och praktiskt möjligt att möta dessa människor och deras vård- och servicebehov på ett bra sätt.

Jag yrkar bifall till reservation 1 av Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet.

Anf. 102 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Jag gissar att Kenneth Forslund inte var inne i kammaren när vi diskuterade vistelsebegreppet. Jag redovisade den förra mandatperiodens diskussioner om vistelsebegreppet. Alliansen hade då en reservation, i princip ordagrann med den som nu finns i det här betänkandet.

Det är självklart glädjande för oss i alliansen att regeringen tog fasta på det alliansen sade i riksdagen 2006 och därför har beslutat om en utredning av vistelsebegreppet, för att det inte ska bli precis så illa som vi sade då och som Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet då sade att de inte höll med om. Nu är det roligt att det ser ut att bli en enighet i frågan, men jag förstår inte varför någon ska tycka att det är bättre att yrka bifall till Forslunds reservation än att glädjas åt en utredning som är klar och kommer att presenteras redan den 30 april.

Anf. 103 KENNETH G FORSLUND (s) replik:

Herr talman! Tack, Magdalena Andersson! Huruvida jag ska glädjas åt utredningen när den presenteras ska jag avgöra när jag ser vad som står

i den. Om det går i den riktningen är jag gärna med och gläds över utredningens resultat.

Vi socialdemokrater i Bohuslän och andra partier i Bohuslän har länge drivit frågan. Vi har en speciell situation med många människor som kommer till oss under framför allt sommarhalvåret. Där har den här situationen varit påtaglig under många år. Det ska ärligt sägas att det har tagit lite tid att öka förståelsen i resten av vårt ganska stora parti om att det här är en situation som måste tas på allvar. Den får framför allt i de befolkningsmässigt små kommunerna stora konsekvenser ekonomiskt och praktiskt.

Man har också bekymmer med att lösa det här resursmässigt. Bortsett från pengarna har man bekymmer med att få fram tillräckligt med personal mitt i sommaren för att kunna klara vård- och servicebehoven.

Nu är vi ett läge där det inte bara är socialdemokraterna i Bohuslän som yrkar bifall till vår motion, utan vi kan yrka bifall till en reservation och har hela den socialdemokratiska riksdagsgruppen med oss. Det ser jag som ett framsteg, och jag tycker att det är bra att vi har lyckats driva det så här långt. Jag ser fram mot utredningens resultat.

Anf. 104 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! En socialdemokrat från Bohuslän är glad över att han nu får yrka bifall till en gemensam socialdemokratisk reservation. Det låter väl bra. Men en socialdemokrat från Bohuslän skulle i stället kunna säga: Vad bra att alliansregeringen nu gör det som bohuslänningarna har velat i så väldigt många år! Det vore nästan lite ärligare.

Anf. 105 KENNETH G FORSLUND (s) replik:

Herr talman! Jag ska glädjas den dag jag vet vad jag har att glädjas åt. Om det kommer ett bra utredningsförslag som går i den här riktningen kan jag i alla fall bocka av *ett* bra förslag som den borgerliga regeringen har lyckats lägga fram under sina hittills två och ett halvt år. Kanske det kan komma fler bra förslag under resten av mandatperioden också – man ska aldrig utesluta någonting.

Anf. 106 AMINEH KAKABAVEH (v):

Herr talman! I dag har man pratat en hel del om barnavård, socialtjänstlagen med mera. För mig som socialarbetare eller politiker är det, precis som för er andra, lätt att stå här i talarstolen och prata, diskutera och resonera om hur andra ska göra. Men verkligheten fungerar annorlunda, på grund av antingen otydliga mål eller brist på visioner om hur människors liv och vardag ska formas.

Tyvärr har barn och ungdomar, precis som alla andra människor, olika förutsättningar. Beroende på varifrån man kommer, var i landet man bor, vilken förort man bor i och vilka utbildningsmöjligheter föräldrar och ungdomar har haft är förutsättningarna väldigt olika för olika människor.

Jag skulle i dag vilja prata om just de barn som är utsatta, särskilt barn med invandrarbakgrund som med eller utan LVU skickas till föräldrarnas gamla hemländer på grund av att socialtjänsten, skolan och föräldrarna har misslyckats med uppfostran av barnen.

I det svenska samhället – det reformistiska samhället, rättssamhället – har man lagar, regler och normer för att skydda inte minst våra barn och ungdomar. Men om inte ens lagen skyddar dem, vem ska de då ha tilltro till? Vilka vuxna? Är det samhället? Är det skolan? Är det föräldrar som har svikit dem?

Tv-tittare, utskottsledamöter, herr talman! Som Amineh Kakabaveh, som ordförande i Varken hora eller kuvad och som socialarbetare i förorterna Skärholmen och Botkyrka innan jag kom till riksdagen blir jag uppringd nästan dagligen, på helger och kvällar av tjejer och föräldrar vilkas barn känner ungdomar från Örebro län, mellersta Sverige, sydost och Stockholm som har blivit bortrövade till Ghana, Gambia, Jemen, Irak, Syrien och olika delar av Afrika och Asien. Föräldrarna kom hit på grund av att det var krig i deras hemländer och att det inte fanns trygghet. Men barnen skickas dit utan att någon frågar: Vem ska ta hand om de barnen? Oftast tas deras ID-handlingar ifrån dem för att de inte ska kunna använda dem innan de blivit 18 år.

Jag känner till två tjejer från Örebro län. En är 18 år och har blivit bortgift, och den andra har blivit bortlovad. Det finns sådana sanningar. Det finns många som är omhändertagna enligt LVU eller som är aktuella hos socialtjänsten, men man tillåter detta på grund av att det står i lagen om föräldrarnas egenmaktighet. Det används, och man kan inte stå emot det.

Därför har jag i min motion föreslagit att man ska skärpa LVU och att det ska vara straffbart att röva bort barn enligt LVU. De barn som utsätts för olika faror, framför allt tvångsgifte, ska ha möjlighet att omhändertas enligt socialtjänstlagen och LVU, lagen om vård av unga.

Det finns faktiskt möjlighet att stoppa det här. Om bin Ladin kommer till Europa är CIA och hela Europa inblandade i att stoppa honom, men varför kan man inte stoppa barn, ungdomar och kvinnor som blir utsatta i detta land? Varför? Det går att göra, om hela Europa samverkar och det står i passet att de är omhändertagna enligt LVU och att det är olagligt att skicka i väg dem.

I många länder är det brottsligt att vara narkoman och att vara brottsling, men man skickar dit ungdomar. Den dag de är 18 år kommer de tillbaka, och vi förväntar oss att de ska vara jämställda och ta hänsyn till våra lagar och normer. Men herregud! Hur ska de kunna ha tillit till samhället och till vuxna? Enligt skollagen är barn under 16 år skolpliktiga – eller hur? Varför gäller det inte alla?

Vänner! Man kan stå här och prata hur mycket som helst, men det svider i hjärtat när flickor ringer och säger så här: Amineh! Jag hatar min pappa, för han har också tagit ifrån mig min telefon! Men socialen säger att det bästa är att vara hos sin egen familj. Det är inte rättvist mot barnen.

Vi lägger så mycket pengar på BBIC, Barns behov i centrum, som är en modell från andra länder fast vi har egna modeller som inte fungerar. Se till att de fungerar! Se till att samverkan mellan skolan och socialtjänsten förbättras!

Jag själv tror inte på straff, för det är inte bra att bestraffa människor. Men ibland måste man helt enkelt skärpa lagen för att skydda individer. De har egna viljor, precis som svenska eller andra barn och ungdomar. De här tjejerna vill också vara egna individer och vara fria från

förtryck och från tradition. Jag vet att det inte beror på föräldrarnas illvilja, för de vill inte sina barn illa. Men de är helt misslyckade. Det finns inte utbildningar, och de vet inte hur man ska bete sig eller vilka socialtjänstens och samhällets krav är. Man övergår till regression, där det är bättre att farfar, någon kusin eller faster i ett land som man har flytt från av olika skäl tar hand om barnen, och så skickas de dit.

Vi i Vänsterpartiet skrev den här motionen, men det finns inte så mycket stöd. Jag vet att utredningen om LVU kommer, men jag vet inte hur man tänker eller om det ens finns det här perspektivet på barnen. Säg att de är tio stycken per år! Det är tio liv som vi förstör. Ett liv är ett liv. Vi säger i Sverige att en röst är en röst. Det är jätteviktigt att komma ihåg det.

Man kan prata hur länge som helst om det här, men jag har inte så mycket talartid.

Jag har också skrivit en motion om SL-kortet, och det är verkligen dags att man från alliansens sida ser till att människor i förorterna inte är fångar. Sedan alliansen kom till makten har man tagit ifrån tusentals människor SL-kort. Många barn och ungdomar är fångar i sina förorter. De kan inte ta del av samhällets liv och kultur. Jag hoppas verkligen att man ser till att komma till rätta med det här.

Menar man på allvar att det här är barnperspektiv och jämställdhet? Det är ju kvinnorna som drabbas. Så fort familjens ekonomi drabbas är det kvinnan och barnen som måste ta de förödande konsekvenserna. Därför är det dags att de familjer som har försörjningsstöd får tillbaka SL-kortet.

I detta anförande instämde Elina Linna (v).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 18 §.)

16 § Folkhälsopolitik

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2008/09:SoU17
Folkhälsopolitik.

Anf. 107 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c):

Herr talman! Vi ska nu debattera folkhälsa. Folkhälsa berör inte någon eller några; folkhälsa berör alla – det ofödda barnet, babyn, barn, ung och gammal. Vi har alla en relation till det begreppet.

Folkhälsa är både en rättighet och en skyldighet.

I betänkandet *Folkhälsopolitik* behandlas sammanlagt 94 motioner från den allmänna motionstiden 2008. Motionsyrkandena rör frågor om folkhälsa, tobak och narkotika. I betänkandet finns sex reservationer och sex särskilda yttranden.

Med detta vill jag lämna över ärendet till debattörerna och har förhoppning om en kreativ debatt.

Herr talman! Jag ska inleda med att säga att jag och mitt parti givetvis står bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 1.

Folkhälsa och folkhälsopolitik, upplevd hälsa eller konstgjord hälsa, hälsa för alla eller hälsa för var och en – vi kan leka mycket med begreppen och prata om det optimala tillståndet. Folkhälsopolitik är ett område där man kan prata ganska svepande om den samlade politiken. Vi har ett antal områden som pekas ut särskilt – tobaksprevention och hur vi ska göra med knarket – men jag tänkte börja i en annan ände, som har med den totala politiken att göra. Hur och vart är vårt samhälle på väg?

Ett samhälle som är på väg till att var och en i mångt och mycket ska klara sig själv borgar inte för att folkhälsan ska bli bättre. Åtminstone tycker inte vi socialdemokrater det. Visst – var och en ska ta ansvar för sina handlingar, men om man inte kan axla det ansvaret, vem ska då stötta och hjälpa?

Vi har en jobblinje som har kapsejsat. Alliansregeringen, den moderatledda regeringen, gick till val med stora och grova ord om att man skulle leda Sverige till den optimala situationen. Vi kan i dag se att människor blir varslade och utan jobb. Jag vill hävda att det handlar om folkhälsa.

Jag har ett litet exempel från min hemort. En god kamrat till mig har under hela sitt liv stretat och släpat på många olika sätt. Han har haft ett gott liv. Så hände det tråkiga att han blev utan jobb. I samband med det ledde det ena till det andra, som ni vet. Han började dricka. I det läget kan man säga att hans hälsa försämrades ganska radikalt.

I samma veva inträffade nästa tråkiga episod. Hans kvinna tyckte att detta inte var bra. Hon ställde inte upp på hans sätt att hantera situationen, så hon drog därifrån, och han blev ensam. Jag skulle vilja påstå att hans hälsotillstånd försämrades oerhört i samband med det.

Då kan man säga att han borde ha tagit tag i det hela och gjort något åt det. Det är väl sant. Men han hade inte förmågan, och han hade inte det nätverk som man kanske skulle kunna ha väntat sig. Han är nu fortfarande på benen, men han har jättestora bekymmer när det gäller att klara av dagen. Han har en folkhälsostatus, om man nu får säga så, som är –10. Jag tror inte att någon skulle vilja vara i hans situation efter att ha haft ett bra läge.

Vart vill jag då komma med detta? Jo, om man försämrar de socioekonomiska förhållandena i samhället så att klyftorna blir vidare – ganska många får det relativt bra, men en stor del får det väldigt mycket sämre – skapar det inte förutsättningar för en bra folkhälsa. Detta vill jag skicka med till alliansens företrädare, som ska upp i debatten efter mig. Tror man att detta är ett incitament som gör att folk mår bättre, eller hur resonerar man?

Ni kommer säkert att argumentera för att jobblinjen är bra och att det optimala är att man har jobb. Men de som inte har jobb och inte finns där får det sämre. De får en sämre upplevd hälsa.

Alldeles nyss debatterade vi socialtjänst och socialtjänstfrågor. Den grupp som det handlar om – när mätte vi hälsostatusen hos de mänskorna, och hur mäter vi den?

Hur kommer vi fram till en folkhälsopolitik som ska röra alla? För mig och Socialdemokraterna är detta en viktig del. Folkhälsan berör alla och rör allt vi gör.

Jag tänkte backa tillbaka till vad jag sade nyss. Det var nämligen så att den där killen hade två äldre barn, ungdomar. I dag är ungdomsarbetslösheten uppe på 25 procent. Han hade också ett antal släktingar omkring sig som naturligtvis också började må dåligt i samband med att hans tillvaro blev kraftigt försämrad. Hände det något med deras hälsa och deras folkhälsa? Var finns det stöd som kan hjälpa honom och dem i hans närhet?

I ett samhälle som blir alltmer egoistiskt blir det bekymmer när vi ska hantera dessa frågor. De finns överallt i landet. Det, mina vänner, är folkhälsa.

Sedan finns det en massa frågor – tobaksprevention och sådant – som är jätteviktiga, men ju mer vi splittrar samhället i fattiga och rika, desto större kommer ohälsotalen att bli.

Om man då tror att en politik som gör att man får sämre förutsättningar om man blir sjuk – ersättningsnivåerna sjunker och så vidare – stimulerar folkhälsan vill jag påstå att man är helt fel ute. Folkhälsan, alltså den upplevda hälsan hos folk, styrs ju utifrån vårt mående. Otrygga människor får ett sämre mående. Det leder inte till någonting positivt och knappast till utveckling.

Jag har hört ett antal människor som har stått i talarstolen och sagt att incitament som lägre ersättning är en del som gör att man stimuleras, och så nämner de ett antal olika argument.

Jag ställer mig lite frågande till det. Är det verkligen så? Är det så att piskan ger mer effekt än moroten? Pratar vi om folkhälsa måste det handla om morötter, och vi måste prata om beteenden.

När min kompis ringde till mig – han brukar göra det ibland, och oftast är han väldigt berusad när han ringer – sade han så här: Det är så kul med dig, Per, för du förstår hur det är.

Ja visst, det är ju lätt att säga. Men vad kan jag göra åt det? Hur kan jag skapa förutsättningar så att han får stöd och stöttning, för att han ska ha en bra folkhälsa?

Nu håller jag mig till en grupp som det kanske inte pratas så himla ofta om. Men missbrukare behöver också ha en hälsa. Det ligger faktiskt under folkhälsan. Hur ska vi stötta dem? Vi kan inte bara säga: Skyll dig själv! Det får ordna sig på annat sätt.

Då backar jag tillbaka. Jag menar att regeringens förda politik kommer att skapa större och djupare problem inom folkhälsoområdet. Jag tror faktiskt att det är väldigt många som håller med.

Alla de punkter som vi hanterar i betänkandet är jätteviktiga. Dem ska vi naturligtvis jobba med. Det finns ett antal reservationer, och vi har en text där vi är relativt överens. Så där är det inget snack.

Men i det stora hela när vi pratar om folks hälsa måste vi tänka på alla människor. Vi måste tänka på de ungdomar som går ut sin utbildning. Vad går de till? Till arbetslöshet, ser det ut som nu. Får de en bra hälsa av det? Hur påverkar det deras hälsa och deras hälsotillstånd? Eller jag tänker på barnet vars föräldrar precis blivit varslade från Saab. Hur påverkas den familjen och de som finns omkring dem och deras hälsotillstånd?

Det är klart att det har effekter. Om man då, som regeringen, väljer att inte göra något utan sitter passiv, kommer det att bli ett antal effekter som man kommer att få dras med länge.

Jag hade en diskussion med Odell. Det är väl ingen hemlighet att man alldeles nyligen var ute och sade att kommuner och landsting inte kommer att få några mer medel till sin verksamhet. Det är samma visa där. De som är anställda inom kommun och landsting har också en familj. De har ett närområde. Och det påverkar hälsotillståndet, det vill säga folkhälsan blir försämrad.

Vi mäter folkhälsa och hälsotillstånd i ohälsotal. Ohälsotalen kommer att stiga, mina vänner, i rask takt. Det här måste vi se, och vi måste möta det. Annars menar vi inget med en folkhälsopolitik för alla. För det är det vi pratar om i betänkandet.

Jag ber väl allianskamraterna om ursäkt för att jag inte höll mig så väldigt mycket till skriften. Man fick kritik för det när det gällde det förra betänkandet om socialtjänsten. Men jag vill ändå påstå att det har avgörande betydelse hur vi leder riket framåt, hur vi underbygger och hur vi stimulerar för att vi ska få en god folkhälsa.

Jag är ingen forskare på det här området, men jag ser vad som händer med folk i mitt närområde när de blir utan jobb. Av någon märklig anledning byter man livsstil. Man börjar dricka mer. Man äter slamsigare mat, och man har en livsföring som inte är så bra. Det blir ett bekymmer. Det blir ett jättestort problem.

Så ett råd till alliansen är: Ni måste lägga om er politik. Vill vi mena något med folkhälsopropositionen och en förnyad folkhälsa för Sverige måste vi argumentera och göra därefter.

I detta anförande instämde Ann Arleklo, Lennart Axelsson, Christer Engelhardt, Lars U Granberg och Marina Pettersson (alla s), samt Elina Linna (v) och Thomas Nihlén (mp).

Anf. 109 ELINA LINNA (v):

Herr talman! Vänsterpartiet har tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet ett antal reservationer i betänkandet. Självklart står jag bakom alla dessa, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation nr 1.

I mitt anförande kommer jag mest att fokusera på två särskilda yttranden som Vänsterpartiet har i betänkandet.

Det handlar egentligen om konsekvenser av regeringens beslut och i detta fall om konsekvenserna för folks hälsa.

Våren 2003 fattade vi här i riksdagen beslutet om propositionen *Mål för folkhälsan* med det övergripande målet – jag citerar ur betänkandet – ”att skapa samhällseliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen”.

För cirka ett halvt år sedan kom Världshälsoorganisationens, WHO:s, rapport som på svenska heter *Utgjämna hälsoskillnaderna inom en generation* med underrubriken *Jämlikhet i hälsa genom påverkan av de sociala bestämningsfaktorerna*.

Tanken svindlar. Men är det verkligen möjligt att åstadkomma en jämlik global hälsa inom en generation? Hur ska vi kunna skapa samhäl-

leliga förutsättningar globalt för en god hälsa på lika villkor för jordens hela befolkning?

Kommissionen är konkret och lämnar rekommendationer som jag tolkar som direkt riktade till oss politiker. För det första skriver kommissionen:

”Förbättra förutsättningarna för människors dagliga liv.”

För det andra skriver man:

”Angrip den ojämlika fördelningen av makt, pengar och resurser – globalt, nationellt och lokalt.”

För det tredje skriver man:

”Utveckla och använd metoder för att mäta och följa ojämlikheten i hälsa, utveckla kunskapsbasen, utbilda människor som är tränade att se hälsans sociala bestämningsfaktorer och utveckla människors medvetenhet om dessa.”

Herr talman! Jag tycker att det är otroligt bra att vi har både det övergripande nationella målet, att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen, och nu också en världs hälsoorganisationsrapport där man skriver: ”De hälsoproblem som rika och fattiga länder måste lösa blir alltmer likartade. Oavsett om ett samhälle är rikt eller fattigt kan dess utvecklingsnivå bedömas efter kvaliteten på befolkningens hälsa, hur jämlik hälsan är fördelad mellan olika samhällsgrupper och det tillgängliga skyddet mot följderna av dålig hälsa.”

Tyvärr, herr talman, är min bestämda uppfattning att regeringen inte använder sig av dessa kunskaper i syfte att utröna om de förslag som regeringen lägger fram skapar till exempel samhälleliga förutsättningar för god hälsa för hela befolkningen eller, ännu mindre, angriper den ojämlika fördelningen av makt, pengar och resurser – globalt, regionalt och lokalt.

Vänsterpartiet har tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet ett särskilt yttrande i betänkandet där vi hänvisar till vår reservation i det betänkande som vi debatterade för några veckor sedan, nämligen *Vårdval i primärvården*.

Det beslutet kommer att leda till att hela primärvården öppnas för marknaden med full frihet för vårdgivarna att etablera sig var de vill. Kom ihåg att primärvården har en mycket viktig del i det förebyggande folkhälsoarbetet! Det finns internationella studier som visar på att system som vårdval i primärvården kommer att innebära en omfördelning av resurser från låginkomst- till höginkomstområden. Inte får vi jämlikare hälsa hos befolkningen med lagar som obligatoriskt vårdval i primärvården.

Herr talman! Det andra särskilda yttrandet jag vill beröra handlar om de nationella minoritetsgrupperna. Regeringen har initierat en kartläggning av hälsosituationen och av mäns våld mot kvinnor bland Sveriges nationella minoriteter samer, sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar.

Det är en lovvärd ambition att ta reda på om dessa grupper är extra utsatta – jag tillhör ju själv en av grupperna. På så sätt möjliggörs riktade insatser och arbete mot orättvisor. Uppdragen innebär en svår balansgång. Den historiska erfarenheten visar att registrering av etnisk tillhörig-

het är något mycket riskabelt. Även när det som här gäller kartläggningar med goda avsikter finns det skäl att iakttäta stor försiktighet.

Att kartlägga hälsa respektive mäns våld mot kvinnor kopplat till etnisk tillhörighet riskerar vidare att leda till ett utpekande av grupper. Majoritetssamhällets ofta negativa bild av vissa grupper kan komma att stärkas. Det är på så sätt två mycket känsliga uppdrag som regeringen har gett Statens folkhälsoinstitut. De kan leda till önskvärda effekter men innebär samtidigt vissa risker som måste hanteras – konsekvenserna igen.

Jag tror att regeringen inte heller i denna fråga har tänkt igenom konsekvenserna av sin kartläggning. Det kan bli bra – det hoppas jag – men det finns också stora risker för att det kan leda till försämringar för vissa grupper. Och det är det väl ingen av oss här i kammaren som vill, eller hur?

I detta anförande instämde Lennart Axelsson, Christer Engelhardt, Lars U Granberg och Per Svedberg (alla s) samt Thomas Nihlén (mp).

Anf. 110 THOMAS NIHLÉN (mp):

Herr talman! I detta betänkande har Miljöpartiet sex reservationer som vi naturligtvis ställer oss bakom, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation nr 1.

Att satsa på folkhälsa är att investera för framtiden, att skapa samhällseliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Att främja hälsa är ett sätt att styra samhället mot långsiktig hållbarhet ekologiskt, socialt och ekonomiskt. Det handlar om samhällsstrukturer och inte bara om enskilda individers livsstil. Området folkhälsa är väldigt politiskt. Ja, det handlar om strukturer som kan påverkas av politiska beslut.

Hälsans bestämningsfaktorer spänner över de flesta samhällsområden. Inkomst, arbete, boende, tillgång till service av olika slag och transporter är exempel på bestämningsfaktorer för hälsa. För att påverka dessa bestämningsfaktorer har politiska beslut inom olika sektorer och nivåer i samhället stor inverkan. Därför är det viktigt att de styr- och uppföljningsmodeller som används inom såväl kommunal som regional och nationell verksamhet inkluderar hälsoaspekter.

Statens folkhälsoinstitut har i dag ansvar för uppföljningen av de elva folkhälsopolitiska målområdena på nationell nivå. För att nå folkhälsomålen krävs ett aktivt och medvetet arbete med särskilda satsningar, och för att de ska få genomslag anser vi att det behöver finnas ett samordningsansvar även på regional nivå. Vi anser att landstingen och regionerna bör ges ett samordningsansvar för arbetet med de elva folkhälsopolitiska målen på regional nivå. Miljöpartiet vill gärna se att det här ansvaret på sikt lagstadgas.

När det gäller folkhälsa och klimat är ett perspektiv som alltför ofta glöms bort hur samhällsplanering och infrastruktursatsningar kan påverka förutsättningarna för ett fysiskt aktivt liv. Hållbar livsmiljö innebär att man planerar för kollektivtrafik för att minska utsläppen, men också att planeringen skapar gynnsammare förutsättningar för individen att göra andra, hälsosammare val. Att underlätta för individen att vara fysiskt aktiv innebär samtidigt möjligheter att minska den klimatpåverkan som bilåkandet står för.

Prot. 2008/09:91
25 mars

Folkhälsopolitik

Hälsa främjas genom god planering med fokus på ökad fysisk aktivitet bland invånarna. Vi blir alltmer stillasittande, samtidigt som klimatförändringarna accelererar.

Vi kan säga att vi har två hot att hantera samtidigt, ett mot folkhälsan och ett mot vår miljö. Hittills har de båda frågorna behandlats var för sig, men genom att stimulera till ökad fysisk aktivitet kan vi påverka växthuseffekten samtidigt som det gagnar folkhälsan. En ökad andel resenärer med buss, spårvagn och tåg är bra för både hälsa och klimat.

Hälso- och sjukvården skulle i ännu större utsträckning än i dag kunna bidra till en bättre folkhälsa genom att aktivt påverka de levnadsvanor som leder till utvecklandet av många av våra vanligaste folksjukdomar.

En av de kanske viktigaste insatserna ur folkhälsosynpunkt som hälso- och sjukvården skulle kunna göra är att i mycket större utsträckning utnyttja det som heter FYSS och FAR.

FYSS är en informationsbank och ett hjälpmedel för personal verksam inom hälso- och sjukvården och består av en sammanfattning av dagens kunskaper om hur man kan förebygga och behandla olika sjukdomstillstånd med fysisk aktivitet.

FAR står för fysisk aktivitet på recept och innebär att man ordinerar fysisk aktivitet på motsvarande sätt som man ordinerar läkemedel. Det innebär att man tar upp anamnes, ger ordination på en receptblankett och följer upp behandlingsresultatet.

Att skriva ut fysisk aktivitet på recept är en vetenskapligt väl dokumenterad behandlingsmetod som kan användas i både förebyggande och botande syfte. Det finns i dag stark vetenskaplig evidens för att man genom ökad fysisk aktivitet och med hjälp av fysisk aktivitet på recept framgångsrikt kan behandla och förebygga ett stort antal av våra folksjukdomar, till exempel högt blodtryck, diabetes, hjärtsvikt, höga blodfetter, kranskärslsjukdomar, övervikt, depression och astma.

Det mest tilltalande med fysisk aktivitet på recept är att det angriper grundorsaken till en stor del av våra vällivnadssjukdomar. Dessutom är det i princip fritt från biverkningar. Fortfarande är det tyvärr så att hälso- och sjukvården möter utmaningen att förebygga och behandla dessa folksjukdomar med i första hand läkemedel. Läkemedel som primärprevention mot dessa sjukdomar är till stor del inte kostnadseffektivt eller hälsoekonomiskt helt försvarbart. Däremot finns det i dag alltmer evidens för att fysisk aktivitet på recept är en både billigare och effektivare behandlingsmetod som har minst lika bra resultat vad gäller följsamhet vid jämförelse med läkemedelsrecept.

Miljöpartiet vill därför att riksdag och regering på olika sätt ska stödja en utveckling där hälso- och sjukvården i större utsträckning använder sig av fysisk aktivitet på recept – en behandlingsmetod som har en stark evidens – vid primärpreventionsbehandling och förebyggande behandling av många av våra folksjukdomar. En sådan utveckling skulle innebära en förbättrad folkhälsa och samtidigt lägre samhällsekonomiska kostnader.

Herr talman! Jag vill ta upp ett folkhälsoproblem som vi i Miljöpartiet anser vara både bortglömt och bortgömt. Det handlar om läkemedelsberoende.

Att bruket av beroendeframkallande medel kan påverka hälsan i negativ mening och att de därför bör omfattas av förebyggande strategier inom folkhälsoarbetet är de flesta överens om. Detta gäller i dag i första hand tobak, alkohol och illegala droger. Såväl internationell som nationell forskning har dock övertygande visat att även användning av narkotikaklassade läkemedel kan ge upphov till eller förstärka redan existerande ohälsa. Därför kan det tyckas anmärkningsvärt att läkemedelsberoende helt utelämnades i folkhälsopropositionen *En förnyad folkhälsopolitik* som antogs i riksdagen den 5 juni 2008.

I det målområde som berör beroendeframkallande medel, målområde 11, hittar man tobak, alkohol, spel, narkotika och dopning. Inget nämns om beroendeframkallande narkotikaklassade läkemedel.

Narkotikaklassade läkemedel är alltid receptbelagda och förskrivna av läkare, främst till personer som lider av vanliga folksjukdomar. Det kan vara besvär i rörelseorganen eller psykiska besvär.

Läkemedelsberoende leder ofta till att personen tvingas fortsätta ta sitt läkemedel eftersom allvarliga biverkningar är vanliga när man vill eller bör sluta med sitt läkemedel. Man kan alltså inte sluta ta sitt läkemedel trots att det inte längre har någon effekt eller trots att ursprungssaken inte längre kvarstår.

Enligt en rapport från 2006, som togs fram av Statens folkhälsoinstitut, beräknas cirka en kvarts miljon, 250 000, svenskar vara beroende av eller fysiologiskt tillvanda till smärtstillande, sömnmedel och lugnande medel. Man betonar i rapporten att detta antal personer inte inkluderar den så kallade missbrukarpopulationen, det vill säga de som använder narkotiska läkemedel i berusningssyfte och ofta i kombination med alkohol eller andra droger.

Narkotikaklassade läkemedel och deras negativa effekter i form av beroende sedda ur ett folkhälsopolitiskt perspektiv berörs över huvud taget inte i den nya folkhälsopropositionen. Inte heller har regeringen gett i uppdrag att ansvaret för uppföljning av läkemedelsberoende ur ett folkhälsoperspektiv ska överföras till Statens folkhälsoinstitut.

Miljöpartiet anser att beroende av förskrivna narkotikaklassade läkemedel är ett omfattande och mycket allvarligt problem som berör upp till en kvarts miljon personer. Det behöver uppmärksammas särskilt i folkhälsoarbetet.

Eftersom Statens folkhälsoinstitut i dag har ansvaret för uppföljningen av folkhälsoproblem orsakade av beroende av alkohol, tobak, narkotika, spel och dopning anser vi att det vore logiskt att Statens folkhälsoinstitut även får ansvaret för uppföljning av beroende av narkotikaklassade läkemedel.

I detta anförande instämde Jan Lindholm (mp), Ann Arleklo, Lennart Axelsson, Christer Engelhardt, Lars U Granberg, Marina Pettersson och Per Svedberg (alla s) samt Elina Linna (v).
(forts. 19 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.54 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

17 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 19 mars

SoU18 Grönbok: Den europeiska arbetskraften inom vården

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. (s, v, mp)

Votering:

143 för utskottet

130 för res.

76 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 80 m, 21 c, 22 fp, 18 kd, 1 v

För res.: 100 s, 17 v, 13 mp

Frånvarande: 29 s, 17 m, 8 c, 6 fp, 6 kd, 4 v, 6 mp

FöU7 Kärnteknisk säkerhet och strålskydd

Punkt 4 (Säkerhet vid kärnkraftsolyckor)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

141 för utskottet

132 för res. 1

76 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 80 m, 21 c, 22 fp, 18 kd

För res. 1: 101 s, 18 v, 13 mp

Frånvarande: 29 s, 17 m, 8 c, 6 fp, 6 kd, 4 v, 6 mp

Punkt 6 (Forskning om hälsoeffekter av icke-joniserande strålning)

1. utskottet

2. res. 3 (v, mp)

Votering:

156 för utskottet

30 för res. 3

83 avstod

80 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 s, 80 m, 20 c, 22 fp, 18 kd

För res. 3: 17 v, 13 mp

Avstod: 83 s

Frånvarande: 31 s, 17 m, 9 c, 6 fp, 6 kd, 5 v, 6 mp

Lars Mejern Larsson (s) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Prot. 2008/09:91

25 mars

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU9 Redogörelse om sänkta socialavgifter

Punkt 1 (Uppföljning av sysselsättningseffekter)

1. utskottet

2. res. (s, v, mp)

Votering:

140 för utskottet

133 för res.

1 avstod

75 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 79 m, 21 c, 22 fp, 18 kd

För res.: 100 s, 18 v, 15 mp

Avstod: 1 s

Frånvarande: 29 s, 18 m, 8 c, 6 fp, 6 kd, 4 v, 4 mp

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

18 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU36 Kapitalhöjning i Europeiska investeringsbanken

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU37 Lag om femtioöresmyntets upphörande som lagligt betalningsmedel m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU24 Allmänna motioner om mervärdesskatt

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU28 Personnummer och samordningsnummer

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU12 Behandling av personuppgifter inom studiestödsområdet

Kammaren biföll utskottets förslag.

**JuU21 Mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck
samt våld i samkönade relationer**

Punkt 1 (Övergripande frågor om mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v)

Votering:

155 för utskottet

120 för res. 1

1 avstod

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 80 m, 21 c, 22 fp, 18 kd, 14 mp

För res. 1: 101 s, 18 v, 1 mp

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 29 s, 17 m, 8 c, 6 fp, 6 kd, 4 v, 3 mp

Punkt 8 (Samtyckeskrav)

1. utskottet

2. res. 8 (mp)

Votering:

244 för utskottet

17 för res. 8

15 avstod

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 s, 80 m, 21 c, 22 fp, 18 kd, 3 v

För res. 8: 1 s, 16 mp

Avstod: 15 v

Frånvarande: 29 s, 17 m, 8 c, 6 fp, 6 kd, 4 v, 3 mp

Marianne Berg (v) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 9 (Statistik)

1. utskottet

2. res. 9 (s, v, mp)

Votering:

142 för utskottet

133 för res. 9

74 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 80 m, 21 c, 22 fp, 18 kd

För res. 9: 100 s, 17 v, 16 mp

Frånvarande: 29 s, 17 m, 8 c, 6 fp, 6 kd, 5 v, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

**SoU14 Mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck
samt våld i samkönade relationer**

Prot. 2008/09:91
25 mars

Punkt 1 (Kommunernas arbete för att bekämpa våld mot kvinnor m.fl.)

1. utskottet

2. res. 1 (v)

Votering:

257 för utskottet

18 för res. 1

74 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 s, 80 m, 20 c, 22 fp, 18 kd, 16 mp

För res. 1: 18 v

Frånvarande: 29 s, 17 m, 9 c, 6 fp, 6 kd, 4 v, 3 mp

Punkt 3 (Insatser riktade till våldsutövare)

1. utskottet

2. res. 3 (s)

Votering:

157 för utskottet

101 för res. 3

18 avstod

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 80 m, 21 c, 22 fp, 18 kd, 16 mp

För res. 3: 101 s

Avstod: 18 v

Frånvarande: 29 s, 17 m, 8 c, 6 fp, 6 kd, 4 v, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU10 Vissa internationella adoptionsfrågor

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU7 Genomförande av EG-direktiv om medicinteknik m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU16 Socialtjänstfrågor

Punkt 1 (Vistelsebegreppet)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

141 för utskottet

135 för res. 1

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 80 m, 21 c, 22 fp, 18 kd
För res. 1: 101 s, 18 v, 16 mp
Frånvarande: 29 s, 17 m, 8 c, 6 fp, 6 kd, 4 v, 3 mp

Punkt 5 (Lokala resor)

1. utskottet
2. res. 4 (v)
Votering:
257 för utskottet
18 för res. 4
74 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 101 s, 80 m, 21 c, 22 fp, 18 kd, 15 mp
För res. 4: 18 v
Frånvarande: 29 s, 17 m, 8 c, 6 fp, 6 kd, 4 v, 4 mp

Punkt 7 (Den sociala barn- och ungdomsvården)

1. utskottet
2. res. 5 (s, v)
Votering:
141 för utskottet
119 för res. 5
16 avstod
73 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 80 m, 21 c, 22 fp, 18 kd
För res. 5: 101 s, 18 v
Avstod: 16 mp
Frånvarande: 29 s, 17 m, 8 c, 6 fp, 6 kd, 4 v, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Folkhälsopolitik

19 § (forts. från 16 §) Folkhälsopolitik (forts. SoU17)

Anf. 111 MARIANNE KIERKEMANN (m):

Herr talman! Först vill jag säga att jag delar Per Svedbergs oro över utvecklingen på arbetsmarknaden. Det är oerhört bekymmersamt med den arbetslöshet som ökar och som fortfarande inte verkar ha stagnerat.

Samtidigt kan vi inte skylla regeringen för en internationell finanskris med hög arbetslöshet och därmed dra slutsatsen att regeringen har ansvar för alla konsekvenser, till exempel alkoholmissbruk eller skilsmässor.

Det är ändå så att den nya regeringens politik faktiskt ledde till 200 000 nya arbeten fram till oktober förra året. Jag tror inte att Per Svedberg påstår att de satsningar som regeringen gjorde för att få till dessa 200 000 arbeten är skulden till den arbetslöshet som nu ser ut att växa.

För att man ska förbättra möjligheterna till ett bättre liv handlar det om att få ett arbete.

Men vi ska inte ha en arbetsmarknadspolitisk debatt i dag, utan debatten ska handla om folkhälsopolitiken.

Dagens debatt handlar alltså om folkhälsa. Det är ett motionsbetänkande med 94 yrkanden, 6 reservationer och 6 särskilda yttranden. Jag yrkar avslag på samtliga motioner och reservationer och bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Jag kan konstatera att engagemanget för folkhälsofrågorna är stort hos alla partier, vilket visar sig i mängden av yrkanden från oppositionen.

Sverige har en mycket god folkhälsa, kanske den bästa i världen.

Folkhälsoinstitutet tillsammans med Socialstyrelsen, Sveriges Kommuner och Landsting samt ett stort antal olika myndigheter och organisationer är grundpelaren i arbetet med att förbättra folkhälsan.

Folkhälsoinstitutet är den samlande punkten med ansvar för nationell uppföljning och utvärdering och som nationellt kunskapscentrum.

Det övergripande målet med folkhälsopolitiken är, som vi har hört tidigare, att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Ansvaret för den egna hälsan är dock alltid individens.

Herr talman! De elva delmål som riksdagen har antagit för att nå detta mål har diskuterats, och olika partier har velat lägga till ytterligare mål eller ändra. Men utskottet har för knappt ett år sedan tagit ställning i frågan om nya eller andra delmål och finner inte skäl att nu göra någon annan bedömning.

De elva delmålen sträcker sig över ett väldigt brett område men kan aldrig vara mer än ett stöd och en hjälp för individen att kunna fatta egna kloka beslut som gagnar den egna hälsan.

Herr talman! Skydd mot smittspridning är ett av delmålen.

Avseende barns hälsa är vaccinationerna i tidig ålder en viktig trygghet för föräldrarna. Innehållet i barnvaccinationsprogrammet står under kontinuerlig prövning. Inför varje förändring måste en mängd överväganden göras.

Socialstyrelsen har fattat beslut om att vaccin mot livmoderhalscancer ska föras in i det allmänna vaccinationsprogrammet den 1 januari 2001 samt att även vaccination mot pneumokocker ska ingå.

Jag måste väl erkänna att jag kan känna en viss oro när det gäller HPV-vaccinet. Oron handlar om att unga flickor inte får förledas att tro att de är skyddade mot mer än de två typer av 13 som kan orsaka cancer. De skyddas inte mot gonorré, och det duger inte att strunta i det screeningtest som man senare i livet blir erbjuden. Detta är nämligen väldigt viktigt, vilket kan konstateras om man tittar på Finland som har den absolut lägsta frekvensen av livmoderhalscancer – utan vaccinationsprogram men med ett nationellt screeningprogram som de var först i världen med att starta.

Detta med ojämlikhet i hälsa, onödigt ohälsa, är något som alliansregeringen har sett. Man har gett Folkhälsoinstitutet i uppdrag att i samråd med Socialstyrelsen och företrädare för de nationella minoriteterna utreda och lämna förslag om hur det hälsofrämjande och förebyggande folkhälsoarbetet rörande de nationella minoriteterna ska kunna bedrivas samt att sprida resultaten från rapporten *Onödigt ohälsa* om de påverk-

bara hinder som finns för att uppnå en god hälsa bland personer med funktionsnedsättning.

En viktig fråga för funktionshindrade är den om miljöer som är tillgängliga för alla och som främjar en god hälsa. Det handlar om miljökvalitetsmålen. Alliansregeringen har tillsatt en utredning som ska analysera hur samordningen med övrigt miljöarbete och kopplingen mellan miljöövervakning och miljöuppföljning kan förbättras.

En annan viktig del när det gäller hälsofrämjande och sjukvård är det arbete som hälso- och sjukvården bedriver. Nätverket för hälsofrämjande sjukhus och vårdorganisationer fick år 2008 en utökad finansiering för att under tre år utveckla sin verksamhet.

Dessa pengar kommer att satsas på resultatmätning, på arbete med indikatorer inom hälso- och sjukvård samt på arbete med patienter angående levnadsvanor. Dessutom fortsätter Socialstyrelsen sitt uppdrag med att ta fram riktlinjer för metoder när det gäller att påverka levnadsvanor. Det gäller då till exempel tobaksbruk, alkoholvanor, matvanor och fysisk aktivitet – alla viktiga delar för en god hälsa. Vårdcentraler och sjukhus arbetar redan i dag mycket aktivt med att få ned både alkohol- och nikotinkonsumtionen och med att förmå människor att äta rätt och att röra på sig mer.

Herr talman! Att arbeta med att öka den fysiska aktiviteten är i högsta grad lönande för sjukvården. Av en dansk folkhälsorapport framgår att fysisk inaktivitet årligen orsakar 2,6 miljoner läkarbesök och 1 200 nya förtidspensioner samt att en fysiskt aktiv kan räkna med att leva fem till sex år längre än en jämnårig som är fysiskt inaktiv.

Vad vi däremot inte lika mycket pratar om är de underviktiga med sjukdomar som anorexi och bulimi. Också dessa är en viktig grupp som inte får förbises. Jag delar oppositionens åsikt att det är viktigt att aktivt arbeta med dessa frågor.

Jag har här berört en del av de motioner som behandlas i betänkandet. Tyvärr räcker tiden inte till att bemöta alla. Men jag kan konstatera att alliansregeringen har finansierat sina åtgärder, och dessa är många. Vi lägger över 500 miljoner kronor på olika folkhälsopolitiska projekt, vilket känns väldigt bra.

I detta anförande instämde Lennart Levi (c).

Anf. 112 PER SVEDBERG (s) replik:

Herr talman! Det är lite intressant att lyssna på Marianne Kierkemann utifrån att hon beskriver det jag beskrev.

Vi vet att detta med att skapa förutsättningar för en god folkhälsa väldigt mycket handlar om att utjämna skillnader. Det finns väl forskningsstudier – nu tittar jag på den som har kunskaper i ämnet – som pekar på att utjämnade skillnader totalt sett ger en höjning av hälsotillståndet.

Varför gör man då tvärtom i regeringens förda politik? Man sänker ju nivåer och liksom trycker fram processen. Fanns det ingen tanke på folkhälsan när man bestämde sig för att ta den vägen?

Anf. 113 MARIANNE KIERKEMANN (m) replik:

Herr talman! Den här regeringens absolut högsta prioritet när den tillträdde var att få människor i arbete. Ofantligt många åtgärder har vidtagits just för att människor ska komma i arbete, vilket – som jag tidigare sagt – har lett till 200 000 fler i arbete. Trots krisen är vi fortfarande inte nere på samma nivå som år 2006 då vi tillträdde.

Man kan fråga sig hur det hade sett ut utan dessa 200 000 fler i arbete. Ja, det hade inneburit en ännu större katastrof än som nu är fallet. Det är ju lite katastrofalt i hela världen – naturligtvis även i Sverige med tanke på det exportberoende land som Sverige är.

Anf. 114 PER SVEDBERG (s) replik:

Herr talman! Det är väl ändå inte beträffande regeringens politik för att skapa jobb belagt att tillskapandet av de 200 000 jobb som du, Marianne Kierkemann, talar om var er förtjänst. Ni kom ju till makten i en väldigt expansiv situation, men det kan vi kanske diskutera en annan gång.

Jag tänker fortsätta att nöta med frågan om du inte tror att utjämnade skillnader främjar folkhälsan. Ett antal studier pekar på det. Varför vidtar man då åtgärder som gör att skillnaderna ökar?

Anf. 115 MARIANNE KIERKEMANN (m) replik:

Herr talman! Det bästa man kan göra för att utjämna skillnader är att se till att folk får arbete eller kan gå från förtidspension exempelvis. Med den gamla regeringens politik hade man 65 procents lön. Så långt ned har vi inte heller nu kommit.

I debatten här ska det inte handla om arbetsmarknadspolitiken. Jag vill ändå säga att skillnaderna kommer man ifrån genom att se till att folk får arbete. Det tycker jag är den absolut viktigaste åtgärden.

Anf. 116 ELINA LINNA (v) replik:

Herr talman! Marianne Kierkemann nämnde de elva folkhälsodelmålen och menade att man är nöjd därmed. Vänsterpartiet har i ett förslag – inte behandlat i det här betänkandet utan tidigare – talat om frihet från könsrelaterat våld som ett nytt folkhälsomål.

I dag kom Socialstyrelsens nationella folkhälsorapport. I sitt pressmeddelande skriver Socialstyrelsen:

”Våld är ett stort folkhälsoproblem och för första gången ägnas i folkhälsorapporten ett eget kapitel åt våld. – – – Mellan 12 000 och 14 000 kvinnor besöker varje år öppenvården till följd av våld från en partner.

Ensamstående kvinnor är en våldsutsatt grupp och 15 procent av alla ensamstående kvinnor med små barn har utsatts för våld i hemmet. Ensamstående kvinnor med barn har också mer besvär av värk, oftare ett nedsatt psykiskt välbefinnande, röker mer och är oftare överviktiga.”

Den sista meningen har egentligen inte med det nya delmål att göra som Vänsterpartiet vill ha, nämligen det om frihet från könsrelaterat våld.

Efter det att Marianne Kierkemann nu har hört vad Socialstyrelsens nationella folkhälsorapport visar på, kan Marianne Kierkemann tänka sig att det vore bra att fundera på om man inte skulle ha ett tolfte mål bland folkhälsomålen?

Anf. 117 MARIANNE KIERKEMANN (m) replik:

Herr talman! Jag förstår att det finns en stor önskan om att få till någonting för att man ska få ned talen. Jag delar verkligen Elina Linnas uppfattning i den här frågan.

Jag tycker i grund och botten att även elva folkhälsodelmål egentligen är i mesta laget. När man ska hålla mål och riktlinjer i huvudet för att man ska kunna följa dem får det inte vara för många.

Även till folkhälsopropositionen fanns det ett antal förslag på nya delmål eller förändrade delmål som också var väldigt viktiga områden. Men man kan inte ha folkhälsomål på allting.

Trots det skulle jag gärna fundera på det. Men jag tror kanske inte att just ett nytt delmål i folkhälsan är det som skulle hjälpa situationen här.

Anf. 118 ELINA LINNA (v) replik:

Herr talman! Jag kan inte tänka mig att antalet skulle vara begränsat och att det skulle vara något slags tak just för elva för att kunna hålla folkhälsomålen i huvudet. Vi har verkligen personer som har till yrket att jobba med folkhälsofrågorna. Ofta är det så att de jobbar med en folkhälsofråga för sig.

När det gäller mäns våld mot kvinnor har vi inte lyckats stoppa det. Det är så pass många personer som blir utsatta för det att det är en folkhälsofråga. Det är bara 13 år sedan Folkhälsokommittén påbörjade sitt arbete. Inte ens då hade vi en riktig uppfattning om vidden av problemet.

Jag skickar med till den borgerliga regeringen tanken att fundera över om man inte skulle lyfta upp könsrelaterat våld bland folkhälsomålen så att det får en större pondus i olika sammanhang.

Anf. 119 MARIANNE KIERKEMANN (m) replik:

Herr talman! Jag vill återigen säga att det är en fruktansvärd situation för väldigt många kvinnor som är helt försvarslösa och med barn som får åse detta år ut och år in.

Elina Linna lyfter fram en väldigt väsentlig fråga här. Det är att man arbetar med en folkhälsofråga för sig. Det ser jag som ett problem. Det är för mycket stuprör och för lite hängrännor.

Man skulle behöva ha med sig flera av folkhälsomålen i samma hängränna. I stället arbetar man i stuprör. Det är att den ena handen ibland inte vet vad den andra gör.

Trots att jag säger att jag inte vill se ett folkhälsomål till har jag en önskan om att vi på något vis ska hitta något sätt att få ned de tal som handlar om våldsutsatta kvinnor.

Anf. 120 LENNART LEVI (c):

Herr talman! Det är alldeles riktigt att just i dag kom Socialstyrelsens nationella folkhälsorapport 2009. En av de tidigare talarna har citerat ur den. Det som speciellt framhålls är barns och ungdomars psykiska

ohälsa. Det är ett jätteproblem. Det som därutöver också framhålls, som flera talare pekat på, är de stora sociala skillnaderna i denna ohälsa och dödlighet.

Låt mig dröja lite vid dessa båda. Det finns mycket mer att säga. Det är en stor rapport. Det är mycket som är viktigt i den. Antalet självmordsförsök bland unga kvinnor har till exempel ökat dramatiskt. Det handlar också till exempel om våld, hot och trakasserier, och att ensamstående kvinnor är speciellt utsatta. Nästan hälften av alla vuxna är överviktiga, och till dessa hör jag själv.

Det finns mycket att säga om väldigt mycket. Låt mig ändå med detta sagt speciellt fokusera på ett par problem. Det första är barns och ungdomars psykiska ohälsa. Det är riktigt att vi har elva folkhälsomål. Mitt parti, Centerpartiet, framförde ett tolfte.

Jag kan inte väga det ena mot det andra. Det är många som är viktiga. Det vi tyckte var speciellt viktigt var den psykiska folkhälsan. Vi har hittills inte fått gehör för det. Vi kommer att fortsätta att försöka att påverka opinionen.

Men vi har gjort mer än så. Det handlar om detta med ohälsans ojämna fördelning och de stora sociala skillnaderna. Där har Centerpartiet inbjudit ordföranden i Världshälsoorganisationens globala kommission för de här frågorna, Michael Marmot. Den 12 november var han i riksdagen och talade inför en fullsatt förstakammarsal med flera hundra människor närvarande om precis detta.

Veckan efter skrev ordföranden i socialutskottet och jag ett brev till folkhälsoministern och föreslog att Sverige skulle haka på de aktiviteter Världshälsoorganisationen uppenbarligen redan hade. Sedan dess har det i varje fall kommit signaler om att ett uppdrag från folkhälsoministern till Folkhälsoinstitutet på just det området är på gång.

Vi har inte nöjt oss med det. Vi har också observerat att det i Storbritannien finns ett av regeringen stött mycket stort forskningsprogram som heter Mental Capital and Wellbeing, det vill säga psykiskt kapital och välbefinnande.

Tankekärnan i detta är ungefär att vi föds med genetiska uppsättningar och får uppfostran från våra föräldrar, skola och så vidare. Med hjälp av dessa olika biologiska, sociala och ekonomiska faktorer fyller vi på vårt mentala kapital.

Samtidigt råkar vi ut för det som Shakespeare kallade ”the slings and arrows of outrageous fortune”, ett bittert ödes styng och pilar, som tär på detta kapital. Idén är att så lite som möjligt ska förstöras.

Idén är därutöver att det kapital som människor ändå har, sina utförs-gåvor, ska komma till självförverkligande. Alla människor, oavsett var de är på den sociala rangskalan, ska få förverkliga sig själva.

Den brittiska regeringen har låtit 400 forskare arbeta i flera år med detta. Det har kommit 85 delrapporter och en stor slutrapport. Mitt parti har kontaktat britterna och bett dem komma hit.

De har träffat ledningen för både Socialdepartementet och Arbetsmarknadsdepartementet. Det jag hoppas är att ur detta ska komma ett fortsatt samarbete just för att människor ska få det bättre och just för att den psykiska och övriga folkhälsan ska få utvecklas i positiv riktning.

Fortfarande i Storbritannien kom för ganska många år sedan ett intressant initiativ. Det var Tony Blairs regering som lade fram en så kallad

grönbok, ungefär motsvarande statens offentliga utredningar, om faktorer som påverkar hälsan.

Det intressanta är struktureringen av folkhälsopåverkande faktorer. I stället för att ha ett stort antal delfaktorer har man försökt gruppera dem i fem stora grupper. Den ena gruppen är de givna – det som på engelska kallas fixed factors. Det är arvet, könet och åldrandet. Åt det kan vi ingenting göra. Ingen regering, varken oppositionens eller vår egen, kan påverka sådana faktorer annat än helt marginellt.

Men de fyra övriga faktorerna går att påverka och är inte ens särskilt svåra att påverka. Det är de sociala och ekonomiska faktorerna, där fattigdom är ett stort problem, speciellt i andra länder men också i vårt land. Anställning, det jobb man har, och dess kvalitet är också en mycket viktig faktor. Den sociala utestängningen genom exempelvis arbetslöshet är en tredje faktor.

Det tredje området är miljön – luften vi andas, vattnet vi dricker, vårt boende och vår sociala miljö. Det går att påverka och ska påverkas på ett sådant sätt att klyftorna mellan människor minskar. De går aldrig att få ned till noll. Mig veterligt har ingen regering i något land ens kommit i närheten av ett sådant utopiskt mål. Men det betyder inte att man inte ska försöka.

Det fjärde området är livsstil och beteenden. De har i folkhälsopolitiken ofta tagits som separata, självständiga mål. Det gäller till exempel kosten vi äter. Men det spelar roll hur vi har det socialt för vilken kost vi väljer – om vi äter feta hamburgare eller nyttiga råa morötter. Om vi motionerar eller inte har också ett starkt samband med vår totala sociala situation. Om man vacklar hem utmattad efter en lång arbetsdag är det inte så gott att gå till ett gym.

Tobaken spelar roll. Alkohol spelar roll. Rader av faktorer som är politiskt påverkbara spelar roll. Men de hänger inte fritt i luften. De är i sin tur påverkbara av de sociala och ekonomiska förhållandena. Det är ett samlat grepp som det hela går ut på.

För länge sedan var jag inbjuden av socialdemokratiska ungdomsförbundet att tala på Bommersvik för arbetslösa. Det var under den förra lågkonjunkturen. Jag sade ungefär det som jag har sagt här. Då viftade en flicka med handen och sade: Jag har ett förslag! Jaha, sade jag, vadå? Jo, sade hon, vi arbetslösa ska tillverka T-shirtar och sälja dem. På det sättet ska vi bli oberoende av understöd. Jaha, sade jag, vad ska det stå på de T-shirtarna då? Jo, sade hon, det ska stå: Sluta dutta, börja klutta! Jag sade: Dutta vet jag vad det är, men vad i all världen betyder klutta? Jo, sade hon, det går tio duttar på en klutt.

Denna 22-åriga tjej hade fattat vad bra många av våra ärade ledamöter i denna kammare fortfarande har svårt att fatta, alltså den oerhörda betydelsen av samlade grepp.

Slutligen handlar det om tillgången till samhällsservice. Jag ska bara nämna ett enda exempel: utbildning. Vad har utbildning med hälsa att göra? Om en person i årskurs 9 avbryter sin utbildning i förtid eller går ut utan fullständiga betyg eller med alltför många underbetyg får han eller hon aldrig något jobb. No matter what – det spelar ingen roll vad man gör i övrigt. Det blir nästan en självuppfyllande profetia att inget jobb går att få.

Herr talman! Det saken gäller är att inte ta varje liten bit för sig utan att få grepp om helheten. Med det sagt yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionen.

(Applåder)

Prot. 2008/09:91

25 mars

Folkhälsopolitik

Anf. 121 ELINA LINNA (v) replik:

Herr talman! Jag hade tyvärr ingen möjlighet att lyssna på Michael Marmot i november. Det beklagar jag verkligen, för jag förstår att det var en lärorik och intressant föreläsning.

Jag lyssnade med intresse och nöje på Lennart Levis anförande. Jag utgår från påståendet att fattigdom är ett stort problem och att det finns också i vårt land. Det är sant. Det som bekymrar mig och Vänsterpartiet speciellt mycket är att antalet fattiga barn ökar. Antalet personer som är beroende av försörjningsstöd ökar. Kommunerna har ont om pengar, så det blir svårare och svårare att få stöd för olika insatser.

Samtidigt vet vi till exempel att ett samhälle med någorlunda jämlika ekonomiska förutsättningar gagnar och garanterar bra folkhälsa. Jag är orolig för att den utveckling som vi nu bevittnar i vårt samhälle leder till att vi får försämrade folkhälsa.

Har Lennart Levi några kommentarer till min oro?

I detta anförande instämde Lars U Granberg och Per Svedberg (båda s).

Anf. 122 LENNART LEVI (c) replik:

Herr talman! Det ligger något i vad du säger, Elina Linna. Det är självklart att ökade klyftor inte är till fördel för folkhälsan. Men det är ju inte klyftor som någon vill ha eller planerar. Det är klyftor som sammanhänger med en global jobbkris och finansiell kris.

Vi kan naturligtvis trycka pengar. Det gjordes på 20- och 30-talen med förskräckande resultat. Man kom med en hel skottkärra sedlar för att köpa en limpa bröd. De som råkar värst ut då är inte de rika direktörerna, utan de som vi alla mest ömmar för, nämligen de fattiga och de sårbara.

Jag instämmer alltså i vad Marianne Kierkemann sade. Det bästa sättet att främja så små klyftor som möjligt är arbetslinjen. Alla som kan och vill jobba ska få jobba även om de är skadeskjutna, även om de har nedsatt arbetsförmåga och även om de, som jag, är långt över pensionsåldern. Kan man och vill man så ska man få.

Det har vi återigen tagit ett initiativ till. Inom ett förhoppningsvis ganska litet antal månader bjuder vi in till ett seminarium här i Riksdagshuset under rubriken Ungdomsarbetslöshet – öde eller utmaning? Som du säkert förstår ser vi det som en utmaning. Vi tror att det går att få långt fler i arbete än det antal som i dag har arbete. Vi hoppas på ett gemensamt initiativ och gemensamma ansträngningar från hela riksdagen för detta mål.

Anf. 123 ELINA LINNA (v) replik:

Herr talman! Det är bra med seminarier och det är bra med hopp. Men det räcker inte. Konjunkturinstitutet räknar med 10 procent arbetslösa nästa år. Det finns ungdomar som inte ens har kommit in i arbete över huvud taget. Ska vi behöver uppleva konsekvenser av 90-talets

misstag igen om vi låter vissa människor hamna utanför samhället helt och hållet?

Jag menar att regeringens beslut inte är genomtänkta. Man har inte gjort konsekvensanalyser utifrån folkhälsooperspektivet. Ta till exempel det här med vårdval i primärvården! Det finns ingen evidens för att det skulle gagna människors hälsa att man har massor med vårdcentraler att välja mellan. Tvärtom är det då de erfarenheter från andra länder med marknadsstyrd sjukvård som vi nu är på väg mot. Där är folkhälsan sämre än med det system som vi har haft hittills.

I detta anförande instämde Lars U Granberg (s).

Anf. 124 LENNART LEVI (c) replik:

Herr talman! Det finns en statistisk regel som säger: Correlation is not causation. Att något är korrelerat med något annat betyder inte att det orsakat något. Det är mycket lätt att finna massor med korrelationer mellan många samhällsfenomen och ohälsa. Alla dessa samband är inte av orsaksnatur.

Man måste fokusera på huvudfrågan, och huvudfrågan är att alla som kan och vill jobba verkligen ska få jobba. Det gäller alldeles speciellt de unga. Om det sedan är fritt vårdval eller inte fritt vårdval ser jag som en inte oviktig men sekundär fråga. Det är den fulla sysselsättningen och den goda sysselsättningen – det ska inte vara jobb som slår ut människor – som är i fokus för regeringens politik.

Anf. 125 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (fp):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslagen i det här betänkandet och avslag på motionerna.

I mars 2008 presenterade regeringen propositionen *En förnyad folkhälsopolitik*. Vi har alla pratat om hur viktigt folkhälsoarbetet är. Det är också viktigt att man får ett starkt genomslag i kommuner och landsting, för utan kommuner, landsting och regioner skulle inte folkhälsoarbetet utvecklas som vi önskar.

I den propositionen pekade regeringen ut några prioriterade områden. Det var föräldrastöd, självmordsförebyggande arbete, kost och fysisk aktivitet och minskad användning av tobak. Under åren 2008–2010 satsar regeringen 115 miljoner kronor om året på de här områdena.

Herr talman! Det här är ett motionsbetänkande, och jag har valt att titta på några områden och kommentera dem. Det är de områden som jag tycker är i högsta grad aktuella och viktiga.

Vi vet att det finns stora skillnader inom vården i dag. Det gäller både bemötande och behandling av personer från olika grupper. Vi har inte lyckats uppnå en jämlik hälsa. Jag tänker faktiskt på de nationella minoriteterna. Kunskapen om deras hälsotillstånd är bristfällig.

Herr talman! Jag vill ge ett exempel från mitt hemlän. Lars Jacobsson, professor i psykiatri i Umeå, har sedan en tid tillbaka forskat på renskötande samers psykosociala hälsa. Han har tillsammans med sina medarbetare funnit att betydligt fler renskötande samer begår självmord jämfört med andra män i glesbygd. Det finns inte sedan tidigare någon forskning eller några utredningar på det här området. Det är en stor brist. Därför är det glädjande att regeringen har tagit sitt ansvar genom att ge

Folkhälsoinstitutet i uppdrag att tillsammans med Socialstyrelsen genomföra en kartläggning av hälsosituationen för de nationella minoriteterna. Då ska man också ge förslag på hur det hälsofrämjande folkhälsoarbetet ska utvecklas och bedrivas.

Herr talman! I folkhälsoområdet ingår också sexualitet och samlevnad. Det är min och många uppfattning att man måste ta ett helhetsgrepp när det gäller sexualitet och samlevnad. De sexuellt överförbara sjukdomarna ökar, och det gäller framför allt klamydia. Man kan undra varför de här infektionerna ökar. Vi har ju en mångårig tradition av information till våra ungdomar. Men vi vet att information i traditionell mening inte alltid får det genomslag som man har tänkt sig.

Man har funnit att det bland annat är de förändrade sexualvanorna, den senare familjebildningen, minskad kunskap om sexuellt överförbara sjukdomar, en alltför låg kondomanvändning, en försämrad smittspårning på grund av tidsbrist samt ökade alkohol- och drogvänor som har gjort att det ser ut som det gör med den ökade infektionsrisken.

Klamydia har en mycket hög smittorisk. Den är ända upp till 70 procent. Man löper fem gånger så hög risk att smittas av hiv om man samtidigt bär på en ej behandlad klamydiainfektion.

Herr talman! Som vi alla förstår är detta ett mycket viktigt område för att förebygga oönskade graviditeter och också för att förebygga sexuellt överförbara infektioner. Här har regeringen vidtagit en hel del åtgärder genom att bland annat ge Socialstyrelsen en del kartläggningsuppdrag. Vi har också fått en ungdomsmottagning på nätet som invigdes i november 2008. Den sajten har haft över 200 000 besök sedan den öppnade. Jag rekommenderar utskottets ledamöter att gå in på den sidan, umo.se, och titta. Det är en mycket intressant och spännande sida. Dessutom har regeringen tillsatt en arbetsgrupp för att arbeta med det här området. Det arbetet ska redovisas i april 2009. Regeringen satsar 145 miljoner kronor 2009 och 2010 på detta hälsoområde.

Herr talman! I vårt land börjar 30 000 ungdomar att röka eller snusa varje år. Rökningen dödar ca 7 000 personer varje år i Sverige. Rökare förlorar i snitt åtta till tio år av sitt liv och har en förhöjd risk att få ett fyrtiotal allvarliga sjukdomar. 5 procent av våra barn utsätts för passiv rökning och löper därmed stor risk att få infektioner, allergier, astma och till och med cancersjukdomar. Samhällskostnaden för sjukvård och produktionsbortfall beräknas uppgå till 26 miljarder per år i Sverige. Sjukskrivningar beroende på tobaksrelaterade sjukdomar kostar 18 miljarder kronor. Detta är några aktuella siffror kring tobaksbruk och dess skadeverkningar.

Regeringen har ett tydligt mål och en hög ambition när det gäller tobakspreventionen. Det är en prioriterad fråga för vår regering. Folkhälsoinstitutet har nyligen visat att antalet dagliga rökare minskat med 200 000 personer på fem år. Regeringens mål att halvera andelen rökare till 2014 i de grupper som röker mest är alltså på väg att uppfyllas. Folkhälsoinstitutet har ett uppdrag från regeringen att utarbeta den nationella strategin. Dessutom har en tobaksutredning nyligen överlämnats, och den ska gå ut på remiss. I den utredningen föreslår man bland annat olika åtgärder för att få en bättre tillsyn och för att skärpa kraven på näringsidkarna.

Herr talman! Låt mig till sist säga några ord om alkoholen. Vi kan konstatera att regeringen verkligen har tagit det alkohol- och drogföre-

byggande arbetet på allvar. Det finns en samordningsfunktion i Regeringskansliet som också omfattar tobak. Dessutom har man inrättat ett rådgivande organ som förkortas ANT-rådet. Det gäller alkohol, narkotika och tobak. Regeringen kommer också att varje år ta fram ett åtgärdsprogram som ska ange politikens inriktning. Under det svenska ordförandeskapet prioriterar regeringen bland annat frågan om förebyggande av skador på grund av alkoholkonsumtion. Socialstyrelsen har fått i uppdrag att genomföra förebyggande insatser mot alkohol- och narkotikamissbruket. Dessutom har regeringen beslutat att ge 15 miljoner kronor per år till forskning om alkohol, narkotika och tobak fram till år 2012. Narkotikautredningen har dessutom lämnat sitt betänkande. Det är just nu ute på remiss.

Herr talman! Vi kan kort konstatera att vi har en regering som satsar på alkohol-, narkotika- och tobaksfrågorna. Regeringen satsar 260 miljoner det här året för att driva en kraftfull alkohol- och narkotikapolitik. Regeringen bedriver över huvud taget en mycket aktiv folkhälsopolitik. Det pågår mycket spännande arbete. Det är också den främsta anledningen till att motioner avstyrks i det här betänkandet.

Anf. 126 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslagen i betänkandet och avslag på motionerna.

En god folkhälsa är en nödvändig förutsättning för social och ekonomisk utveckling. Som Lennart Levi mycket förtjänstfullt sade tidigare gäller det att se helheten. I dag har vi en regering som vågar se helheten och inte har det här stuprörstänkandet. Det har framkommit tidigare i debatten.

Allmänt sett kan man säga att hälsoutvecklingen i Sverige har varit positiv. Det har i sig bidragit till välfärd och tillväxt. Men det finns orosmoln. Det visar Socialstyrelsens nationella folkhälsorapport som presenterades i dag. Barns och ungdomars psykiska ohälsa oroar. "Våld och trakasserier drabbar många och fortfarande finns stora sociala skillnader när det gäller hälsa och dödlighet, bland annat utifrån utbildningsbakgrund." Så står det i rapporten.

Likaså står det att den psykiska ohälsan ökar bland ungdomar och att den är vanligare bland kvinnor än män. Andelen självmordsförsök bland unga kvinnor ökar, och det har den gjort ända sedan 2001–2002. Allt fler unga vårdas dessutom på sjukhus för depression och ångest.

I folkhälsopropositionen som beslutades om här i kammaren för ett år sedan föreslogs en nollvision vad gäller antalet självmord. Självmord kan och ska förebyggas.

Vi har i dag också en regering som prioriterar ungas hälsa och barns uppväxtvillkor. Enligt Socialstyrelsen lider ca 100 000 tonårsflickor i Sverige i dag av ätstörningar, och debutåldern sjunker. 9–10-åringar kommer i dag till ätstörningskliniker med fullt utvecklad anorexi.

Regeringen kommer att genomföra en nationell undersökning av den psykiska hälsan i ungdomsgruppen. Det är viktigt att den undersökningen bryts ned på kommunal nivå och kan användas lokalt. På så sätt kan man angripa problemet och följa den psykiska hälsan i varje kommun.

Det sker mycket nu. Vi har ett förändringsarbete för barn och ungdomar med psykisk ohälsa och psykisk sjukdom. Det är ett förslag som regeringen lade fram i februari, och målet med det förändringsarbetet är att ta fram ett antal praktiskt fungerande modeller för arbets- och samverkansmetoder som tillgodoser tillgänglighet till rätt vårdnivå och insatser för barn och ungdomar.

Regeringen har också tagit beslut om en förstärkt vårdgaranti inom barn- och ungdomspsykiatri. Det gjordes i februari.

Det gäller, fru talman, att våga vara en röst för de allra sköraste i samhället. De som är allra skörast är människor med psykiska funktionsnedsättningar. Regeringen har fattat tre beslut som berör detta, och det gjorde man nu i mars.

Ett beslut handlar om att kommuner ska erbjuda sysselsättning till personer med psykisk funktionsnedsättning som på grund av sin funktionsnedsättning inte kan ta ett arbete. Det är att vara en röst för de allra sköraste.

Det andra beslutet rör utbildningen för personal inom kommuner och landsting och lokalkontor inom Arbetsförmedlingen om rehabilitering för personer med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning. Det är att våga ta ansvar för dem som är de allra sköraste.

Det tredje beslutet handlar om kartläggning av i vilken utsträckning denna grupp får del av arbetsmarknadsinsatser i förhållande till andra grupper.

Fru talman! I början av 90-talet hade vi den förra arbetslöshetstiden. Jag vet inte hur många av er som lyssnar eller av er som sitter här i dag som då var arbetslösa, men jag var en av dem. Jag vet hur det känns. Jag behöver inte prata om dem, för jag kan fortfarande själv ha känslan av hur det var att vara arbetslös, även om jag arbetade vissa timmar.

Därför känner jag nu en oro inför de ekonomiska orostiderna. Jag vet vad det betyder att ha ett arbete. Jag tycker också att det har kommit fram väldigt starkt i debatten här att det är en del i en god folkhälsa att man har arbete.

Det fanns ett projekt i Skaraborg i början av 90-talet som hette Det finns bruk för alla. Det är det samhället och med de värdena och värderingarna som vi kristdemokrater är med och bygger, ett samhälle där det finns bruk för alla och där det kan vara ett samhällskitt att man vågar ta in människor med olika funktionsnedsättningar och människor i olika ideella organisationer.

(Applåder)

Anf. 127 PER SVEDBERG (s) replik:

Fru talman! Det är ett intressant inlägg, Rosita! Jag håller med dig jättemycket i det du har sagt.

Du tangerade bekymren under 90-talet, och jag kan villigt erkänna att jag också var en av dem som hamnade vid sidan om. Jag kan konstatera – utifrån det anförande som jag tidigare höll – att de insatser som sattes i sjön 1995, då vi hade en rätt hög arbetslöshet, faktiskt gjorde att människor mådde bättre. Plötsligt hade man en roll och någonting att göra i stället för att passivt vara hemma. Det leder per automatik till bättre folkhälsa.

Då tänker jag så här när vi nu står och diskuterar: Den senaste siffran för ungdomsarbetslösheten är 25 procent och den spådda öppna arbetslösheten ligger på 10 procent – varför kommer då inte åtgärder på den fronten som faktiskt leder till att vi höjer folkhälsan för Sveriges totala befolkning? Det kommer ju ingenting.

Nu pratar vi väldigt vackert om folkhälsopropositionen. Men det andra då som per automatik leder till att de här effekterna som du beskriver också får en förändrad status?

Anf. 128 ROSITA RUNEGRUND (kd) replik:

Fru talman! Det är just det här med det andra. Jag tror på att se helheten. Åtgärder som inte är väl genomtänkta och som bara går ut på att man ska ha någonting att göra när Arbetsförmedlingen lämnar vidare innebär inte en ökad folkhälsa i sig. Väldigt många personer var med i åtgärdsprogram och mådde fortfarande väldigt dåligt. Men vår vision är ett samhälle där det finns bruk för alla.

Regeringen har, i alla fall när det gäller ungdomar, gjort det lättare att få jobb genom sänkt arbetsgivaravgift, genom jobbgarantin och genom lärlingsutbildning. Det som ligger på regeringen för att kunna möta detta tycker jag att regeringen har gjort.

Allt det andra ligger på oss. Hur många egenföretagare är beredda att ta in en ung person? Här gäller det att vi får hela samhället att ställa upp och att vi går åt samma håll. Det är det som jag menar med en helhetssyn på folkhälsan.

Anf. 129 PER SVEDBERG (s) replik:

Fru talman! I valrörelsen var alliansen väldigt på och drivande. Med jobblinjen skulle alla problem lösas. Nu står vi här och har en situation där man säger att man har skapat åtgärder. Men siffrorna talar ju för sig själva. Det händer massor med saker.

Jag ska inte upprepa mig, men jag tänker så här: Om man då var så ivrig, varför satte man inte in ytterligare åtgärder? Varför anstränger man sig inte mer för att dessa ungdomar som enligt alliansens vokabulär hamnar i ett utanförskap ska få en möjlighet? Då kanske de slipper hamna i destruktiva beteenden som till exempel unga tjejer som skär sig har gjort. Den psykiska ohälsan breder ut sig bland ungdomar. Hjälp ungdomarna i stället!

Anf. 130 ROSITA RUNEGRUND (kd) replik:

Fru talman! Det är precis det jag säger. Regeringen skapar förutsättningar. Regeringen skapar inte arbete på det sättet, den skapar förutsättningar för arbete. Och att ha ett arbete leder till ökad hälsa.

Om tillgång till arbete i sig skulle lösa unga kvinnors problem och psykiska ohälsa skulle vi inte ha haft en ökad ohälsa bland unga kvinnor. Det finns andra saker som gör detta. Det är det jag menar: Den här regeringen vågar ta sig an den problematiken på ett helt annat sätt.

Anf. 131 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Det här är ett betänkande om folkhälsopolitik, och jag vill avsluta med några minuter för att komplettera allt det kloka som har sagts under debattens gång med några synpunkter som jag tycker ändå inte har kommit fram riktigt, nämligen vikten av motion, friluftsliv och idrott och dess betydelse för folkhälsan.

Det är ingen tvekan om att fysisk inaktivitet vid sidan av rökning är den stora boven när det gäller ohälsan i vårt land i dag. Vi vet att den uppväxande generationen i ökad utsträckning ägnar sig åt tv-spel och dataspel, sitter stilla alldeles för mycket och rör sig alldeles för lite. Ända ned till tolv års ålder går i dag barn på sjukgymnastik eftersom de har fått belastningsbesvär. Musklerna är svaga, knäna värker och 17-åringar har diskbräck. Denna ohälsa kostar samhället flera hundra miljoner årligen. På många skolor har antalet idrottstimmar minskat under den senaste tioårsperioden, och det bidrar också till den här utvecklingen.

Jag och Centerpartiet har under många år påtalat vikten av idrott och hälsa i skolan. Bakgrunden är just detta att idrottslärare, forskare och läkare rapporterat samma sak: att elevernas fysiska status blir allt sämre. Och vi vet att en förebyggande hälsovård i form av goda kostvanor och regelbunden fysisk aktivitet också är av stor betydelse för att nå ett bra resultat i skolan.

Ökad kunskap om motion och kostvanor är till stor nytta för att öka välmåendet och för att slippa sjukdomar som är relaterade just till bristande motion. Dessutom vet vi att en bra kondition underlättar för eleverna att tillgodogöra sig annan undervisning i skolan.

Mycket av motionerandet kan göras där det finns grönområden. Därför är grönområdena ohyggligt viktiga, inte minst i de stora tätorterna. Det måste vi tänka på när vi planerar bostadsområden, så vi inte bara lägger ut asfalt. Grönområden har ett jättestort värde även för avkoppling, vilket också är positivt för människors välbefinnande, och det påverkar folkhälsan positivt.

Jag har noterat att Svenskt Friluftsliv just nu bedriver en kampanj som är värd att bejaka och uppmuntra. Det ligger väldigt mycket i den offensiv som de just nu driver för en nationell strategi för att alla barn och ungdomar ska få tillgång till friluftsliv och fysisk aktivitet i större utsträckning. Det är dags att tydliggöra och tydligare värdesätta friluftslivets betydelse för samhället.

I propositionen för förnyad folkhälsopolitik som riksdagen beslutade om i våras fanns väldigt många bra inslag, men är det inte dags att också ta vara på den väldiga potential för folkhälsan som ligger i ett mer aktivt friluftsliv? Alla barn och alla ungdomar i Sverige borde enligt min mening försäkras tillgång till friluftsliv precis på samma sätt som samhället lägger riktlinjer för vård, omsorg och skola.

Alla förstår säkert också att ansvaret för en friluftskultur i samhället inte bara kan läggas på varje enskild familj. Det behövs en motor och en samlande kraft för den fysiska aktiviteten för att man ska nå alla barn. I dag förlitar sig samhället främst på de ideella krafterna, som gör storstilade insatser, men det räcker inte. Betydelsen av friluftsliv, idrott och motion måste stötts av hela samhället.

Med detta, fru talman, yrkar också jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på alla reservationer.

I detta anförande instämde Lennart Levi (c).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)

20 § IT-politiska frågor

Föredrogs
trafikutskottets betänkande 2008/09:TU11
IT-politiska frågor.

Anf. 132 LARS-AXEL NORDELL (kd):

Fru talman! Förkortningen IT brukar stå för informationsteknik eller informationsteknologi. I vårt postindustriella samhälle, informationssamhället, är tillgången till en väl utbyggd, snabb och robust IT-infrastruktur en avgörande utvecklingsfråga.

I dag tar vi ofta Internet för självklart, men många av de yngre har inte varit med om något annat än att ha tillgång till en kraftfull dator och snabbt bredband. Men faktum är att Internets historia inte är särskilt lång. Vi känner till att det var USA:s försvar som utvecklade idén och att fyra universitet i USA 1969 kopplade samman sina datorer i ett första Internet.

Men det var först när webbläsaren och därefter hyperlänken etablerades så sent som 1990 som Internet blev användarvänligt och på allvar började växa. Det tog tio år att nå 300 miljoner Internetanvändare. Sedan dess har det skett något av en explosion när det gäller användare, och i dag beräknas att det finns någonstans mellan en miljard och en och en halv miljard Internetanvändare i världen.

I trafikutskottets betänkande TU11 med rubriken *IT-politiska frågor* behandlas frågor om IT och elektronisk kommunikation med utgångspunkt från 25 motioner och 28 motionsyrkanden från allmänna motions tiden 2008. Utskottet gör sina överväganden i sju olika avsnitt som handlar om tillgången till elektroniska kommunikationer, robustgörande arbete för att minska sårbarheten i nätet för elektronisk kommunikation, säkerställande av konkurrensen på bredbandsmarknaden, information om aktuella bredbandshastigheter, hantering av så kallad ofrivillig roaming samt IT och miljö. Det är gränsöverskridande frågor som berör samtliga politikområden. Till sist behandlas fri programvara, mjukvara som utan restriktioner kan användas, studeras och modifieras.

Med dessa sju överväganden lämnar utskottet det här betänkandet.
Fru talman! Jag vill överlämna trafikutskottets betänkande TU11 till kammaren för debatt och beslut.

Prot. 2008/09:91
25 mars

IT-politiska frågor

Anf. 133 DÉSIREE LILJEVALL (s):

Fru talman! Det är nu tredje året i rad som jag står här i talarstolen och debatterar IT-politik för den socialdemokratiska trafikutskottsgruppens räkning.

Jag kommer att tala om alla de svenskar som fortfarande befinner sig utanför IT-världen. Och i samma andetag kommer jag att prata om hur otroligt viktigt det är att alla svenskar får snabb tillgång till bredband hemma och på jobbet.

Det intressanta är att det här har jag sagt förut. Mitt tal i dag kommer i många stycken att spegla de anföranden jag har hållit de andra två gångerna. Varför det, kan man undra? Det verkar ju tjatigt.

Men det finns en enkel förklaring. Sedan valet 2006 har inte mycket hänt i den svenska IT-politiken som gagnar det svenska folket. Man skulle ju tro att den moderatstyrda regeringen har jobbat stenhårt under sina två och ett halvt år vid makten för att hålla Sveriges fana högt i IT-världen. Men ack nej, så är inte fallet. Sverige halkar efter.

Fru talman! Innan jag gick hit skickade jag iväg ett snabbt meddelande till både Facebook och Twitter och skrev att det var dags för mig att debattera IT-politik i riksdagens kammare. Och här står jag. Det vet alla som sitter i kammaren. Det vet också de som följer debatten via riksdagens webb, och det vet mina Facebookvänner och de som följer mig på Twitter.

Fru talman! Det kanske är därför det väller in så mycket folk på läktaren för att lyssna till denna spännande debatt. Jag kan i alla fall konstatera att Facebook och Twitter är två mycket intressanta fenomen.

På kort tid har de växt explosionsartat och tillhör i dag raden av måsten för den som vill vara om sig och kring sig i cyberspace. Anledningen till det stora intresset för dessa Internetbaserade nätverk stavas president Barack Obama. Han använde Internet flitigt under presidentvalet och banade väg för andra, bland annat svenska politiker.

Redan nu kvittrar över 50 riksdagsledamöter dagligen. Flera svenska EU-parlamentskandidater kör sina personalvalskampanjer på Internet. Och hur många de Facebooknätverkande politikerna är vågar jag inte ens sia om. Med största sannolikhet kommer den här utvecklingen att accelerera under våren, över EU-valet och kyrkovalet, och sedan fortsätta i ett rasande tempo inför nästa års val.

Fru talman! Enligt World Internet Institute befinner sig nästan en tredjedel av svenskarna utanför Internetvärlden, med andra ord två miljoner svenskar. Den siffran presenterade institutet vid Internetdagarna sent i höstas. Samma siffra presenterades året innan. Det betyder att fortfarande står massor av svenskar kvar och har inte börjat ta sina första steg på den digitala trappan. De befinner sig i en digital klyfta.

Det oroar mig. Hur ska man få alla dessa människor att träda in i cybervärlden? Hur ska de få möjlighet att bygga sina sociala nätverk på Facebook? Hur ska de kunna anmäla vård av sjukt barn på Försäkringskassans hemsida? Hur ska de kunna göra sin förenklade skattedeklaration på Internet?

Jag skulle vilja säga att det handlar om två saker.

För det första gäller det att ringa in vilka som hamnar utanför. Vi vet att det är en klassfråga. Alla har inte råd med dator och Internetuppkoppling. Det är också en utbildningsfråga. Alla vet inte hur man gör, och till den gruppen hör bland annat nya svenskar.

Sedan har vi de äldre. Min mamma tillhör de pensionärer som använder sig av datorn. Hon gör det dock i mycket begränsad omfattning. Hon surfar lite försiktigt, spelar spindelharpan och skickar mejl till sin bror, som bor i Australien, och till sitt barnbarn, min tolvåriga dotter Mi, som bor trettio mil från henne. De kontakterna är väldigt viktiga för min mamma, men ofta haltar de. Min dotter svarar inte tillräckligt snabbt på mejlen tycker hennes mormor och ringer ofta och frågar varför. Min oförstående dotter går då snällt ut på sitt Yhookonto, läser sin mormors mejl och svarar med några rader.

Men varför detta glapp? Jo, Mi tillhör den nya generationen, de digitalt infödda. Hon har för länge sedan lämnat mejlvärlden och befinner sig nu i blogg- och chattvärlden. När min mamma tar sina långsamma kliv uppför den digitala trappan har Mi redan hunnit långt i förväg. Hon tog rulltrappan.

För det andra måste bredbandsutbyggnaden fortsätta så att alla får snabb tillgång till Internet. I dag är många uppkopplade jämt, antingen via datorn eller via mobilen. Men för att det ska gå måste du ha fungerande täckning, och så är det inte på alla ställen i vårt avlånga land. I dag saknar fortfarande tusentals hushåll bredband, och på många platser i Sverige är det total mobilskugga.

Jag läste i en lokaltidning om ett äldre syskonpar, Karl-Erik och Elsie i Jämtland, som hänvisades till sina mobiltelefoner när Telia Sonera började riva ned sina gamla telefonnät förra våren. Men mobiltäckningen var så dålig där de bodde att de var tvungna att sätta sig i bilen och köra en och en halv mil – hallå – eller ta snöskotern fyra kilometer genom skogen för att kunna ringa. ”Ibland går det att ta emot sms om jag ställer mobilen i fönstret på andra våningen”, säger Elsie till lokaltidningen.

Det är självklart att alla ska kunna ringa i sin mobiltelefon. Det är också självklart att alla ska ha tillgång till bredband, oavsett var i Sverige man bor.

Fru talman! Regeringen har under det senaste året tagit emot två utredningar om de svenska bredbandsnäten, en som handlade om frekvensfördelningen och en som föreslog att staten skulle gå in med 3 nya miljarder för att alla hushåll skulle ha tillgång till bredband. Och nyligen kom Post- och telestyrelsen med en bredbandsrapport.

PTS skriver i ett pressmeddelande att det dels behövs en långsiktig målsättning för tillgången till bredband, dels en höjning av miniminivån för tillträde till Internet om Sverige ska behålla sin position inom bredbandsområdet. Vid ett framtidsseminarium om telekombranschen förra veckan gav PTS generaldirektör Marianne Treschow regeringen svidande kritik för dess passivitet och sade: Jag önskar att regeringen varit tydligare med sina mål.

Det önskar jag också. Det går inte att bara tala om vad Sverige hittills har åstadkommit på området. Nu måste visionerna och målsättningarna fram i dagens ljus.

I detta anförande instämde Claes-Göran Brandin och Pia Nilsson (båda s).

IT-politiska frågor

Anf. 134 ELIZA ROSZKOWSKA ÖBERG (m):

Fru talman! I Polen börjar många sagor med orden: ”Bortom haven, bortom bergen, bortom skogarna levde en prinsessa ...” Som barn i Polen föreställde jag mig att platsen där alla sådana sagor ägde rum var Sverige – ett land bortom havet med oändliga skogar, kvittrande fåglar, glittrande strömmar. Och där levde en kunglig familj, inklusive en prinsessa.

Ett stort, glesbefolkat land har också speciella förutsättningar för infrastruktur. Det gäller inte bara vägar och järnvägar utan även IT-infrastruktur. Sverige har trots allt en relativt välutbyggd IT-infrastruktur. Enligt PTS, Post- och telestyrelsen, har 98 procent av Sveriges befolkning möjlighet till bredband via olika DSL-uppkopplingar och 35 procent via fibernätet. Men nästan 4 400 hushåll saknar fortfarande grundläggande förutsättningar för bredbandsuppkoppling.

265 miljoner kronor har anslagits av alliansregeringen för att främja utbyggnad av bredbandsinfrastruktur där annan infrastruktur anläggs under åren 2008–2011. Medlen ska användas i områden där det inte finns kommersiella förutsättningar att bygga ut IT-infrastrukturen.

Man kan få bredbandsuppkoppling inte bara via kabel utan även trådlöst. Det kan vara mobilt bredband via 3 G- eller HSPA-näten, men nya möjligheter öppnas även i 800-megahertzbandet, som är ett spektrum som frigjordes efter nedsläckningen av de analoga tv-sändningarna. Det är ett lågt frekvensutrymme med mycket god yttäckning, vilket innebär att det behövs få master och basstationer. Det i sin tur leder till lägre investeringskostnader än för trådbundna alternativ.

Tack vare vår regerings kloka beslut blir det möjligt att använda detta frekvensutrymme även för olika kommunikationstjänster, inklusive mobiltelefoni och mobilt bredband, samt andra framtida tekniska lösningar. Just nu pågår arbete med harmonisering för att ha gemensamma tekniska regler för bandet, och licensiering i Sverige planeras redan under år 2010.

Både Bredbandsutredningen, som föreslår fortsatt stöd för bredbandsutbyggnad, samt Frekvensutredningen, som föreslår det politiska målet att det alltid ska gå att använda mobiltelefoni och mobilt bredband i hela Sverige, bereds just nu på Regeringskansliet.

Fru talman! En intressant utveckling sker när det gäller så kallad fri programvara, som kan användas, ändras och vidareutvecklas av användaren och även vidareistribueras. Det finns många fördelar med fri programvara, till exempel priset, mycket smidigare distribution, hög prestanda och flexibilitet; den kan anpassas till företagets eller myndighetens särskilda behov. Dock är det inte givet att fri programvara alltid blir billigare eller bättre än standardlösningar, eftersom systemanpassningar kan äta upp besparingarna. Utveckling, inläring och support kostar. Man behöver utnyttja externa konsulter för till exempel säkerhetskompetens, systemintegration och projektledning.

Det finns ett stort intresse för fri programvara inom det offentliga Sverige. Det är mycket bra. Myndigheter bör uppmuntras att titta på möjligheterna med öppen källkod, men för att dra nytta av öppna plattformar och program måste de känna sig redo och kunna hantera dem.

Både öppen källkod och öppna standarder tas upp i regeringens stora engagemang i e-förvaltningsfrågor. I början av 2007 tillsattes en statssekreterargrupp för elektronisk förvaltning. I början av 2008 presenterades en handlingsplan för e-förvaltning. Nu, i början av 2009, inrättas en e-delegation för att stärka utvecklingen av e-förvaltning i Sverige. Stort fokus ligger på IT-standardiseringsfrågor, såsom enhetliga format för information och kommunikation, samt möjligheterna med fri programvara för att undvika beroendet av särskilda plattformar och inläsnings effekter.

Inläsningseffekter uppstår bland annat när specifika IT-lösningar för att stödja verksamhetssystem hänger ihop med licensierade till exempel ordbehandlingsprogramvaror. Därför tycker jag att det är mycket positivt att kommunerna har börjat sätta press på utvecklarna av verksamhetsspecifika programvaror för att det ska gå att använda öppna lösningar i deras verksamhetssystem.

Fru talman! Vi behöver tydliga, framtidssäkra och teknikneutrala regler – inte politiska populistiska påståenden i stil med ”alla ska med”, utan konkreta förslag på lösningar. Vi satsar 265 miljoner kronor för att främja utbyggnaden av bredbandsinfrastrukturen under åren 2008–2011. I enlighet med regeringens förslag beslutade riksdagen i december att utöka målet för informationssamhället med krav på robusthet. Oppositionen reserverade sig mot beslutet.

Vi vill uppnå ökad konkurrens på telekommarknaden. Förra året öppnades, också genom riksdagsbeslut, möjligheter för funktionell separation av en dominerande aktör på telemarknaden, så att alla aktörer ska få möjlighet att använda kopparaccessnätet på lika villkor. Vi kommer också att göra vissa ändringar i lagen om elektronisk kommunikation för ökad konkurrens redan under våren.

Vi vill modernisera och förenkla regelverket för att skapa långsiktig förutsägbarhet på marknaden. Vi vill underlätta innovation, teknikspridning och IT-standardisering. Vi ställer också krav på säkerheten, robustheten och vill värna den personliga integriteten. En handlingsplan för ett klimatanpassat informationssamhälle tas fram av regeringen. Vi vill i större omfattning använda IT för att minska påverkan på miljön och göra trafiken säkrare genom ITS, intelligenta transportsystem. Detta avspeglas i de nya transportpolitiska målen, som regeringen nyligen presenterade.

Vi verkar för ökad konkurrens inom området elektronisk kommunikation även på EU-nivå. Under Sveriges EU-ordförandeskap under andra halvåret 2009 kommer IT-relaterade frågor att belysas, bland annat ITS, spektrumhantering och harmonisering av radiofrekvenser, IT-säkerhet och nya mål för IT inom EU.

IT är en förutsättning för tillväxt, för företagande, för sysselsättning, för e-förvaltning, för minskad miljöbelastning och helt enkelt för en enklare vardag för människor.

Fru talman! Sagor brukar avslutas med orden ”och de levde lyckliga i alla sina dagar”. I samma anda skulle jag vilja yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 135 DÉsirÉE LILJEVALL (s) replik:

Fru talman! Det avslaget betyder att prinsessorna på den här sidan inte får vara med i sagan i fortsättningen.

Svenska tv-kanaler bygger i dag förträffliga mötesplatser på Internet där man kan se gårdagens program eller morgonens nyhetsinslag när man vill. Det är bara att klicka och njuta – för dem som har möjlighet.

Myndigheter och organisationer, såsom Försäkringskassan och Skatteverket, styr över sin information till sina hemsidor i större utsträckning. Det är ett enkelt och effektivt sätt – för dem som har möjlighet.

Men alla har inte det! World Internet Institute pekar på siffror som visar att två miljoner svenskar fortfarande står utanför den digitala sfären. Det är inte okej! På alla möjliga sätt måste dessa människor få hjälp att också vara med.

Jag vet att regeringen arbetar på olika sätt för att äldre människor ska träda in i IT-världen. Men det finns fler grupper. Vad hände till exempel med den utredning som Statens institut för kommunikationsanalys lade fram förra året och som visade att gruppen nya svenskar tillhör dem som är längst ned i den digitala klyftan? Hur arbetar regeringen för att de ska få en chans framåt?

Jag hörde Eliza Roszkowska Öberg säga att ”alla ska med” är populistiskt. Betyder det att IT bara är få förunnat?

Anf. 136 ELIZA ROSZKOWSKA ÖBERG (m) replik:

Fru talman! Jag tackar Désirée Liljevall för den fina berättelsen om vad som finns på Internet. Det måste vi veta också.

Men, fru talman, jag skulle vilja att Désirée Liljevall i stället berättade här vad som hände då Socialdemokraterna styrde Sverige och hade ansvar för att alla skulle vara med och ha bredband. Vilka fick bredband? Det fanns ett bredbandsstöd. Var det bara i glesbebyggda områden, eller byggde man IT-infrastruktur även i de områden där det fanns vilja från privata aktörers sida att bygga ut IT-infrastruktur?

Det är intressant att Socialdemokraterna så gärna säger att de vill bygga ut bredband i Sverige i statlig regi. De föreslog också i sitt förslag till budget för 2009 ett anslag på 45 miljoner kronor för bredbandsstödet. Men förra året föreslog de 100 miljoner till bredbandsstödet. Jag undrar, fru talman, vad som hänt. Vilken procentuell bredbandstäckning tänker de säkerställa med 45 miljoner? Ska vi förvänta oss att det nästa år i deras förslag kommer 0 kronor till bredbandsstödet? Det var 100 förra året, och nu är det 45, så det blir kanske 0.

Det håller alltså inte att anklaga regeringen för att inte göra någonting när man själv inte har någonting mer än flummiga uttalanden att komma med.

Anf. 137 DÉsirÉE LILJEVALL (s) replik:

Fru talman! Jag vet att Eliza Roszkowska Öberg är mycket noga med formalia. Då borde Eliza Roszkowska Öberg veta att det är jag som ställer frågorna i det här replikskiftet, inte tvärtom.

Med all respekt för Eliza Roszkowska Öbergs detaljkunskaper på IT-området tycker jag att det är viktigt att vi fortsätter att tala om det som är viktigt i debatten: allas möjlighet att ta del av IT-världen och en ambitiös strävan efter att få bredband över hela landet.

Bra uppkoppling ska finnas från Ystad i söder hela vägen upp till Kiruna i norr.

Ett litet kundunderlag, tekniska hinder och bristande konkurrens får inte sätta käppar i hjulen och bromsa upp utvecklingen. Även om du bor och arbetar på landsbygden eller i glesbygd ska du ha tillgång till bredband. Bredband i hela landet gör det möjligt för företag utanför tätorten att satsa. Det bidrar till att långdistanspendlandet kan minska. Det är alltså bra för jobben och för miljön – Eliza Roszkowska Öbergs paradgren – och landsbygden gynnas.

Under det senaste året har den ena bredbandsutredningen efter den andra svischat förbi Regeringskansliet utan att någon har nappat på de goda idéer och förslag som har lagts fram. Kan jag lita på att Eliza Roszkowska Öberg fånga upp utredningarna och arbetar för att det ska bli ett bredband åt alla?

Anf. 138 ELIZA ROSZKOWSKA ÖBERG (m) replik:

Fru talman! Ja, det stämmer att vi har en tydlig målsättning i Sverige. Ett av delmålen för IT-politiken i Sverige är att bra fysisk IT-infrastruktur ska finnas i alla delar av landet. Det ska dessutom vara säkert, och det ska finnas en robusthet i nätet.

Jag har tyvärr inte fått något svar på mina frågor, jag får leva med det. Men jag har en fråga till trots det, om fru talmannen tillåter mig att ställa den frågan. I april 2008 gjorde Mona Sahlin ett utspel angående IT-infrastruktur och krävde att kabel- och fibernätet förstatligas. Delar Désirée Liljevall sin partiledares åsikt att staten ska köpa upp all IT-infrastruktur? Vilket pris tänker Désirée Liljevall att vi ska prata om i sådant fall?

Anf. 139 ANDRE VICE TALMANNEN:

I den här replikomgången har Désirée Liljevall redan haft två repliker, och så även Eliza Roszkowska Öberg. Visserligen kan den personen också ställa en fråga till den som replikerar, men nu kan inte Désirée Liljevall svara på den sista frågan.

Anf. 140 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Det är rätt intressant med riksdagsdebatter nuförtiden. Det finns knappast ett enda område där Socialdemokraterna inte vill satsa mer kraftfullt, mer framsynt, mer och mer. Vi är ett antal ledamöter som minns hur det var för några år sedan och kan ta fram dokumenten och minnesbilderna om vad som lovades och hur det faktiskt blev. Björn Rosengren, som var ansvarig minister mellan 1998 och 2002 på det här området, hade något slags mästerskap i löften på alla möjliga områden. När det gäller till exempel bredbandsutbyggnaden var det knappast fråga om år, utan det var inom några månader som hela svenska folket fullt ut skulle ha tillgång till bredband, ända ut i glesbygd. Vi vet hur det blev. Fortfarande får vi jobba med att försöka få ut det på bred front.

Precis som Désirée Liljevall påpekade är det fortfarande ett antal hundratusen människor som inte har tillgång till bredband. Ändå får vi vara rättvisa. I Ny Teknik i höstas kunde man läsa, i motsats till det Désirée Liljevall säger, att Sverige toppar i Internetmätningen. Det var det amerikanska företaget Akamai som hade mätt hur många individuella

IP-adresser som fanns i olika länder, och Sverige och Norden låg ohyggligt bra till.

Det kan man naturligtvis mäta på olika sätt beroende på vilket resultat man vill ha. Jag säger inte att det är hela sanningen, men sannolikt ligger vi bra till.

Det mesta vi företar oss i samhället är relaterat till IT-system, Internetanvändning och kommunikation mellan människor, mellan maskiner och mellan människa och maskin. IT-infrastrukturens betydelse kan jämföras med betydelsen av väl fungerande vägar och järnvägar, elförsörjning och teleförbindelser. Det måste fungera för att samhället ska fungera, och när det inte fungerar blir det störningar och strul. Vi är alla välbekanta med hur humörsänkande det är när datorn eller mobiltelefonen krånglar eller tappar kontakten med omvärlden – dålig täckning, inte minst när man åker tåg.

För den som följt IT-debatter under senare år torde det vara välbekant att visionen om en digital allemansrätt har varit vägledande för mitt och Centerpartiets arbete på detta område under många år. Med det menas att vi vill se ett samhälle där alla människor och företag dels har den utbildning och kompetens som behövs, dels kan få tillgång till en snabb och pålitlig IT-uppkoppling både hemma och på jobbet och där hela samhället tillgodogör sig de möjligheter som IT erbjuder.

Som politiska företrädare är vi naturligtvis otåliga och vill se angelägna reformer och beslut som påskyndar utvecklingen också på IT-området. I det här betänkandet behandlas ett stort antal motioner med många kloka förslag och önskemål.

Även om vi alltid kan önska mer finns det anledning att notera att det hänt rätt många saker på detta område under de senaste åren, detta också sagt som en replik till Désirée Liljevall, som tyckte att det inte hänt just någonting efter valet 2006, i kontrast till allt det som hände under tidigare år med den socialdemokratiska regeringen.

Under 2008 har antalet hushåll och företag som fått grundläggande förutsättningar för bredband via fibernät ökat, inte minskat, med över 300 000.

Vi har fått en effektivare lag om elektronisk kommunikation och så sent som för två veckor sedan ytterligare en proposition med förslag till förbättrad konkurrens på marknaden för elektroniska kommunikationer. Avsikten är att alla operatörer ska ges lika villkor för att agera på marknaden för elektroniska kommunikationer.

Vi har fått en handlingsplan för e-förvaltning där bland annat frågor om fri programvara kommer att hanteras.

Vi har fått en handlingsplan för IT och jämställdhet.

Vi har fått 125 miljoner kronor i forskningspropositionen för strategisk forskning inom IT och mobil kommunikation.

Fru talman! Den nya majoriteten i regering och riksdag har drivit fram en ordning där den dominerande teleoperatören i Sverige, Telia Sonera, under hot om tvång lagt det metallbaserade accessnätet, det så kallade kopparnätet, i ett separat bolag, Skanova, för att diskriminering av andra operatörer inte ska ske. Det är det som kallas funktionell separation. Det har gjorts genom ett nytt regleringsverktyg i lagen om elektronisk kommunikation. Syftet är förstås att skapa effektiv och långsiktig konkurrens på den så kallade grossistmarknaden för bredband.

Prot. 2008/09:91
25 mars

IT-politiska frågor

En del av oss talade för en mer kraftfull separation än den funktionella. Under den närmaste tiden lär det bli tydligt om den separation som genomförts är tillräcklig eller inte. Efter att ha lyssnat på de erfarenheter som andra konkurrerande operatörer har inser man att det finns en del övrigt att önska på det här området, för att uttrycka det mycket försiktigt.

För någon månad sedan kom dock företrädare för Skanova med nya löften om likabehandling och inte bara om tillgång till kopparnätet utan också om att tillgång till fibernätet återigen ska säljas till andra bredbandsoperatörer – en verksamhet som stoppades i februari 2007 av samma företag. Med sådan upplåtelse också av fiber skulle vi kunna få ökad konkurrens på den svenska bredbandsmarknaden.

Reaktionen från flera operatörer har dock inte varit översvällande. Det förefaller bli mycket dyrt, och det gäller tydligen enbart på hundratalet orter runt om i Sverige. Ska det någon gång bli en konkurrens värd namnet på detta område är det mycket angeläget att vi nu får en likabehandling av de olika operatörerna.

Både PTS, den övervakande myndigheten, och den grupp – Equality Access Board, Kommittén för likaberättigande – som skapats för att bevaka verksamheten från likabehandlingsperspektivet har uppenbarligen en del att göra.

Fru talman! När det gäller mobila tjänster har nya möjligheter öppnat sig den senaste tiden. Efter det att de analoga tv-sändningarna släcktes ned har beslut tagits om att fördela ett betydande utrymme av det övre UHF-bandet till mobila tjänster. Här frigörs en stor potential för att förse stora delar av vårt glest befolkade land med mobilt och snabbt bredband. Det är en välkommen utveckling tycker vi alla som är angelägna om att hela Sverige ska ges goda möjligheter att leva och utvecklas.

Fru talman! Det är ingen tvekan om att Sverige vid en internationell jämförelse ligger bra till när det gäller bredbandsutbyggnaden, trots den recension som vi kunde höra här inledningsvis. Vi har många offensiva aktörer, och enligt Ciscos rapport om Broadband Quality Index bedömer man att Sverige är tvåa efter Japan på det här området. Och enligt, vad jag redovisade tidigare, det amerikanska företaget Akamais undersökning i höstas ligger Skandinavien i allmänhet och Sverige i synnerhet mycket högt upp, i varje fall om man mäter antalet unika IP-adresser per invånare. Vi har också en stark utveckling vad beträffar olika sätt att koppla upp sig, både trådbundna och trådlösa lösningar.

Ändå vill jag avsluta, fru talman, med att ta fasta på den varning för en återmonopolisering som det nu talas om på sina håll i branschen. Man ser en risk för återmonopolisering när kopparnätet successivt byts ut mot fiber. Även PTS har uppmärksammat detta. Dess konkurrenschef David Troëng sade vid PTS marknadsdag nyligen att ett av PTS mål på accessområdet är att ”förhindra återmonopolisering av accessnätet”.

Det är en viktig uppgift för regering och riksdag att tillsammans med ansvariga myndigheter se till att vi fortsätter att främja mångfald och konkurrens. Det är en viktig förutsättning för en fortsatt gynnsam utveckling på det här området.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 141 DÉsirÉE LILJEVALL (s) replik:

Fru talman! Vi socialdemokrater har under många år arbetat för att överbrygga den så kallade digitala klyftan, alltså de skillnader som finns mellan dem som har tillgång till dator och Internet och dem som inte har det. Det ska vi fortsätta att göra. I Sverige ska invånarna känna att de går i takt med IT-utvecklingen, och alla ska få en chans att få del av informationssamhället.

Jag tror mig minsann veta att jag har Sven Bergström med mig på den vagnen. När jag läser gamla protokoll från tiden innan jag kom in i riksdagen ser jag att Sven Bergström var en ivrig förespråkare för den digitala allemansrätten. Det är han även i dag. Det hörde vi från talarstolen.

Men vad är det som händer nu? Ska bredbandsutredningarna läggas på en hylla någonstans, eller, ännu värre, går de direkt till pappersåtervinningen?

Anf. 142 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Jag kan lugna Désirée Liljevall. Det var möjligen en arbetsrutin på den tidigare regeringens tid. Det är inte det nu. Utredningar som Billingers och Hedéns, om det är dem vi tänker på, är genomarbetade och bra. De ska hanteras på sedvanligt sätt. Sedan kommer det förslag i vanlig ordning.

Jag utgår ifrån att man också landar i att använda inte minst Åke Hedéns kloka förslag om att nu få fart på bredbandsutbyggnaden till de faktiskt hundratusentals hushåll och företag som fortfarande saknar uppkoppling. Det är väldigt angeläget för alla oss som tar ambitionen att hela Sverige ska leva på allvar.

Vi kanske kan få en samsyn över blockgränsen att det är viktigt att ha en fortsatt offensiv hållning. I Centerpartiet har vi en vision om en digital allemansrätt. Det är en nytthet precis som vägar, järnvägar, telekommunikationer och elförsörjning. Vi måste ha ut det till alla människor om vi inte ska få en digital klyfta som är till skada för landet.

Anf. 143 DÉsirÉE LILJEVALL (s) replik:

Fru talman! Det gläder mig att Sven Bergström tar min oro på allvar. Jag förstår att det inte är lätt. Infrastrukturministern talar för döva öron. Hon ska plädera för ordentliga satsningar på bredband. Sådant vill finansministern inte lyssna på. Satsningar på bredband ska som så mycket annat i den moderatstyrda regeringen ställas mot ofinansierade skattesänkningar för dem som redan har det bra ställt.

Men, fru talman, Sven Bergström kan väl göra en insats. Vid ett replikskifte mellan Sven Bergström och mig för två år sedan sade han att om jag hjälpte till så att han blev minister och fick sitta på avtryckaren skulle hans drömmar och idéer om den digitala allemansrätten bli verklighet.

Fru talman! Sven Bergström har mitt stöd. Tryck på knappen nu och se till att svenska folket får sitt bredband!

Anf. 144 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Désirée Liljevall är visserligen vältalig och sympatisk, men hon har inte inflytande över ministertillsättningar. Varken hon eller jag kan komma åt de knapparna. Men jag har stort förtroende för Leif Zetterberg, Åsa Torstensson, Henrik Hansson och andra som jobbar med de här frågorna intensivt i Näringsdepartementet. Jag är alldeles övertygad om att det kommer att bli mera verkstad än prat när den här regeringen levererar än vad det var på den tidigare regeringens tid.

Vi får väl återkomma i flera debatter, Désirée och jag, och granska vad den här regeringen levererar. Slutligen är det väljarnas dom i valet 2010 som avgör om vi har skött oss eller inte skött oss.

Anf. 145 CHRISTER WINBÄCK (fp):

Fru talman! Lättillgängliga kommunikationer är grunden för framtida välfärd, oavsett om det rör sig om vägar, järnvägar eller IT-infrastruktur.

För drygt ett dussin år sedan var det få här i salen eller i samhället i övrigt som använde IT dagligdags eller som ens hade hört talas om flugan Internet.

Vi fick för en stund sedan höra av den socialdemokratiska företrädaren om Facebook och andra nya moderna tekniker. Hon glömde nämna att riksdagen faktiskt har haft tv-sändningar på webben under ganska många år, långt innan Facebook fanns.

Tillgången till IT-infrastruktur såväl som tekniker utvecklas i allt snabbare takt. Marknaden svarar många gånger upp mot de problem och behov som finns på området. Vi hade för ett antal år sedan modem med långsamma uppkopplingar. Sedan kom det via kopparkabeln ADSL och andra tekniker.

Vi har i dag fiber som är en stor del av möjligheten för folk att ta till sig Internet, men i allt större utsträckning blir mobilt bredband vanligare. Unga människor i dag skaffar inte i lika hög grad fast telefon och använder därmed inte ADSL-teknik och liknande via kopparnätet. Visst, det finns fiber i allt fler lägenheter, men stora delar av dagen när man är på språng, i skolan eller på möte används mobila uppkopplingar.

Mobiltekniken har utvecklats kraftigt. En leverantör sade så sent som häromdagen att man nu går upp till 14,2 megabit i alla städer med fler än 50 000 invånare. Det innebär att detta berör mer än hälften av Sveriges befolkning.

Före årsskiftet meddelade en annan av de svenska operatörerna att man skulle införa teknik som stöder 21 megabit per sekund. Då fanns tekniken bara tillgänglig i deras nät i Kista. Men nu, tre fyra månader senare, kommer kunder i Stockholm, Göteborg och Malmö att kunna surfa mobilt i den hastigheten.

Om ytterligare en tid – vem vet, om några månader – kommer ännu fler av våra medborgare att kunna använda detta. Enligt en av facktidningarna på området – det stod i en artikel häromdagen – väntar runt hörnet hastigheter på 42 megabit, vilket man tror kommer att vara möjligt innan året är slut.

Teknik förändras. Nu är det 3 G med lite suffix efter, plus och annat, som är gällande. 4 G och kommande tekniker väntar runt hörnet. Nya frekvensområden släpps nu. Sven Bergström nämnde för en stund sedan att man nu tillåter nya möjligheter på UHF-bandet som kommer att ge

bättre täckning och hastigheter framöver. Ju mer staten plöjer ned i gammal teknik och fasta kostnader, desto mer konserverar vi rådande tekniker. Det är viktigt att staten stimulerar möjligheter. Det är det vi ska sträva efter.

Fru talman! Jag vill nämna några ord om robusthet. Det pågår ett fortlöpande robusthetshöjande arbete för att minska sårbarheten i nät. Att via lagar och beslut skriva leverantörerna på näsan vad som ska göras och hur man ska göra det, som vissa motionärer gör, skapar problem. Någon skrev om att markförlägga ledningar för att skydda från storm eller att ha dem luftburna för att minska skador vid grävarbeten. När ska man ha vad? Vad är det som gäller? Det ena utesluter ibland det andra.

Jag tycker inte att vi här i kammaren ska ha synpunkter på val av teknik utan mer skapa förutsättningar och tala om att det är viktigt att man arbetar med frågan. I lagen om elektronisk kommunikation finns bestämmelser om funktion och teknisk säkerhet som gäller alla som tillhandahåller kommunikationsnät och tjänster.

PTS har under hösten 2007 och våren 2008 genomfört tillsyn av hur bestämmelserna om god funktion och teknisk säkerhet efterlevs för att bidra till säkra elektroniska kommunikationer och skapa en grundläggande säkerhetsnivå för detta.

De övergripande slutsatserna av tillsynen är att säkerhetsarbete bedrivs och att bestämmelserna i LEK:s och PTS:s allmänna råd efterlevs. Syftet med en sådan tillsyn är naturligtvis att sprida kunskap om hur säkerhetsarbete kan bedrivas för att uppfylla bestämmelserna om god funktion och teknisk säkerhet.

Fru talman! Jag vill säga några ord om öppen källkod. I en motion efterfrågar motionären att statliga myndigheter och företag ska åläggas att upprätta en handlingsplan för en övergång till fri programvara. Jag tycker att det är bättre att skapa en handlingsplan för en effektivare förvaltning där IT kan vara en betydelsefull komponent. Om förvaltningen sedan anser att fri programvara löser detta på bästa sätt är det bra, men att föreskriva lösningar är aldrig bra. Man vet aldrig vilken teknik eller vilka möjligheter som finns bakom hörnet och låser därmed handlingsfriheten för dem som ska besluta om system och handlingsplaner.

Däremot, som motionären skrev, kan man informera och utbilda om frågan. Det är alldeles utmärkt. Kunskapen om detta är låg hos många, och där har motionären en poäng.

IT-standardiseringsutredningen som överlämnade sitt betänkande till regeringen i juni 2007 föreslog att en vägledning bör utarbetas som beskriver hur myndigheter bör agera vid anskaffande och utveckling av öppna programvaror. Regeringen presenterade förra året en handlingsplan för att förbättra samordningen av det strategiska e-förvaltningsarbetet inom Regeringskansliet där bland annat hanteringen av programvarulicenser var en prioriterad fråga.

Jag kan tillägga att utskottet under den förra mandatperioden beslutade att man inte skulle ha synpunkter på hur myndigheterna fullgör sitt uppdrag på denna punkt.

Jag sparar resten till mina repliker, fru talman, och yrkar avslag på samtliga motionsförslag och bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 146 DÉsirÉE LILJEVALL (s) replik:

Fru talman! Jag vet att EU-kommissionen vill satsa på bredband i medlemsländerna. Det finns med som en del i återhämtningsplanen för EU. I morse hörde jag på nyheterna att EU-parlamentet och EU-länderna enats om nya så kallade roamingavgifter som gör att det nu blir billigare att skicka sms och mejl och att surfa med mobilen på utlandssemestern.

För EU ligger IT-frågorna i pipeline, men här hemma i Sverige är det stiltje. Jag vet att det är viktigt för Christer Winbäck att Sverige ligger i framkant på IT-området, och när då Post- och telestyrelsens generaldirektör Marianne Treschow ger vass kritik och säger att hon önskar att regeringen var tydligare med sina mål måste det bekymra Christer Winbäck. Vart har Sveriges ambitioner på IT-området tagit vägen?

Anf. 147 CHRISTER WINBÄCK (fp) replik:

Fru talman! När det gäller bredband och vad EU-kommissionen gör kan vi ha olika synpunkter på vad man egentligen har beslutat och framför allt vad man kommer att ha möjlighet att kunna göra.

Jag tycker att det är bra att EU-kommissionen tar beslut. Både Sveriges nuvarande regering och den förra har stått bakom en hel del av de intentioner som finns inom Europeiska unionen, och vi kommer att fortsätta att göra det. Att man från EU-kommissionen säger att man ska satsa på bredband innebär ju inte att man ska gräva ned kabel överallt, även om en av medlemsstaterna faktiskt gärna ser fram emot det – det är inte Sverige – och gärna ser att det egna, statligt ägda, telekombolaget svarar för en stor del av den grävningen.

Jag tycker inte att det är rätt sätt att utföra det hela, men jag välkomnar EU-kommissionens ambition att se över hur man kan förbättra kommunikationen på olika sätt.

Det här med roaming som nämns är också en sak som vi har haft synpunkter på och till stora delar ställt oss bakom. Det tycker jag är positivt.

Anf. 148 DÉsirÉE LILJEVALL (s) replik:

Fru talman! Det går inte att leva på gamla meriter. Sverige är inte längre med i matchen; det är bara att konstatera. Men det går att ändra på detta. Plocka fram visionerna och målen ur gömmorna och visa vad ni går för, för visst finns det sådana mål!

Fru talman! Jag vill veta vad Christer Winbäck ska göra för att Sverige ska lämna perrongen, hoppa på tåget och återta sin förarroll i IT-världen.

Anf. 149 CHRISTER WINBÄCK (fp) replik:

Fru talman! Jag ska inte återupprepa allt som Sven Bergström sade tidigare i sitt anförande och replikskifte. Där berättade han en hel del om vad regeringen håller på att göra.

Jag kan, precis som Désirée Liljevall säger, konstatera att man inte kan leva på gamla meriter, men jag skulle ändå vilja veta vad den socialdemokratiska oppositionen tänker göra i frågan. Där har vi uttalandet från partiledaren Mona Sahlin för ungefär ett år sedan om att all IT-infrastruktur i landet ska förstatligas. Trots detta gav Socialdemokraterna bara ungefär 45 miljoner i skuggbudgeten för att klara av detta, vilket är en totalt orealistisk siffra.

Det finns en hel del som den förra regeringen inte gjorde och som man kan diskutera, men eftersom Désirée Liljevall inte har någon möjlighet att replikera ska jag återkomma.

Jag kan bara konstatera att regeringen gör en hel del saker, och vi har tagit vara på många av de utredningar som nu har kommit fram. Vi håller på att bearbeta detta, och jag tror att de flesta av oss ändå kommer att vara mycket nöjda med det regeringen gör i IT-arbetet under denna mandatperiod.

Anf. 150 LAGE RAHM (mp):

Fru talman! Jag ska försöka fatta mig kort, eftersom jag har begränsad tid. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 3.

Vi i Miljöpartiet föreslår som tidigare sagts att statliga myndigheter och bolag ska upprätta en handlingsplan för att i de fall det är passande gå över till fri programvara. Eliza Roszkowska Öberg talade förut om några av fördelarna med fri programvara. Det gläder mig, och jag hoppas att regeringen framöver åtminstone kommer att förbättra sig på detta område.

Fri programvara är nämligen något som är väldigt bra. Det ger bra kvalitet, det är billigt och det blir tillgängligt för alla. Det är några av faktorerna. Detta åstadkommer man genom att man öppnar upp och ger alla möjlighet att vara med och delta i förbättringsarbetet, vilket också gör att man öppnar för en bättre konkurrens som innebär att man faktiskt kan byta leverantör utan att byta produkt. Det är väldigt bra för konkurrenssituationen.

Vad gör då regeringen? Det har sagts en hel del om e-förvaltning och liknande här i kammaren. Man hoppas att det kommer att komma fram. Jag måste säga att tyvärr tror jag inte att så mycket kommer att komma på den fronten när det gäller fri programvara. När vi ser vad regeringen har gjort vid den senaste upphandlingen av sina IT-system kan vi konstatera – det stod i Computer Sweden – att man har gått över och standardiserat på ett proprietärt system utan specifik anledning, förutom att man just vill standardisera på en leverantör. Så uppfattar jag det.

När jag och andra har begärt att få ut underlag till varför man fattat dessa IT-beslut visar det sig att underlagen är extremt bristfälliga, och man har inte tittat på fri programvara, öppen källkod eller någonting.

Jag tror tyvärr att detta är lite symtomatiskt för vad den här regeringen ibland gör – de säger att saker är bra, och när det sedan kommer till handling och man måste välja gör man något helt annat. Men jag hoppas att det kommer initiativ och att regeringen faktiskt gör något annat än att hänvisa till olika planer som kanske är på gång.

Christer Winbäck sade att vi i riksdagen ska säga att vi ska ha en effektiv förvaltning men inte gå in på IT-lösningar och sådant. Jag kan hålla med om att man inte ska gå in på det i detalj. Däremot tror jag att vi i riksdagen ska vara tydliga med att IT faktiskt är en lösning för en effektiv förvaltning. Att bara säga att det ska vara effektivt och inte mena att man ska använda IT tror jag blir väldigt dåligt.

Slutligen nämndes något om att riksdagen inte ska ha synpunkter på olika saker och att detta beslutades under den förra mandatperioden. Jag tror att det måste vara en missuppfattning. Såvitt jag vet är riksdagen folkets främsta företrädare och kan ha synpunkter på rätt mycket. De

enda begränsningarna i det hänseendet ska finnas i regeringsformen, såvitt jag vet, och där finns inga begränsningar gällande att vi kan ha synpunkter på fri programvara eller inte.

Därmed är min talartid ute, och jag vill som sagt yrka bifall till reservation 3.

Anf. 151 CHRISTER WINBÄCK (fp) replik:

Fru talman! Jag hade inte tänkt begära replik, men under de sista 15 sekunderna sade Lage Rahm en sak som jag ändå är tvungen att korrigera.

När det gäller synpunkterna på öppen källkod läser jag i betänkandet 2005/06:TU4 *Från IT-politik för samhället till politik för IT-samhället*. Under punkten om öppen källkod står det tydligt att man inte anser att riksdagen ska ha synpunkter på vilka lösningar som föreskrivs vad gäller det här.

Däremot kan jag hålla med Lage Rahm om det han sade för en stund sedan. Det är klart att IT är en del av lösningen för att få en effektiv förvaltning. Jag välkomnar det och håller med Lage Rahm i mycket av det han sade. Men att just tala om exakt hur lösningar ska se ut känner jag mig väldigt tveksam till. Jag tror att det är viktigt att det finns en handlingsfrihet hos förvaltningen att kunna göra det som man anser är bäst för frågan.

Som jag också sade i mitt anförande, precis som motionärerna har sagt, och det tror jag är väldigt viktigt att notera, saknas det kunskap om frågorna. Därmed krävs det en hel del utbildning och möjlighet att sätta sig in i frågorna.

Anf. 152 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Jag kan hålla med Christer Winbäck om att man inte från olika ställen ska styra i detaljer. Däremot vill jag mena att det här inte är en detaljfråga utan att det är en mer omfattande demokratifråga.

Jag hann inte gå in på det i mitt anförande på grund av tidsbegränsningen, men det finns ju poänger med att den offentliga förvaltningen använder sig av system och produkter när man kommunicerar med invånarna som inte kräver att människor införskaffar olika typer av licenser för tusentals kronor. Det måste ändå vara så att det i riksdagens och i olika förvaltningars och myndigheters uppdrag ligger att ha en lätt tillgänglighet för medborgarna. Det är bara ett av argumenten.

Möjligtvis kan man diskutera om man har gått ett steg för långt om man pratar om att det ska användas fri programvara. Men jag tror att om man drar slutsatsen av alla de önskemål man rimligen borde ha på hur statliga bolag, myndigheter och liknande ska hantera sin IT-infrastruktur kommer man att komma till slutpunkten att det faktiskt är så att det i de allra flesta fall är det mest rimliga att använda sig av fri programvara.

Jag tror inte att det kommer att komma automatiskt. Det visar den upphandling som regeringen har gjort och som många andra har gjort tidigare. Det kommer inte automatiskt. Man måste visa ett ledarskap och säga: Hit vill vi. Det här vill vi göra. Det här är ett bra system. Det här är ett rimligt sätt att göra det. Utan det kommer stora företag att se till att vi fortsätter att vara Microsoftcountry.

Anf. 153 CHRISTER WINBÄCK (fp) replik:

Fru talman! Jag är absolut ingen vän av att man binder in sig hos en leverantör, tvärtom. Jag har jobbat med IT i ganska många år och känner att det finns faror i detta.

Vi ska inte prata om licenshantering, vad det borde kosta och vad som är besvärligt, men det handlar ju om att förvaltningschefen, myndighetschefen och motsvarande ändå ska ha en möjlighet att kunna förstå vad det är för beslut man fattar när det gäller de IT-system som ska stödja verksamheten. Annars beskär man deras möjligheter att arbeta på ett fullgott sätt. Här handlar det om utbildning. Ledarskap i det här fallet kan handla om att ge utbildning och kunskap till de här personerna.

Lage Rahm sade att man ska kunna ha möjligheten till fri programvara. Jag har aldrig motsatt mig det på något sätt. Det jag motsätter mig är att alla *ska* ha det. Det är en stor skillnad där. Jag tror fortfarande att det är viktigt att ge kunskapen och möjligheten att kunna välja till de myndighetschefer och förvaltningar som vi har under våra vingar. Därmed ska de förstå fördelar och nackdelar med de val de gör som förvaltningschef och på så sätt stödja den förvaltning eller myndighet som de ska driva. Jag tror att det är viktigt.

Att kunna ha har jag inga synpunkter på, tvärtom tycker jag att det är bra. Men jag tror att utbildning och möjlighet att förstå de beslut man fattar är viktiga. Och det finns, åtminstone i dag, program som inte går på fri programvara och källkod som förvaltningar faktiskt behöver för att kunna styra sin verksamhet, i varje fall under ett antal år framöver. Vad som kommer i nästa steg vet vi inte. Jag tycker att det är viktigt att valmöjligheten finns, och därmed ska man som förvaltningschef och myndighetschef ha kunskapen och veta vilka aktiva val man kan göra. I övrigt håller jag med om det Lage Rahm sade. Kunna ha, javisst!

Anf. 154 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Som jag framhöll tycker jag att det finns politiska och demokratiska poänger med att man använder sig av fri programvara och liknande system. Men jag ska säga som så att om den här regeringen lyckas komma fram med sådant som gör att beslutsfattare på olika nivåer får den kunskap som de behöver för att kunna välja på ett upplyst sätt och där man även tar fri programvara i hänseende tycker jag att vi har kommit mycket långt. Om vi kommer till exempel så långt som Nederländerna har gjort ska jag personligen applådera regeringen för det. Det skulle vara mycket imponerande.

Jag tror tyvärr inte att vi kommer dit, därför att jag tycker att det ser ut som om regeringen – även om jag upptäcker att det här i kammaren finns ett intresse just nu, och det uppskattar jag – visar ett ganska stort ointresse för att öppna upp för detta, vilket till exempel den upphandling som jag pratade om visar. Det finns många andra exempel. Om det åtminstone kommer så långt som Christer Winbäck pratar om tror jag att vi alla skulle vara väldigt glada.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)

Prot. 2008/09:91

25 mars

IT-politiska frågor

21 § Statlig förvaltning

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU13
Statlig förvaltning.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)

Fri- och rättighetsfrågor

22 § Fri- och rättighetsfrågor

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU17
Fri- och rättighetsfrågor.

Anf. 155 ANDREAS NORLÉN (m):
Fru talman!

Frihet är det bästa ting,
som sökas kan all världen kring
för den henne rätt kan bära.
Vill du vara dig självver huld,
så älska frihet mer än guld,
ty frihet följer ära!

Vi känner alla igen biskop Tomas ord i *Frihetsvisa* från 1400-talet. Frihet var dock ett centralt begrepp i den politiska och filosofiska debatten långt dessförinnan. Aristoteles, som levde på 300-talet före Kristus, såg i sin statslära friheten som demokratins mål, för att ge ett ännu äldre exempel.

Friheten är fortfarande, nu likaväl som på medeltiden eller i antikens Grekland, ett centralt begrepp i den politiska debatten. Att värna samhällsmedlemmarnas frihet från yttre och inre fiender var ett av de viktigaste skälen till att samhällen började utvecklas till mer organiserade stater. En av staternas grundläggande uppgifter är således att slå vakt om medborgarnas frihet, oavsett om den hotas av andra staters aggression eller av kriminella element inom staten. Samtidigt är det många gånger just staterna som genom historien oräkneliga gånger har beskurit medborgarnas frihet på ett oacceptabelt sätt. Exemplet från det blodiga 1900-talet och dess totalitära regimer förskräcker.

Man kan dock konstatera att även demokratier kan kränka de medborgerliga fri- och rättigheterna. Demokrati innebär inte att en majoritet av medborgarna eller en majoritet i denna kammare har rätt att göra vad den vill. Demokratien bygger på ett antal kärnvärden, varav principen om majoritetsbeslut är ett. Därutöver förutsätter demokratin bland annat att alla människors rätt till liv och egendom, yttrandefrihet, demonstrationsfrihet, föreningsfrihet, religionsfrihet och så vidare respekteras.

Avvägningen mellan individens eller minoritetens frihet och statens eller majoritetens intressen utgör något av brännpunkten i debatten om de medborgerliga fri- och rättigheterna, och det ser man även i de motioner

som behandlas i dagens betänkande om fri- och rättighetsfrågor. Debatten rör ett dussintal motioner från den allmänna motionstiden, men påverkas i hög grad av Grundlagsutredningens betänkande, som presenterades förra året.

Grundlagsutredningen föreslår flera förändringar av 2 kap. regeringsformen, där grundlagsskyddet för fri- och rättigheterna återfinns. Förslagen, som har bred politisk förankring, bereds nu av regeringen och innebär bland annat följande:

Skyddet för den personliga integriteten stärks. Grundlagsutredningen menar att en bestämmelse om detta bör införas i regeringsformen i enlighet med Integritetsskyddskommitténs förslag. Det skulle i så fall vara en bestämmelse som innebär att varje medborgare gentemot det allmänna ska vara skyddad mot intrång som sker i hemlighet eller utan samtycke och som i betydande mån innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden.

Regeringsformens skydd för äganderätten förtydligas genom att huvudprincipen om full ersättning vid expropriation ges en ny utformning. Samtidigt införs en regel som rör rätt till ersättning vid rådhetsinskränkningar som görs av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl.

Regeringsformens skydd mot diskriminering utvidgas till att även avse sexuell läggning.

Det här är viktiga steg som ytterligare preciserar gränsen mellan individens rätt till frihet och det allmännas möjligheter att inskränka denna frihet.

Ett antal av motionerna som vi behandlar i dag rör just skyddet för den personliga integriteten och äganderätten respektive skyddet mot diskriminering och kan således avslås i avvaktan på att behandlingen av Grundlagsutredningens och Integritetsskyddskommitténs förslag slutförs.

Fru talman! Mot bakgrund av den debatt som har förts under de senaste åren om skyddet för den personliga integriteten, kan man konstatera att vi lever i ett samhälle där den tekniska utvecklingen gör det möjligt att övervaka medborgarna med en effektivitet och i en omfattning som vi aldrig tidigare har upplevt. Detta gör det än viktigare att både vi politiska beslutsfattare och medborgare i allmänhet är vaksamma inför olika åtgärder som kan hota varje människas rätt att ha en privat sfär som inte angår någon annan. Det är angeläget att vi riksdagsledamöter varje gång vi har att ta ställning till ett lagförslag som innebär en inskränkning av den personliga integriteten noga bedömer om nyttan med åtgärden står i rimlig proportion till inskränkningen av integriteten. Vi måste också beakta sammanhang och helhet så att vi inte ställer oss bakom ett antal små förändringar som var för sig ter sig harmlösa men som tillsammans innebär en oproportionerligt stor möjlighet att kartlägga människors privatliv.

När det gäller skyddet för den negativa föreningsfriheten, det vill säga rätten att inte vara medlem i en förening, lämnar Grundlagsutredningen inga förslag om utökningar eller revideringar av den befintliga regleringen i regeringsformen 2 kap. 2 §. Den negativa föreningsfriheten tas däremot upp i ett par motioner, varför jag vill lämna några kommentarer. 2 kap. regeringsformen handlar om relationen mellan staten och den enskilde medborgaren, och 2 § slår bland annat fast att den enskilde inte av staten får tvingas att vara medlem i en politisk, religiös, kulturell

eller liknande organisation. Det som har ifrågasatts är vilken skyldighet staten bör ha att skydda medborgarna mot att av andra än det allmänna tvingas bli medlemmar i föreningar. Motionärerna ger exempel från arbetsmarknaden, men frågan är generell.

Konstitutionsutskottet konstaterar dock i sitt betänkande att Europakonventionen gäller som lag i Sverige och att Europadomstolen har tolkat artikel 11 i konventionen så att staterna är skyldiga att i viss utsträckning ingripa i relationer mellan enskilda i syfte att tillse att den negativa föreningsfriheten respekteras. Det här innebär att det motionärerna vill uppnå redan i viss mån gäller i dag i samtliga stater som har ratificerat Europakonventionen, vilket är alldeles utmärkt.

Detta sammantaget gör att jag med gott samvete och med biskop Tomas ord ringande i bakhuvudet yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna.

Anf. 156 ANNIE JOHANSSON (c):

Fru talman! Detta betänkande rör det som gjorde mig politiskt intresserad, nämligen mänskliga fri- och rättigheter, grundläggande fri- och rättigheter, att enskilda människor har okränkbara rättigheter gentemot det offentliga. Det är också frågeställningar som intresserar mig i min civila roll i den juridiska sfären.

Det här är för mig ett av de absolut viktigaste områdena för konstitutionsutskottet, att skydda de grundlagsfästa mänskliga fri- och rättigheterna. Det är av den anledningen jag också är uppe i debatten, även om delar av mitt anförande kommer att tänga tidigare talare, Andreas Norlén.

Detta är också ett betänkande där vi från utskottets sida är eniga. Det betyder inte att vi är eniga i sak i frågeställningarna som berörs, men på grund av beredningsarbetet av två tunga utredningar på området, Integritetsskyddskommittén och Grundlagsutredningen, avstyrker vi samtliga motioner, inklusive några undertecknade av mig själv.

Motionsbetänkandet behandlar 13 motioner angående integritetsfrågor, negativ föreningsfrihet, stärkande av äganderätten och diskriminering. Det är viktiga frågor, och det är frågor som kräver sin beredning.

Fru talman! Hur ökar vi människors makt på bekostnad av oss rikspolitiker? Hur säkerhetsställer vi människors grundläggande rättigheter och friheter när vi stiftar lag? Regeringsformens 2 kap. handlar om just detta. Regeringsformens 2 kap. om medborgerliga fri- och rättigheter innehåller paragrafer som lägger band på oss lagstiftare i vårt arbete. Detta kapitel var under Grundlagsutredningens lupp och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Jag skulle i stället vilja fästa uppmärksamheten på det arbete som Integritetsskyddskommittén har gjort. Integritetsskyddskommittén är en parlamentariskt sammansatt kommitté som sedan 2004 har arbetat med att kartlägga och analysera lagstiftning som rör personlig integritet. Slutsatser presenterades i mars 2007. I januari 2008 presenterade kommittén sitt slutbetänkande med ett batteri av förslag för att stärka den enskildes privatliv. Vi kan konstatera att alla partier var helt eniga.

De förslag som vi i kommittén lade fram förutsätter jag blir verklighet, framför allt den föreslagna grundlagsbestämmelsen om att medborgare ska skyddas från hemlig och omfattande kartläggning och övervak-

ning från det allmännas sida. Det skulle ytterligare stärka 2 kap. regeringsformen, och integriteten skulle få ett självständigt värde i regeringsformen.

Ett rejält integritetsskydd kommer att skapas, och ny lagstiftning kommer att bli föremål för en proportionalitetsbedömning. En annan viktig poäng är att undantag från grundlagsbestämmelsen enbart kan finnas i lag. Dessutom kommer ett minoritetsskydd att slå in.

I regeringens budgetpropositioner från hösten 2007 och hösten 2008 skrivs att man ska ta hänsyn till integriteten i lagstiftningsprocessen. De har förklarat att vid kommande lagstiftning ”ska intresset av en effektiv brottsbekämpning noga övervägas mot de konsekvenser de nya bestämmelserna kan medföra för rätten till personlig integritet”.

En begränsning av skyddet för den personliga integriteten måste alltid vara proportionerlig, nödvändig och ändamålsenlig. Sedan den 1 januari 2008 verkar också Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden, som utövar tillsyn över de brottsbekämpande myndigheternas användande av hemliga tvångsmedel. Det är positiva steg i att värna integriteten, även om vi kan både bli bättre som lagstiftare på att bevaka skyddet och finna verktyg som gör det möjligt att det efterlevs.

Jag tror på den bestämmelse kommittén föreslår där huvudregeln är förbud mot övervakning och kartläggning. Det är viktigt med grundlagsskydd eftersom det binder lagstiftare i hur vi kan agera. Vår föreslagna grundlagsbestämmelse är dessutom teknikneutral och riktar in sig på det som är känsligt, det vill säga övervakning och kartläggning i betydande mån. Med detta ansluter vi oss till det som finns i många länder i vårt närområde.

För mig som politiker kommer ledstjärnan alltid att vara att stärka de medborgerliga fri- och rättigheterna. Det kan aldrig handla om att stärka statens rättigheter, utan det är fråga om människornas. Av den anledningen ser jag också det som naturligt att ha såväl en negativ föreningsfrihet, det vill säga rätten att inte tillhöra en förening, som en positiv föreningsfrihet, rätten att tillhöra en förening. I dag har vi enbart den positiva föreningsfriheten uppräknad i 2 kap. regeringsformen. I enlighet med min motion hade jag önskat att båda friheterna hade stått med som grundläggande skydd i regeringsformen och inte enbart i Europakonventionen.

Jag yrkar bifall till förslaget i konstitutionsutskottets i betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)

23 § Tryck- och yttrandefrihetsfrågor

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU18
Tryck- och yttrandefrihetsfrågor.

Anf. 157 HELENE PETERSSON i Stockaryd (s):

Fru talman! Sveriges grundlagsskyddade yttrande- och tryckfriheter är fundamentala för att bevara de mänskliga fri- och rättigheterna. Tryck-

Prot. 2008/09:91
25 mars

*Fri- och
rättighetsfrågor*

*Tryck- och yttrande-
frihetsfrågor*

friheten har många år på nacken. Den första lagstiftningen kom redan 1766 och slogs fast på nytt i 1809 års regeringsform.

Under årens lopp har grundlagen på olika sätt angripits. De största angreppen skedde under de båda världskrigen, framför allt det sista då tryckfriheten söktes begränsas på ett otal olika sätt – allt för att inte stöta sig med främmande makt.

En ny tryckfrihetsförordning beslutades 1949. Den har under årens lopp förändrats på vissa punkter, framför allt för att försöka täcka in ny teknik. Men grunderna är desamma. Just nu är den återigen föremål för utredning, bland annat för att se om det går att göra en teknikneutral yttrande- och tryckfrihetsgrundlag.

Detta har redovisats i början av detta betänkande. Betänkandet innehåller i övrigt behandling av motioner från allmänna motionstiden 2008. Jag tänker framför allt beröra tre områden. Det första är hets mot folkgrupp, det andra reklamfrågor och det tredje kabel-tv. Phia Andersson kommer senare under debatten att ta upp frågan om stärkt meddelarskydd.

Fru talman! Lagen om hets mot folkgrupp trädde i kraft den 1 januari 2003. Det var en omdiskuterad lag, och argumentet framfördes att det skulle bli en tandlös lag som gjorde ingrepp i grundlagarna till ingen nytta. Det har också under årens lopp förekommit domar som har blivit mycket omdiskuterade och analyserade. Var går gränsen för att det är hets mot folkgrupp och inte angrepp på en enskild person?

Lagen omfattar bara de grupper som är omnämnda i lagtexten. Detta har väckt frågan varför inte vissa grupper omfattas, och framför allt har det gällt personer med könsöverskridande identitet, så kallade transpersoner. I lagen står det sexuell läggning som innefattar homosexuella och bisexuella, men alltså inte transpersoner, eftersom det inte betecknas som en sexuell läggning utan är fråga om en könsidentitet.

Hur vanligt är det att denna grupp utsätts för hets? Ja, det vet vi inte riktigt. Det är just därför som vi från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill ge regeringen ett uppdrag att utreda frågan.

Vad vi däremot vet, utifrån bland annat en rapport från Folkhälsoinstitutet, är att det är vanligare att transpersoner har avstått från att gå ut ensamma av rädsla för att bli överfallna, rånade eller på annat sätt ofredade, att det är vanligare att transpersoner är rädda för att utsättas för våld och trakasserier på grund av sin transvestism och att det är vanligare att transpersoner har upplevt kränkande behandling och bemötande än homosexuella och bisexuella.

Då kommer frågan igen: Är detta hets mot individ eller mot transpersoner som grupp? Givetvis är hotet riktat mot en individ, men ibland är det också riktat mot gruppen som sådan. Eftersom det aldrig har gjorts någon utredning tycker vi att det är på tiden att man gör denna översyn. Problemet blir inte mindre, utan tvärtom ökar våldsbrott och trakasserier mot de grupper som omnämns i lagen.

I diskrimineringslagen har begreppet könsöverskridande identitet eller uttryck förts in, men utskottets majoritet är inte beredd att ge regeringen det uppdrag som vi tre partier vill, att utreda frågan i bestämmelsen om hets mot folkgrupp.

Majoriteten skriver i stället i sitt ställningstagande att frågan kan komma att belysas i Yttrandefrihetskommitténs fortsatta arbete. Jag sitter

själv i den kommittén liksom en del andra av utskottets ledamöter. Det är bra om frågan kommer att landa i den utredningen, men det finns inga garantier. För att vi ska vara säkra på att något händer är det bättre att riksdagen ger regeringen i uppdrag att utfärda tilläggsdirektiv till den utredningen.

Den andra frågan jag vill beröra är frågan om reklam i radio och tv. För cirka ett och ett halvt år sedan hade vi en kammardebatt och fattade beslut om utökad annonstid i radio och tv. Den socialdemokratiska gruppen motsatte sig bland annat en utökning från åtta till tolv minuter.

Det AV-direktiv som finns inom Europeiska gemenskapen utgår från sändarlandet. Det är alltså det land som tv-bolaget sänder ifrån som sätter regelverket. AV-direktivets regler är bara ett tak. Det är fritt fram för Sverige att ha ytterligare krav på de bolag som sänder från vårt land. När det gäller antal minuter per timme som ett bolag får sända reklam ansåg vi då – och vi vidhåller nu vårt ställningstagande – att det är fullt tillräckligt med åtta minuters reklamtid i stället för tolv, som nu är tillåtet per klocktimme. Men vi väljer att inte ha någon ny reservation utan avger i stället ett särskilt yttrande.

Vi har också i Sverige kunnat behålla frågan om förbud mot reklam riktad mot barn och alkoholreklam. Sverige har också drivit dessa frågor på Europainivå, både den förra regeringen och nuvarande regering, och utskottet utgår från att regeringen även i fortsättningen kommer att ha styrkan att hålla fast vid dessa förbud även om kommersiella krafter nu gör nya påtryckningar för att få sända alkoholreklam i tv.

Den tredje frågan jag vill ta upp, fru talman, är frågan om abonnentinflytande i kabelnäten. Det är ett växande problem. Det är kabelföretagen som tecknar avtal med fastighetsägaren om vilket utbud som ska finnas, och många gånger paketeras utbudet på ett sådant sätt att små nischkanaler riskerar att bli utestängda.

Konsumenten har ingen möjlighet att styra vilka kanaler man vill ha, och programbolagen kan inte erbjuda konsumenten sina tjänster om inte kabelbolagen väljer att ta med programbolaget och kanalen i sitt utbud. I dag är det en mycket stor del av våra hushåll som får sin tv-distribution genom kabel och som följaktligen inte har något eller åtminstone ett väldigt minimalt inflytande över sitt tv-utbud.

Frågan har behandlats i AV-utredningen, och en proposition kommer enligt uppgift till riksdagen i höst. Utredningen har inte föreslagit några förändringar i lagstiftningen, men vi får i konstitutionsutskottet anledning att återkomma till frågan i samband med höstens behandling. Utskottet har också haft uppe frågan om att ytterligare belysa situationen genom en hearing i samband med behandlingen av förslaget till ny radio- och tv-lag.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation nr 4.

Anf. 158 MARIANNE BERG (v):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 1, 2, 3 och 4.

I detta betänkande, KU18, *Tryck- och yttrandefrihetsfrågor*, har jag valt att här i mitt anförande endast ta upp frågan om meddelarskyddet.

Steg för steg urholkas våra möjligheter att påverka, att skapa opinion för våra synpunkter och att få leva våra liv privat utan att någon kollar

oss eller lyssnar på oss med eller utan vår vetenskap. Är det ett samhälle vi vill ha? Nej, för mig som vänsterpartist är det definitivt inte det. För mig som demokrat och vänsterpartist sitter det i ryggmärgen att försvara varje enskild människas rätt till ett privatliv. Likaså är det helt naturligt att försvara varje anställds rätt att kunna meddela sig med omvärlden om sin arbetssituation.

Fru talman! Många arbetstagare känner inte till sina rättigheter när det gäller meddelarfriheten, och det finns också offentliga arbetsgivare som inte är kunniga om eller ens medvetna om förbudet mot att söka källor. Därför vill Vänsterpartiet att offentligt anställda ska få en grundläggande information om meddelarfriheten och efterforskningsförbudet. Men vi har inte fått gehör för detta.

Meddelarskyddet måste gälla såväl inom den offentliga sektorn som inom den privata sektorn av arbetslivet. För mig är det enkelt att se det goda i en frihet att få säga sin mening i en öppen debatt eller att få berätta till exempel för en journalist vad som sker runt omkring mig, och att kunna göra detta utan rädsla för repressalier, trakasserier eller avsked. Men så är inte fallet för alla.

Inom den privata sfären är meddelarfriheten starkt begränsad, för att inte säga helt obefintlig. Där kan arbetsgivaren hänvisa till lagen om företagsskyldigheter. Meddelarskyddet måste stärkas och då också gälla den privata sfären. Vänsterpartiet anser att regeringen ska låta utreda möjligheterna till en förstärkning av meddelarskyddet för anställda. Men det har vi inte fått gehör för.

Fru talman! Vi måste på allvar börja arbeta med meddelarskyddet, och varför då inte börja med att meddelarfriheten i offentligt finansierad verksamhet som bedrivs i privat regi ska införas enligt den princip som nu gäller offentliganställda? Ska det vara så svårt? För mig är det inte det. Men tydligen är det så för alliansen, för i utskottet avstyrks våra motioner. Det bevisar ju att alliansen inte anser att yttrande- och meddelarfriheten är en central demokratifråga.

I tidningen Kommunalarbetaren har det avslöjats ett antal fall där anställda som genom upphandling har flyttats från kommunal regi tvingats skriva under kontrakt om tystnadsplikt. Jag vill lyfta fram ett exempel. I Vilhelmina kommun städar ISS Care på uppdrag av kommunen. ISS Care har i kontrakt med den anställde inskrivet att man som anställd kan mista jobbet och få straff i form av fängelse, böter eller skadestånd om man bryter tystnadsplikten. Detta är ju horribelt!

Inskränkningar av meddelarfriheten för de allt fler privatanställda i offentligt finansierad verksamhet innebär ett stort demokratiskt underskott. Mediernas och allmänhetens möjlighet att få insyn i till exempel hur våra skattepengar används blir bara sämre och sämre i takt med att fler privatiseringar genomförs.

Hur kan alliansen, på tal om insyn, tycka att det är okej att man i den offentliga verksamhet som drivs i privat regi inte kan få insyn i hur våra skattemedel används när ni i andra lägen ofta framhåller vikten av att värna skattebetalarnas pengar? Alliansens återkommande ramsa om att värna skattebetalarnas pengar är ju i praktiken bara nys. Om det inte vore det ska väl skattepengarna värnas i alla lägen – inte som nu bara talas om i ord i mer eller mindre populistiska uttalanden som alliansens företrädare gör i tid och otid i olika sammanhang, med speciell betoning på den

ekonomiska kris vi befinner oss i, där det dagligen sker varsel och uppsägningar?

Fru talman! Att värna skattebetalarnas pengar utifrån alliansens perspektiv är för mig definitivt inte trovärdigt – långt därifrån. Genom att högeralliansen nu avstyrker motionerna är man inte beredd att stärka meddelarfriheten i offentlig verksamhet i privat regi eller utreda möjligheterna till förstärkning av privatanställdas meddelarfrihet. Ni tycks anse att det är helt okej att anställda inte ska kunna ta upp eventuella missförhållanden som kan förekomma på en arbetsplats.

Att känna rädsla för att meddela sig är illa, men att dessutom tvingas till tystnad rimmar verkligen illa med en demokrati som vår.

Fru talman! Vänsterpartiet har länge arbetat för en enhetlig lagstiftning som säkerställer samma regler för personalens meddelarfrihet och skydd mot efterforskning och repressalier i alla verksamheter som drivs med skattemedel, oavsett om driften är offentlig eller så kallad privat. Vi har inte fått gehör för vår motion, vilket bara kan tolkas på ett sätt. Det är att högeralliansen totalt struntar i anställdas rätt att kunna meddela sig med omvärlden om sin arbetssituation.

Tillika struntar högeralliansen fullständigt i hur våra skattemedel genom offentlig verksamhet i privat regi hanteras. Trovärdigheten när ni säger er värna skattebetalarnas pengar är, som jag sade tidigare, endast nys.

Anf. 159 MARGARETA CEDERFELT (m):

Fru talman! I kväll debatterar vi betänkandet *Tryck- och yttrandefrihetsfrågor*. Det har sagts många kloka ord tidigare här i kväll. Jag är helt övertygad om – det syns också i utskottets betänkande – att vi till stora delar är överens om att vi måste värna våra grundläggande rättigheter. Vi ska värna tryckfrihet och yttrandefrihet. Jag tror inte att det råder några skiljaktigheter just i de frågorna, men visst finns det skillnader mellan oppositionen och alliansen, och jag kommer att beröra några av dessa i mitt anförande.

Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på samtliga reservationer.

Tryck- och yttrandefrihet ger oss rättigheter, men med rättigheter följer alltid skyldigheter. Det går aldrig att endast framhålla rättigheter.

Tryckfrihet är en form av yttrandefrihet. Det är en nödvändig men inte tillräcklig förutsättning för demokrati. Grundförutsättningarna för yttrandefrihet och tryckfrihet är just att det ska vara tillåtet att uttrycka sig i politiska frågor, att kritisera samhället eller att yttra sig om stats-skick, och därför är det viktigt att det finns en långsiktig framförhållning när det handlar om våra grundlagar och att vi inte drabbas av en tanke på att det finns något som retar oss, som vi vill förändra och begränsa eller sticker upp ett pekfinger i luften och fångar in att det faktiskt finns åsikter som går åt endera hållet. Det är viktigt med långsiktighet och att våra grundlagar är ordentligt beredda.

Det är också viktigt att det så långt möjligt finns en samsyn så att man kan vara säker på att grundlagarna fortsätter att fungera och inte utsätts för hastiga kast. Det är ju just på det sättet man kan undergräva vår demokrati, yttrandefrihet och tryckfrihet.

Prot. 2008/09:91
25 mars

*Tryck- och yttrande-
frihetsfrågor*

Som har sagts tidigare här har vi en lång tradition i Sverige. Redan 1766 fick vi tryckfrihet. Vi är ett av de länder som har haft tryckfrihet absolut längst. Det har funnits perioder då tryckfriheten har begränsats, men jag skulle vilja säga att demokratin har segrat. Vi har fått tillbaka vår tryckfrihet, och den ska vi fortsätta att arbeta för.

Tryck- och yttrandefrihet är viktigt, och därför finns det pågående beredningar. Här har tidigare Grundlagsutredningen nämnts, men det finns också en parlamentarisk yttrandefrihetskommitté, som ganska nyligen redovisade sin etapp ett, som handlar om grundlagsskydd för digital bio och andra yttrandefrihetsrättsliga frågor. Yttrandefrihetskommitténs betänkande innehåller också andra förslag om att anpassa den gällande lagstiftningen till de förändringar som sker i samhället.

En fråga som har berörts här av Marianne Berg och som återkommer lite senare är meddelarskyddet. Med det avses normalt de regler i tryckfrihetsförordningen som respektive yttrandefrihetsgrundlag täcker och att det också ska vara möjligt att straffritt lämna sekretessbelagda uppgifter för publicering. Men här tycker jag att det är viktigt att faktiskt göra tydligt att det handlar om offentlig sektor. När vi sedan går över till privat sektor finns fortfarande det som heter meddelarfrihet, men den upphävs genom det anställningsavtal som tecknas. Det är inte en tillfällighet att det förhållandet råder, utan det handlar också om att det finns andra värden som är viktiga, att det finns ett näringsliv och att det finns fungerande företag.

Här vill jag återigen lyfta fram att det är viktigt att ett ärende är ordentligt berett och att inte förändringar görs plötsligt. I det här sammanhanget finns det ju divergerande lagstiftning. Det är inte så enkelt att säga att det meddelarskydd som är implementerat i offentligt driven verksamhet också ska gälla i privat driven verksamhet, för det finns så mycket annan lagstiftning som påverkas. Därför är det angeläget att hålla isär begreppen.

Om vi nu också, som Marianne Berg gjorde, ska börja tala om privat företagsamhet som är verksam i offentligt finansierad verksamhet kan det naturligtvis synas enkelt att där också ska finnas en meddelarfrihet precis som i offentligt driven verksamhet. Men jag är inte säker på det. Det finns ju något som heter anbudsförfarande. Det finns något som heter konkurrens, och det finns något som heter fritt val.

Hur ska det här komma in? Jag tycker därför att det är viktigt att det faktiskt finns lagar som reglerar detta.

Nu ser jag att tiden rullar iväg. Jag ska därför väldigt kort uppehålla mig vid ytterligare en enda frågeställning. Det gäller hets mot folkgrupp.

Helene Petersson tog upp att det inte finns någon lagstiftning som omfattar transsexuella personer. Då vill jag säga: Diskrimineringslagstiftningen gäller. Den inkluderar klart och tydligt transsexuella personer. Därmed finns det också en lagstiftning som reglerar detta förhållande.

Anf. 160 HELENE PETERSSON i Stockaryd (s) replik:

Fru talman! Då tror jag inte att Margareta Cederfelt lyssnade riktigt ordentligt. För jag sade just det, att diskrimineringslagstiftningen har fått en ny skrivning där man har tagit med könsöverskridande identitet eller uttryck.

Det var också därför som vi förra året avvaktade lite i konstitutionsutskottet. Vi ville se hur man behandlade detta i diskrimineringslagstiftningen, om det fanns en möjlighet att i det sammanhanget också plocka upp hets mot folkgrupp.

Men jag har en fråga till Margareta Cederfelt. Om ni, som ni har skrivit i utskottets ställningstagande från majoritetens sida, är beredda att stoppa in frågan i Yttrandefrihetskommittén undrar jag: Varför är ni inte beredda att ställa er bakom vår reservation? Eller varför kunde vi inte få en gemensam utskottstext där man faktiskt hade gett ett uppdrag till regeringen att se över och göra en utredning av om det skulle vara relevant att också ha den skrivningen när det gäller hets mot folkgrupp?

Anf. 161 MARGARETA CEDERFELT (m) replik:

Fru talman! Jag vidhåller det ställningstagande som vi har gjort i utskottet.

Som Helene Petersson tidigare tog upp finns det en skillnad när det handlar om hets mot folkgrupp, där det just inriktas på ett kollektiv. Det finns ingenting som tyder på att det handlar om diskriminering av ett kollektiv när det gäller transsexuella personer eller könsidentitet.

Däremot har vi en diskrimineringslagstiftning. Jag tycker att det är oerhört angeläget att denna också får verka. Lagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 2009. Det innebär att den nu har gällt i tre månader. Vi har ännu inte sett resultatet av hur den har tillämpats. Vi har inte tagit del av några utfall i rättegångar och så vidare än så länge.

Låt den här lagstiftningen verka! Därefter får vi se vad som händer. Men den tar faktiskt sikte på det som den tidigare lagstiftningen exkluderade, könsöverskridande identitet.

Anf. 162 HELENE PETERSSON i Stockaryd (s) replik:

Fru talman! Ja, men det är ju två helt skilda lagstiftningar. Diskrimineringslagen är inriktad på en individ. Om individen heter Kalle eller Mona, eller vad den nu heter, så är det den individen. Men hetslagstiftningen är kopplad till om det sker någon hets mot personerna just för att de tillhör denna grupp. Där har vi plockat in homosexuella. Vi har tagit med sexuell läggning som då också omfattar bisexuella.

Men eftersom transpersoner inte ingår i gruppen sexuell läggning för att det är kopplat till en könsidentitet omfattas inte den gruppen.

Sedan gällde det att det inte skulle finnas belägg för att de här trakasserierna sker. Folkhälsoinstitutet har gjort en ganska stor undersökning där man har tittat på homosexuellas, bisexuellas och transpersoners hälsotillstånd. Man har, som jag nämnde i mitt anförande, också sett att gruppen transpersoner ligger högre när det gäller de här hotsituationerna, trakasserierna.

Då kan man, som sagt, verkligen fundera över om detta inte är hets mot en folkgrupp eller en grupp personer.

Det är precis det vi vill utreda. Det är precis det vi vill titta på, för det har inte gjorts någon utredning eller någon ytterligare direkt forskning eller översyn av det här. Vi säger inte att det ska skrivas in, men vi vill att man verkligen utreder detta.

Det är alltså en skillnad på diskrimineringslagstiftningen och lagstiftningen när det gäller hets mot folkgrupp.

Anf. 163 MARGARETA CEDERFELT (m) replik:

Fru talman! Jag börjar med att säga att jag egentligen tycker att en lagskrivning som den som finns när det gäller hets mot folkgrupp på ett sätt är olyckligt formulerad. Den skulle nämligen kunna expandera och bli hur stor som helst, beroende på vilka grupper som identifieras.

Själva lagstiftningsformuleringen innebär ju att det som inte initialt är inkluderat i förarbetena och det som inte har skrivits in retroaktivt inte heller är inkluderat i hets mot folkgrupp.

Vi kan titta på diskrimineringslagstiftningen. Jag tycker att den är formulerad på ett annat sätt. Där talar man om etnisk tillhörighet, religion, könsöverskridande identitet med mera. Och, som jag har sagt, denna lagstiftning är några månader gammal, tre månader gammal. Låt den verka! Låt oss se hur utfallet blir!

Folkhälsoinstitutets rapport skulle vi kunna debattera länge och väl. Jag är inte säker på att själva grundfrågeställningen i Folkhälsoinstitutets rapport handlar om att vi har en lagstiftning om hets mot folkgrupp eller inte, utan där finns många fler variabler som måste beaktas. Och det kräver en särskild debatt i sig.

Anf. 164 MARIANNE BERG (v) replik:

Fru talman! Meddelarfriheten är en grundläggande demokratifråga. Som jag tog upp i mitt anförande anser Vänsterpartiet att anställda inom verksamhet i offentlig sektor som är driven i privat regi även ska omfattas av detta.

Men Margareta Cederfelt ansåg inte det. Hon tyckte att detta skulle vara ganska krångligt. Nej, det behöver inte vara så krångligt, men ser man konkurrens och pengar före de anställdas rätt att meddela sig kan det bli väldigt krångligt.

Margareta Cederfelt vill alltså att de anställda i verksamhet inom offentlig sektor som drivs i privat regi ska ha munkavle på sig och kanske arbeta under vilka odrägliga arbetsförhållanden som helst.

Meddelarfriheten för denna grupp ska ju bygga på samma princip som gäller för de offentliganställda i dag. Det har funnits försök med denna verksamhet, bland annat i den region jag själv kommer från, Region Skåne. Där fungerar det alldeles utmärkt att föra in det i avtal för de privata aktörerna i samband med upphandling.

Anser Margareta Cederfelt fortfarande att vi inte ska kunna ge de anställda i verksamhet inom offentlig sektor som drivs i privat regi möjligheten att ha meddelarfrihet?

Anf. 165 MARGARETA CEDERFELT (m) replik:

Fru talman! Marianne Berg har inte berört med ett enda ord det som jag tog upp i mitt anförande, att det råder skillnader mellan privat och offentligt driven verksamhet, detta oberoende av om verksamheten är finansierad offentligt eller privat.

Att då plocka ut en del i en lagstiftning och sedan säga att just denna ska förändras men ingenting annat leder inte framåt. Det kan snarare

stjälpa en väl fungerande privat verksamhet, en verksamhet som också har en stor betydelse i samhället.

Men jag vill föra in en annan del. Helene Petersson nämnde Folkhälsoinstitutets rapport. Vi kan gå in och titta på de rapporter och undersökningar som görs om trivsel på arbetsplatser. Jag är inte säker på att just meddelarfriheten har bidragit till att offentligt anställda trivs så mycket bättre än vad privatanställda gör som inte omfattas av den offentliga meddelarfriheten.

Jag tycker att det är viktigt att vi beaktar våra grundlagar och att dessa följs.

Anf. 166 MARIANNE BERG (v) replik:

Fru talman! Margareta Cederfelt sade: Att införa meddelarfrihet för de anställda i verksamhet i offentlig sektor som drivs i privat regi skulle vara någonting som inte leder framåt. Det tycker jag är en väldigt märklig tolkning av det hela.

Just Margareta Cederfelts tankar kring det hela leder ju tvärtom bara bakåt.

Det är lite märkligt att man inte vill ha den insynen i privata aktörers bolag som får in massvis av skattebetalarnas pengar. Jag kan ta ett exempel där man inte har meddelarfrihet, som jag tog upp förut, nämligen ISS Health Care. Det är ett börsnoterat företag som har stor verksamhet i Sverige. Företaget har 250 000 anställda i 38 länder. Ska dessa anställda, i alla fall i detta land, förnekas meddelarfrihet?

Jag undrar vad det är för affärshemligheter man som till exempel undersköterska eller vårdbiträde kan röja. Jag förstår inte poängen med att neka många anställda kvinnor och män i verksamhet inom offentlig sektor som drivs i privat regi meddelarfrihet. Det är att gå långt tillbaka i tiden, Margareta Cederfelt!

Anf. 167 MARGARETA CEDERFELT (m) replik:

Herr talman! Jag vet inte om det är att gå tillbaka, Marianne Berg. Det finns faktiskt en lagstiftning som gäller nu. Det handlar om här och nu, 2009.

Men Marianne Berg har inte med ett ord berört att det finns en möjlighet för offentliga arbetsgivare eller offentliga myndigheter som upphandlar privata tjänster att i sina anbudsförfaranden och i sina avtal med leverantörer skriva in att meddelarfrihet ska gälla. Detta kan ju vara ett medskick till de landsting och kommuner där Marianne Bergs parti finns med och styr. De kan se till att den klausulen skrivs in. Sedan har vi i så fall något exempel att utvärdera om det ska bli aktuellt att ändra lagstiftningen.

Anf. 168 ANNIE JOHANSSON (c):

Herr talman! Tryck- och yttrandefriheten är grundläggande element i vårt demokratiska samhälle. Det är också två rättigheter som har utmanats under de senaste åren vad gäller både pastor Åke Green och hans uttalanden om homosexuella och Muhammedkarikatyrerna, rondellhundar och spridning av obduktionsbilder. Vår vidsträckta tryck- och yttrandefrihet har här fått debatteras, motiveras och analyseras.

Prot. 2008/09:91
25 mars

*Tryck- och yttrande-
frihetsfrågor*

Yttrandefriheten är en av demokratins grundvalar. Vår grundinställning är att alla människor ska ha rätt att få uttrycka sin mening. Det gäller även åsikter som samhället uppfattar som obekväma eller felaktiga och som andra individer uppfattar som rena dumheter eller i vissa fall till och med kränkande. Bara i ett demokratiskt samhälle där idéer och uppfattningar får brytas mot varandra kommer sanningen att segra. Det gör den inte genom att man förbjuder människor att uttrycka en viss åsikt.

Rätten till att fritt trycka och tycka är inget som ska tas för givet utan någonting som ständigt måste försvaras. Var gränsen går mellan att tycka och trycka fel eller tycka och trycka olagligt måste vara ständigt levande i den samhälleliga debatten för att stärka den enskildes fri- och rättigheter.

Sverige har en unikt lång tradition av grundlagsskyddad yttrandefrihet. Det är något att vara stolt över. Men förändringar i det moderna samhället gör att dagens lagstiftning inte är utan problem. Endast sådant som uttrycks genom i lagen utpekade medieformer får grundlagsskydd. Därför avgör det sätt på vilket man uttrycker sin åsikt om man omfattas av grundlagsskyddet eller inte. Dagens teknikberoende lagstiftning är därför problematisk eftersom teknikutvecklingen innebär att förutsättningarna snabbt förändras. Detta är något som den pågående Yttrandefrihetskommittén analyserar och ska presentera lösningar på.

Herr talman! En annan intressant aspekt är tryck- och yttrandefrihet på Internet. Internet har fört med sig enorma möjligheter för människor att kommunicera och uttrycka sina åsikter. Den demokratiseringspotential detta för med sig är även den enorm. För vissa makthavare innebär de nya möjligheterna ett hot. Auktoritära regimer vill begränsa möjligheterna för sina medborgare att säga vad de tycker och ta del av det hav av information som finns tillgängligt bara ett musklick bort. Sverige har en mycket viktigt internationell roll som stark förespråkare för yttrandefrihet och ett ocensurerat Internet. Här är det också viktigt, menar jag, att slå vakt om möjligheten att vara anonym på Internet.

En annan intressant fråga, som också har diskuterats här tidigare, rör värnandet av offentlighetsprincipen och meddelarskyddet. Vi vill värna vårt meddelarskydd och det unika i detta. Vi vill slå fast vikten och betydelsen av den svenska offentlighetsprincipen. Meddelarskyddet, det vill säga förbud mot efterforskning och arbetsrättsliga åtgärder, och anonymitetsskyddet är mycket viktiga delar för att förverkliga offentlighetsprincipen. Det gäller för verksamheter där offentlighetsprincipen tillämpas, det vill säga statlig och kommunal verksamhet.

Att även privatanställda ska åtnjuta det grundlagsskyddade meddelarskyddet har utretts tidigare, och flera remissinstanser har kritiserat förslagen just för att detta är mycket komplicerat och svårt att lösa. Offentlighetsprincipen är till för offentliga verksamheter och för offentligt anställda och ska således enbart omfatta dessa. Risken finns annars att man urholkar den princip vi är satta att försvara och skydda. Privatanställda har också – och det är viktigt i detta sammanhang – samma vidsträckta yttrandefrihet som alla andra medborgare i det här landet.

Meddelarskyddet är de regler som finns i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen som gör det möjligt att straffritt lämna uppgifter som normalt är sekretessbelagda till tidningar, radio och tv för offentliggörande. Detta är ett led i vår omfattande offentlighetsprincip

där ledstjärnan är öppenhet i den statliga förvaltningen. Men det innehåller givetvis undantag för att säkerhetsställa rikets säkerhet eller särskilda tystnadsplikter. Anonymitetsskyddet liksom efterforskningsförbudet är två grundstenar i detta.

Meddelarfriheten är till för att allmänheten ska kunna granska offentlig verksamhet och för att vi ska få insyn i densamma. Grundlagen talar om vilka rättigheter individer har gentemot den offentliga verksamheten – inte vilka rättigheter individer har gentemot privata aktörer.

Meddelarskyddet är inte heller någon arbetsrättslig fråga utan en offentlighetsrättslig fråga. Det är inte en fråga mellan arbetsgivare och arbetstagare utan en fråga om allmänhetens intresse av insyn. Det är ett viktigt komplement till offentlighetsprincipen.

Däremot är det viktigt att utreda så kallade whistleblowers skydd och om det skyddet är tillräckligt när dessa anställda avslöjar missförhållanden på en privat arbetsplats. Detta görs genom en översyn av lagen om företagshemligheter.

Det är väl jättebra om det finns en insyn i verksamheter som finansieras med skattemedel och som ligger utanför de offentliga aktörerna. Detta bör i så fall regleras i avtal mellan den offentliga uppdragsgivaren och den privata aktören i stället för att man urvattnar det unika meddelarskyddet vad gäller insyn i offentlig verksamhet.

Herr talman! KU är satt att värna den svenska grundlagen och dess bestämmelser. Yttrandefriheten, tryckfriheten och offentlighetsprincipen är här givna grundbultar att försvara. Vi ska se till att allmänhetens och enskilda individers rättigheter försvaras och varken urvattnas eller urholkas. Det är givet att det ska finnas ett skäligt skydd även för anställda i privata företag, men det regleras knappast i den svenska grundlagen, förutom när det gäller dess självklara rätt till yttrandefrihet.

Jag yrkar bifall till konstitutionsutskottets förslag i betänkandet.

Anf. 169 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp):

Herr talman! Det är många olika frågor som behandlas i detta betänkande. Det är centrala frågor som yttrandefrihetens gränser, meddelarfriheten och grundlagsregleringen av reklam.

Nästan alla motionsyrkanden handlar om ämnen som utskottet har behandlat många gånger förut. De som händelsevis lyssnar på denna debatt tycker kanske att det är lite märkligt. Ibland kan det vara lätt att göra sig lustig över att saker och ting går långsamt i politiken, och jag tror ofta att vi i den här kammaren också kan känna otålighet.

Men just när det handlar om tryck- och yttrandefrihet är jag övertygad om att det finns en poäng i att saker får ta tid. Det *ska* vara svårt och det *ska* ta tid att flytta på regelverket om vad vi får säga och sprida för yttranden. Det är bara på det viset som vi får möjlighet till en bred diskussion med rejält utrymme för eftertanke.

Ur liberal synpunkt är grundhållningen enkel. Tryck- och yttrandefriheten ska vara så vidsträckt som möjligt. Rätten att yttra sig tillkommer inte bara den som torgför populära åsikter eller uttrycker sig på ett hyggligt sätt, utan också den som vill chockera, driva med företeelser, häda eller visa upp sitt eget dåliga omdöme. Sedan är det i den fria debatten som vi andra får bilda opinion och ta avstånd.

Men yttrandefriheten är inte absolut. Vi har förbud mot ärekränkning av enskilda. En annan sådan inskränkning är bestämmelsen om hets mot folkgrupp, som jag här vill beröra närmare.

Bestämmelsen om hets mot folkgrupp är det lagrum som sätter en yttersta gräns för vilka kränkningar man får rikta mot ett kollektiv. Ordet ”folkgrupp” används ibland om alla slags grupper, oavsett om det är politiker, ungdomar eller pensionärer. Men i lagens mening handlar det om de grupper som är allra mest utsatta för förföljelse och hatbrott.

Bakgrunden är förstås bland annat nazismens folkmord. Tredje rikets systematiska hatpropaganda var nödvändig för att göra befolkningen psykologiskt förberedd för Förintelsen.

Det var också strax efter andra världskriget som Sverige slutligen införde ett förbud mot hets mot folkgrupp. Pådrivande för detta var inte minst den liberala publicisten Manne Ståhl som ledde Karlstads-Tidningen i totalt 37 år och bland annat var ordförande i Publicistklubben. Han var också riksdagsledamot och en av de politiker som drev fram förbudet mot hets mot folkgrupp.

I slutet av 1940-talet fanns ingen förståelse för att inkludera homosexuella och bisexuella i hetsbestämmelsen, trots att homosexuella hela tiden varit en av nazismens klassiska måltavlor. Också i dagens Sverige är homosexuella föremål för hatpropaganda från den nazistiska rörelsen. Ett antal homosexuella har också mördats av nazister, bland annat i min egen hemstad Göteborg.

Folkpartiet liberalerna var därför pådrivande för den lagändring som slutligen kunde träda i kraft 2003 och som innebär att hets med anspelning på sexuell läggning också omfattas av hetsförbudet. Sedan dess har debatten fortsatt i många partier, och Folkpartiet fortsätter att driva frågan.

2003 års lagändring omfattar inte könsidentitet. Därmed ges inte transpersoner det skydd mot hets som homosexuella och bisexuella i dag åtnjuter.

Just nu pågår Yttrandefrihetskommitténs arbete med att se över tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Kommittén har ett brett mandat, och konstitutionsutskottet hänvisar i sitt betänkande till att den här frågan kan komma upp i det sammanhanget.

Som jag sade tidigare är det extra viktigt att vi ger varandra och hela samhället en chans till analys och eftertanke inför kommande lagändringar på yttrandefrihetens område, och det här är ytterligare ett viktigt exempel på detta.

Det finns tunga principiella argument i vågskålen, inte minst att ge ett enhetligt skydd åt alla personer som omfattas av HBT-beteckningen, det vill säga homosexuella, bisexuella och transpersoner. Samtidigt måste vi vara ödmjuka och säga att vi behöver mer underlag om utbredningen av hetspropaganda som är explicit riktad mot transpersoner. Därför ser jag fram emot att få återkomma till frågan när Yttrandefrihetskommitténs förslag väl har presenterats.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till förslagen i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 170 HELENE PETERSSON i Stockaryd (s) replik:

Herr talman! Det är spännande att höra Cecilia Wigström tala så varmt för denna lagstiftning och säga att ni har varit pådrivande under hela tiden. Då undrar jag vilka skäl som gör att ni inte redan i dag kan ställa upp på att ge regeringen ett direktiv. I utskottets ställningstagande står det att belysning kan komma att ske. Det finns alltså inga garantier. Det finns inget som lovar att Yttrandefrihetskommittén kommer att ta upp den här frågan.

Vi tycker att frågan är så viktig. När man hör att det handlar om eftertanke och analys, att det finns många skäl och att vi behöver mer underlag tycker jag att det låter som om Folkpartiet faktiskt tycker som vi i denna fråga också. Varför är ni då så rädda för att ge regeringen i uppdrag att ge tilläggsdirektiv så att vi är säkra på att Yttrandefrihetskommittén verkligen tar upp detta? Cecilia Wigström säger "när Yttrandefrihetskommittén lämnar sitt förslag". Jag hoppas att det kommer att bli så, men det finns inga garantier. Varför vill ni inte ställa upp och se till att det kommer att ske en utredning?

Anf. 171 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Herr talman! Det stämmer att Folkpartiet har varit väldigt pådrivande för att öka skyddet för homosexuella, bisexuella och transpersoners rättigheter i samhället. Jag är väldigt stolt över att vi har den nya diskrimineringslagen som trädde i kraft den 1 januari i år. Den har alliansregeringen och demokratiminister Nyamko Sabuni arbetat fram.

Jag har också respekt för att det pågår ett utredningsarbete. Jag vet att man är ivrig och vill få saker och ting på plats snabbt. Det vill jag också väldigt många gånger. Den här utredningen tittar över yttrandefrihetsgrundlagen och tryckfrihetsförordningen. Jag tycker att man ska ha respekt för det arbetet och ge dem möjlighet att belysa den här frågan och ta fram mer faktaunderlag. Vi vet att många transpersoner är utsatta, men vi vet inte hur omfattande deras utsatthet är. Man behöver också mer faktaunderlag för att kunna gå vidare med lagstiftningen. Jag tycker att vi ska ge kommittén en chans att arbeta vidare, och så får vi se vad som händer när de har lagt fram sitt betänkande.

Anf. 172 HELENE PETERSSON i Stockaryd (s) replik:

Herr talman! Om det vore så väl att frågan låg hos Yttrandefrihetskommittén, men det gör den inte. Vi har lyft in den. Ingvar Svensson lyfte in den, och jag höll med och tyckte att det vore bra om den kom på bordet. Men frågan finns alltså inte med i Yttrandefrihetskommitténs arbete och planering. Kommentaren var: Vi plockar med oss den. Vi undersöker.

Man kan inte säga att det pågår något arbete. Det vet vi inte. Det finns inga garantier för det. Yttrandefrihetskommittén har ett brett mandat. Vi har försökt att lyfta in meddelarskyddet också i denna kommitté. Men bara för att man som kommittéledamot har lyft upp frågan finns det inga garantier för att frågan kommer att utredas.

Är Folkpartiet inne på samma linje som vi och verkligen vill ha en utredning ska ni rösta för vår reservation. Regeringen gör mycket arbete och har gått in med diskrimineringslagstiftningen, som jag tycker är jättebra. Se till att man verkligen får garantier för att vi får ett tilläggsdirektiv i kommittén. Då kan man vara garanterad och säker på att frågan kommer att behandlas av Yttrandefrihetskommittén, men så är inte fallet nu i dag.

Anf. 173 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Herr talman! Helene Petersson berättar att både hon själv och Ingvar Svensson har lyft upp den här frågan i Yttrandefrihetskommittén. Då finns det verkligen inte anledning för regeringen att nu rusa in med några tilläggsdirektiv. Den utredning som hon sitter i tillsammans med Ingvar Svensson har möjlighet att titta på den här frågan. Det vore mycket positivt om det skedde. Det finns ingen anledning att på något sätt lägga sig i Yttrandefrihetskommitténs arbete. Man har möjlighet att göra detta.

Jag vill påpeka en sak. I er reservation hänvisar ni till den diskrimineringslagstiftning som har kommit. Det är väldigt viktigt och bra att den har kommit på plats. Det är bra att alliansregeringen nu har sett till att homosexuella, bisexuella och transpersoner skyddas även i diskrimineringslagstiftningen. Men det finns en stor skillnad mellan de här två lagarna. Diskrimineringslagen skyddar individer mot diskriminering, medan hetslagstiftningen handlar om hela grupper och kollektiv. Därmed kan man inte dra en enkel parallell mellan de två lagarna och säga att bara för att vi har infört det i diskrimineringslagen ska vi nu införa det i hetslagstiftningen.

En annan anledning till att vara försiktig med att dra så snabba paralleller som ni gör i er reservation är att det är en väldigt stor skillnad mellan en vanlig lag, som diskrimineringslagen, och en grundlag, som tryck- och yttrandefrihetslagarna. Diskrimineringslagen skyddar till exempel även människor mot diskriminering på grund av ålder. Jag har inte hört någon i denna debatt som därmed vill att man också ska inkludera ålder i lagstiftningen som rör hets mot folkgrupp. Detta är två olika lagar som måste prövas på helt olika meriter.

Anf. 174 INGVAR SVENSSON (kd):

Herr talman! Tryck- och yttrandefrihetsfrågorna är väldigt intressanta, spännande, svåra och enormt abstrakta. Jag har sysslat med de här frågorna i några år. Ju mer man tränger in i dem, desto mer inser man att man inte begriper det här. Det är egentligen beklagligt att vi har så väldigt få som är intresserade av det här frågeområdet eftersom det är mycket viktiga frågor. Det gäller inte bara bland politiker, utan det finns väldigt få experter även på den rent juridiska sidan. Som väl är har vi ju en kanslichef i konstitutionsutskottet som är en mycket framstående expert på det här området, och det är ju väldigt bra. Men leden av experter glesnar dessvärre. Inte minst var det en stor förlust för de här frågorna när Göran Regner gick bort för något år sedan.

Jag ska bara beröra ett par punkter här. Det som har diskuterats är det här med hets mot folkgrupp. Strax före 1998 ledde jag en rättspolitisk grupp inom partiet, och vi tittade på de här frågorna. Mycket medvetet valde vi att vi skulle se till att det fanns ett diskrimineringskydd som var

baserat på sexuell identitet. Det är en stor skillnad på debatten i de andra partierna som fokuserade på begreppet läggning.

Vi har alltså inga problem när det gäller att vidga hetsparagrafen eller åtminstone att titta på och analysera behovet av detta. Men, säger ni, var inte Kristdemokraterna emot hetslagstiftningen 2002? Nej, det var vi egentligen inte, men vi hade diskussioner inom utskottet – jag är väl den enda som är kvar i utskottet från den tiden – om motivskrivningarna. Vi var väldigt nära en överenskommelse. Moderaterna var inte med på det taget, men alla vi andra var faktiskt väldigt nära en överenskommelse. Men så satte sig Vänsterpartiet på tvären, och det blev ingen samskrivning. I det läget valde vi att gå på ett avslag i ren protest. Men i sak var vi för den här utvidgningen av hetsparagrafen.

Det är alldeles riktigt som Helene Petersson säger att jag i Yttrande-frihetskommittén har tagit initiativ till att ta upp den frågan. Jag tror att det finns en bred enighet i kommittéerna om att fokusera på detta.

Nu hävdades det att det kanske är en straffrättslig fråga. Jag tror inte att det är något stort problem. När vi får den här typen av motioner hänvisas de alltid till konstitutionsutskottet. Man måste ha ett grundlagsstöd för att över huvud taget ha en straffrätt på det här området.

Det pratas om tillkännagivande eller inte. Egentligen ligger vi väldigt nära varandra i den här frågeställningen såvitt jag kan se, åtminstone när det gäller att titta på och analysera den här frågeställningen. Kom ihåg att tillkännagivanden inte är några som helst garantier för någonting. Det är uppmaningar till regeringen att göra på ett visst sätt, men regeringen behöver ju inte följa det.

Nu ser jag att jag drar över min talartid, men jag ska bara säga något helt kort.

En annan viktig fråga som även Helene Petersson tog upp är valfriheten när det gäller tv-utbud, vilket jag tycker är ett stort problem. Vi kommer ju att få Radio- och tv-lagsutredningens frågor på bordet till hösten i form av en proposition, och då får vi återkomma och titta på detta. Men det är ett jättestort problem att det egentligen inte finns någon plattformskonkurrens för dem som är i kabelnätens grepp.

Anf. 175 PHIA ANDERSSON (s):

Herr talman! Flera motioner i detta betänkande handlar om meddelarfriheten. Mycket är redan sagt i den frågan, men jag vill lyfta fram ett perspektiv som jag tycker kanske inte har belysts på samma sätt. Det är att man med meddelarfriheten säkrar kvaliteten för dem som är i behov av skattefinansierad service.

Det är så, herr talman, att alla anställda i kommuner och landsting har meddelarskydd. Det innebär att de har ett grundlagsskydd för yttrande- och informationsfrihet. De har alltså rätt att ta kontakt med massmedier och berätta om brister och missförhållanden i verksamheten utan att riskera repressalier från arbetsgivaren. Det finns också ett förbud för myndigheter och andra offentliga organ att efterforska källan till ett sådant meddelande.

Herr talman! Detta är en mycket viktig del av vår demokrati och för granskningen av offentlig verksamhet, inte minst inom äldreomsorg, förskolor, barnomsorg och så vidare. Detta gäller dock inte om offentlig verksamhet övergår i privat regi. Då finns inget meddelarskydd trots att

det fortfarande är offentligt finansierad verksamhet. Privatanställda har lojalitetsplikt gentemot sina arbetsgivare, och brott mot denna utgör saklig grund för uppsägning.

Anställda har alltså helt olika rättigheter i identiska verksamheter i samma kommun beroende på om verksamheten är i offentlig eller privat regi.

Det förekommer att kommuner och landsting beslutar om ett visst skydd för personalens meddelarfrihet hos privata entreprenörer som villkor för upphandlingar. Men jurister menar att det inte spelar någon roll vad man ställer för krav i dessa avtal eftersom det grundläggande kravet på att privatanställda ska vara lojala mot sin arbetsgivare kvarstår.

I en tvist i Arbetsdomstolen skulle enligt jurister sannolikt det företag vinna som straffar anställda som uttalar sig om de hävdar att det skadar företagets konkurrenskraft.

Herr talman! Även Riksrevisionen har påtalat problemet i granskningen *Styrning av privat äldreomsorg* där man såg stora brister. Där granskar man statens ansvar för att säkra kvaliteten i privat äldreomsorg, och där säger man bland annat att granskningen har visat att det kan vara svårt för personal i privat äldreomsorg att veta vad de får säga om sin arbetsplats. Personalen får å ena sidan inte röja företagshemligheter, men å andra sidan är de skyldiga att anmäla allvarliga missförhållanden enligt lex Sarah.

Till detta kommer att skyddet för yttrandefriheten gentemot arbetsgivare är oklart för anställda i privat verksamhet. Detta är vad Riksrevisionen har uttalat.

Tidigare utredningar om meddelarskyddet finns. Även om frågan har visat sig vara svår och komplicerad att lösa är det enligt vår mening oacceptabelt att skyddet på detta sätt uteblir beroende på i vilken form det allmänna väljer att bedriva verksamheten.

En lag om skydd för meddelarfrihet i offentligt finansierad verksamhet i privat regi ska givetvis bygga på principen att denna så långt som möjligt ska vara densamma som för offentliganställda.

Herr talman! Regeringen bör därför se över frågan i syfte att lägga fram förslag till de lagändringar som behövs.

Med detta sagt vill jag yrka bifall till reservation nr 2.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)

24 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Framställning
2008/09:RRS23 Riksrevisionens styrelses framställning angående trygghetssystemen utomlands

Motioner
med anledning av prop. 2008/09:82 Stöd till personer som vårdar eller
stödjer närstående
2008/09:So16 av Eva Olofsson m.fl. (v, mp)

Prot. 2008/09:91
25 mars

med anledning av prop. 2008/09:123 Förenklad samverkan enligt sam-
tjänstlagen
2008/09:K3 av Marianne Berg m.fl. (v)

25 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställts

den 25 mars

2008/09:428 Förhållandet mellan Arbetsförmedlingen och de kompletterande aktörerna

av *Berit Högman* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2008/09:429 Minskade försvarsanslag

av *Bosse Ringholm* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2008/09:430 Stockholmspolisens budgetunderskott

av *Bosse Ringholm* (s)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2008/09:431 VAB-intyg

av *Matilda Ernkrans* (s)
till statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 31 mars.

26 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställts

den 25 mars

2008/09:777 Nordiskt samarbete mot narkotika

av *Hans Wallmark* (m)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2008/09:778 Förvaltningsplan för rovdjurspolitiken

av *Michael Hagberg* (s)
till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2008/09:779 Förlängt barnbidrag

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (m)
till utbildningsminister Jan Björklund (fp)

2008/09:780 Svenskt bistånd via skatteparadis

av *Hans Linde* (v)
till statsrådet Gunilla Carlsson (m)

2008/09:781 Innehållsförteckning för finansiella produkter

av *Luciano Astudillo* (s)
till statsrådet Mats Odell (kd)

2008/09:782 Narkotikan, Latinamerika och Mexiko

av *Ameer Sachet* (s)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2008/09:783 Eftersök av trafikskadat vilt

av *Ronny Olander* (s)
till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)

2008/09:784 Avgiften för minderårigas vård

av *Hans Backman* (fp)
till socialminister Göran Hägglund (kd)

2008/09:785 Sekretess vid hantering av anbud för offentlig upphandling

av *Mats Pertoft* (mp)
till statsrådet Mats Odell (kd)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 31 mars.

27 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 25 mars

2008/09:741 Gynnsamma förlustavdrag

av *Marie Engström* (v)
till finansminister Anders Borg (m)

2008/09:742 Säkerheten vid idrottsarrangemang

av *Désirée Liljevall* (s)
till kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m)

2008/09:743 Arbetslösheten i Skaraborg

av *Monica Green* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2008/09:744 Förvärvsmoms vid import

av *Hans Backman* (fp)
till finansminister Anders Borg (m)

2008/09:745 Den växande hotbilden mot judar

av *Hans Backman* (fp)

till justitieminister Beatrice Ask (m)

2008/09:747 Förordning som hindrar samverkan kring arbetslösa

av *Luciano Astudillo* (s)

till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2008/09:750 Svenska EU-initiativ för romerna

av *Ameer Sachet* (s)

till utrikesminister Carl Bildt (m)

2008/09:753 Kvarvarande skatteparadis i Europa

av *Hans Olsson* (s)

till finansminister Anders Borg (m)

2008/09:754 Storbritanniens ansvar för skatteparadiset Gibraltar

av *Hans Olsson* (s)

till finansminister Anders Borg (m)

2008/09:755 Frankrikes ansvar för skatteparadiset Monaco

av *Hans Olsson* (s)

till finansminister Anders Borg (m)

2008/09:756 Utvisningshotade jezidier

av *Peter Hultqvist* (s)

till statsrådet Tobias Billström (m)

2008/09:759 Löneledande statliga företag

av *Alf Eriksson* (s)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:760 Regionfrågan

av *Mikael Damberg* (s)

till statsrådet Mats Odell (kd)

2008/09:762 Konsekvenser av de nya sjukskrivningsreglerna

av *Matilda Ernkrans* (s)

till statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m)

2008/09:763 Återbetalningskrav av sjukersättning

av *Matilda Ernkrans* (s)

till statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m)

2008/09:764 Familjehem

av *Matilda Ernkrans* (s)

till socialminister Göran Hägglund (kd)

2008/09:766 Mänskliga rättigheter

av *Carina Hägg* (s)

till integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni (fp)

Prot. 2008/09:91

25 mars

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 31 mars.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdet början till och med 12 §
anf. 30 (delvis),
av talmannen därefter till och med anf. 73 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 15 § anf. 100 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 19 § anf. 126 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 23 § anf. 166 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om kompletteringsval till Nordiska rådets svenska delegation.....	1
3 § Meddelande om ändringar i frågestund	1
4 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan.....	1
Anf. 1 BOSSE RINGHOLM (s).....	2
Anf. 2 MONICA GREEN (s)	2
Anf. 3 ANDRE VICE TALMANNEN.....	3
Anf. 4 MONICA GREEN (s)	3
5 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	3
6 § Förnyad bordläggning.....	5
7 § Kapitalhöjning i Europeiska investeringsbanken	5
Finansutskottets betänkande 2008/09:FiU36.....	5
(Beslut fattades under 18 §.).....	5
8 § Lag om femtioöresmyntets upphörande som lagligt betalningsmedel m.m.	5
Finansutskottets betänkande 2008/09:FiU37.....	5
Anf. 5 EMMA HENRIKSSON (kd).....	5
Anf. 6 MONICA GREEN (s)	6
(Beslut fattades under 18 §.).....	6
9 § Allmänna motioner om mervärdesskatt	6
Skatteutskottets betänkande 2008/09:SkU24	6
Anf. 7 HANS OLSSON (s)	6
Anf. 8 LENA ASPLUND (m).....	7
Anf. 9 HANS OLSSON (s) replik.....	9
Anf. 10 LENA ASPLUND (m) replik.....	9
Anf. 11 HANS OLSSON (s) replik	10
Anf. 12 LENA ASPLUND (m) replik.....	10
Anf. 13 KARIN NILSSON (c)	10
Anf. 14 LENNART SACRÉDEUS (kd)	12
Anf. 15 HELENA LEANDER (mp).....	14
Anf. 16 GUNNAR ANDRÉN (fp)	15
(Beslut fattades under 18 §.).....	16
10 § Personnummer och samordningsnummer.....	16
Skatteutskottets betänkande 2008/09:SkU28	16
Anf. 17 LENNART SACRÉDEUS (kd)	16
(Beslut fattades under 18 §.).....	17
11 § Behandling av personuppgifter inom studiestödsområdet.....	17
Utbildningsutskottets betänkande 2008/09:UbU12	17
(Beslut fattades under 18 §.).....	17
12 § Mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer.....	18
Justitieutskottets betänkande 2008/09:JuU21	18
Socialutskottets betänkande 2008/09:SoU14	18

Anf. 18	KENNETH JOHANSSON (c)	18
Anf. 19	ELISEBEHT MARKSTRÖM (s)	18
Anf. 20	LENA OLSSON (v)	22
Anf. 21	HELENA BARGHOLTZ (fp)	24
Anf. 22	LENA OLSSON (v) replik	27
Anf. 23	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	27
Anf. 24	LENA OLSSON (v) replik	27
Anf. 25	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	28
Anf. 26	ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik	28
Anf. 27	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	29
Anf. 28	ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik	29
Anf. 29	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	30
Anf. 30	INGE GARSTEDT (m)	30
Anf. 31	ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik	32
Anf. 32	INGE GARSTEDT (m) replik	33
Anf. 33	ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik	33
Anf. 34	INGE GARSTEDT (m) replik	34
Anf. 35	LENA OLSSON (v) replik	34
Anf. 36	INGE GARSTEDT (m) replik	34
Anf. 37	LENA OLSSON (v) replik	35
Anf. 38	INGE GARSTEDT (m) replik	35
Anf. 39	JOHAN LINANDER (c)	36
Anf. 40	ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik	38
Anf. 41	JOHAN LINANDER (c) replik	38
Anf. 42	ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik	38
Anf. 43	JOHAN LINANDER (c) replik	39
Anf. 44	INGER DAVIDSON (kd)	40
Anf. 45	ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik	43
Anf. 46	INGER DAVIDSON (kd) replik	43
Anf. 47	ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik	43
Anf. 48	INGER DAVIDSON (kd) replik	44
Anf. 49	LENA OLSSON (v) replik	44
Anf. 50	INGER DAVIDSON (kd) replik	44
Anf. 51	LENA OLSSON (v) replik	45
Anf. 52	INGER DAVIDSON (kd) replik	45
Anf. 53	LARS U GRANBERG (s)	45
Anf. 54	INGE GARSTEDT (m) replik	48
Anf. 55	LARS U GRANBERG (s) replik	48
Anf. 56	INGE GARSTEDT (m) replik	49
Anf. 57	LARS U GRANBERG (s) replik	49
Anf. 58	EVA OLOFSSON (v)	50
Anf. 59	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	53
Anf. 60	EVA OLOFSSON (v) replik	53
Anf. 61	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	53
Anf. 62	EVA OLOFSSON (v) replik	54
Anf. 63	MEHMET KAPLAN (mp)	54
Anf. 64	INGE GARSTEDT (m) replik	55
Anf. 65	MEHMET KAPLAN (mp) replik	56
Anf. 66	INGE GARSTEDT (m) replik	56

Anf. 67	MEHMET KAPLAN (mp) replik	56
Anf. 68	MAGDALENA ANDERSSON (m)	56
Anf. 69	EVA OLOFSSON (v) replik	58
Anf. 70	MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	59
Anf. 71	EVA OLOFSSON (v) replik	59
Anf. 72	MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	60
Anf. 73	MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c)	60
Anf. 74	SOLVEIG HELLQUIST (fp)	62
Anf. 75	ROSITA RUNEGRUND (kd)	63
Anf. 76	GÖRAN THINGWALL (m)	64
Anf. 77	HENRIK VON SYDOW (m)	67
Anf. 78	ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik	68
Anf. 79	HENRIK VON SYDOW (m) replik	68
Anf. 80	ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik	69
Anf. 81	HENRIK VON SYDOW (m) replik	69
	(Beslut fattades under 18 §.)	70
13 §	Vissa internationella adoptionsfrågor	70
	Socialutskottets betänkande 2008/09:SoU10	70
	(Beslut fattades under 18 §.)	70
14 §	Genomförande av EG-direktiv om medicinteknik m.m.	70
	Socialutskottets betänkande 2008/09:SoU7	70
	(Beslut fattades under 18 §.)	70
15 §	Socialtjänstfrågor	70
	Socialutskottets betänkande 2008/09:SoU16	70
Anf. 82	MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (fp)	70
Anf. 83	MARINA PETTERSSON (s)	71
Anf. 84	EVA OLOFSSON (v)	72
Anf. 85	THOMAS NIHLÉN (mp)	75
Anf. 86	MAGDALENA ANDERSSON (m)	77
Anf. 87	EVA OLOFSSON (v) replik	78
Anf. 88	MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	79
Anf. 89	EVA OLOFSSON (v) replik	79
Anf. 90	MARINA PETTERSSON (s) replik	79
Anf. 91	MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	80
Anf. 92	MARINA PETTERSSON (s) replik	80
Anf. 93	MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	80
Anf. 94	MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c)	81
Anf. 95	EVA OLOFSSON (v) replik	83
Anf. 96	MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c) replik	83
Anf. 97	EVA OLOFSSON (v) replik	84
Anf. 98	MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c) replik	84
Anf. 99	TOBIAS KRANTZ (fp)	85
Anf. 100	CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd)	87
Anf. 101	KENNETH G FORSLUND (s)	88
Anf. 102	MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	89
Anf. 103	KENNETH G FORSLUND (s) replik	89
Anf. 104	MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	90
Anf. 105	KENNETH G FORSLUND (s) replik	90

Anf. 106 AMINEH KAKABAVEH (v).....	90
(Beslut fattades under 18 §.)	92
16 § Folkhälsopolitik	92
Socialutskottets betänkande 2008/09:SoU17	92
Anf. 107 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c)	92
Anf. 108 PER SVEDBERG (s).....	93
Anf. 109 ELINA LINNA (v).....	95
Anf. 110 THOMAS NIHLÉN (mp)	97
(forts. 19 §).....	99
Ajournering.....	100
Återupptagna förhandlingar	100
17 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 19 mars	100
SoU18 Grönbok: Den europeiska arbetskraften inom vården.....	100
FöU7 Kärnteknisk säkerhet och strålskydd.....	100
SfU9 Redogörelse om sänkta socialavgifter.....	101
18 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	101
FiU36 Kapitalhöjning i Europeiska investeringsbanken	101
FiU37 Lag om femtioöresmyntets upphörande som lagligt betalningsmedel m.m.	101
SkU24 Allmänna motioner om mervärdesskatt	101
SkU28 Personnummer och samordningsnummer	101
UbU12 Behandling av personuppgifter inom studiestödsområdet.....	101
JuU21 Mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer	102
SoU14 Mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer	103
SoU10 Vissa internationella adoptionsfrågor.....	103
SoU7 Genomförande av EG-direktiv om medicinteknik m.m.	103
SoU16 Socialtjänstfrågor	103
19 § (forts. från 16 §) Folkhälsopolitik (forts. SoU17)	104
Anf. 111 MARIANNE KIERKEMANN (m).....	104
Anf. 112 PER SVEDBERG (s) replik.....	106
Anf. 113 MARIANNE KIERKEMANN (m) replik	107
Anf. 114 PER SVEDBERG (s) replik.....	107
Anf. 115 MARIANNE KIERKEMANN (m) replik	107
Anf. 116 ELINA LINNA (v) replik	107
Anf. 117 MARIANNE KIERKEMANN (m) replik	108
Anf. 118 ELINA LINNA (v) replik	108
Anf. 119 MARIANNE KIERKEMANN (m) replik	108
Anf. 120 LENNART LEVI (c)	108
Anf. 121 ELINA LINNA (v) replik	111
Anf. 122 LENNART LEVI (c) replik	111
Anf. 123 ELINA LINNA (v) replik	111
Anf. 124 LENNART LEVI (c) replik	112

Anf. 125	MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (fp)	112
Anf. 126	ROSITA RUNEGRUND (kd)	114
Anf. 127	PER SVEDBERG (s) replik	115
Anf. 128	ROSITA RUNEGRUND (kd) replik	116
Anf. 129	PER SVEDBERG (s) replik	116
Anf. 130	ROSITA RUNEGRUND (kd) replik	116
Anf. 131	SVEN BERGSTRÖM (c)	117
	(Beslut skulle fattas den 26 mars.)	118
20 §	IT-politiska frågor	118
	Trafikutskottets betänkande 2008/09:TU11	118
Anf. 132	LARS-AXEL NORDELL (kd)	118
Anf. 133	DÉSIRÉE LILJEVALL (s)	119
Anf. 134	ELIZA ROSZKOWSKA ÖBERG (m)	121
Anf. 135	DÉSIRÉE LILJEVALL (s) replik	123
Anf. 136	ELIZA ROSZKOWSKA ÖBERG (m) replik	123
Anf. 137	DÉSIRÉE LILJEVALL (s) replik	123
Anf. 138	ELIZA ROSZKOWSKA ÖBERG (m) replik	124
Anf. 139	ANDRE VICE TALMANNEN	124
Anf. 140	SVEN BERGSTRÖM (c)	124
Anf. 141	DÉSIRÉE LILJEVALL (s) replik	127
Anf. 142	SVEN BERGSTRÖM (c) replik	127
Anf. 143	DÉSIRÉE LILJEVALL (s) replik	127
Anf. 144	SVEN BERGSTRÖM (c) replik	128
Anf. 145	CHRISTER WINBÄCK (fp)	128
Anf. 146	DÉSIRÉE LILJEVALL (s) replik	130
Anf. 147	CHRISTER WINBÄCK (fp) replik	130
Anf. 148	DÉSIRÉE LILJEVALL (s) replik	130
Anf. 149	CHRISTER WINBÄCK (fp) replik	130
Anf. 150	LAGE RAHM (mp)	131
Anf. 151	CHRISTER WINBÄCK (fp) replik	132
Anf. 152	LAGE RAHM (mp) replik	132
Anf. 153	CHRISTER WINBÄCK (fp) replik	133
Anf. 154	LAGE RAHM (mp) replik	133
	(Beslut skulle fattas den 26 mars.)	133
21 §	Statlig förvaltning	134
	Konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU13	134
	(Beslut skulle fattas den 26 mars.)	134
22 §	Fri- och rättighetsfrågor	134
	Konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU17	134
Anf. 155	ANDREAS NORLÉN (m)	134
Anf. 156	ANNIE JOHANSSON (c)	136
	(Beslut skulle fattas den 26 mars.)	137
23 §	Tryck- och yttrandefrihetsfrågor	137
	Konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU18	137
Anf. 157	HELENE PETERSSON i Stockaryd (s)	137
Anf. 158	MARIANNE BERG (v)	139
Anf. 159	MARGARETA CEDERFELT (m)	141
Anf. 160	HELENE PETERSSON i Stockaryd (s) replik	142

Anf. 161	MARGARETA CEDERFELT (m) replik.....	143
Anf. 162	HELENE PETERSSON i Stockaryd (s) replik	143
Anf. 163	MARGARETA CEDERFELT (m) replik.....	144
Anf. 164	MARIANNE BERG (v) replik.....	144
Anf. 165	MARGARETA CEDERFELT (m) replik.....	144
Anf. 166	MARIANNE BERG (v) replik.....	145
Anf. 167	MARGARETA CEDERFELT (m) replik.....	145
Anf. 168	ANNIE JOHANSSON (c).....	145
Anf. 169	CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp)	147
Anf. 170	HELENE PETERSSON i Stockaryd (s) replik	149
Anf. 171	CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik	149
Anf. 172	HELENE PETERSSON i Stockaryd (s) replik	149
Anf. 173	CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik	150
Anf. 174	INGVAR SVENSSON (kd).....	150
Anf. 175	PHIA ANDERSSON (s).....	151
	(Beslut skulle fattas den 26 mars.)	152
24 §	Bordläggning.....	152
25 §	Anmälan om interpellationer	153
26 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	153
27 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	154
28 §	Kammaren åtskildes kl. 19.27.	156

Tryck: Elanders, Vällingby 2009